

ELIXIRELE DIAVOLULUI

Însemnări rămase de la

FRATELE MEDARDUS,

călugăr capucin

Editate de

autorul *Povestirilor fantastice în maniera lui Callot*

PREFAȚA AUTORULUI

Cât de mult aș dori, îngăduitorule cititor, să te conduc sub acei platani întunecoși unde am citit pentru întâia oară strania istorisire a fratelui Medardus! Te-ai așeza lângă mine pe aceeași bancă de piatră, pe jumătate pitită între arbuști înmiresmați și flori viu colorate; ca și mine, cuprins de dor, ai contempla munții albaștri năvălind din spatele văii înșorite ce se întinde în fața noastră la capătul aleii acoperite de frunziș. Și, dacă ți-ai întoarce privirea, la nici douăzeci de pași în spatele nostru, ai zări o clădire gotică cu un portal bogat împrejmuț de statui. Printre crengile întunecate ale platanilor, te privesc cu ochi limpezi și vii chipurile sfinților, sunt proaspetele fresce împodobind zidurile largi. Soarele apare în toată splendoarea lui deasupra munților, adierea înserării iscă pretutindeni viață și mișcare. Șoptind și foșnind, voci minunate trec dincolo de arbori și tufișuri: de parcă ar urca și urca mereu spre cântec și sunet de orgă, așa răzbat ele din depărtare până aici. Bărbați gravi pășesc în tăcere, în veșminte cu falduri largi, înălțând priviri smerite prin aleile cu bolți de ramuri verzi. Să fi înviat oare portretele sfinților care au coborât din chenarele lor impunătoare? Te împresoară fiorii tainici ai fermecătoarelor viituri și legende oglindite acolo, ți se pare că totul se întâmplă sub ochii tăi și, de bună voie, înclini să crezi în ele. În această stare sufletească, ai citi povestea lui Medardus și ai vrea și tu să iei straniile viziuni ale călugărului drept mai mult decât jocul nesăbuit al unei imaginații înfierbântate.

Deoarece dumneata, bunule cititor, ai contemplat chiar acum chipuri de sfinți, o mănăstire și niște călugări, îmi pot îngădui să-ți mărturisesc că te-am condus în splendida grădină a mănăstirii capucinilor, din B.

Pe când poposisern odinioară timp de câteva zile în această mănăstire, venerabilul prior mi-a arătat însemnările lăsate de fratele Medardus și păstrate în arhivă ca o simplă curiozitate, și numai cu greu am putut birui temerile priorului și să-l înduplec să mi le încredințeze. De fapt, spunea bătrânul, ele ar fi trebuit să fie arse. Nu fără teamă că ai putea fi, bunule cititor, de părerea priorului, îți pun în mână cartea alcătuită din acele însemnări. Dar dacă te încumeți să hoinărești împreună cu Medardus, de parcă i-ai fi un credincios tovarăș de drum, prin coridoare și celule întunecoase, prin lumea aceea atât de colorată și să înduri alături de dânsul tot ce e înfiorător, groaznic, smintit și năstrușnic în viața lui, atunci poate că te va desfăta diversitatea de imagini pe care ți le va înfățișa acea camera obscură. Se mai poate întâmpla ca tot ce-ți pare amorf, să prindă contur și să ți se înfățișeze limpede de îndată ce-l vei privi mai atent. Recunoști sămânța tainică pe care o fatalitate oarbă a făcut-o să încolțească și să devină o plantă în codiță cu mii de vrejuri, până ce o singură floare, prinzând rod, absoarbe

toată seva care dă viață plantei și ucide însăși sămânța.

După ce am citit, cu sârguința cuvenită, însemnările călugărului Medardus, lucru nu prea ușor, deoarece răposatul avea o scriere mărunță, neciteață, ca de călugăr, mi s-a părut că tot ce noi numim îndeobște vis și închipuire, ar putea prea bine fi recunoașterea simbolică a aceluși fir tainic care ne străbate viața, înnodând-o strâns în toate împrejurările ei, încât rătăcit trebuie să fie socotit cel ce crede că a dobândit cu acea cunoaștere puterea de a rupe cu sila firul și de a înfrunta forța tenebroasă ce dispune de noi.

Poate că, bunule cititor, ești și dumneata de părerea mea, ceea ce, din motive temeinice, aș dori din toată inima.

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

Anii copilăriei și viața monahală

Niciodată nu mi-a vorbit mama despre felul de viață al tatălui meu. Dar dacă îmi reamintesc tot ceea ce, încă din fragedă copilărie, mi-a povestit despre el, atunci sunt încredințat că era un bărbat dotat cu o adâncă înțelepciune în cunoașterea vieții. Tocmai din aceste povestiri și alte amănunte în legătură cu viața ei de mai înainte, pe care abia mai târziu aveam să le pricep, știu că părinții mei, dintr-un trai confortabil de oameni cât se poate de bogați, decăzuseră în cea mai neagră și amară sărăcie, că tatăl meu, ispitit de Cel Rău, a comis o mare nelegiuire și că apoi, după mulți ani, când grația divină i-a luminat calea, a înțeles să-și ispășească vina printr-un pelerinaj la Teiul Sfânt, în foarte îndepărtata și fericită Prusie. Pe drumul anevoios al pribegiei, mama mea simți pentru primi oară că îndelungata lor căsnicie nu va rămâne nerodnică așa cum se temea tata și, cu toată sărăcia în care se zbătea, era în culmea bucuriei, fiindcă, în felul acesta, o viziune în care sfântul Bernardus îi aducea consolarea și iertarea paratului, făgăduindu-i nașterea unui fiu, se înfăptuia.

Ajunși la Teiul Sfânt, tatăl meu se îmbolnăvi și, cu cât se împotriva să atribuie starea lui grelelor prescripții ale pocăinței fără a ține seama de slăbiciunea sa, cu atât răul creștea. Muri, izbăvit și împăcat cu sine, în aceeași clipă în care eu mă nașteam.

De îndată ce am început să cunosc lumea, mi-au răsărit în minte duioasele imagini ale mănăstirii și ale impunătoarei biserici de la Teiul Sfânt. Mai simt și acum în jurul meu freamățul întunecatei păduri, mă mai învăluie mireasma ierburilor bogate, florile în culori vii care mi-au încântat copilăria. Nici un animal veninos, nici o insectă dăunătoare nu sălășluiește în sfântul lăcaș al acestor aleși ai Domnului. Nici bâzâitul muștelor, nici țârâitul greierilor nu întrerup tăcerea locului unde răsună numai cântecele evlavioase ale preoților care, o dată cu pelerinii, trec în șiruri lungi, agitând cădelnițe de aur din care se înalță mirosul de tămâie. Văd aievea, în mijlocul bisericii, trunchiul Teiului înfășurat în argint, pe care îngerii au așezat chipul Fecioarei făcătoare de minuni. Îmi mai zâmbesc, în veșmintele lor multicolore, sfinții de pe ziduri și de pe tavanul bisericii. Povestirile mamei mele despre minunata biserică, unde durerea ei cea mai adâncă și-a găsit o alinare plină de har, au pătruns atât de profund în ființa mea, ca și cum le-aș fi văzut și trăit eu însumi, fără a ține seama că e cu neputință ca amintirea mea să ajungă până acolo, căci mama mea a părăsit, după un an și jumătate, locul acela sfânt. Astfel mi se pare că eu însumi am văzut o dată în biserica pustie

impunătoarea statură a unui bărbat plin de seriozitate și că el a fost acel pictor străin, apărut în vremuri străvechi tocmai când a fost clădită biserica aceea, căruia nimeni nu-i înțelegea graiul și care, cu mână măiastră, zugrăvisese biserica în chip atât de strălucitor, dar dispăruse de îndată ce o terminase. Așa, îmi mai amintesc de un bătrân pelerin, cu barba lungă și albă, în haine ciudate, care mă ducea adesea pe brațe prin pădure, căuta mușchi, pietre colorate și se juca tot timpul cu mine; cu toate acestea am siguranța că numai din descrierea mamei mele chipul lui s-a închegat atât de viu în mintea mea.

Odată aduse cu sine un băiat frumos, de aceeași vârstă cu mine. Stăteam în iarbă, alintându-ne și sărutându-ne; îi dăruiam toate pietrele mele colorate și el se pricepea să îmbine, pe pământ, tot felul de figuri, dar mai totdeauna se închea la urmă semnul crucii. Mama ședea lângă noi pe o bancă de piatră și bătrânul, stând în spatele ei, privea cu o seriozitate îngăduitoare la jocurile noastre copilărești.

Deodată se iviră dintre tufe câțiva băieți care, după îmbrăcăminte și înfățișare, păreau să fi venit numai din curiozitate la Teiul Sfânt. Unul dintre ei strigă, râzând, când ne văzu:

— Ia te uită, o sfântă familie! Un bun subiect pentru mapa mea!

Și într-adevăr, scoase hârtie și creion și se pregătea să ne deseneze, dar bătrânul pelerin, ridicându-și capul, strigă furios:

— Batjocoritor nemernic, ai vrea să fii un artist, dar în sufletul tău n-a pătruns niciodată flacăra credinței și a iubirii; operele tale vor rămâne fără viață și reci, așa cum ești tu însuși; ca un Prigonit, vei deznădăjdui într-o singurătate pustie și vei pieri în propria-ți nevolnicie!

Uluți, băieții fugiră cât putură mai repede. Bătrânul pelerin zise către mama mea:

— V-am adus astăzi un copil minunat, ca să trezească în fiul vostru scânteia dragostei, dar sunt nevoit să-l iau de la voi, și nu-l veți mai vedea, de bună seamă, după cum nici pe mine nu mă veți mai vedea. Fiul vostru e înzestrat cu multe daruri, dar păcatul tatălui dospește în sângele lui; ar putea totuși să se înalțe în luptă curajoasă pentru credință; lăsați-l să se facă preot!

Mama nu mai contenea să stăruie asupra impresiei adânci și de neșters pe care i-o lăsaseră cuvintele pelerinului; totuși, hotărî în pofida lor să nu impună nici o constrângere vocației mele, ci să aștepte liniștită sentința destinului și încotro mă va îndrepta el, dânsa neputând spera să-mi dea o educație mai aleasă decât aceea ce sta în puterea ei.

Amintirile mele mai vii, izvorâte din propria-mi trăire, încep din clipa când mama, în drumul ei spre patrie, venise la mănăstirea de călugărițe benedictine, a cărei stareță înnobilită, cunoscându-l pe tatăl meu, o primi cu prietenie.

Epoca legată de întâmplarea cu bătrânul pelerin, pe care o cunosc doar ca martor ocular, așa că mama numai din considerație pentru cuvintele pictorului și ale bătrânului pelerin a întregit-o, până în momentul când, pentru prima oară, m-a adus la stareță, prezintă un mare gol în memoria mea: nici cea mai mică amintire nu mi-a rămas din toate astea. M-am regăsit abia când mama îmi reparase și-mi aranjase îmbrăcăminte pe cât i-a fost posibil. A cumpărat panglici noi în oraș, mi-a tuns părul care crescuse sălbatic, m-a dichisit cu multă migală și m-a îndemnat să am o purtare cât se poate de supusă și de smerită față de doamna stareță. În sfârșit, am urcat, de mină cu mama, treptele largi de piatră și am pătruns în încăperea înaltă și boltită, împodobită cu portrete de sfinți, unde am găsit-o pe prințesă. Era o femeie înaltă și majestuoasă, căreia portul ordinului îi dădea o demnitate ce impunea respect. Mă fixă cu o privire serioasă care mă pătrundea până-n adâncul sufletului și întrebă:

— Acesta e fiul vostru?

Vocea ei, întreaga ei înfățișare, ambianța străină, înălțimea încăperii, tablourile, totul mă impresionase atât de puternic, încât, cuprins de o înfiorare lăuntrică, începui să plâng amar. Atunci vorbi prințesa, în timp ce mă privi cu mai multă bunătate și blândețe:

— Ce ai, micuțule? Te temi de mine? Cum îl cheamă pe fiul vostru, scumpă doamnă?

— Franz, răspunse mama mea.

Atunci prințesa exclamă cu adâncă duioșie:

— Franciskus! și mă apropie de dânsa strângându-mă impetuos la piept, dar în aceeași clipă o durere grozavă pe care o simții la gât îmi pri-lejui un țipăt ascuțit, astfel încât prințesa, speriată, îmi dădu drumul, pe când mama, consternată de purtarea mea, se repezi la mine ca să mă ia imediat de acolo. Dar prințesa nu-i dădu voie. Întâmplarea făcuse ca o cruce de diamante pe care o purta la piept să mă zgârie atât de rău la gât în timp ce mă îmbrățișa, încât locul se învinețise.

— Sărmane Franz, spuse prințesa, te-am făcut să suferi; dar vreau să rămânem buni prieteni!

O călugăriță aduse prăjituri și vin dulce iar eu, devenind mai îndrăzneț, nu mă lăsai rugat și mă înfruptai zdravăn din dulciurile pe care nobila femeie mi le băga în gură, căci se așezase și mă luase în brațe. Când înghiții câteva picături din licoarea aromată, necunoscută de mine până atunci, agerimea minții mele, vioiciunea care, după spusele mamei, îmi erau caracteristice din fragedă copilărie, îmi reveniră pe loc. Râdeam și pălăvrăgeam spre marea desfătare a stareței și a celeilalte călugărițe rămasă cu noi.

Nici acum nu-mi explic cum îi dăduse mamei în gând să mă îndemne să vorbesc despre frumoasele obiceiuri din locul meu de baștină, pe când eu, ca inspirat de o forță superioară, îi deseriam atât de viu minunatele tablouri ale pictorului străin, ca și cum le-aș fi cuprins în adâncul spiritului meu. Mă avântam în frumoasele întâmplări din viața sfinților, de parcă aș fi fost inițiat și familiarizat cu toate scrierile bisericești. Prințesa și chiar mama se uitau uimite la mine, dar cu cât vorbeam mai mult, cu atât eram mai înflăcărat și când, în cele din urmă, prințesa mă întrebă:

— Spune, copilul meu drag, de unde știi toate astea?

Răspunsei, fără a sta o clipă la gânduri, că băiatul cel frumos adus cândva de un pelerin străin mi-a tălmăcit tablourile din biserică, până și cele împodobite cu pietre scumpe, dar nu numai că mi-a dezlegat tâlcul fiecăruia, ci mi-a spus și alte povești religioase.

Sunase pentru vecernie, călugărița împachetă într-o pungă o mulțime de dulciuri pe care mi le dădu și le luai cu multă plăcere. Stareța se ridică și îi spuse mamei:

— Îl primesc pe fiul vostru ca elev al meu, draga mea, și de acum înainte voi avea grijă de el.

Mama nu mai putea vorbi de emoție și, vărsând lacrimi fierbinți, sărută mâinile stareței. Eram gata să ieșim pe ușă, când stareța veni după noi, mă ridică iar, și, ferind crucea, mă strânse la piept, plângând cu hohote, astfel încât lacrimile fierbinți îmi căzură pe frunte, și exclamă:

— Franciskus, să rămâi credincios și cinstit!

Am fost adânc mișcat, așa că am început să plâng și eu, fără să știu de ce anume.

Prin protecția stareței, mica gospodărie a mamei mele, care locuia nu departe de mănăstire la o mică fermă, căpătă o altă înfățișare. Starea noastră se îmbunătățire, eram mai bine îmbrăcat și luam lecții de la un preot, iar când acesta slujea în biserica mănăstirii, făceam parte din corul de băieți.

Cum mă învăluie ca un vis frumos amintirea acestei fericite tinereți! Ah, ca o țară îndepărtată a minunilor, unde sălășluiește bucuria și seninătatea netulburată a unei minți sincere și naive de copil, stă patria departe, departe, în urma mea, dar, când privesc îndărăt, se cascadează o prăpastie care no-a despărțit pentru totdeauna.

Pătruns de un dor aprig, aș vrea să recunosc tot mai mult ființele dragi pe care le zăresc ca în luciul purpuriu al aurorei, pribegind dincolo și mi se pare că aud vocile lor duioase. Ah, există oare un abis prin care iubirea cu aripile ei puternice să nu se poată strecura? Ce înseamnă pentru dragoste spațiul și timpul? Nu trăiește ea oare în închipuire și are cumva o limită? Dar arătări sumbre apar, înghesuindu-se în șiruri tot mai dese și, strângându-se tot mai mult în jurul meu, îmi acoperă vederea și-mi împresoară mintea cu suferințele prezentului, încât până și dorul care mă umple de suferințe și delicii fără nume, devine un chin ucigător și fără leac.

Preotul era bunătatea însăși, știa să frâneze agerimea spiritului meu, știa să-și adapteze lecția la puterea mea de înțelegere, încât aflam în ora lui o adevărată plăcere și făceam progrese rapide.

Pe mama o iubeam nespus, dar pe stareță o veneram ca pe o sfântă și era o adevărată sărbătoare când aveam voie s-o văd. De fiecare dată îmi propuneam să strălucesc în fața ei cu noile cunoștințe dobândite, dar când venea, când îmi vorbea prietenos, abia dacă puteam scoate un cuvânt, voiam numai s-o privesc și s-o ascult. Fiecare cuvânt al ei îmi pătrundea adânc în suflet și când îi vorbeam mă simțeam ziua întreagă într-o înaripată stare sărbătorească iar imaginea ei mă însoțea în plimbările mele.

Ce sentiment negrăit mă înfiora când, agitând cădelnița în altarul de sus, sunetele orgii se revărsau din strană, umflându-se ca un șuvoi năvalnic, târându-mă cu el — și când, apoi, recunoșteam vocea ei care, o dată cu imnul, pătrundea ca o rază luminoasă până la mine, umplându-mi sufletul cu mesajul Celui Suprem, Celui mai sfânt dintre sfinți! Dar cea mai măreață zi de care m-am bucurat săptămâni întregi și la care nu mă pot gândi fără emoție, a fost sărbătoarea Sfântului Bernardus, patronul benedictinilor, comemorat printr-un hram dintre cele mai solemne. Cu o zi înainte se revărsa din orașul învecinat și din toată împrejurimea o mulțime de oameni care își petreceau noaptea pe pajiștea înflorită aparținând mănăstirii, astfel că vălmășagul voios nu contenea nici ziua nici noaptea. Nu-mi amintesc ca vremea să fi fost vreodată neprielnică în acest anotimp (ziua Sf. Bernardus cade în august). Într-un amestec pestriț, vedeai îndreptându-se într-acolo pelerini cucernici, cântând imnuri de slavă, dincoace flăcăi zbenguindu-se cu fete îmbrăcate în rochii de duminică, clerici în contemplație evlavioasă, cu mâinile împreunate smerelnic, cu privirea pierdută în nori, familii de târgoveți așezați în iarbă, despachetând coșurile pline cu merinde și înfruptându-se din ele. Zvon de veselie, cântece religioase, suspinele adânci ale celor veniți pentru penitență, râsul celor bucuroși, vaiete, chiote, entuziasm, glume, rugăciuni împlinite ca într-un minunat concert amețitor umpleau văzduhul. Dar de cum suna clopotul mănăstirii, vuietul înceta dintr-o dată — și cât cuprindeai cu ochii — toți, strânși în șiruri dese, îngenuncheau și doar murmurul confuz al rugăciunii întrerupea nobila tăcere. Cu ultima bătaie de clopot, mulțimea pestriță iar se învălmășea și din nou izbucnea larma voioasă.

Episcopul însuși, care își are scaunul în orașul vecin, de ziua Sf. Bernardus, asistat de clerul subaltern al ctitoriei princiare, oficia slujba solemnă și capela lui înălțată pe o tribună alături de marele altar, împodobită cu țesături de preț, împlinea partea muzicală.

Astăzi încă, emoțiile care mi-au înfiorat atunci inima nu s-au pierdut,

renasc cu prospețimea tinereții, când mă gândesc la acea vreme fericită care a trecut, vai, prea repede! Adânc întipărită în memorie mi-a rămas acea *Gloria* care a fost cântată de câteva ori, compoziție pe care prințesa o iubea cu deosebire. Când episcopul intona *Gloria* și vocile tulmultuoase ale corului fremătau: *Gloria in excelsis deo!*¹, nu era oare de parcă s-ar fi deschis împărăția norilor peste marele altar? — Da, încă și acum se însuflețeau printr-o minime divină îngerașii pictați, și serafimii fluturau cu vioiciune aripile puternice și pluteau deasupra capului nostru, preamărind pe Dumnezeu în cântece și sunete de harfă.

M-am cufundat în contemplarea mută a smereniei inspirate care mă purta prin nori luminoși în îndepărtatul ținut natal, atât de cunoscut mie. În timp ce în pădurea înmiresmată răsunau vocile armonioase ale îngerilor, și băiatul acela minunat se ivi ca din tufe înalte de crini și mă-ntrebă zâmbind:

— Unde ai fost atâta timp, Franciskus? Am cules multe flori colorate și frumoase, vreau să ți le dăruiesc pe toate dacă vei rămâne la mine și mă vei iubi de-a pururea!

După înalta slujbă, călugărițele în frunte cu stareța împodobită cu comanac și în mână cu toiagul de argint porniră într-o procesiune sărbătorească prin coridoarele mănăstirii și prin biserică. Câtă pietate, câtă demnitate, câtă măreție suprapământescă radia din fiecare privire a minunatei femei, înfrumusețându-i fiecare gest! Era însăși întruchiparea bisericii glorioase răspândind har și binecuvântare asupra mulțimii de credincioși. M-aș fi aruncat bucuros la picioarele ei de câte ori privirea ei se oprea întâmplător asupra-mi. După terminarea serviciului divin, preoțimea ca și orchestra episcopului erau ospătate în marea sală a mănăstirii. Mai mulți enoriași ai mănăstirii, diaconi, neguțători din oraș, participau la festin și eu, deoarece capelmaistrul episcopului mă îndrăgise și se ocupa bucuros de mine, a trebuit să iau parte. Dacă, la început, ființa mea lăuntrică, pătrunsă de flacăra sfintei evlavii, se îndreptase cu totul spre cer, de astă dată viața voioasă mă cuceri și mă învălui cu imaginile ei colorate. Tot felul de povestiri vesele, glume și snoave se perindau în râsetele zgomotoase ale oaspeților, în timp ce sticlele erau golite zdravăn până când se însera și trăsurile se pregăteau de întoarcere.

Împlinisem șaisprezece ani când preotul îmi spuse că sunt acum destul de pregătit ca să încep studiile teologice mai înalte în seminarul orașului învecinat, căci mă hotărâsem definitiv pentru cariera preoțească, ceea ce o bucurase nespus de mult pe mama; ea vedea în hotărârea mea, lămurite și împlinite, prezicerile misterioase ale peleurinului care, într-un anumit fel, erau în legătură cu ciudata viziune a tatălui meu, necunoscută mie. Prin hotărârea mea, mama credea că sufletul tatălui meu va fi izbăvit și scăpat de chinul blestemului veșnic. Chiar și prințesa pe care am putut-o vedea numai în vorbitor, mi-a lăudat mult intenția, repetându-și făgăduința că-mi va da sprijinul necesar pentru dobândirea unei demnități clericale. Deși orașul era atât de aproape încât putea fi văzut din turlele mănăstirii, iar unii pietoni robuști din oraș își alegeau pentru plimbările lor încântătoare împrejurimi ale acesteia, mi-a fost foarte greu să mă despart de mama, de minunata femeie pe care o veneram în sinea mea, și de bunul meu învățător. Este știut că durerea despărțirii, fie ea la cât de mică distanță de cercul celor dragi, este la fel de vie ca și la cele mai mari depărtări. Stareța era impresionată în chip deosebit, vocea îi tremura de emoție, în timp ce rostea cuvinte înduioșătoare, pline de îndemnuri bune. Îmi dăruî niște mătănii grațioase și o cârtică de rugăciuni împodobită cu poze viu colorate. Îmi dăduse o scrisoare de recomandare către egumenul

¹Slavă lui Dumnezeu în ceruri! (Lat.)

mănăstirii de capucini din oraș, sfătuindu-mă să-l caut de cum sosesc, fiindcă mă va sprijini bucuros, prin toate mijloacele.

Fără îndoială că nu există nicăieri un ținut mai încântător decât cel în care se adăpostește, chiar în preajma orașului, mănăstirea capucinilor. De câte ori mă plimbam pe alei când spre un pilc de copaci, când spre altul, splendidul parc cu perspectivă înspre munți îmi apărea strălucitor de noi frumuseți. Chiar în acest parc l-am întâlnit pe egumenul Leonardus, când am vizitat pentru întâia oară mănăstirea și i-am înmănat scrisoarea de recomandatie a stareței. Amabilitatea firească a superiorului creșu și mai mult la citirea misivei și știu să vorbească atât de entuziasmat despre minunata femeie pe care o cunoscuse în anii tinereții la Roma, încât chiar din prima clipă mă cucerii cu totul. Era înconjurat de călugări și încă de la prima privire puteai recunoaște relațiile dintre egumen și monahii frați, întreaga organizație mănăstirească, ca și felul de viață de acolo; liniștea și seninătatea spiritului care emana din înfățișarea egumenului, se răspândea asupra întregului anturaj. Nu se vedea nicăieri nici urmă de acea descurajare sau de însingurare dușmănoasă mocnind în suflete, care se observă de altminteri pe chipurile schimnicilor. Abstracție făcând de regulile severe ale Ordinului, îndatoririle religioase ale starețului Leonardus izvorau mai mult din necesitatea spiritului îndreptat spre cele cerești, decât dintr-o ispășire ascetică a păcatului înrădăcinat în firea umană; se pricepea să aprindă în așa fel flacăra smereniei în sufletele fraților, încât deasupra tuturor obligațiilor ce le incumbă respectarea prescripțiilor mănăstirești, se revărsa o seninătate și o tihnă care, de fapt, împrumutau micimii pământești o esență superioară. Leonardus știa să întrețină până și un anumit contact cuviincios cu lumea din afară, ceea ce pentru frați nu putea fi decât salutar. Donații bogate acordate din toate părțile mult respectatei mănăstiri îngăduiau, în anumite zile, ospătarea îmbelșugată în refectoriu a prietenilor și ocrotitorilor ei. La asemenea ocazii se întindeau în mijlocul sălii de mâncare o masă lungă, în capul căreia stătea egumenul Leonardus lângă oaspeții săi. Călugării luau loc la masa îngustă așezată lângă perete și se foloseau, potrivit datinei, de tacâmurile lor simple, pe când la masa invitaților totul era de bun gust, porțelanuri și cristale. Bucătarul mănăstirii se pricepea de minune să gătească cu rafinament mâncăruri de post care plăceau foarte mult musafirilor. Invitații se îngrijeau de vin și astfel ospetele din mănăstirea capucinilor erau întruniri plăcute și prietenoase între laici și clerici, ceea ce nu putea avea decât o înrăurire binefăcătoare asupra vieții tuturor. Căci cei prinși în vârtejul vieții lumești, ieșind dintr-însul și pătrunzând între zidurile unde viața monahală era cu totul opusă celei duse de ei, stârniți de unele scântei ce le luminau mintea, erau siliți să recunoască adevărul că și pe alte căi decât cea pe care porniseră ei, poți afla pace și fericire, ba chiar, poate că spiritul, cu cât se înalță mai sus deasupra pământescului, e cu atât mai în măsură să dăruiască omului o existență superioară pe lume. În schimb, călugării dobândeau înțelepciune și o nouă viziune despre viață, deoarece învățătura pe care și-o însușeau despre moravurile lumii din afara zidurilor lor, deștepta într-însii reflecții multiple. Fără a atribui pământescului o valoare greșită, trebuiau să recunoască din diversitatea felului de viață al oamenilor, determinat de ființa lor lăuntrică, necesitatea unei asemenea frângerii a principiului spiritual, fără de care totul ar fi tern și amorf.

Deasupra a tot ce e sublim, ținând seama de desăvârșitele lui studii științifice, se afla pururea egumenul Leonardus. În afară de faptul că trecea în ochii tuturor drept un mare învățat în teologie, de vreme ce știa să trateze cu dibăcie și profunzime cele mai complicate probleme, încât până și profesorii seminarului îi cereau adeseori sfat și îndrumare, era

inițiat în cele lumești cu mult peste ceea ce se atribuie unui monah. Vorbea curgător și cu eleganță italiană și franceză și, pentru deosebita lui abilitate, fusese pe vremuri însărcinat cu misiuni importante. Încă de atunci când l-am cunoscut eu, era foarte înaintat în vârstă, dar în timp ce părul lui alb îi trăda vârsta, în ochi îi ardea un foc tineresc, iar surâsul încântător ce-i plutea pe buze mărea impresia de tihnă și echilibru sufletească. Aceeași grație care îi împodobește cuvântul domnea și în mișcările sale, așa că până și incomodul port monahal se mula de minune pe formele armonioase ale trupului său.

Nu se găsea printre călugări nici unul pe care să nu-i fi adus aici altceva decât libera lui alegere, ba chiar imboldul unei vocații spirituale intime; dar și pe nefericitul ce ar fi căutat în mănăstire un liman pentru a se sustrage pierzaniei, Leonardus l-ar fi îmbărbătat; penitența lui ar fi fost o scurtă trecere spre tihnă și, împăcat cu lumea, fără a ține seama de nimicnicia ei, s-ar fi ridicat încă în această viață deasupra a tot ce este pământesc.

Aceste neobișnuite tendințe ale vieții monahale, Leonardus și le-a însușit în Italia, unde cultul, ca și întreaga concepție a vieții religioase, sunt mai ferme decât în Germania catolică. Așa cum la construirea de biserici se păstrează formele antice, o rază a acelei vremi însoțite din antichitate pare să fi pătruns în bezna mistică a creștinismului, luminându-l cu strălucitoarea aureolă care înconjoară de obicei chipurile zeilor și eroilor.

Leonardus mă îndrăgi, mă iniție în limbile italiană și franceză; excelente, erau însă diversele cărți pe care mi le pune în mână, ca și conversația lui care-mi cultiva în chip deosebit spiritul. Aproape tot timpul liber care-mi rămânea după studiile la seminar, îl petreceam în mănăstirea capucinilor; simțeam cum crește în mine dorința de a mă călugări. Am împărtășit starețului hotărârea mea; fără să vrea să mă abată de la aceasta, m-a sfătuit să mai aștept câțiva ani și, în acest răstimp, să încerc să cunosc mai bine lumea. Oricât de puțin simțeam nevoia unor alte cunoștințe în afară de cele dobândite cu prisosință prin persoana capelmaistrului episcopal care mă inițiasse în muzică, simțeam totuși o supărătoare stânjenire în orice societate, mai ales când erau și fete de față, și acest lucru, ca și în special pornirea spre viață contemplativă, păreau să hotărască vocația mea lăuntrică pentru călugărie.

Într-o zi, egumenul a vorbit cu mine despre multe ciudățenii ale vieții laice; pătrunsese în subiectele cele mai gingașe pe care însă se pricepea să le trateze cu obișnuita lui îndemânare și cu acel farmec al expresiei ce-i era propriu, astfel încât, evitând tot ce era indecent, nimerea totdeauna ținta. Îmi cuprinse în cele din urmă mâna, mă privi adânc în ochi și mă întrebă dacă mai eram cast. M-am simțit roșind de rușine, căci în timp ce Leonardus mă pusese în încurcătură cu întrebarea lui, mi se ivi în minte în cele mai vii culori o imagine pe care o alungasem de multă vreme din închipuire.

Capelmaistrul avea o soră care nu putea fi socotită chiar frumoasă, dar care era o fată deosebit de atrăgătoare, în plină înflorire. Formele i se împlineau în chipul cel mai armonios și mai pur cu putință; avea cele mai frumoase brațe, sânul cel mai ispititor în formă și carnație.

Într-o dimineață, pe când voiam să mă duc la capelmaistru pentru lecția mea obișnuită, am surprins-o pe sora lui într-un veșmânt ușor de dimineață, cu pieptul aproape dezgolit; e drept că s-a acoperit cu șalul, dar privirile mele lacome au avut timpul să vadă destul. N-am putut rosti nici un cuvânt, simțaminte încă necunoscute mie până atunci fremătau năvalnic și-mi goneau sângele clocotind prin vine, încât îmi auzeam zvâcnetul inimii. Simțeam că mă sufoc și pieptul era gata să se spargă,

până ce un suspin ușor mi-a redat răsuflarea. Datorită faptului că fata venise nestânjenită spre mine, mă luase de mână și mă întrebase ce am, răul creștea tot mai mult, dar, din fericire, profesorul de muzică se ivise în încăpere și mă izbăvise de chin.

Niciund n-am scos acorduri atât de false, nicicând n-am distonat atât ca de astă dată. Eram destul de evlavios ca, mai târziu, să pun totul pe seama unei ispitiri perfide din partea diavolului și, după un scurt răstimp, m-am socotit de-a dreptul fericit că l-am învins pe dușman prin practicile ascetice la care mă supusesem. Acum, la întrebarea stânjenitoare a starețului, văzui pe sora muzicantului stând cu sânul dezgolit în fața mea, simții dogoarea răsuflării ei, apăsarea mâinii — teama mea lăuntrică creștea cu fiecare clipă. Leonardus mă privea cu un anumit surâs ironic în fața căruia tremuram. Neputându-i suporta căutătura, coborâi ochii, în timp ce egumenul mă bătu ușor pe obraji încinși și-mi zise:

— Văd, fiul meu, că m-ai înțeles și că ești încă ferit de păcat. Domnul păzească-te de ademenirea lumii, desfătărilor ce ți le oferă ea sunt urmările unui blestem, deoarece principiul superior spiritual al omului pierde în dezgustul de nedescris, în deplina moleșire, în tocirea simțului pentru tot ce e sublim.

Oricât mă sileam să uit întrebarea starețului și imaginea ce mi-o evocase ea, nu izbuteam deloc și chiar dacă am reușit la început să nu mă simt stingherit în prezența acelei fete, mă temeam acum și mai mult de înfățișarea ei, fiindcă, numai gândindu-mă la dânsa, resimțeam o strângere de inimă, o neliniște lăuntrică ce-mi părea cu atât mai primejdioasă, cu cât trezea în mine un dor necunoscut și fermecător, o dată cu o lascivitate, de bună seamă nelegiuită.

Într-o seară această stare dubioasă avea să se precizeze. Capelmaistrul mă invitase, cum obișnuia el uneori, să iau parte la un concert pe care-l organizase cu câțiva prietenii. Afară de sora lui, mai erau și alte fete de față, ceea ce îmi mărea și mai mult stânjeneala care, numai la vederea surorii singure, îmi tăia răsuflarea. Era îmbrăcată în chip fermecător și mi se părea mai frumoasă ca oricând, era de parcă o putere nevăzută, irezistibilă, m-ar fi atras spre dânsa, și așa se făcea că, fără să știu nici eu cum, mă aflam tot timpul în apropierea ei, pândindu-i fiecă privire, sorbindu-i fiecă cuvânt, ba chiar înghesuindu-mă atât în preajma ei încât să-i ating măcar în treacăt rochia, ceea ce-mi stârnea poftă necunoscute mie.

Fata părea să fi observat purtarea mea și să-i facă și ei plăcere; uneori mi se părea că ar trebui într-o clipă de pasiune erotică s-o cuprind și s-o strâng la pieptul meu. Șezuse mult timp lângă pian și, când se ridică în sfârșit, uită pe scaun una din mănușile ei pe care am luat-o și, cuprins de nebunie, am dus-o frenetic la buze. Una din fetele care erau de față observase acest gest, se duse la sora gazdei, îi șopti ceva la ureche și apoi amândouă se uitară la mine, chicotind și râzând ironic.

Eram ca distrus, un sloi de gheață îmi pătrunsese în suflet... Năucit, m-am repezit la seminar... în celula mea. Ca într-un acces de disperare nebună m-am aruncat pe dușumea... lacrimi fierbinți îmi curgeau din ochi, afuriseam... blestemam fata... pe mine însumi apoi am început să mă rog și râdeam între timp ca un ieșit din minți. De pretutindeni răsunau în jurul meu voci batjocoritoare și pline de dipreț. Eram gata să mă arunc pe fereastră, din fericire m-au oprit zăbrelele; starea mea era de-a dreptul groaznică. Abia când s-a crăpat de ziuă m-am mai liniștit dar eram ferm hotărât să n-o mai vad niciodată pe fată și mai ales să mă lepăd de lume. Mai limpede ca oricând îmi stăruia în suflet chemarea spre însingurată viață monahală, de la tare nici o ispită să nu mă poată abate.

De îndată ce m-am putut smulge de la studiile zilnice, am zorit spre egumen la mănăstirea capucinilor și i-am împărtășit că sunt pe deplin hotărât să-mi încep noviciatul, fapt pe care de altfel îl comunicasem mamei și principesei. Leonardus păru foarte mirat de zelul meu subit; fără să mă descoase prea mult, încercă totuși într-un fel sau altul să afle ce anume m-a determinat așa deodată să stărui să fiu inițiat în viața monahală, căci bănuia că un eveniment neobișnuit îmi dăduse acest impuls. O sfială lăuntrică pe care nu mi-o puteam înfrânge mă reținu să-i spun adevărul, în schimb i-am povestit cu focul exaltării ce mai ardea în mine minunatele întâmplări din anii copilăriei mele, care toate mărturiseau că eram hărăzit călugăriei.

Leonardus mă ascultă în liniște și, fără a-mi pune la îndoială viziunile, nu părea totuși să le acorde o atenție deosebită, subliniind cel mult că toate acestea vorbesc prea puțin pentru autenticitatea vocației mele, și că s-ar putea foarte ușor să fie rezultatul unei iluzii. Îndeobște, Leonardus nu vorbea cu plăcere despre viziunile sfinților, ba chiar despre miracolele primilor vestitori ai Creștinismului și, în anumite clipe, eram ispitit să-l socotesc un sceptic nemărturisit.

Pentru a-l sili să se pronunțe într-o anumită chestiune, într-una din zile m-am încumetat să vorbesc despre defăimătorii credinței catolice și mai ales să cârtesc împotriva acelor care, în aroganța lor copilărească, rezolvă tot ce este metafizic cu injuriosul cuvânt de ocară, superstiție.

Leonardus mi-a răspuns, zâmbind cu blândețe:

— Fiul meu, cea mai gravă superstiție este necredința.

Și începu o nouă discuție despre alte lucruri indiferente.

Abia mai târziu am putut pătrunde în admirabilele lui idei despre partea mistică a religiei noastre care cuprinde în sine legătura tainică dintre principiul nostru spiritual și substanța superioară. Și a trebuit apoi să recunosc că Leonardus rezerva cu drept cuvânt împărtășirea sublimului ce izvoră din ființa sa lăuntrică numai consacrării supreme a discipolilor săi.

Mama îmi scrisese cum ghicise de multă vreme că simpla preoție nu mă va satisface și că voi alege până la urmă viața monahală. Că de ziua sfântului Medardus îi apăruse în vis bătrânul pelerin de la Teiul Sfânt și că mă ducea de mână în veșmântul Ordinului capucinilor. Principesa era de asemeni de acord cu hotărârea mea. Le-am mai văzut o dată pe amândouă înaintea călugăriei care, potrivit dorinței mele fierbinți, a avut loc foarte curând, reducându-mi-se la jumătate stagiul noviciatului. Inspirat de viziunea mamei mele, am adoptat numele monahal de Medardus.

Raporturile dintre frați, orânduirea internă cu privire la practicile religioase și la întregul fel de viață în mănăstire, se desfășurau aidoma felului în care îmi apăruseră întâia oară. Liniștea și tihna ce domneau în toate revărsau în sufletul meu pacea divină, așa cum o resimțisem asemenea unui vis binecuvântat în anii fragedei mele copilării, la mănăstirea de lângă Teiul Sfânt.

În timpul actului solemn al călugăriei mele, am zărit printre privitori pe sora profesorului meu de muzică; arăta pătrunsă de melancolie și mi se păru că zăresc lacrimi în ochii ei, dar timpul ispitei trecuse și poate că era o mândrie plină de păcat pentru biruința dobândită atât de ușor, care-mi stârni zâmbetul observat de fratele Cyrillus ce stătea lângă mine.

— Ce te face atât de bucuros? m-a întrebat Cyrillus.

— Cum să nu fiu bucuros dacă renunț la lumea păcătoasă și la zădărnicia ei? am răspuns eu, dar nu pot tăgădui că pe când rosteam aceste cuvinte, mă înfiorase brusc un simțământ penibil care îmi pedepsea minciuna.

Aceasta a fost totuși ultima velleitate a egoismului pământesc, după care spiritul meu se liniști. O, dacă această pace sufletească nu m-ar fi părăsit niciodată! Dar puterea dușmanului e mare! Cine se poate bizui pe propriile sale arme, pe agerimea lui când forțele subterane îl pândesc!?

Mă aflam de vreo cinci ani în mănăstire când, din porunca superiorului, fratele Cyrillus, acum bătrân și slab, urma să-mi predea supravegherea bogatei săli de relicve a mănăstirii. Se găseau acolo tot felul de oseminte ale sfinților, așchii din Crucea Mântuitorului și alte obiecte sacre, păstrate în dulapuri de sticlă și, la anumite zile, expuse publicului pentru înălțarea lui sufletească.

Fratele Cyrillus mă familiariza cu fiecare relicvă, ca și cu documentele care atestau autenticitatea și însușirile lor miraculoase. El era, în ce privește cultura, adeptul starețului nostru, și cu atât mai puțin ezitam să exprim ceea ce răbufnea năvalnic din eul meu intim.

— Oare, dragă frate Cyrillus, am spus eu, să reprezinte toate aceste obiecte într-adevăr ceea ce chipurile înfățișează? Nu cumva a intervenit aici înșelătoria lăcomiei de bani, care le prezintă drept adevărate relicve ale cutărui sau cutărui sfânt? Așa, de pildă, posedă vreo mănăstire întreaga Cruce a Mântuitorului nostru? Și totuși se expun pretutindeni atâtea așchii încât, fiecare dintre noi, firește printr-o batjocură nelegiuită, poate susține că am avea din ce încălzi mănăstirea noastră un an întreg?

— De fapt, nu se cuvine, răspunse fratele Cyrillus, să supunem aceste obiecte unei astfel de cercetări, deși ca să fiu sincer sunt de părere că, fără a ține seama de documentele ce le însoțesc, foarte puține din aceste obiecte pot fi cu adevărat ceea ce se afirmă că sunt. Numai că lucrul mi se pare lipsit de importanță. Insușește-ți, dragă frate Medardus, felul de a gândi al meu și al superiorului nostru și îți va apărea religia noastră într-un nimb nou. Nu este oare sublim, dragă frate Medardus, că biserica noastră se străduiește să descurce acele fire tainice care leagă ce e material de imaterial?. Ba să îndemne chiar organismul nostru, plămădit pentru viață și ființă pământească, să releve înrudirea lui strânsă cu minunata esență, a cărei forță străbate ca un suflu fierbinte întreaga natură; de asemenea, să reiasă limpede din înaltul principiu spiritual, intuiția unei vieți superioare, al cărei germen îl purtăm în noi, și care adie în jurul nostru ca niști aripi serafice. Despre acea bucată de lemn — acel oscior, acel petec — se zice că a fost smuls din crucea lui Isus, din trupul lui, din veșmântul unui sfânt; dar pe credinciosul care, fără să scormonească, își îndreaptă într-acolo întreaga lui ființă, îl transpune de îndată în acea inspirație suprapământescă ce-i deschide împărăția celor drepti pe care aici abia dacă a bănuț-o; și astfel este trezită într-însul înrâurirea spirituală a sfântului, a cărui presupusă relicvă îi dă impulsul, iar omul poate căpăta de la spiritul superior tărie și putere în credința pe care o invocă lăuntric ca mângâiere și ajutor. Da, această putere spirituală superioară, deșteptată în el, va ști să înfrângă până și suferințele trupului și așa se face că aceste relicve dau naștere miracolelor care, deoarece se produc atât de des în fața ochilor poporului adunat, nu pot fi tăgăduite.

Mi-am adus pe loc aminte de unele insinuări ale starețului care concordau în totul cu spusei fratelui Cyrillus și am privit de atunci relicvele ce altminteri îmi păreau o jucărie religioasă, adevărată venerație, și cuvioșie.

Fratelui Cyrillus nu i-a scăpat acest efect al vorbelor sale și continuă să vorbească cu mai multă ardoare și cu o sinceritate care mergea la

suflet, în timp ce-mi explica fiecare piesă a colecției; în sfârșit, scoase dintr-un dulăpior bine încuiat o lădiță și zise:

— Aici înăuntru, dragă frate Medardus, se află cea mai tainică și miraculoasă relicvă din câte posedă mănăstirea noastră. De când sunt aici, nimeni afară de mine și de superiori n-a pus mâna pe această lădiță; până și ceilalți frați, și cu atât mai puțin străinii, știu doar câte ceva despre existența acesteia. Nu mă pot atinge de ea fără să mă înfior, de parcă ar conține un descântec fatal care, dacă ar izbuti să spargă cătușele ce-l țin închis și-l fac neputincios, ar aduce ruina și pierzania fără putință de scăpare oricui l-ar ajunge. Ceea ce conține această lădiță provine direct de la Satana, din acea vreme când mai putea lupta pe față împotriva mântuirii oamenilor.

Mă uitam la fratele Cyrillus cu nespusă uimire; fără să-mi lase timp să răspund, dânsul reluă:

— Vreau, dragă frate Medardus, să mă abțin cu desăvârșire de a-mi spune vreo părere în această mistică problemă, sau să emit vreo ipoteză ce mi-ar trece prin cap, ci prefer să-ți relatez fidel ceea ce spun documentele despre această relicvă. Le vei găsi în sertarul acesta și le vei putea citi și tu. Îți este doar destul de cunoscută viața sfântului Anton; știi doar și tu că, pentru a se depărta de tot ce-i pământesc și a-și închina cu totul sufletul Divinității, sfântul s-a retras în pustie supunându-și viața celor mai aspre practici de pocăință și smerenie. Diavolul l-a urmărit și i-a ieșit de multe ori în cale pentru a-l tulbura în meditațiile lui cucernice. Așa s-a făcut că, într-un amurg, sfântul Anton a observat o arătare întunecoasă ce se-ndrepta spre el. Când se apropiase, sfântul zări, spre mirarea lui, că prin găurile mantalei zdrențuite ce o purta arătarea, se iveau găuri de sticlă... Era Necuratul care, sub această ciudată îmbrăcămintă, îi zâmbea batjocoritor și-l întrebă dacă n-ar vrea să guste din elixirele conținute în acele sticle. Sfântul Anton, pe care această îndrăzneală nici măcar nu-l putea contraria deoarece diavolul, devenit neputincios, nu mai era în stare să susțină lupta, silit fiind să se rezume la vorbe de batjocură, l-a întrebat de ce duce atâtea sticle cu dânsul în chip atât de neobișnuit, la care Satana a răspuns: "Vezi tu, dacă mă întâlnește un om, se uită mirat la mine și nu poate să nu întrebe de băuturile mele și, din lăcomie, să le guste. Între multele elixire se găsește unul care să-i placă mai mult și atunci el golește sticla, se-mbată și mi se predă, mie și împărăției mele." Așa stă scris în toate legende; din documentul unic pe care-l posedăm despre această viziune a sfântului Anton reiese mai departe că diavolul, în timp ce se depărta, a lăsat pe o pajiște câteva din sticlele lui, pe care sfântul Anton s-a grăbit să le ia în peșteră și le-a ascuns de teamă că, fie și în acea singurătate, s-ar fi putut ca un rătăcit, ba chiar unul din ciracii lui, să guste din băutura blestemată și să cadă pentru vecie în pierzanie. Întâmplător, relatează mai departe documentul, sfântul Anton a destupat odată una din acele sticle din care s-a răspândit o mireasmă nespus de amețitoare; tot felul de plăsmuiri infame ale iadului, răscolitoare de simțuri, l-au înconjurat și au încercat cu viclenii ispititoare să-l momească până ce, prin post aspru și rugăciuni continue, le-a alungat din nou. În lădița aceasta se află din moștenirea lăsată de sfântul Anton o astfel de sticlă cu un elixir al diavolului, iar documentele sunt atât de autentice și de precise, încât cel puțin faptul că sticla a fost într-adevăr, după moartea sfântului Anton găsită printre lucrurile ramase de la dânsul, cu greu poate fi pus la îndoială. De altfel, te pot asigura, scumpe frate Medardus, că ori de câte ori ating sticla sau măcar această lădiță în care este închisă, mă trece un inexplicabil fior lăuntric, încât mi se pare că simt ceva din acea mireasmă ciudată, care mă amețește și-n același timp îmi stârnește o neliniște sufletească distrăgându-mă chiar de la

cele mai stricte îndeletniciri religioase. Totuși, înfrâng prin rugăciuni statornice acest sentiment dușman care fără îndoială că provine de la o forță potrivnică, chiar dacă nu cred în nemijlocita înrâurire a Satanei. Tu, dragă frate Medardus, care ești încă atât de tânăr și vezi în culori mai vii și mai strălucitoare tot ce fantezia stârnită de o putere străină îți poate evoca, tu care ești încă un ostaș viteaz dar neexperimentat, de altfel înarmat pentru luptă, însă poate prea cutezător, înfruntând imposibilul, prea încrezător în puterile tale, îți dau sfatul să nu deschizi niciodată lădița, sau cel puțin nu înainte de trecerea anilor și, ca să nu te ducă în ispită curiozitatea, s-o ascunzi vederii tale.

Fratele Cyrillus încuie din nou lădița misterioasă în raftul ei și îmi dădu legătura de chei, printre care se afla și aceea de la dulapul cu pricina; întreaga povestire îmi făcuse o impresie stranie, dar cu cât simțeam încolțind în mine o poftă irezistibilă de a vedea relicva miraculoasă, cu atât mă sileam, ținând seama de avertismentul fratelui Cyrillus, să-mi impun tot mai multe opreliști. După ce Cyrillus m-a lăsat singur, am îmbrățișat din nou cu privirea obiectele sfinte încredințate mie, dar apoi am desprins din legătură cheița dulapului primejdios și am ascuns-o printre hârtiile aflate în fundul pupitrului meu.

Printre profesorii Seminarului se afla și un eminent orator; de câte ori predica, biserica era tixită de lume. Șuvoiul cuvintelor lui înflăcărate atrăgea într-un chip irezistibil pe cei ce-l ascultau. Minunatele și inspiratele lui cuvântări îmi pătrundeau și mie până în adâncul sufletului; dar, în timp ce-l fereceam pe mult înzestratul vorbitor, mi se părea că un imbold lăuntric mă îndemna cu putere să-l imit. După ce-l ascultam, mă închideam în chilia mea singuratică, lăsându-mă cu totul în voia inspirației momentului, până ce izbuteam să-mi precizez ideile și cuvintele — și să le însemn.

Fratele, care obișnuia să predice la mănăstire, începu să slăbească văzând cu ochii, cuvântările lui se scurgeau tot mai anevoie și mai monoton ca un pârau pe jumătate secăt și intonația lui neobișnuit de tărăgănată, dovedind sărăcie de idei și de expresie, deoarece vorbea fără notițe, făcea ca predicile lui să devină atât de insuportabil de lungi, încât înainte de a spune "Amin!", cea mai mare parte a enoriașilor ațipea ca la țcănitul anodin și uniform al unei mori și nu se trezea decât la sunetul orgii.

Egumenul Leonardus era, ce-i drept, un strălucit vorbitor, dar se ferea să predice fiindcă, la vârsta lui înaintată, l-ar fi obosit prea mult; de altfel, nu exista nimeni altul în mănăstire care să poată lua locul celui frate vlăguit.

Leonardus se sfătuia cu mine, plângându-se de acest neajuns care făcea ca mulți dintre enoriași să nu mai vină la biserică; mi-am luat ini-ma-n dinți și i-am mărturisit că, încă de pe băncile Seminarului, am simțit o chemare tainică să predica și că am pus chiar pe hârtie câte unele din cuvântările mele bisericesti. Mi-a cerut să i le arăt și a fost atât de încântat de ele, încât m-a îndemnat să fac în prima zi sfântă încercarea de a ține una din predici, care va da cu atât mai puțin greș cu cât natura mă înzestrase cu toate cele necesare unui predicator și anume cu o statură atrăgătoare, cu un chip expresiv, cu un glas puternic și sonor. Cu privire la ținuta exterioară și la gesticulația cea mai potrivită, Leonardus luă asupra-și sarcina să mă instruiască.

În ziua sărbătorii, biserica era mai plină ca oricând, și m-am urcat, nu fără emoție, în amvon. La început m-am ținut strict de manuscrisul meu și Leonardus mi-a spus după aceea că vorbeam cu glas tremurător, dar că tocmai datorită reflecțiilor cucernice și grave cu care începea cuvântarea, acest lucru promitea și trecuse în ochii celor mai mulți dintre ascultători drept dovada unei deosebit de rafinate măiestrii retorice. Dar

curând, de parcă o scânteie de inspirație divină mi-ar fi izvorât din străfundul sufletului — nu m-am mai gândit la manuscris, ci m-am lăsat furat de entuziasmul momentului. Simțeam cum îmi zvâenește sângele în vine — îmi auzeam vocea detunând sub bolta bisericii — îmi vedeam capul înălțat, brațele întinse ca învăluite de nimbul inspirației. Într-o sentință prin care rezumam ca într-un mănunchi de văpăi tot ce cuprinsesem mai sfânt și mai măreț în vorbele mele, mi-am încheiat cuvântarea al cărei efect a fost cu totul neobișnuit, cu totul nemaiauzit. Plânsete sfâșietoare — exclamații spontane pornite de pe buzele celor pătrunși de un extaz smerelnic — rugăciuni rostite cu voce tare, au urmat ca un ecou spuselor mele. Frații mi-au împărtășit marea lor admirație, Leonardus m-a îmbrățișat, numindu-mă gloria mănăstirii.

Faima mea se răspândi curând și, ca să-l audă vorbind pe fratele Medardus, se înghesuia în nu prea încăpătorea biserică a mănăstirii pătura cea mai aleasă, cea mai cultă a orașenilor, încă înainte cu un ceas de a se trage clopotele.

O dată cu admirația celorlalți, creștea zelul și grija mea de a da cuvântărilor mele în focul perorației îndemânare și desăvârșire. Izbuteam tot mai mult să-mi captivez ascultătorii și, de câte ori apăream în lume, venerația cu care eram întâmpinat pretutindeni creștea mereu, se manifesta impetuos, atingea aproape adorația cuvenită unui sfânt. O manie religioasă cuprinsese orașul, lumea se îndrepta cu orice prilej, chiar în zilele obișnuite ale săptămânii, spre mănăstire, să-l vadă, să-l audă pe fratele Medardus și să-i vorbească.

Atunci încolți în mine gândul că aș fi un ales al Cerului; împrejurările misterioase ale nașterii mele la locul sfânt pentru izbăvirea nelegiuitului meu tată, miraculoasele întâmplări din primii ani ai copilăriei mele, totul arăta că spiritul meu se înalță încă în viață mai sus de pământesc, în nemijlocită atingere cu tot ce-i divin și că n-aș aparține lumii, oamenilor, ci aș umbla aici, pe pământ, numai pentru a le aduce mântuire și alinare. Eram acum convins că bătrânul pelerin de la Teiul Sfânt nu putuse fi decât sfântul Iosif, iar minunatul băiat nimeni altul decât copilul Isus însuși, că recunoscuse în mine pe sfântul hărăzit să umble pe pământ. Dar pe măsură ce toate acestea prindeau tot mai multă viață în sufletul meu, îmi devenea și mediul ambiant din ce în ce mai apăsător și mai greu de suportat. Acea pace și seninătate a spiritului ce mă însoțeau de obicei odinioară, dispăruseră din sufletul meu — ba chiar toate dovezile de bunătate ale fraților, prietenia ce mi-o arăta Leonardus, deșteptau în mine o mânie aprigă. Voiam ca toți să recunoască în mine *Sfântul*, pe cel sublim, să se arunce la pământ înaintea tronului ceresc. Eu însă îi socoteam stăpâniți de o nepăsare dăunătoare. Până și în cuvântările mele împleteam anumite aluzii care insinuau că, asemenea razelor strălucitoare ale aurorii luminoase, se ivise o vreme minunată în care un ales al Domnului rățăcește pe pământ ca să aducă alinare și mântuire obștei credincioase. Presupusa mea misiune știam s-o îmbrac în imagini mistice care se raspândeau asupra mulțimii cu o vrajă cu atât mai stranie cu cât erau mai puțin înțelese.

Leonardus devenise vădit mai rece față de mine, evita să-mi vorbească fără martori dar, în cele din urmă, când într-o zi eram întâmplător singuri și ne plimbam prin aicea grădinii mănăstirești, starețul izbucni:

— Nu-ți pot ascunde, dragă frate Medardus, că de câtăva vreme mi-ai stârnit nemulțumire prin întreaga ta purtare. S-a petrecut ceva în sufletul tău care te înstrăinează de viața sfintei simplități. În cuvântările tale domnește o beznă dușmănoasă, din care numai câte ceva iese la iveală, pe când restul va sfârși să te învrăjbească pentru totdeauna, cel puțin cu mine. Dă-mi voie să fiu sincer. Tu porți în clipa de față vina

obârșiei noastre păcătoase deschizând oricărei străduințe a forței noastre spirituale barierele pierzaniei în care ne rătăcim prea ușor din grabă necugetată. Aplauzele, ba chiar admirația idolatră ce ți-o arată lumea ușuratică, lacomă de orice atracție, te-au orbit și te vezi tu însuși sub o înfățișare care nu ți-e proprie, ci este o imagine înșelătoare ce te împinge în prăpastia pieirii. Revino-ți, Medardus! — leapădă-te de rătăcirea ce te ametește — cred că o ghicesc! De pe acum ți-a pierit liniștea sufletească fără de care nu poți afla izbăvire pe acest pământ. Ascultă-mi sfatul, ocolește, dușmanul ce-ți dă târcoale! Fii iar băiatul de treabă pe care l-am iubit din toată inima!

Lacrimi izvorau din ochii priorului în timp ce rostea aceste cuvinte; îmi strânse mâna, apoi se depărtă repede, fără să aștepte răspunsul meu. Dar cele spuse de el au avut un răsunet mai mult ostil în sufletul meu; pomenise de aplauze, ba chiar de cea mai înaltă admirație pe care o cucerisem cu deosebitele mele daruri și mi-era limpede că numai o invidie meschină îi stârnisc nemulțumirea ce mi-o arătase fără înconjur.

Tăcut și închis în mine, eram stăpânit de o pică surdă la întrunirile călugărilor și, plin de noua personalitate ce mi-o descoperisem, mă gândeam în timpul zilei și în nopți de nesomn, cum să formulez în cuvinte cât mai pompoase tot ce încolțise în mine și să-l împărtășesc mulțimii. Cu cât mă îndepărtam mai mult de Leonardus și de ceilalți călugări, cu atât mai puternice erau mrejele în care îi atrăgeam pe ascultători.

De ziua sfântului Anton, biserica era atât de tixită încât ușile trebuiră să rămână larg deschise ca să îngăduie șuvoiului de lume să mă audă și din afara bisericii. Nici când n-am vorbit cu mai multă vigoare, patos și convingere. Am povestit, cum se obișnuiește, câte ceva din viața sfântului și am legat de aceste amănunte reflecții inspirate din traiul de toate zilele. Am vorbit de ispitirile diavolului, căruia păcatul i-a dat puterea de a momi pe oameni, și, fără să vreau, în focul cuvântării am pomenit de legenda elixirelor pe care am vrut s-o înfățișez ca pe o alegorie plină de tâlc. Privirea mea care rătăcea prin biserică se opri deodată asupra unui bărbat uscățiv și înalt, care stătea mai la o parte, cățarat pe o bancă și sprijinit de un stâlp. Era înfășurat în chip straniu într-o manta violetă care-i acoperea și brațele. Fața îi era albă ca varul, dar privirea fixă a ochilor lui negri îmi străpungea pieptul ca un pumnal încins. M-a trecut un fior de groază, mi-am luat repede ochii de la el și, încordându-mi toate puterile am continuat să vorbesc. Dar ca atras de o forță magnetică, trebuia să mă uit mereu într-acolo, unde omul, țeapăn și nemișcat, continua să stea, cu privirea fantomatică îndreptată asupra mea. Ceva ca o batjocură amară, ca o ură plină de dispreț se deslușea pe fruntea lui brăzdată, în colțurile gurii lui crispate. Întreaga lui făptură era înspăimântătoare, teribilă! Da! Era pictorul necunoscut de la Teiul Sfânt.

M-am simțit înșfăcat ca de niște necruțători pumni de gheață — stropi de sudoare rece mi-au acoperit fruntea — digresiunile se înmulțeau, spusele îmi deveneau tot mai încâlcite — în biserică se iscară șușoteli, murmure — dar neîndurătorul străin stătea țeapăn și nemișcat sprijinit de stâlp, cu privirea ținută asupra mea. Am strigat deodată cuprins de disperare ca de spaima iadului:

— Hei, nelegiuitule! Pleacă de aici! Pleacă de aici — căci sunt eu însumi! Eu sunt sfântul Anton!

Când m-am trezit din starea de inconștiență în care mă aruncaseră acele cuvinte, mă aflam în patul meu, și fratele Cyrillus ședea alături de mine, îngrijindu-mă și îmbărbătându-mă. Imaginea cumplită a necunoscutului stăruia vie în fața ochilor mei, dar cu cât fratele Cyrillus, căruia i-am mărturisit adevărul, încerca să mă convingă că totul nu fusese decât o nălucire a fanteziei mele înfierbântate de cuvântarea mea

impetuoasă și răscolitoare, cu atât mai adânc mă scurma căința amară și rușinea pentru felul cum mă purtasem în amvon. Ascultătorii credeau, așa cum am aflat pe urmă, că fusesem victima unui subit acces de nebunie, ultimul meu strigăt îndreptățind pe deplină această părere.

Eram zdrobit — cu spiritul sfâșiat; încuiat în celula mea, m-am supus celor mai aspre penitențe, stimulându-mă prin rugăciuni fierbinți la luptă împotriva Satanei ce-mi apăruse până și în locurile sfinte, împrumutând cu sfruntată batjocură înfățișarea cucernicului pictor de la Teiul Sfânt. De altfel, nimeni nu părea să-l fi observat pe omul în manta liliachie, și egumenul Leonardus, în bunătatea lui, de toți recunoscută, povestea pretutindeni că totul nu fusese decât un acces al unei boli febrile, care mă cuprinsese în toiul predicii cu atâta furie, încât îmi încâlcise firul ideilor. Și, într-adevăr, eram încă slab și bolnav când, după câteva săptămâni, am reintrat în viața obișnuită a mănăstirii.

Cu toate acestea, m-am încumetat să urc din nou în amvon, dar, hărțuit de o teamă ascunsă, urmărit de oribila imagine a acelei făpturi palide, abia dacă izbuteam să vorbesc mai coerent, lăsându-mă mult mai puțin decât înainte în voia elanului retoric. Predicele mele erau acum banale, rigide, fragmentate. Ascultătorii regretau că talentul meu oratoric se pierduse, numărul lor se rărea treptat și bătrânul călugăr care predicase mai înainte și care vorbea în orice caz mai bine decât mine acum, trecu din nou în locul meu.

După câțeva vreme, se întâmplă ca un tânăr conte, aflat într-o călătorie însoțit de preceptorul său, să ne viziteze mănăstirea, cerând să vadă diferitele curiozități ce se aflau într-însa. A trebuit să descui camera de relicve și pătrunserăm înăuntru în clipa în care starețul, după ce ne însoțise prin strănă și biserică, fu chemat în altă parte, astfel că rămăsei singur cu străinii. Arătasem fiecare piesă explicându-i proveniența și semnificația, când privirea contelui fu atrasă de acel dulăpior împodobit cu creștături gingașe în stil vechi german, în care se afla lădița cu elixirul diavolului. Fără să țină seama că nu păream deloc grăbit să le spun ce era încuiat în dulăpior, și contele și preceptorul stăruiră atât de mult, încât le-am povestit în cele din urmă legenda despre sfântul Anton și perfidul diavol, ținându-mă în totul de spusele fratelui Cyrillus cu privire la butelia păstrată ca relicvă, pomenind chiar și de avertismentul ce mi-l dăduse în legătură cu primejdia deschiderii lădiței și scoaterii sticlei.

Oricât era contele de devotat religiei noastre, nu părea, ca și preceptorul de altminteri, să dea prea multă crezare sfintelor legende. Dimpotrivă, se lansară amândoi în tot felul de comentarii și idei glumețe despre șugubățul diavol care purta clondire ispititoare sub mantaua lui zdrențuită. În cele din urmă, preceptorul adoptă o mină gravă și-mi zise:

— Să nu-ți faci, prea cuvioase, nici un fel de griji cu noi, oameni de lume ușuratici ce suntem! Fii convins că noi amândoi, contele și cu mine, venerăm pe sfinți ca pe niște oameni minunați, investiți cu harul religiei, care au jertfit mântuirii sufletului lor ca și izbăvirii oamenilor toate bucuriile vieții, ba chiar viața lor însăși; dar cât despre asemenea povești cum este aceea ce ne-ai istorisit-o acum, cred că este doar o alegorie ingenioasă născocită de sfânt și interpretată greșit ca fiind adevărată.

Spunând acestea, preceptorul dădu repede în lături zăvorul lădiței și scoase dintr-însa sticla neagră, de o formă ciudată. Și, într-adevăr, așa cum îmi spusese fratele Cyrillus, se răspândi în încăperea o mireasmă puternică; totuși, departe de a te ameți, era mai curând plăcută și înviorătoare.

— Ah! exclamă contele. Fac prinsoare că elixirul diavolului nu e nimic altceva decât un minunat și veritabil vin de Siracusa.

— Fără îndoială că da, replică preceptorul, și dacă butelca face cu adevărat parte din moștenirea lăsată de sfântul Anton, atunci, prea cuvi-

oase, lui i-a mers aproape mai bine decât regelui Neapolului căruia prostul obicei al romanilor de a nu înfunda vinul, ci de a-l păstra picurând deasupra ulei, îi răpise plăcerea de a gusta vechile vinuri romane. Chiar dacă acest vin nu e nici pe departe atât de vechi ca acelea, este fără îndoială cel mai vechi din câte există astăzi și de aceea ați face bine să folosiți relicva pentru dumneavoastră și să-i sorbiți în toată voia conținutul.

— Desigur, interveni contele. Acest străvechi vin de Siracusa ar turna puteri noi în sângele Cuvioșiei voastre și ar izbăvi-o de starea bolnăvicioasă în care păreți că va aflați.

Preceptorul scoase din buzunar un tirbușon de oțel și, fără a lua în seamă protestele mele, destupă clondirul. Mi se păru că o dată cu destuparea lui ar fi ieșit dintr-însul o flăcăruie albastră care însă dispăru imediat.

Cu și mai multă putere se răspândi în odaie mirosul licoarei. Preceptorul gustă primul și exclamă cu entuziasm:

— Delicios vin de Siracusa! Zău că pivnița sfântului Anton nu era deloc de disprețuit, și dacă diavolul s-a tocmiț pivnicer la el, nu a avut față de sfânt intenții atât de rele cum se crede. Gustați și dumneavoastră, conte!

Contele se supuse și confirmă cuvintele preceptorului. Mai glumiră amândoi cu privire la relicvă, de bună seamă cea mai prețioasă din întreaga colecție, dorindu-și o pivniță plină cu asvfel de relicve și așa mai departe.

Ascultam tăcut toate acestea, cu capul plecat și cu privirea ațintită în pământ; buna dispoziție a străinilor avea pentru mine, abătut cum eram, ceva chinuitor; zadarnic stăruiau pe lângă mine să gust și eu din vinul sfântului Anton, căci m-am opus cu îndârjire, am astupat cu grijă sticla și am așezat-o în lădiță.

Străinii părăsiră mănăstirea, dar când m-am pomenit singur în celula mea, nu mi-am putut înfrâna o stare de euforie, o exuberanță inexplicabilă a spiritului. S-ar fi zis că mireasma îmbătătoare a vinului m-ar fi însuflețit. Nici urmă de efectul nesănătos de care vorbea Cyrillus, ci doar o senzație binefăcătoare se manifestase în chip surprinzător. Cu cât meditam mai mult asupra legendei sfântului Anton, cu cât mai viu răsunau în mine cuvintele preceptorului, cu atât mai mult îmi dădeam seama că interpretarea străinului era cea justă și abia acum mă străfulgera ideea luminoasă: că în acea nefericită zi, când arătarea dușmănoasă mi-a întrerupt atât de brutal predica, eram eu însumi pe punctul de a înfățișa legenda în același fel ca pe o ingenioasă alegorie instructivă a sfântului Anton.

De această idee se leagă o alta care pătrunse atât de adânc în mine, încât toate celelalte rămaseră în umbră. "Ce-ar fi, mi-am spus, dacă minunata licoare ți-ar întări ființa cu forță spirituală și ți-ar reaprinde flacăra stinsă, luminându-ți noua viață? Dacă, prin aceasta, s-ar dezvălui o înrudire misterioasă a spiritului tău cu forțele naturale cuprinse în acea băutură, încât aceeași aromă, care l-a amețit pe slăbănogul Cyrillus, să aibă asupra ta un efect binefăcător?"

Dar chiar dacă eram acum hotărât să dau urmare sfatului străinilor și să trec la fapte, mă reținea totuși mereu o repulsie pe care nu mi-o puteam explica nici eu.

Pe când eram gata să deschid dulăpiorul, mi se păru că din figurile sculptate se ivește chipul pictorului, sfredelindu-mă cu privirea moartă și totuși vie și, pătruns de un puternic fior de groază, am fugit din camera relicvelor pentru a mă pocăi în biserică de curiozitatea mea.

Dar din ce în ce mai mult mă urmărea gândul că numai bând vinul minunat spiritul meu s-ar putea întări și însănătoși. Purtarea lui Leo-

nardus ca și cea a călugărilor care mătratau ca pe un bolnav mintal, cu un menajament bine intenționat dar umilitor, mă împingea la disperare, și când Leonardus mă dispensă tocmai pe mine de obligația practicilor religioase obișnuite ca să-mi mai recapăt puterile, am hotărât într-o noapte de insomnie, chinuit de o adâncă mâhnire, să risc totul și ca să-mi recâștig forța spirituală pierdută sau să pier.

M-am ridicat din pat și m-am strecurat ca un strigoi în coridor până la icoana Sfintei Fecioare, am luat candelă aprinsă de acolo și m-am furișat prin biserică spre camera relicvelor. La lumina pâlpâitoare a candelăi, chipurile sfinților din capelă păreau că se mișcă, ca și cum s-ar fi uitat cu milă la mine, ca și cum aș fi auzit, prin șuieratul înăbușit al furtunii care pătrundea prin ferestrele izbite în strană, voci jalnice, prevestitoare, de parcă m-ar fi chemat mama din mari depărtări: "Fiul meu Medardus, ce ai de gând? Renunță la primejdioasa faptă!"

Când am intrat în camera relicvelor totul era tăcut și nemișcat; am descuiat dulăpiorul, am apucat lădița, apoi șipul, și am tras o înghițitură zdravănă. Văpăi îmi treceau prin vine și mă umpleau de o senzație binefăcătoare, nemiîncercată până atunci; am mai sorbit o dată din licoarea oprită, ceea ce mi-a stârnit o poftă nebună să încep o viață nouă și luminoasă.

Am încuiat repede la loc în dulăpior lădița goală, am dat fuga în celula mea și am așezat sticla miraculoasă pe pupitru. Deodată îmi căzu în mână cheia pe care o desprinsesem atunci din legătură pentru a scăpa de orice ispită, deși descuiasem dulapul fără cheie, atât în prezența străinilor cât și acum. Cercetai legătura de chei, și iată: o cheie necunoscută cu care am deschis atunci și acum dulăpiorul, fără s-o fi observat, se găsea printre celelalte. M-a cuprins un tremur nervos, imagini vii se fugăreau una pe alta ca și cum ar fi fost treziți dintr-un somn adânc. N-aveam nici liniște, nici astâmpăr, până ce dimineața se ivi luminoasă și putui da fuga în grădina mănăstirii, pentru a mă scălda în razele soarelui ce se înălțau arzătoare dindărătul munților.

Leonardus și ceilalți călugări observară schimbarea mea; în loc să fiu ca de obicei închis în mine, fără a spune un cuvânt, eram vesel și vioi.

De parcă aș fi vorbit în fața obștei adunate, m-am lăsat în voia elocinței, ca altădată.

De cum am rămas singur cu Leonardus, acesta m-a privit îndelung ca și când ar fi vrut să-mi pătrundă în suflet; apoi, cu un ușor zâmbet ironic pe față, îmi spuse:

— Oare fratele Medardus a căpătat de sus, printr-o viziune, forțe noi și o viață întinerită?

Mă simțeam roșind de rușine, căci în clipa aceea exaltarea mea, datorită unei sorbituri de vin vechi, mi se părea nedemnă și meschină. Cu privirea coborâtă și capul plecat am rămas acolo, Leonardus lăsându-mă în voia reflecțiilor mele. Mă temeam mult prea mult că tensiunea în care mă transpusese vinul nu va dura și, spre mâhnirea mea, va atrage poate după sine o și mai mare sfârșeală; dar nu se întâmplă nimic, ci mai curând am simțit cum îmi revine forța și curajul tineresc, precum și acea năzuință spre cele mai înalte sfere pe care mi le oferea mănăstirea.

Am stăruit să predic în prima zi sfântă și mi s-a îngăduit s-o fac. Puțin înainte de a urca în amvon am mai gustat din vinul miraculos; nicicând nu vorbisem mai înflăcărat, mai înduioșător și mai pătrunzător ca atunci.

Zvonul totalei mele însănătoșiri se răspândi repede și, la fel ca odinioară, biserica era din nou plină, dar pe măsură ce cuceream admirația mulțimii, Leonardus devenea tot mai grav și mai reținut, așa că începui să-l urăsc din toată inima, bănuindu-l de invidie josnică și de orgoliu de

castă.

Ziua Sfântului Bernardus se apropia și eram plin de o dorință arzătoare de a face să strălucească în fața prințesei faima mea, drept care l-am rugat pe stareț să facă astfel încât să fiu lăsat să predic în acea zi la mănăstirea bernardină.

Leonardus păru deosebit de surprins de rugămintea mea; îmi mărturisii fără înconjur că avusese tocmai de astă dată intenția să predice chiar el, orânduind din timp cele necesare, dar că îi va fi totuși cu atât mai ușor să-mi îndeplinească dorința cu cât va pretexta că e bolnav și mă va trimite pe mine în locul lui.

Așa s-a și întâmplat. Am văzut-o pe mama și pe principesa cu o seară înainte, dar eram atât de preocupat de cuvântarca mea care trebuia să atingă cea mai înaltă culme a elocinței, încât revederea nu m-a impresionat prea mult. Se răspândise în oraș vestea că voi predica eu în locul lui Leonardus, el fiind bolnav, și aceasta poate că a atras un și mai mare număr de enoriași din pătura cultă.

Fără să-mi fi făcut nici cea mai mică notiță, orânduindu-mi cuvântarea în toate amănuntele numai în memorie, mă bizuiam pe înalta inspirație ce o vor trezi în mine liturghia solemnă, mulțimea cucernică adunată, ba chiar și marea biserică cu bolta ei impunătoare, și într-adevăr nu mă înșelasem.

Ca un șuvoi de foc mi se scurgeau cuvintele evocând amintirea sfântului Bernardus în imaginile cele mai însuflețite, cuprinzând cele mai cuvinoase reflecții, și în privirile îndreptate asupra mea citeam uimire și admirație.

Cât de nerăbdător eram să aflu ce va spune principesa-stareță, cum așteptam de încordat izbucnirea înaltei ei prețuiri! dar socoteam că ar trebui să întâmpine cu o adevărată venerație pe cel ce, încă de copil, o impresionase atât, descoperindu-i acum certitudinea înaltei sale vocații. Dar când am vrut să-i vorbesc, mi-a trimis răspuns că nu se simte bine și că nu poate primi pe nimeni, nici chiar pe mine. Lucrul mă contraria cu atât mai mult cu cât, stăpânit de vana mea trufie, credeam că stareța, în marele ei entuziasm, va simți nevoia să asculte din gura mea și alte cuvinte emoționante.

Mama părea să ascundă în suflet o mâhnire tainică a cărei pricină nu mă încumetam s-o cercetez, deoarece un sentiment ascuns îmi împovăra conștiința cu o vină pe care nu mi-o puteam desluși. Îmi trimise un bilețel din partea principesei-starețe cu reeomandația de a-l citi la mănăstire. Abia reîntors în celula mea, citii spre marea mea uimire următoarele:

"Scumpul meu fiu (căci încă mai vreau să-ți spun astfel), cu predica pe care ai ținut-o în biserica mănăstirii noastre m-ai aruncat în cea mai adâncă tulburare. Cuvintele tale nu pornesc dintr-un sentiment cucernic îndreptat spre divinitate. Ardoarea ta nu a fost dintre acelea ce-l poartă pe evlavios pe aripi serafice, încât, în extazul său sfânt, să i se deschidă împărăția cerului. Vai! trufia pompoasă a cuvântării tale, efortul vizibil de a spune numai ce e bător la ochi, lucitor, mi-a dovedit că tu, în loc să îndrumi obștea și s-o înflăcărezi pentru meditații evlavioase, nu urmăreai decât aplauze, admirația sterilă a mulțimii cu mentalitate laică. Ai simulat sentimente care nu erau ale tale, ba chiar ai afectat aere și gesturi ca un actor vanitos, totul numai de dragul aplauzelor ieftine. Duhul înșelăciunii a pătruns în tine și te va duce la pieire dacă nu te reculegi și nu te lepezi de păcat. Căci simt un păcat, un mare păcat în faptele tale, cu atât mai mult cu cât te-ai destinat moravurilor celor mai cucernice, dezicerii în mănăstire de toate deșertăciunile lumești închinându-te Cerului. Sfântul Bernardus, pe care tu prin cuvântarea ta înșelătoare l-ai jignit atât de fără rușine, să te ierte în marea lui

îngăduință și să te lumineze, ca să regăsești drumul drept de la care te-ai abătut ispitit de diavol, și să se roage pentru izbăvirea sufletului tău. Rămâi cu bine!"

Cuvintele stareței m-au străpuns cu mii de sulițe și m-am aprins de mânie, căci nu mă îndoiam că Leonardus, ale cărui repetate aluzii cu privire la predicile mele spuneau cam același lucru, se folosise de bigotismul stareței, ațâțând-o împotriva mea și a talentului meu oratoric. Nu-l mai puteam privi în ochi fără să mă cutremur de furie, și mă gândeam de multe ori s-o rup cu dânsul, dar într-un fel de care eu însumi mă speriam. Imputările stareței și ale priorului îmi erau cu atât mai greu de îndurat cu cât în străfundul sufletului meu le recunoșteam temeinicia; dar și mai îndârjit stăruiam în atitudinea mea și, întărindu-mă mereu cu câteva picături de vin din sticla misterioasă, continuam să-mi împodobesc predicile cu toate artificiile retorice, să-mi studiez cu grijă expresia feței și gesticulația, așa că aplauzele și admirația din jurul meu creșteau.

Lumina dimineții pătrunse în raze multicolore prin vitraliile bisericii mănăstirii; dus pe gânduri, ședeam în jețul duhovnicului; doar pașii omului de serviciu care deretica biserica mai răsunau sub boltă. Când deodată auzii un foșnet în preajma mea și zării o femeie înaltă și zveltă îmbrăcată în chip straniu, cu un vâl des pe obraz. Intrase prin ușa laterală a bisericii și se apropie de mine să se spovedească. Se mișca ușor, cu o grație de nespus, îngenunche, un suspin adânc îi scăpă din piept. Îi simțeam respirația fierbinte și, încă înainte de a începe să vorbească, mă învălui o vrajă amețitoare. Cum aș putea descrie căldura glasului ei melodios! Fiecare din vorbele ei îmi pătrundea în piept, în timp ce-mi mărturisea că nutrea o dragoste oprită pe care zadarnic încearcă de multă vreme s-o înfrângă și că această dragoste este cu atât mai vinovată, cu cât cel adorat este pe vecie ferecat în sfintele cătușe, dar că în deznădejdea ei fără mângâiere, blestemase aceste cătușe.

Se opri și, într-un șuvoi de lacrimi care aproape că-i înăbușeau cuvintele, izbucni:

— Tu însuși, tu însuși, Medardus, ești cel pe care-l iubesc atât de mult!

Ca în spasmul morții, nervii îmi zvâcneau, îmi ieșisem cu totul din fire, un sentiment încă necunoscut până atunci îmi sfâșia pieptul, s-o văd, s-o strâng în brațe — să mor de voluptate și de chin. Un singur minut din acest extaz în schimbul caznei veșnice a iadului.

Femeia tăcu, dar îi auzeam răsuflarea precipitată. Într-o disperare oarbă, mi-am încordat forțele, ce-am spus nu știu, dar am observat că dânsa se ridică și se depărtează în tăcere, în timp ce eu îmi acopeream ochii și, ca împietrit, am rămas fără cunoștință în jilț.

Din fericire nu intrase nimeni în biserică, așa că am putut apoi să mă reîntorc în celula mea. Cât de stranii îmi păreau acum toate, cât de nebunească, de searbădă toată străduința mea! Nu văzusem chipul necunoscutei, și totuși trăia înlăuntrul meu și mă privea duios cu ochii ei de un albastru închis, în care străluceau lacrimi ce-mi picurau în suflet, pline de un foc mistuitor și înteteau o flacără pe care n-o puteam înăbuși nici rugăciunile, nici penitența. Căci mă flagelam până la sânge cu o frânghie cu noduri ca să scap de blestemul etern ce mă amenința, deoarece focul ce-l aprinsese în mine femeia străină îmi stârnea poftele cele mai pline de păcat, de altfel necunoscute mie, astfel încât nu știam cum să mă apăr de chinul voluptății.

În biserica noastră, un altar era închinat sfintei Rozalia. Zugravul îi prinsese chipul în clipa supremă a martiriului ei. Era iubita mea, am recunoscut-o, până și îmbrăcămintea ei era aidoma veșmântului ciudat al străinei. Am stat acolo ore întregi ca în prada unei crize de nebunie

fatală, prăbușit pe scările altarului, scoțând urlete deznădăjduite, încât călugării îngroziți fugiră de lângă mine.

În clipe mai liniștite umblam prin grădina mănăstirii în sus și în jos, o vedeam apărând din depărtarea înmiresmată, pășea dintre tufe, se înălța din izvoare, plutea deasupra pajiștei înflorite, pretutindeni numai ea, numai ea!

Îmi blestemam legământul, existența. Voiam să ies în lumea largă și să nu am răgaz până nu o găsesc, până nu o dobândesc cu prețul mântuirii sufletului meu.

Până la urmă am izbutit să-mi stăpânesc cel puțin izbucnirile rătăcirii mele, inexplicabile pentru călugări și pentru stareț, mă purtam mai liniștit, dar tot mai mult flacăra nefastă îmi mistuia sufletul N-aveam somn! N-aveam liniște! Urmărit de imaginea ei, mă perpeleam în patul tare și chemam pe sfinți în ajutor, nu pentru a mă salva de nălucirea ispititoare ce plutea în jurul meu, nu pentru a-mi păzi sufletul de blestemul veșnic, nu! Ci ca să-mi dea femeia, să mă dezlege de jurământ, să-mi dăruiască libertatea pentru a mă lăsa în voia păcatului!

În cele din urmă, se statornici în sufletul meu gândul de a pune capăt chinului, fugind din mănăstire. Căci numai eliberarea de legămintele călugărești mi se părea singura cale ca să ajung să strâng în brațele mele femeia și să-mi potolesc poftele ce ardeau în mine. M-am hotărât să mă fac de nerecunoscut, tunzându-mi barba și purtând îmbrăcăminte laică, să rătăcesc atâta timp prin oraș până o voi găsi, și nici nu mă gândeam cât este de greu, ba chiar cu neputință să izbutesc! că poate, lipsit cu totul de bani, nu voi putea trăi nici măcar o singură oră în afara zidurilor mănăstirii.

Ultima zi pe care mai voiam s-o petrec în mănăstire sosise în sfârșit și, datorită unei întâmplări fericite, căpătasem haine orășenești destul de prezentabile; voiam în noaptea următoare să părăsesc mănăstirea pentru totdeauna. Se făcuse între timp seara, când, pe neașteptate, priorul mă chemă la dânsul. M-am înfiorat, nimic nepărându-mi mai sigur decât că starețul ghicise ceva din tainicul meu plan.

Leonardus mă întâmpină cu o gravitate neobișnuită, ba chiar cu o demnitate impunătoare în fața căreia m-am cutremurat.

— Frate Medardus, începu el, purtarea ta nesăbuită pe care o pun doar pe seama înțețirii acelei exaltări spirituale în prada căreia te-ai lăsat — poate — cu cele mai cinstite intenții, sfâșie calma noastră conviețuire, tulbură seninătatea și tihna pe care mă străduiesc să le păstrez ca pe un rod al unei vieți pașnice și cucernice a fraților noștri. Dar poate că vina o poartă o întâmplare dușmănoasă care te-a lovit. Ai fi putut găsi la mine, în părinteasca mea prietenie căreia îi puteai mărturisi totul, alinare și sfat, dar tu ai tăcut și pot cu atât mai puțin pătrunde în tine, cu cât taina ta mi-ar putea răpi o parte din liniștea pe care la vârsta mea o prețuiesc mai presus de orice. Adeseori, cu precădere la altarul sfintei Rozalia, prin cuvinte necuviincioase ce păreau izvorâte dintr-un acces de nebunie, ai scandalizat nu numai pe frați dar și pe străinii care se aflau în biserică; te-aș putea deci pedepsi aspru, după canoanele mănăstirești, dar nu vreau s-o fac, fiindcă poate că o forță dușmănoasă, dacă nu chiar diavolul însuși, căruia n-ai știut să i te împotrivești, poartă vina rătăcirii tale, și mă mărginesc doar să-ți poruncesc să fii tare în pocăință și rugăciune. Eu îți citesc adânc în suflet — tu vrei să fugi din mănăstire.

Leonardus mă sfredelea cu privirea, abia puteam s-o înfrunt și mă prăbușii la pământ, plângând cu hohote, conștient de planul meu perfid.

— Te înțeleg, reluă Leonardus și cred chiar și eu că, mai degrabă decât singurătatea mănăstirii, lumea largă dacă o vei străbate cu credință în Dumnezeu, te va vindeca de rătăcire. O trebuință a mănăstirii noastre necesită trimiterea unui frate la Roma. Te-am ales pe tine pentru

această însărcinare și poți, de mâine chiar, investit cu împluternicirile și instrucțiunile necesare, să pornești la drum. Ești cu atât mai indicat să îndeplinești această misiune, cu cât ești încă tânăr, viguros, priceput în problemele noastre și vorbești italiana la perfecție. Întoarce-te acum în celula ta; roagă-te fierbinte pentru mântuirea sufletului tău, voi face și eu la fel, dar renunță la orice mortificări trupesti care nu pot decât să te slăbească și să te facă inapt pentru călătorie. Te aștept o dată cu revărsatul zorilor, aici, în cameră.

Ca o rază a cerului m-au iluminat cuvintele venerabilului Leonardus; îl urăsem, dar acum eram pătruns ca de o durere binefăcătoare de aceeași iubire care mă înlănțuise de dânsul odinioară. Am vărsat lacrimi amare în timp ce-i sărutam mâinile. M-a îmbrățișat și mi se părea că-mi cunoaște gândurile cele mai intime, dându-mi libertatea de a mă supune fatalității care, planând asupra mea, putea după aceste clipe de beatitudine, să mă arunce pe veci în pierzanie.

Acum fuga devenise de prisos. Puteam părăsi mănăstirea și să pornesc fără odihnă în căutarea ei, a aceleia fără de care nu voi afla pe acest pământ nici liniște nici vindecare, până ce o voi fi găsit. Călătoria la Roma și misiunea pe care o căpătasem îmi păreau născocite de Leonardus, numai pentru a mă îndepărta în chip onorabil din mănăstire.

Mi-am petrecut noaptea rugându-mă și pregătindu-mă pentru călătorie, am turnat restul licoarei vrăjite într-o ploscă ca s-o folosesc ca pe un leac verificat, și am pus sticla goală la loc în lădiță.

Nu mică mi-a fost mirarea când am aflat din amănunțitele instrucțiuni ale priorului că plecarea mea își avea o justificare și că împrejurarea care reclama acolo prezența unui frate împluternicit, era de mare însemnătate. Îmi simțeam inima grea la gândul că, de la primii pași în afara mănăstirii, mă puteam lăsa, fără a ține seama de nimic, în voia libertății; totuși, gândindu-mă la *dânsa*, m-am simțit îmbărbătat și am hotărât să rămân credincios planului meu.

Frații se adunaseră și despărțirea de ei, dar mai ales de pater² Leonardus, m-au umplut de cea mai adâncă melancolie.

Poarta mănăstirii se-nchise în sfârșit în urma mea.

CAPITOLUL II

Intrarea în lume

Învăluită într-un nimb azuriu, mănăstirea se întindea în vale, la picioarele mele; răcoarea proaspătă a dimineții adia și, străbătând văzduhul, aducea spre mine cântecele evlavioase ale călugărilor. Fără să vreau, le țineam isonul. Soarele se ridica incandescent din spatele orașului; razele lui aurii luminau vârfulurile copacilor, și picăturile de rouă, ca niște diamante strălucitoare, cădeau în murmur zglobiu pe mii de gâze multicolore, care se ridicau vâjâind și bâzâind. Păsările se deșteptau și, fluturând din aripi, ciripeau și se zbenguiau voioase prin pădure.

Un grup de flăcăi și fete, gătite de sărbătoare, urcau dealul. "Lăudat fie Domnul nostru Isus Cristos!" exclamă ei, trecând pe lângă mine. "În vecii vecilor, Amin!" am răspuns eu și parcă o viață nouă plină de bucurii și de libertate îmi ieșea cu mii de înfățișări îmbietoare în cale. Nicicând nu mă aflasem într-o astfel de stare, îmi păream mie însumi un altul și, ca însuflețit și înaripat de forțe renăscute, am grăbit pasul prin pădure, coborând la vale. L-am întrebat pe țăranul care tocmai îmi ieșea înainte

²Termenul latinesc are și sensul de călugăr în afară de cel de preot, mai des întâlnit

de întâiul sat, pe care itinerariul meu îl indica pentru a înnopta acolo, și omul îmi descrise exact o potecă mai scurtă ce se abătea de la drumul mare, trecând printre munți.

Străbătusem singur o bună bucată, când gândul se întoarse la necunoscuta mea și la planul fantastic de a o căuta. Dar chipul ei îmi apărea ca șters de o mână nevăzută, astfel încât numai anevoie îi puteam recunoaște trăsăturile estompate; cu cât mai mult mă străduiam să-i rețin chipul în minte, cu atât el se destrăma în ceață. Doar purtarea mea nesăbuită de la mănăstire, după acea ciudată întâmplare, îmi stătea vie în fața ochilor.

Mi se părea acum de neînțeles cu câtă răbdare suportase priorul toate astea și cum, în loc să-mi aplice o pedeapsă binemeritată, mă trimisese în lume. Eram aproape convins că apariția necunoscutei nu fusese decât o vedenie, o consecință a prea marilor eforturi din ultima vreme și că, în loc să pun năluca nefastă și ademenitoare pe seama persecuției continue din partea diavolului, am luat-o drept o amăgire a propriilor mele simțuri stârnite; faptul că străina fusese înveșmântată la fel cu Sfânta Rozalia, părea să-mi dovedească neîndoios că imaginea vie a acelei sfinte pe care o puteam vedea, deși de la o distanță remarcabilă, din jilțul duhovnicesc, contribuise mult la halucinația mea. Cu adâncă admirație mă gândeam la înțelepciunea priorului care alesese mijlocul cel mai potrivit vindecării mele, căci închis între zidurile mănăstirii — înconjurat mereu de aceleași obiecte, meditând și scormonindu-mi mereu mintea, vedenia aceea, căreia singurătatea îi împrumuta culori tot mai aprinse și mai ațâțătoare, m-ar fi dus la nebunie. Deprinzându-mă din ce în ce mai mult cu ideea că totul nu a fost decât un vis, cu greu mă puteam reține să nu râd de mine însumi, ba chiar cu o frivolitate ce de altfel nu-mi era proprie, glumeam în sinea mea pe seama gândului năstrușnic că o sfântă s-ar fi îndrăgostit de mine, amintindu-mi în același timp că odată mă crezusem sfântul Anton.

Pribegisem mai multe zile în munți, printre stânci amenințătoare îngrămădite unele peste altele, pe poteci înguste printre care susurau pâraiașe de pădure; drumul devenea din ce în ce mai pustiu, mai anevoios.

Era ziua-n amiaza mare, soarele dogorea deasupra capului meu descoperit, sufeream de sete, dar nu se mai vedea nici un izvor în apropiere și tot nu ajunsesem în satul pe care-l căutam. Sleit de puteri, m-am așezat pe un colț de stâncă și nu m-am putut reține să sorb o înghițitură din ploscă, oricât de mult țineam să cruț licoarea miraculoasă. Forțe noi mi se aprinseră în vine și, înviorat și întărit, am pășit mai departe ca să ajung în satul ce nu mai putea fi departe. Brădetul devenea din ce în ce mai întunecos, desișul adânc foșnea, când deodată am auzit nechezatul unui cal.

Am făcut câțiva pași mai departe și cât p-aci să împietresc de spaimă când m-am pomenit în fața unei prăpăstii înfricoșătoare unde, printre steiuri ascuțite, se rostogolea un șuvoi de apă al cărui duduie îl auzisem încă din depărtare. Aproape, foarte aproape de cascadă, pe un colț de stâncă suspendat peste prăpastie, zăcea un tânăr în uniformă, iar lângă dânsul se aflau pălăria lui cu penaj, spada și un portvizit. Cu jumătatea corpului atârnat în gol, părea să fi adormit și era gata să alunece din ce în ce mai mult. Prăbușirea era inevitabilă.

M-am încumetat să mă apropii; în timp ce voiam să-l apuc și să-l rețin, am strigat cu voce puternică: "Pentru Dumnezeu! Domnule! Treziți-vă! Pentru Dumnezeu!"^{tt}

De cum l-am atins, se deșteptă brusc din somn, dar în aceeași clipă, pierzându-și echilibrul, căzu în prăpastie, încât aruncat din stei în stei, îi auzeam membrele zdrobindu-i-se; țipătul lui ascuțit își trimise ecoul în

hăul fără fund, din care răzbătu doar un vaiet surd până se stinse.

Fulgerat de spaimă și de groază, am luat în cele din urmă pălăria, spada și portvizitul și voiam să mă-ndepărtez repede de locul nenorocirii, când din brădet se ivi un tânăr în haine de vânător, mă privi ținută în ochi, se porni pe un răs nestăpânit, încât m-au cuprins fiori de gheață.

— Ei, stimate domnule conte, rosti în cele din urmă tânărul. Costumul este într-adevăr desăvârșit și admirabil și dacă nobila doamnă nu ar fi fost dinainte înștiințată, zău că nu și-ar mai recunoaște iubitul Dar ce-ați făcut cu uniforma, stăpâne?

— Am aruncat-o în prăpastie, răspunse din mine o voce lugubră și înăbușită, căci nu eu pronunțasem aceste cuvinte, ci ele îmi scăpaseră fără voie de pe buze.

Revenit la realitate, stăteam acolo, scrutam adâncimea să văd dacă nu cumva cadavrul însângerat al contelui se ridică amenințător către mine. Mi se părea că eu l-aș fi ucis, în timp ce țineam strâns în mâini spada, pălăria și portvizitul.

— Acum, stăpâne, urmă tânărul, eu pornesc călare pe drumul de căruțe spre orașelul unde mă voi ține ascuns în casa din stânga porții, iar dumneavoastră vă veți duce de-a dreptul la castel, unde sunteți așteptat, iar pălăria și spada le iau cu mine. Deci, vă las cu bine, domnule conte! Vă urez mult noroc la castel! exclamă tânărul și, cântând și fluierând, dispăru în desiș. Auzeam cum dezleagă calul și cum pornește în trap.

Când mi-am revenit din buimăceală și am recapitulat întreaga întâmplare, a trebuit să-mi mărturisesc că nu făceam decât jocul hazardului care, dintr-o dată, mă aruncase într-o situație dintre cele mai ciudate. Era limpede că o mare asemănare dintre statura și trăsăturile mele și cele ale nefericitului conte l-au amăgit pe vânător. Stăpânul lui trebuie să fi convenit să apară la castel sub rasa unui călugăr, într-un scop necunoscut mie. Moartea îl ajunsese din urmă și o fatalitate ciudată m-a împins în aceeași clipă în locul lui. Irezistibilul meu îndemn lăuntric care părea să fie voința acelei fatalități, silindu-mă să continui eu să joc rolul contelui, precumpăni asupra oricărei șovăieli și făcu să amuțească vocea interioară care mă învinuia de crimă și de sfruntată nelegiuire.

Când am deschis portvizitul pe care-l păstrasem, îmi căzură în mână scrisori și hârtii de valoare. Am vrut să le cercetez pe toate, să citesc scrisorile ca să mă familiarizez cu personalitatea contelui, dar neliniștea din mine, vălmășagul a mii și mii de idei ce-mi vâjâiau prin cap nu-mi dădură răgaz.

După câțiva pași m-am oprit din nou și m-am așezat pe un colț de stâncă; voiam să mă transpun într-o dispoziție mai calmă, vedeam primejdia de a mă aventura pe nepregătite într-o lume străină mie; deodată răsunară prin pădure sunete vesele de corn de vânătoare și mai multe voci omenești chiuiau și cântau în gura mare, apropiindu-se din ce în ce. Inima îmi bătea cu putere, răsuflarea mi se tăia, acum avea să se deschidă înaintea mea o lume nouă, o viață nouă.

Am cotit pe o potecă îngustă care ducea spre un povârniș; când am ieșit din crâng, îmi apărură în vale un castel măreț. Acesta era locul către care urma să se aventureze contele, și m-am îndreptat curajos într-acolo.

M-am pomenit curând pe aleile parcului ce înconjurau castelul; pe o cărare lăaturalnică întunecoasă, am zărit doi bărbați din care unul era îmbrăcat în haine preoțești.

Se apropiară, dar, fără să mă observe, trecură pe lângă mine, absorbiți de discuția lor. Preotul era un tânăr pe al cărui chip frumos stăruia paliditatea mortală a unei mâhniri adânci, iar celălalt era îmbrăcat simplu dar cu îngrijire și arăta mai în vârstă. Se așezară cu spatele la mine pe o bancă de piatră; puteam auzi și înțelege fiecare cuvânt al lor.

— Hermogen, începu cel vârstnic, persistând în tăcerea dumitale îți împingi familia la disperare. Melancolia te cuprinde pe zi ce trece, vigoarea tinerească e frântă, floarea vârstei ți se ofilește, hotărârea ce-ai luat-o de a îmbrăca haina preoțească risipește toate speranțele, toate dorințele tatălui dumitale. Dar ar renunța bucuros la ele dacă o adevărată vocație, o înclinare irezistibilă spre singurătate ți-ar fi insuflat din adolescență această hotărâre. Atunci nu s-ar fi încumetat să se împotrivescă sorții implacabile. Dar schimbarea bruscă a întregii dumitale purtări, dovedește cu prisosință că un anume eveniment pe care cu îndărătnicie îl treci sub tăcere, ți-a zguduit în chip atât de cumplit întreaga ființă și continuă să te mistuie. Și erai un tânăr atât de sincer, de candid, voios și dornic de viață! Ce te-a putut oare înstrăina de lume, ca să deznădăjduiești că vei putea găsi un om care să aducă alinare sufletului dumitale bolnav? Taci? Privești în gol? Suspini?

Hermogen! Ți-ai iubit părintele cu o rară afecțiune și dacă nu ți-a fost cu puțință să-ți deschizi inima față de dânsul, cel puțin cruță-l de vederea acestui veșmânt care înseamnă pentru el o hotărâre nefastă. Te conjur, Hermogen, leapădă această haină odioasă! Crede-mă, în aceste lucruri aparente dăinuie o putere tainică. Să nu mi-o iei în nume de rău, căci sper că mă înțelegi temeinic, dacă în această clipă mă refer la felul specific al actorilor care, o dată cu haina pe care o îmbracă, se simt adeseori sub puterea unui duh străin și se transpun mai ușor în personalitatea eroului pe care-l reprezintă. Permite-mi, așa cum mi-e firea, să vorbesc mai liber decât s-ar cuveni despre acest lucru. Nu crezi oare că, dacă aceste poale lungi nu ar impune mersului dumitale o gravitate sumbră, ai păși din nou sprinten și zglobiu, ai alerga și ai zburda ca mai înainte? Scânteierea epoleților care îți împodobeau odinioară umerii ar răspândi din nou jar tineresc în obrajii dumitale palizi, iar pintenii zornăitori ar suna ca o muzică pe placul neastâmpăratului cal ce-ți necheza în cale, săltând de bucurie și înclinându-și capul spre stăpânul lui drag. Sus, baroane! Leapădă veșmântul negru care nu te prinde! Să-ți aducă Friedrich uniforma?

Bătrânul se sculă și dădu să plece dar tânărul îi căzu în brațe.

— Ah, bunul meu Reinhold, cum mă chinuiești! strigă el cu voce obosită. Mă chinuiești nespus! Ah, cu cât te ostenești mai mult să faci să vibreze coardele din sufletul meu, care altădată sunau atât de armonios, cu atât mai mult simt cum pumnul de fier al sorții m-a înșfăcat, m-a strivit astfel, încât nu răsună în mine decât sunete stridente ca dintr-o lăută spartă.

— Ți se pare, dragă baroane, îl întrerupse bătrânul. Vorbești de o soartă implacabilă de care ești urmărit, dar nu vrei să spui în ce constă ea, însă orice ar fi, un tânăr ca dumneata, viguros, înzestrat cu bărbăția învăpăiată a tinereții, trebuie să se opună pumnului de fier al destinului; străbătut de razele divine ale firii, răzvrătindu-te împotriva ursitei tale, să trezești în tine însuși acea ființă superioară și cu toată ardoarea să te avânți dincolo de chinurile acestei vieți mediocre. Nu știi, baroane, ce destin ar fi în stare să distrugă o voință viguroasă.

Hermogen se dădu un pas îndărăt și, fixându-l pe bătrân cu o privire fioroasă în care mocnea o mânie reținută, exclamă cu voce sumbră și cavernoasă:

— Atunci află că eu însumi sunt destinul ce mă distruge, că o crimă monstruoasă mă strivește, o nelegiuire nedemnă, pe care o ispășesc în suferință și deznădejde. Fie-ți deci milă și roagă-l pe tata să mă lase să părăsesc aceste ziduri.

— Baroane, stăruie bătrânul, ești într-o stare proprie numai sufletelor zbuciumate, să nu pleci, să nu pleci cu nici un preț. Zilele acestea sosește baroneasa cu Aurelia, pe care trebuie s-o vezi.

Tânărlul izbucni într-un râs batjocoritor și, cu o voce care-mi pătrunse până-n inimă, exclamă:

— Oare trebuie? Trebuie să rămân? Da, bătrâne, zău că ai dreptate, și pocăința mea va fi aici mai groaznică decât între zidurile întunecoase!

Cu aceasta, dispăru printre tufe și-l părăsi pe bătrân care, cu capul sprijinit în mâini, părea cu totul pradă durerii sale.

— Lăudat fie numele Domnului Isus Hristos! am rostit eu apropiindu-mă de dânsul.

Tresări, se uită mirat la mine, dar deodată păru că apariția mea îi amintea pe cineva cunoscut și zise:

— Ah, de bună seamă că dumneavoastră sunteți, prea cuvioase, acela a cărei sosire a fost anunțată de curând doamnei baronese pentru alinarea familiei îndoliate?

Am răspuns afirmativ, Reinhold își recăpătă seninătatea ce părea să-l caracterizeze; străbăturăm frumosul parc și ajunserăm într-un boschet din imediata vecinătate a castelului, de unde se deschidea o minunată priveliște înspre munți.

La un semn al bătrânului, un servitor ieșind prin portalul castelului veni spre noi și, puțin după aceea, ne servi o gustare copioasă. În timp ce ciocneam paharele pline, mi se păru că Reinhold mă privește din ce în ce mai atent, ca și când ar fi făcut eforturi să-și reîmprospăteze o vagă amintire. În cele din urmă izbucni:

— Dumnezeule mare, prea cuvioase! Ar fi să mă-nșele prea mult aparențele dacă dumneavoastră nu ați fi pater Medardus din mănăstirea capucinilor de la ***. Dar cum să fie cu puțință? Și totuși! Dumneavoastră sunteți — cu siguranță că sunteți dumneavoastră, ci vorbiți o dată!

De parcă m-ar fi trăsniț un fulger din senin, cuvintele lui Reinhold îmi străbătură prin toate mădulele. M-am văzut demascată, descoperită, învinuită de omor, dar disperarea îmi insuflă puteri căci era vorba de viață și de moarte.

— Sunt chiar pater Medardus de la mănăstirea capucinilor din *** și mă aflu din ordinul și înputernicirea mănăstirii în drum spre Roma.

Am spus aceasta cu toată liniștea și nepăsarea ce mi-am putut impune.

— Atunci nu poate fi decât o întâmplare, răspunse Reinhold, că, probabil rătăcindu-vă pe drumul mare, ați sosit aici, sau cum se face că doamna baroneasă v-a cunoscut și v-a trimis înapoi?

Fără să stau la gânduri, repetând aidoma ceea ce o voce interioară părea să-mi șoptească, am zis:

— Pe drum am făcut cunoștința duhovnicului baronesei și acesta m-a recomandat să-i îndeplinesc misiunea în această casă.

— E adevărat, interveni Reinhold, asta ne-a scris și doamna baroană. Să mulțumim Cerului că v-a îndrumat înapoi spre mântuirea acestei case, și că, evlavios și cutezător cum sunteți, ați consimțit să vă amânați călătoria pentru a ne fi de folos. M-am aflat din întâmplare acum câțiva ani în orașul *** și am auzit cuvântările dumneavoastră pline de har, pe care le țineți de la amvon într-o inspirație cu adevărat dumnezeiască. Pun pe seama cucerniciei voastre, a înaltei chemări de a izbăvi cu zel fierbinte sufletele pierdute, a minunatului dar oratoric izvorât dintr-o inspirație divină, că veți izbuti să faceți ceea ce noi n-am fost în stare. Bucuros că v-am întâlnit cât încă n-ați apucat să vorbiți cu baronul, vreau să mă folosesc de acest răgaz ca să vă pun la curent și să fiu atât de sincer cum se cuvine față de cuvioșia voastră, omul sfânt pe care Cerul însuși ni-l trimite spre alinare. În orice caz, trebuie, pentru a da eforturilor voastre îndrumarea necesară și a-i asigura succesul, să primiți măcar unele indicații pe care altminteri le-aș trece bucuros sub

tăcere. De altfel totul se poate spune în foarte puține cuvinte.

Am crescut o dată cu baronul, o stare sufletească identică ne-a înfrățit și a înlăturat zidul dintre obârșiile noastre. Nu ne-am despărțit nici odată și am devenit intendentul proprietăților sale în clipa în care terminaserăm amândoi studiile universitare, iar el a intrat în posesia bunurilor din munți ale răposatului său tată. Am rămas fratele și prietenul lui cel mai intim, astfel că sunt inițiat în toate tainele casei sale. Tatăl lui dorise să-l lege prin căsătorie cu o familie prietenă iar el s-a supus cu atât mai bucuros acestei voințe cu cât în logodnica ce-i fusese destinată găsisese o ființă bogat înzestrată de natură și s-a simțit atras spre dânsa. Rareori se-ntâmplă ca voința unui tată să fie atât de fericit împlinită de un destin care părea să vrea să unească două ființe sortite într-unul totuși una alteia. Hermogen și Aurelia au fost rodul acestei fericite căsnicii. De cele mai multe ori petreceam iernile în capitala ținutului, dar când, imediat după nașterea Aureliei, baroana se îmbolnăvise, rămâneam și peste vară în oraș, unde dânsa se afla sub îngrijirea unui medic iscusit. A murit tocmai în pragul primăverii, când aparenta ei întremare îi dăduse baronului cele mai frumoase speranțe. Ne-am reîntors la țară și numai timpul a putut alina mâhnirea cumplită ce-l cuprinsese pe baron. Hermogen deveni un tânăr splendid, iar Aurelia era leit chipul mamei ei; educarea meticuloasă a celor doi copii era îndeletnicirea și bucuria noastră de toate zilele. Hermogen vădea o puternică înclinare spre cariera militară, ceea ce l-a determinat pe baron să-l trimită în capitală, unde, sub supravegherea vechiului său prieten, guvernatorul, și-a început studiile. Abia acum trei ani, baronul, Aurelia și cu mine am petrecut pentru prima oară, ca altădată, iarna întreagă în orașul de reședință, în parte pentru a-și revedea prietenii care-l solicitau neîncetat.

A stârnit atunci senzație în capitală, apariția nepoatei guvernatorului care tocmai sosise. Era orfană de ambii părinți și se pusese sub ocrotirea unchiului ei, deși, locuind într-o aripă aparte a castelului, își făcuse un cămin propriu, obișnuind să strângă în jurul ei o societate aleasă. Fără să mai descriu îndeaproape pe Euphemia, ceea ce ar fi cu atât mai inutil cu cât curiozitatea ta va avea curând prilejul s-o vadă, mă mărginesc să spun că tot ce făcea, tot ce spunea era însuflețit de o grație de nedescris, fapt care contribuia să crească și mai mult farmecul irezistibil al frumuseții ei. Pretutindeni unde apărea, se crea o ambianță de viață strălucitoare și i se aduceau omagii pornite din cel mai arzător entuziasm; până și celui mai neînsemnat, mai apatic, știa să-i aprindă văpăi în suflet, încât el, ca inspirat, se ridica deasupra propriei lui mediocrități și se avânta cu pasiune în desfătările unei vieți elevate, necunoscute până atunci.

Bineînțeles că nu lipseau adoratorii ce-o implorau cu fervoare ca pe o zeitate; totuși, nu se putea spune cu certitudine că prefera pe unul sau pe altul, ba dimpotrivă, știa cu o ironie subtilă, fără să jignească pe nimeni, să-i stimuleze și să-i stârnească asemenea unui condiment ațâțător, să-i înlănțuie pe toți cu cătușe de nedesfăcut, încât ei, fascinați, să se miște bucuroși și fericiți în mijlocul cercului vrăjit. Aceasta Circe făcuse asupra baronului o puternică impresie. De cum îl cunoscuse, îi dădu o atenție deosebită, care voia să fie expresia unui respect copilăresc. În discuțiile cu dânsul își arăta calitățile intelectuale și adâncă ei sensibilitate, așa cum el nu mai întâlnea la alte femei. Cu o gingășie de nedescris se strădui să dobândească prietenia Aureliei, manifestându-i atâta devotament, încât nu pregeta să se ocupe de cele mai mici amănunte ale toaletelor ei, îngrijind-o ca o mamă. Știa s-o ajute pe credula și pe nepriceputa fată să strălucească în societate și acest ajutor, în loc să fie observat, scotea și mai mult la iveală inteligența înnăscută și bunul simț firesc al Aureliei, încât fata era omagiată cu cea

mai înaltă prețuire. Baronul se pierdea în laude la adresa Euphemiei și atunci se întâmplase pentru prima oară în viața noastră să fiu de părerea diametral opusă baronului.

De obicei, mă mențineam în orice societate în rolul de observator atent și discret, ca și cum aș fi arătat o participare vie și fățișă la distracții. Tot așa am apreciat-o pe Euphemia ca pe o apariție interesantă întrucât, după felul ei de a nu neglija pe nimeni, schimbase și cu mine câteva cuvinte amabile. A trebuit să mărturisesc că e cea mai frumoasă și mai atrăgătoare femeie din câte am cunoscut, mai ales că tot ce spune dovedește inteligență și rafinament; și totuși, în mod inexplicabil, ceva nelămurit care pusese din prima clipă stăpânire pe mine, mă neliniștea de câte ori își îndrepta privirea asupra mea, sau îmi adresa cuvântul. În ochii ei ardea adeseori o flacără ciudată, din care, când se credea neobservată, țâșneau fulgere și părea că o susține un nefast foc lăuntric, pe care cu greu îl ascundea. Afară de asta, puneă în jurul gurii ei, cu linii de altfel armonioase, o ironie dușmănoasă, așa că eu, care vedeam în asta expresia cea mai brutală a batjocurii crude, mă cutremuram cuprins de groază.

Faptul că ea îl privea în felul acesta pe Hermogen, care se ocupa prea puțin sau chiar deloc de dânsa, îmi dădea certitudinea că îndărătul frumoasei măști se ascunde ceva nebănuț de nimeni. Firește că nu puteam opune nimic elogiilor nemăsurate ale baronului decât observațiile mele de fizionomist, de care nu voia să țină câtuși de puțin seama, ci găsea cel mult că aversiunea mea împotriva Euphemiei nu se datorește decât unei inexplicabile antipatii. Mi-a mărturisit că Euphemia va face probabil parte din familie, deoarece ținea foarte mult s-o unească prin căsătorie cu Hermogen. Acesta apăruse în încăpere tocmai în clipa când discutăm serios chestiunea și eu invocam toate motivele menite să-mi justifice părerea despre Euphemia iar baronul, obișnuit să acționeze în toate prompt și pe față, îl puse pe loc la curent cu planurile și dorințele privitoare la Euphemia. Hermogen ascultă liniștit cuvintele baronului și laudele ce i le aducea cu cel mai mare entuziasm Euphemiei. La toate acestea Hermogen răspunse că se simte prea puțin atras de Euphemia, că n-ar putea s-o iubească niciodată și că-l roagă sincer să renunțe la planul unei legături mai apropiate cu dânsa. Baronul era consternat să-și vadă, de la primul pas, planul zădărnici. Totuși, era cu atât mai puțin dispus să stăruie pe lângă Hermogen, cu cât nu cunoștea sentimentele ei pentru fiul său. Cu obișnuita lui bonomie, începu să glumească cu privire la eșecul încercării sale și spuse că probabil Hermogen împărtășește antipatia mea pentru dânsa, cu toate că nu înțelege cum o femeie atât de frumoasă și de interesantă poate inspira atitudini atât de ostile.

Relațiile baronului cu Euphemia rămaseră în chip firesc neschimbate, se obișnuise atât de mult cu dânsa, încât nu lăsa să treacă o zi fără s-o vadă. Așa se întâmplă că într-o zi, fiind bine dispus, baronul spuse glumind că în societatea ei există totuși un singur om neîndrăgostit de dânsa și anume Hermogen. Căci respinsese cu încăpățănare uniunea pe care el, baronul, o dorea atât de mult. Euphemia ar fi avut și ea un cuvânt de spus cu privire la această legătură, că dorește ce e drept o apropiere mai strânsă de baron, dar nu prin Hermogen, care pentru dânsa era prea dificil și capricios. Din momentul acelei discuții, Euphemia și-a dublat atențiile față de baron și de Aurelia; ba, în unele vagi iluzii, îl făcu pe baron să înțeleagă că o legătură cu el însuși ar corespunde idealului pe care și-l făurise ea despre o căsnicie fericită. Știu să respingă în chip convingător tot ce se putea obiecta cu privire la diferența de vârstă sau la alte impedimente și să progreseze pas cu pas atât de imperceptibil, de subtil și de

îndemânat, încât baronul sfârși prin a crede că toate ideile, toate dorințele, sugerate de Euphemia, ar fi încolțit chiar în sufletul lui. Viguros și plin de viață, se simți curând cuprins de o patimă tinerească și arzătoare. Nu-i mai putui reține pornirea sălbatică; era prea târziu. Nu mai dură mult și Euphemia, spre surprinderea tuturor, deveni soția baronului. Mi se părea că o făptură amenințătoare care mă înspăimântase încă de la distanță, intrase de-a binelea în viața mea și că trebuie să-mi ocratesc prietenul și să veghez asupra-i.

Hermogen primi cu răceală vestea recăsătoririi tatălui său. Aurelia, biet copil nevinovat, izbucni în lacrimi. Imediat după cununie, Euphemia își exprimă dorința de a pleca la munte. Sosi într-adevăr și trebuie să mărturisesc că purtarea ei rămase extrem de amabilă și că, fără voia mea, îmi inspira admirație. Trecură astfel doi ani de viață tihnită și netulburată de nici un eveniment. Petrecurăm ambele ierni în capitală, dar și aici baroana arăta față de soțul ei un respect atât de nemărginit, atâta atenție pentru cele mai mici dorinți ale lui, încât invidia veninoasă trebui să amuțească, și nici unul din tinerii domni ce visaseră să obțină favorurile baroanei nu-și permitea nici cea mai mică bârfeală.

În ultima iarnă fusesem de bună seamă singurul care, cuprins de vechea mea aversiune abia potolită, am început să nutresc din nou acea neîncredere îngrijorătoare. Înainte de căsătoria baronului, contele Victorin, un bărbat tânăr și frumos, maior în garda de onoare și numai în trecere prin capitală, unul din cei mai fervenți adoratori ai Euphemiei, era cel pe care dânsa, ca din întâmplare, sub impulsul impresiei de moment, îl deosebea de ceilalți. Se vorbea chiar, cândva, că între dânsul și Euphemia ar exista relații mai intime decât cele aparente, dar zvonul se stinsese tot atât de discret cum se născuse. Contele Victorin reapăruse și iarna aceea în capitală, frecventând, cum era firesc, societatea Euphemiei, dar părea să nu se ocupe de fel de ea, ba dimpotrivă, chiar s-o evite în mod intenționat. Totuși, adeseori aveam impresia că atunci când se credeau neobservați, schimbau priviri în care mocneau dorinți lacome și arzătoare.

Într-o seară, se întrunise la guvernator o societate strălucită. Eu stăteam lângă fereastră, așa că eram ascuns pe jumătate de o draperie grea, iar la nici trei pași de mine se afla contele Victorin, Deodată, Euphemia îmbrăcată mai atrăgător ca oricând și radiind de frumusețe, trecu pe lângă dânsul. Cu o violență pătimășă, astfel încât nimeni afară de mine nu observase, el îi apucă brațul — iar ea se înfioră toată; privirea-i de nedescris — exprimând iubirea cea mai fierbinte, însăși voluptatea însetată de plăcere — căzu asupra lui. Schimbară în șoaptă câteva cuvinte pe care nu le-am înțeles. Euphemia probabil că mă zărise; se-ntoarse brusc, dar auzisem limpede cuvintele: "Suntem observați!"

Am încremenit de uimire, spaimă și durere. Ah, prea-cuvioase, cum să vă descriu sentimentele mele! Gândiți-vă la dragostea, la devotamentul care mă lega de baron, gândiți-vă la tristețile mele bănuieli care acum se adevăreau; căci acele puține cuvinte m-au convins că există o legătură tainică între conte și baroană. Deocamdată trebuia să tac, s-o urmăresc cu ochi de Argus și apoi, o dată certitudinea duplicității ei dovedită, să frâng cătușele rușinoase cu care îl înlănțuisem pe nefericitul meu prieten. Dar cine poate preîntâmpina viclenia diabolică! Zadarnice, cu totul zadarnice erau eforturile mele și ar fi fost ridicol să comunic baronului ceea ce văzusem și auzisem, deoarece perfida ar fi găsit destule subterfugii ca să mă înfățișeze drept un bătrân aiurit care are halucinații.

Zăpada mai dăinuia pe piscuri, când ne-am reîntors aici în primăvara trecută, dar cu toată vremea rea, urcam adeseori pe munți; în

satul vecin întâlnește un țăran care avea ceva ciudat în mers și înfățișare; când întoarse capul recunoscu pe contele Victorin, dar în aceeași clipă dispăru fără urmă îndărătul caselor. Ce l-ar fi putut îndemna să se deghizeze dacă nu o înțelegere cu baroana! Dar astăzi știu bine că se află din nou aici, l-am văzut pe valetul lui trecând călare; mi se părea totuși de neînțeles de ce nu o vizitase pe baroană la oraș.

Cu trei luni în urmă s-a întâmplat ca guvernatorul să se îmbolnăvească pe neașteptate și să ceară s-o vadă pe Euphemia. Ea plecă imediat într-acolo împreună cu Aurelia și numai o indispoziție îl împiedicase pe baron s-o însoțească. Dar acum pătrunse nenorocirea și jalea în casa noastră, căci puțin după plecarea ei, Euphemia îi scrisese baronului că Hermogen căzuse subit într-o melancolie ciudată, că izbucnea uneori în accese de furie, că rătăcea singuratic blestemându-se pe sine și blestemându-și soarta și că toate eforturile prietenilor și medicilor fuseseră zadarnice. Vă puteți închipui, prea-cuvioase, impresia ce o făcuse această știre asupra baronului. La vederea fiului său ar fi fost prea zguduit, așa că am plecat singur la oraș. Prin tratamentul energic aplicat, accesele sălbatice de demență furioasă se potoliseră, dar le luase locul o deprimare profundă pe care medicii o socoteau incurabilă. Când mă văzu, fu adânc mișcat și-mi spuse că o tristă fatalitate îi îndeamnă să părăsească pentru totdeauna situația în care se afla, și că numai în călugărie sufletul lui ar putea scăpa de blestemul veșnic. Purta deja rasa monahală în care l-a zărit și cuvioșia-voastră mai înainte și, cu toată împotrivirea lui, am reușit în sfârșit să-l aduc înapoi. Acum e liniștit dar nu renunță la hotărârea lui și toate eforturile de a afla ce l-a adus în această stare rămân zadarnice, fără ca el să vrea să țină seama că dezlegarea tainei lui ne-ar ajuta poate să găsim leacul cel mai eficace pentru propria-i salvare.

Acum câțiva timp, baroana ne-a scris că, la îndemnul duhovnicului, va trimite un monah înapoi, ale cărui companie și cuvinte de îmbărbătare vor avea poate asupra lui Hermogen un efect mai bun decât toate celelalte mijloace, deoarece, după cât se pare, rătăcirile lui a îmbrăcat o formă de manie religioasă. Mă bucură din toată inima că alegerea a căzut asupra cuvioșiei-voastre pe care o întâmplare fericită a îndrumat-o spre capitală. Puteți reda unei familii zdrobite liniștea pierdută, dacă vă veți îndrepta ostenele — Dumnezeu să le binecuvânteze — într-o îndeplinire a unui dublu scop. Dacă izbutiți să dezlegați teribila taină a lui Hermogen, făcându-l să vi se destăinuiască, fie și prin sfânta spovedanie, inima lui se va ușura, iar biserica îl va reda vieții atractive a lumii, căreia îi aparține, în loc să-l îngroape între zidurile unei mănăstiri. Dar căutați să vă apropiați și de baroană. Știți totul. Veți recunoaște că cele observate de mine, chiar dacă nu justifică o învinuire directă, nu sunt totuși de natură să mă fi înșelat și să fi dat naștere unei bănueli nedrepte. Veți fi cu totul de părerea mea după ce o veți vedea și cunoaște pe Euphemia. E evlavioasă chiar din temperament, poate că deosebitul dumneavoastră dar de vorbitor va izbuti să-i pătrundă în inimă, s-o zdruncine și s-o îndrepte pe calea cea bună, renunțând la o trădare nedemnă care îi răpește dreptul la veșnica mântuire. Trebuie să vă mai spun ceva, prea-cuvioase: sunt clipe când mi se pare că pe baron îl scurmă o mâhnire a cărei cauză mi-o ascunde, căci, în afară de supărarea ce i-o pricinuieste starea lui Hermogen, luptă în mod vădit cu un gând care nu-i dă tihnă. Mi-a trecut prin minte că poate o întâmplare nefericită să-l fi pus mai mult chiar decât pe mine pe urmele criminalelor legături dintre baroană și blestematul de conte. Îl pun sub ocrotirea cuvioșiei-tale și pe bunul meu prieten, baronul.

Cu aceste cuvinte Reinhold își încheie povestirea care mă tulburase în fel și chip, cele mai ascutite contradicții zbuciumându-mi sufletul. Pro-

priu-mi Eu, devenit jucăria groaznică a unei coincidențe capricioase, transpus în întruchipări stranii, înota fără oprire ca într-un ocean al tuturor acestor evenimente care năvăleau asupra mea ca niște talazuri furioase. Nu mă puteam regăsi. Fără îndoială că Victorin se prăbușise în prăpastie dintr-un accident provocat nu de voința ci doar de mâna mea, eu îi iau locul, dar Reinhold îl cunoaște pe pater Medardus, predicatorul mănăstirii capucinilor din ***, așa că pentru el sunt cu adevărat ceea ce sunt. Numai că legăturile dintre Victorin și baroană cad asupra mea, căci Victorin sunt eu. Sunt ceea ce par și nu par ceea ce sunt, o enigmă a propriului meu Eu; m-am dedublat fără să mă mai pot dumeri.

Trecând peste furtuna din pieptul meu, am reușit să afectez calmul potrivit unui cleric și astfel m-am prezentat baronului. Am dat de un bărbat încărcat de ani, dar în trăsăturile lui stinse se mai deslușeau urme de sănătate și vigoare. Nu vârsta, ci mâhnirea săpase brazdele adânci pe fruntea lui înaltă și senină și îi încărunțise tâmpilele. Totuși, din ce spunea și din întreaga lui purtare se desprindeau o seninătate și o blândețe ce atrăgeau în chip irezistibil pe fiecare.

Când Reinhold mă prezentă drept cel a cărui sosire fusese anunțată de baroană, baronul se uită la mine cu o privire pătrunzătoare ce se făcea tot mai prietenoasă pe măsură ce Reinhold îi povestea cum mă auzise cu ani în urmă predicând la mănăstirea capucinilor și se convinsese de rarul meu talent oratoric. Baronul îmi întinse cu afecțiune mâna și, adresându-se lui Reinhold, zise:

— Nu știu cum se face, dragă Reinhold, că trăsăturile feței cuvioșiei-sale mi-au spus ceva de la prima vedere; îmi deșteaptă o amintire pe care zadarnic mă străduiesc s-o precizez.

Mi se părea că ar fi trebuit să izbucnească: e doar contele Victorin, căci în chip miraculos mă credeam într-adevăr Victorin și-mi simțeam sângele năvălindu-mi în obraz. Mă bizuiam pe Reinhold care mă cunoștea ca pater Medardus, deși aceasta îmi părea o minciună: nimic nu mă putea descurca din starea mea confuză.

La cererea baronului, urma să fac de îndată cunoștința lui Hermogen care nu era nicăieri de găsit: fusese văzut plimbându-se ca de obicei pe munte, așa că nimeni nu era îngrijorat că lipsea uneori zile întregi.

Am rămas toată ziua în societatea lui Reinhold și a baronului și, încetul cu încetul, mi-am revenit într-atât, încât, spre seară, m-am simțit plin de curaj și de putere, gata să înfrunt cu îndrăzneală straniile evenimente ce păreau să mă aștepte.

Noaptea, în singurătate, am deschis portvizitul și m-am convins pe deplin că era chiar contele Victorin care zăcea zdrobit în fundul prăpastiei, totuși scrisorile ce îi fuseseră adresate aveau un conținut lipsit de interes și nici una dintre ele nu mă iniția nici cu o iotă în amănuntele vieții sale. Fără să mă mai preocup de aceste probleme, m-am hotărât să mă las cu totul în voia celor ce-mi hărăzise întâmplarea, de îndată ce baroana va sosi și mă va vedea.

Încă în dimineața următoare sosiră pe neașteptate baroana și Aurelia. Le-am văzut pe amândouă coborând din trăsură și, însoțite de baron și de Reinhold, pășind prin portalul castelului. Cuprins de neliniște, măsuram odaia în lung și-n lat, scurmat de presimțiri ciudate și nu dură mult până ce fui chemat jos. Baroana — o femeie frumoasă, impunătoare, încă în floarea vârstei — îmi ieși în întâmpinare. Când mă zări, păru ciudat de emoționată, vocea îi tremura și abia găsea cuvintele. Vizibila ei stânjenală îmi insuflă curaj, o privii cu obrăznicie în ochi și îi dădui după datina mănăstirească binecuvântarea — ea păli și trebui să se așeze.

Reinhold se uita la mine, zâmbind bucuros. În clipa aceea ușa se

deschise și baronul cu Aurelia își făcură apaiiția. De cum o zării pe Aurelia, o flacăra îmi străbătu pieptul și-mi aprinse cele mai tainice impulsuri, dorințe desfătătoare, încântarea unei iubiri arzătoare deșteptând în mine tot ce un ecou vag venit de departe făcea să răsună în inima mea; da, viața însăși se trezea în mine, colorată și strălucitoare, căci întreg trecutul zăcea rece și mort într-o noapte pustie înapoia mea. Era chiar ea, ea, ființa pe care o văzusem din jilțul duhovnicesc în acea viziune minunată. Privirea copilăresc melancolică și evlavioasă a ochilor de un albastru închis, buzele pline, grumazul ușor aplecat înainte cu smerenie, statura înaltă și zveltă — desigur, nu Aurelia, ci sfânta Rozalia era în fața mea. Până și șalul azuriu aruncat poște rochia ei purpurie în falduri fantastice era aidoma îmbrăcăminții sfintei din acel portret și necunoscutei din acea viziune. Ce era frumusețea împlinită a baroanei față de grația angelică a Aureliei! Nu o vedeam decât pe dânsa, în timp ce totul dispărea în jurul meu. Emoția mea nu putea trece neobservată de ceilalți.

— Ce-i cu dumneavoastră, prea-cuvioase? începu baronul. Păreți deosebit de tulburat.

Aceste cuvinte mă aduseră la realitate și am simțit chiar în clipa aceea cum o forță supraomenească încolțește în mine, o cutezanță neîncercată până atunci de a dobândi totul, căci ea trebuia să fie răsplata luptei.

— Socotiți-vă fericit, domnule baron! am exclamat eu, ca pătruns subit de o înaltă inspirație. Socotiți-vă fericit! O sfântă sălășluiește între aceste ziduri, curând cerul se deschide într-o binecuvântare supremă, și însăși ea, Sfânta Rozalia înconjurată de sfinții îngeri dăruiește alinare și mântuire celor umili, care o imploră smeriți și cu credință. Aud imnurile de slavă ale spiritelor transfigurate care tânjesc după sfântă și, invocând-o în cântec, coboară în zbor din norii luminoși. Îi văd chipul radiind un nimb divin, cu fruntea ridicată spre corul sfinților, pe care numai ea îi vede. *Sanda Rozalia, ora pro nobis!*³

Cu ochii îndreptați spre cer am căzut în genunchi, mi-am împreunat mâinile a rugăciune și ceilalți mi-au urmat exemplul. Nimeni nu m-a întrebat nimic. Subita izbucnire a extazului meu au pus-o pe seama unei inspirații oarecare, așa încât baronul hotărî să se oficieze liturghii în catedrala orașului la altarul Sfintei Rozalia.

În felul acesta ieșisem cu bine din încurcătură și eram din ce în ce mai ferm holărât să risc totul, căci era în joc Aurelia, pentru dobândirea căreia nici propria-mi viață nu era un preț prea mare.

Baroana era într-o dispoziție ciudată, privirile ei mă urmăreau, dar de cum mă uitam nestingherit la dânsa, ochii îi rătăceau nesiguri în jur.

Familia a trecut într-o încăpere alăturată, eu am coborât în grădină și am hoinărit printre alea, zbuciumându-mă și luptând cu mii de hotărâri, de gânduri, de planuri cu privire la viitoarea mea existență în castel. Se înserase când Reinhold se ivi și-mi spuse că baroana, impresionată de fervoarea mea cucernică, ar dori să-mi vorbească în camera ei.

Când am intrat în iatacul ei, baroana făcu câțiva pași spre mine, mă cuprinse în brațe, mă privi drept în ochi și exclamă:

— E cu putință... e cu putință! Ești tu Medardus, călugărul capucin? Dar glasul, statura, ochii, părul tău! Ci vorbește o dată că, dacă nu, mă sfârșesc de frică și îndoială.

— Victorinus! am șoptit eu.

Atunci mă înlănțui cu pasiunea sălbatică a voluptății nestăvilite — un șuvoi de foc îmi năvăli în vine, sângele îmi fierbea, simțurile se topiră într-o desfătare fără nume, într-un extaz coplesitor; dar păcătuind,

³Sfânta Rozalia, roagă-te pentru noi! (Lat.)

întreaga mea ființă năzuia spre Aurelia și numai ei i-am jertfit în clipa aceea, prin călcarea legământului, mântuirea sufletului meu. Da! Numai Aurelia trăia în mine, întreaga mea făptură era pătrunsă de dânsa și totuși mă trecea un fior la gândul că o voi revedea chiar în seara aceea la cină. Mi se părea că privirea ei pioasă m-ar învinui pentru păcatul de neuitat și ca și cum, demascată și nimicită, m-aș prăbuși în oprobriu și ruină.

De asemeni nu mă puteam decide să dau cu ochii de baroană după acele momente de rătăcire și toate astea m-au determinat, când am fost chemat la cină, să rămân în camera mea sub pretextul unei reculegeri cucernice.

Dar a fost nevoie doar de câteva zile pentru a înfrânge orice sfiiciune, orice stânjeneală; baroana era amabilitatea însăși și cu cât legătura noastră devenea mai strânsă, cu cât desfătările nelegiuite se repetau mai des, cu atât mai mult creșteau atențiile ei pentru baron. Îmi mărturisii că tonsura, barba mea naturală ca și mersul meu autentic mănăstiresc dar de care nu mă mai țineam atât de strict ca la început, au făcut-o să treacă prin mii de spaime. Ba chiar că la inspirata mea invocare a Sfintei Rozalia era aproape convinsă că vreo împrejurare dușmănoasă ar fi zădărnicit planul atât de ingenios conceput de dânsa și de Victorin, substituindu-i un blestemat de călugăr veritabil. Îmi admira prevederea de a mă fi tuns și de a-mi fi lăsat barbă, precum și de a-mi fi studiat atât de bine rolul în mers și atitudine, încât de multe ori ea însăși trebuie să mă privească în ochi pentru a nu cădea pradă îndoielii.

Din când în când, deghizat în țăran, valetul lui Victorin se arăta la capătul parcului și nu pierdeam prilejul să vorbesc cu el pe ascuns, și să-i cer să fie gata să fugă cu mine, dacă vreo întâmplare nefericită m-ar pune în primejdie. Baronul și Reinhold păreau foarte mulțumiți de mine și stăruiau să folosesc toate mijloacele ce-mi stau la îndemână ca să mă ocup de visătorul Hermogen. Dar încă nu reușisem să schimb o singură vorbă cu dânsul, căci evita în mod vizibil orice prilej de a fi singur cu mine și, de câte ori mă aflam în societatea baronului sau a lui Reinhold, mă privea în chip atât de ciudat, încât trebuia să fac eforturi ca să nu-mi trădez stânjeneala. Părea să-mi pătrundă adânc în inimă și să-mi ghicească cele mai intime gânduri. O profundă antipatie, o ură neînduplecată, o mânie cu greu reținută se citeau pe chipul lui palid, de câte ori mă vedea.

Se întâmplă că într-o zi, pe când mă plimbam agale prin parc, să-mi iasă pe neașteptate în cale; am socotit că acesta e momentul potrivit să lămuresc relațiile apăsătoare dintre noi, așa că, în clipa când dădea să mă ocolească, l-am apucat repede de mână și talentul meu oral mi-a înlesnit să vorbesc atât de stăruitor, de onctuos, încât păru într-adevăr că-mi acordă atenție și că nu-și poate ascunde o emoție lăuntrică. Ne așezărăm pe o bancă de piatră la capătul unei alei ce ducea spre castel.

În focul vorbirii, mă simțeam tot mai inspirat: am spus că e un păcat ca omul, mistuindu-se în mâhniri ascunse, să disprețuiască alinarea, ajutorul bisericii care ridică pe cel împovărat, împotrivindu-se astfel comandamentelor vieții așa cum i le-a hărăzit o putere superioară. Că până și un criminal nu are dreptul să se îndoiască de clemența cerului, deoarece această îndoială îi răpește dreptul la mântuirea pe care o poate dobândi, izbăvit prin penitență și smerenie. I-am cerut în cele din urmă să mi se spovedească pe loc și să-și descarce sufletul, ca în fața Domnului, promițându-i iertarea pentru orice păcat ar fi comis. Deodată se ridică, își încruntă sprâncenele, ochii i se aprinseră, o roșeață învăpăiată i se urcă în obrazul de o paloare mortală și cu o voce stridentă exclamă:

— Ești oare liber de orice păcat încât să te-ncumeți, ca și cum ai fi

cel mai curat, ba chiar ca Dumnezeu însuși pe care-l batjocorești, să te uiți în inima mea, să cutezi să-mi făgăduiești iertarea păcatelor, tu, care vei lupta zadarnic pentru izbăvirea ta, pentru harul ceresc ce ți s-a închis pe veci? Mizerabil ipocrit, ceasul răsplății se apropie și, strivit în praf ca un vierme veninos, te vei zbate în van în chinurile unei morți rușinoase, tânjind după ajutor, după mântuire de tortura fără margini, până vei pieri în nebulie și deznădejde!

Se depărtă în pripă; eram ca zdrobit, distrus, tot cumpătul și tot curajul îmi pieriseră. O zărie pe Euphemia venind dinspre castel, îmbrăcată ca de plimbare, cu pălărie și șal; numai la dânsa puteam găsi îmbărbătare și sprijin, mă repezii spre ea, baroana se sperie de fața mea răvășită, mă întrebă care era cauza și îi povesti fidel scena petrecută între mine și rătăcitul de Hermogen, exprimându-mi totodată teama, îngrijorarea ca nu cumva Hermogen, printr-un inexplicabil concurs ele împrejurări, să ne fi descoperit secretul.

Euphemia nu se arată nici măcar impresionată de cele întâmplute, surise atât de straniu încât mă trecu un fior și zise:

— Să ne afundăm în parc, căci aici putem fi văzuți și ar putea să bată la ochi că prea cuviosul părinte Medardus discută atât ele aprins cu mine.

Ne retraserăm într-un boschet izolat; Euphemia mă cuprinse cu o violență pătimașă și sărutările ei fierbinți îmi ardeau buzele.

— Poți fi liniștit, Victorin, rosti Euphemia, poți fi liniștit cu privire la tot ce te-a făcut să intri în panică și îndoială; îmi pare bine chiar că lucrurile s-au întâmplat astfel cu Hermogen, deoarece acum pot vorbi cu tine deschis despre cele ce le-am trecut atâta timp sub tăcere. Trebuie să recunoști că am știut să-mi însușesc o rară stăpânire de sine față de tot ce mă înconjoară și cred că aceasta cere mai puțin efort unei femei decât vouă. Bineînțeles că nimic nu e mai ușor decât să folosești acel farmec irezistibil al înfățișării exterioare, cu care a înzestrat-o natura pe femeie, acel principiu superior ce sălășluiește într-însa și care îmbină spiritul cu grația și o face să domine după bunul ei plac. Este o minunată evadare din tine însăși care permite să-ți consideri propriul Eu dintr-un alt unghi de vedere și pe care-l întrezești ca pe un instrument mânuit de o voință superioară în scopul cel mai înalt ce ți l-ai propus. Există oare în viață o satisfacție mai mare decât să-ți stăpânești viața și toate aspectele, desfătările ei multiple să le supui unei puteri vrăjite după bunul plac îngăduit doar stăpânitorului? Tu, Victorin, aparții celor puțini care m-au înțeles într-un tot, și tu ți-ai propus un țel care te depășește pe tine însuși, și de aceea n-am refuzat să te ridic ca pe un prinț consort în sferele mai înalte ale tronului meu. Secretul a mărit farmecul acestei legături și vremelnica noastră despărțire nu a făcut decât să ofere adăpost fantasticului nostru capriciu ce, spre delectarea noastră, își face o joacă din împrejurările mărunte ale banalei vieți cotidiene. Nu este oare faptul că acum suntem împreună cel mai cutezător gest care, privit în spirit elevat, își bate joc de neputința limitelor convenționale? Chiar și aparența stranie, datorită nu numai hainei ce o porți, în care abstractul se supune principiului concret dominator și se manifestă astfel cu o vigoare admirabilă, dă până și fizicului tău o altă înfățișare potrivită scopului propus.

Știi și tu că prin felul meu de a privi lucrurile, disprețuiesc sincer orice constrângere convențională, de care îmi bat joc. Baronul mi-a devenit o unealtă odioasă care mă revoltă până la dezgust și care, o dată folosită pentru scopurile mele, o lepăd ca pe un mecanism uzat. Reinhold este prea mărginit ca să-l iau în seamă, Aurelia e un copil bun, așa că nu avem de-a face decât cu Hermogen. Ți-am mai mărturisit cândva că, atunci când l-am văzut pentru prima oară, Hermogen mi-a

făcut o excelentă impresie. L-am crezut apt să cucerească culmile vieții către care voiam să-l îndrum, dar pentru prima oară m-am înșelat. Era în el ceva ostil față de mine, mă contrazicea cu orice prilej, până și farmecul meu înnăscut cu care — fără să vreau — știam să-i prind în mreje pe ceilalți, lui îi inspira repulsie. Rămânea rece, închis în sine și, în timp ce mi se împotriva cu dârzenie, îmi stârnea susceptibilitatea și-mi insufla dorința de a porni lupta care să-l înfrângă. M-am hotărât să fac acest lucru, când baronul îmi spuse că-i propusese lui Hermogen să mă ia în căsătorie, dar că el a refuzat cu hotărâre. Ca o scânteie de geniu mă străfulgeră în aceeași clipă ideea de a mă căsători cu baronul și astfel, dintr-o dată, să înlătur micile scrupule convenționale care adeseori mă contrariau până la dezgust; dar, dragă Victorin, am mai vorbit adeseori cu tine despre acest mariaj, ți-am combătut îndoiala prin fapte, căci am izbutit în puține zile să-l transform pe bătrân într-un îndrăgostit prostănac și credul, trebuind să accepte tot ce voiam eu ca pe o îndeplinire a intimei lui dorințe pe care nu îndrăznea s-o formuleze, dar în străfundul sufletului meu mai stăruia gândul de a mă răzbuna pe Hermogen, ceea ce acum mi-era mai ușor și mai pe placul meu. Amâna-sem lovitura, pentru a-l nimeri în plin și a-l distruge. Dacă te-aș cunoaște mai puțin, nu aș ști că te poți ridica la nivelul intențiilor mele și aș ezita să-ți spun mai mult, despre ceea ce va fi odată fapt împlinit.

Am avut grijă să-l studiez pe Hermogen până-n adâncul ființei sale; am apărut în capitală morocănoasă, rezervată, fiind astfel în contrast izbitor cu Hermogen care, prins de ocupațiile multiple ale serviciului militar, se arăta plin de exuberanță și voioșie. Boala unchiului meu a pus capăt acelor strălucite adunări și știam să evit până și vizitele celor mai apropiate cunoștințe. Hermogen veni odată la mine poate numai pentru a îndeplini o obligație față de mama lui vitregă, mă găsi pierdută în gânduri sumbre și când, surprins de izbitoarea mea schimbare, se interesă de pricina mâhnirii mele, i-am mărturisit printre lacrimi, cum starea precară a sănătății baronului, pe care el cu greu o tăinuiește, mă umple de teama de a nu-l pierde și cât de insuportabil îmi este acest gând. Era zguduit, și când, ca o dovadă a sentimentului meu adânc, i-am descris fericita mea căsnicie cu baronul, când cu duioșie și însuflețire am intrat în cele mai mici amănunte ale vieții noastre la țară, când i-am înfățișat tot mai insistent admirabilul caracter al baronului, punând în plină strălucire întreaga lui personalitate, încât să apară din ce în ce mai limpede adorația fără margini pe care i-o port și că trăiesc pe de-a-ntregul prin dânsul.

Stupefacția, uluirea lui Hermogen păreau să crească tot mai mult. Lupta vizibil cu sine însuși, dar forța străină care pătrunsese într-însul o dată cu propriu-mi Eu, învinsese pornirea ostilă ce altminteri mi se-mpotriva; eram sigură de triumful meu, când în seara următoare se înfățișă din nou. Eram singură, mă găsi și mai întunecată, și mai agitată ca în ajun; i-am vorbit de baron și de dorința mea nespusă de a-l revedea. Hermogen nu mai era același. Îmi căută privirea și focul primejdios din ochii mei îi aprindea ființa. Când îi țineam mâna îi simțeam zvâcnetul, în timp ce suspine adânci îi umflau pieptul. Calculasem exact punctul culminant al acestei nestăpânite exaltări. În seara când era gata să cadă; n-am disprețuit acele artificii atât de obișnuite dar mereu aplicate cu același succes. Am izbutit! Consecințele au fost mai groaznice decât îmi închipuisem, și totuși mi-au amplificat triumful, întrucât mi-au dovedit în chip strălucit întreaga mea putere. Perseverența cu care îi combătusem ostilitatea față de mine, pornită ca dintr-o presimțire nefastă, l-a scos din minți, l-a aruncat în rătăcire — așa cum știi, deși n-aveai până acum de unde să cunoști pricina adevărată. E un lucru caracteristic că de multe ori nebunii, de parc-ar sta în contact direct cu o forță spirituală supe-

rioară și ar putea privi oarecum mai ușor înlăuntrul lor, deși inconștient stimulați de un element străin, abstract, ghicesc adesea ceea ce este ascuns în noi și se manifestă atât de bizar, încât ne simțim cuprinși ca de un fior neplăcut.

S-ar putea ca în raporturile dintre noi trei, tu, Hermogen și cu mine, dânsul să fi ghicit adevărul și de aceea te dușmănește atât, numai că pentru noi nu există nici cea mai mică primejdie. Gândește-te și tu, chiar dacă în ura lui împotriva-ți ar porni la luptă fățișă, dacă ar spune: "Nu vă încredeți în acest fals preot!", cine ar lua această afirmație drept altceva decât ideea unui dement, cu atât mai mult cu cât Reinhold a fost atât de naiv încât să recunoască în tine pe pater Medardus? Dar este cert că nu-l mai poți influența pe Hermogen așa cum aș fi vrut și cum am plănuir. Răzbunarea mea e deplină și Hermogen nu-mi mai e de nici un folos, asemeni unei jucării stricate; dar e supărător faptul că se supune probabil unei penitențe privindu-mă și de aceea mă urmărește cu ochii lui ficși și lipsiți de viață. Trebuie să plece de aici, și am crezut că mă voi putea servi de tine, întărindu-i ideea de a se călugări, și în același timp să-l faci pe baron și pe sfetnicul său intim Reinhold mai înțelegători, convingându-i că vindecarea sufletească a lui Hermogen nu e posibilă decât în mănăstire. Într-adevăr, Hermogen îmi este profund nesuferit; la vederea lui mă cutremur, trebuie să plece! Singura persoană care-l vede pe Hermogen în altă lumină este Aurelia, această copilă candidă și cucernică. Numai cu ajutorul ei îl poți influența pe Hermogen și voi avea grijă să te apropii de dânsa. Dacă ești în stare să nascocesci o legătură abilă între fapte, poți dezvălui lui Reinhold sau baronului că Hermogen ți s-a spovedit, mărturisindu-ți o crimă gravă pe care, bineînțeles, în virtutea secretului spovedaniei, nu o poți trăda. Dar despre asta vom mai vorbi. Acum știi totul, dragă Victorin. Acționează și rămâi al meu! Domină împreună cu mine această searbădă lume de marionete ce se-nvârtește în jurul nostru. Viața trebuie să ne dăruiască cele mai voluptuoase desfătări, fără să ne încătușeze în îngustimea ci!

Îl zărirăm pe baron în depărtare și, ca pierduți într-o discuție cuvioasă, i-am ieșit în întâmpinare. A fost poate nevoie de explicațiile Euphemiei cu privire la țelurile vieții ei pentru a mă face și pe mine să simt puterea covârșitoare care, ca o emanație a unor elemente superioare, mă însuflețea. Ceva supraomenesc pătrunsese în ființa mea, situându-mă brusc pe o poziție de unde totul îmi apărea în alte culori decât cele obișnuite. Tăria de caracter, dominația asupra vieții cu care se fălea Euphemia îmi păreau demne de cel mai adânc dispreț. În clipa în care mizerabila mi-a dezvăluit jocul ei necugetat cu cele mai primejdioase implicații ale vieții, a devenit prada întâmplării sau fatalității nefaste condusă de mâna mea. Era numai puterea mea întetită de forțe misterioase cea care a putut-o împinge în amăgire, până a-l lua drept prieten și aliat pe cel ce, pentru pierzania ei — purtând masca întâmplătoare a acelui prieten — s-o cuprindă ca o forță dușmănoasă în gheare, fără putință de izbăvire. În rătăcirea ei vanitoasă și egoistă, Euphemia mi-a devenit odioasă și legătura mea cu dânsa cu atât mai dezgustătoare cu cât Aurelia trăia mai intens în mine, căci ea purta vina păcatelor pe care le comiseseam, admițând că eu aș considera drept un păcat ceea ce îmi pare o culme a desfătărilor pământești.

M-am hotărât să mă folosesc din plin de puterea ce s-a înrădăcinat în mine, astfel încât să pun mâna pe bagheta magică pentru a descrie cercurile în care toate aceste prezențe să se rostogolească în jurul meu spre suprema mea delectare. Baronul și Reinhold se întreceau în a-mi face cât mai plăcută viața la castel; nu aveau nici o bănuială despre raporturile mele intime cu Euphemia, dimpotrivă, într-o pornire involuntară de sinceritate, baronul mărturisi că abia prin mine i-a fost

redată Euphemia și acest lucru păru să-mi confirme adevărul presunerii lui Reinhold că, printr-o întâmplare, baronul descoperise, poate, infidelitatea din trecut a Euphemiei. Pe Hermogen îl vedeam rareori, mă ocolea cu teamă și vădită neliniște, ceea ce baronul și Reinhold o puneau pe seama sficiunii față de pioasa mea peisoană și de forța mea spirituală care citea în sufletul său zbuciumat. Aurelia de asemenea părea să-mi evite privirea, mă ocolea și, de câte ori îi vorbeam, era și dânsa la fel de temătoare și de neliniștită ca Hermogen. Eram aproape sigur că smintitul de Hermogen îi vorbise Aureliei de acele groaznice bănuieli ce mă cutremurau; mi se părea totuși că voi putea cu timpul combate reaua părere ce și-o făcuse despre mine.

Probabil din îndemnul baroanei, care ținea să mă apropie mai mult de Aurelia, pentru ca prin ea să-l influențez pe Hermogen, baronul mă rugă să-i inițiez fiica în tainele superioare ale religiei. Euphemia îmi oferea astfel ea însăși mijloacele de a dobândi tot ce fantezia mea infierbântată concepea mai minunat, în mii de imagini voluptuoase. Ce altceva era acea viziune din biserică dacă nu făgăduința puterii supreme ce mă domina, de a mi-o da pe aceea care, dacă era a mea, puteam spera în potolirea furtunii ce băntuia cu talazuri furioase în sufletul meu? Apariția Aureliei, apropierea ei, ba chiar atingerea rochiei ei mă făceau să ard în mii de văpăi. Șuvoiul incandescent al sângelui urca năvalnic în mecanismul misterios al gândurilor, și astfel vorbeam în imagini înflăcărâte despre minunatele taine ale religiei, a căror semnificație mai adâncă era dezlănțuirea voluptuoasă a dragostei celei mai arzătoare. Jarul cuvintelor mele urma să pătrundă ca niște descărcări electrice în inima Aureliei, împotriva cărora zadarnic ar fi căutat să se înarmeze. Fără ca dânsa să știe, tablourile zugrăvite de mine urmau să prindă ființă și să se desfășoare încântător în culori tot mai strălucitoare și mai vii, în tâlcul lor mai adânc și să-i umple astfel pieptul cu presimțirile desfătărilor dragostei până ce, mistuită și sfâșiată de o dorință fără răgaz, Aurelia să se arunce singură în brațele mele.

Mă pregăteam cu grijă pentru așa-numitele lecții cu Aurelia; știam să imprim vorbelor mele căldură; smerită, cu mâinile împreunate, cu ochii plecați, evlavioasa copilă mă asculta, dar nici un gest, nici un suspin cât de ușor, nu trădau vreun efect mai puternic al spuselor mele.

Sforțările mele rămâneau fără rezultat; în loc să aprind în Aurelia focul nimicitor al dragostei ca să cadă pradă ispitei, jarul ce mocnea în mine devenea tot mai mistuitor.

Scos din fire de durere și de dorință, urzeam planuri pentru pierzania Aureliei și, în timp ce față de Euphemia simulam desfătare și patimă, o ură neîmpăcată încolțea în sufletul meu, ceea ce, lucru ciudat, imprima purtării mele față de baroană ceva sălbatic, înfricoșător, de care ea se cutremura. Euphemia era departe de a bănui secretul ce-l ascundeam în inima mea și, fără să vrea, trebuia să se supună dominației crescânde exercitată de mine asupra ei.

De multe ori mă gândeam ca printr-un gest brutal, premeditat, căruia Aurelia să-i cadă victimă, să pun capăt chinului meu, dar, de câte ori o vedeam, mi se părea că un înger ar sta lângă ea, ocrotind-o și împotrivindu-se puterii Satanei. Atunci un fior îmi trecea prin mădulare și intenția mea vinovată se spulbera.

Am ajuns în cele din urmă să mă rog împreună cu dânsa; căci, în rugăciune, ardoarea pietății e mai intensă și cele mai tainice reflexe se trezesc și se înalță ca pe talazuri înspumate, întinzându-și tentaculele de caracatiță pentru a înlănțui ceea ce poate potoli dorința neînfrânată ce sfâșie pieptul. Atunci pământescul, devenit mesaj al Cerului, poate satisface vijelios simțurile stârnite, și, în culmea desfătărilor, să tăgăduiască fericirea încă pe acest pământ. Pasiunea inconștientă este amăgită și

năzuința spre divin, spre suprapământesc se pierde în încântarea fără nume, inedită a poftelor lumești. Chiar și prin aceea că o puneam să repete rugăciunile născocite de mine, credeam că descopăr foloase pentru intențiile mele trădătoare. Și așa era! Căci îngenunchind alături de mine, repetând cu ochii la cer rugăciunile mele, obraji ei se îmbujorau tot mai mult și sânul îi palpita năvalnic. Odată, în elanul rugăciunii, i-am cuprins mâinile și le-am strâns la piept; eram atât de aproape de dânsa, încât îi simțeam căldura trupului, iar părul ei încârlionțat îmi cădea pe umăr. Îmi pierdusem cumpătul, cuprins de o patimă nebună am îmbrățișat-o cu dor sălbatic, buzele mele ardeau pe gura și pe sânul ei, când deodată, cu un țipăt pătrunzător, se smulse din brațele mele. N-am avut puterea s-o rețin, de parcă m-ar fi lovit un trăsnet. Se repezi în camera alăturată. Ușa se deschise și-n pragul ei se ivi Hermogen; rămase locului, ținându-mă cu privirea groaznică a nebuniei furioase. Mi-am încordat toate puterile, m-am apropiat cu obrăznicie de dânsul și, cu voce fermă și poruncitoare, am exclamat:

— Ce cauți tu aici? Piei din fața mea, smintitule!

Dar Hermogen, cu brațul întins către mine, rosti cu vocea lugubră și amenințătoare:

— Am vrut să mă lupt cu tine, dar nu am spadă și tu ești crima însăși, fiindcă din ochi îți picură sânge și ți se lipește de barbă!

Trânti ușa și dispăru, lăsându-mă singur și scrâșnind de furie împotriva mea însumi, dar nu fiindcă m-am lăsat târât de violența momentului, astfel încât trădarea mea era vădită și mă amenința cu pieirca. Nu se zărea nimeni și aveam destul timp să mă reculeg, și duhul ce sălășluia în mine îmi insuflă imediat ce aveam de făcut ca să înlătur orice consecință supărătoare a purtării mele nesăbuite.

De îndată ce mi-a fost cu putință, am alergat la Euphemia și, cu o dezinvoltură cinică, i-am povestit întreaga întâmplare cu Aurelia. Euphemia păru să nu ia întâmplarea atât de ușor, cum dorisem eu; mi se părea de neînțeles că, independent de faimoasa ei putere de a se stăpâni, de a se ridica deasupra lucrurilor mărunte, o gelozie meschină își făcuse loc în inima ei și, în plus, s-ar fi putut teme că Aurelia se va plânge de mine, spulberând nimbul cuvioșiei mele, așa încât secretul nostru să fie primejduit; dintr-o sfială inexplicabilă mie însumi, am trecut sub tăcere intervenția lui Hermogen și cuvintele lui groaznice și sfredelitoare. Euphemia tăcuse câteva minute și, privindu-mă în chip ciudat, părea cufundată în gânduri.

— Oare tu, Victorin, începu dânsa, nu înțelegi ce idei minunate, demne de inteligența, mea îmi trec prin minte? Tu nu ești în stare s-o faci, dar pregătește-ți aripile să mă-nsoțești în zborul temerar în care simt că mă avânt. Faptul că poți pluti cu deplină siguranță deasupra tuturor fenomenelor vieții și totuși nu poți îngenunchea lângă o fată frumușică fără s-o îmbrățișezi și s-o săruți, mă surprinde, oricât de puțin ți-aș lua în nume de rău dorința ce a încolțit în tine. Așa cum o cunosc eu pe Aurelia, plină de pudoare, va trece sub tăcere întâmplarea și cel mult se va sustrage, sub un pretext oarecare, de la prea pătimeșele tale lecții. De aceea nu mă tem deloc de urmările supărătoare ce le-ar putea avea ușurința ta, dorința ta nestăvilită. Nu o urăsc pe această Aurelia, deși modestia ei, felul ei de a face pe mironosița, sub care se ascunde o mândrie insuportabilă, mă irită. Niciodată, deși jocul nu mi-a displicut, n-am izbutit să-i câștig încrederea, ea rămânând rezervată și inaccesibilă. Această aversiune față de mine, felul acesta trufaș de a mă ocoli, stârnește în mine sentimentele cele mai potrivnice. Este un gând sublim să vezi floarea atât de mândră de culorile ei fermecătoare, cum se frânge și se ofilește! Îți doresc să duci la îndeplinire acest gând sublim și să nu-ți lipsească mijloacele de a ajunge ușor și sigur la scop. Vina să

cadă pe capul lui Hermogen și să-l nimicească!

Euphemia continuă să-și expună planul și-mi devenea cu fiecare vorbă mai odioasă, căci nu vedeam în ea decât femeia vulgară și criminală și, oricât de însetat eram s-o seduc pe Aurelia, deoarece numai astfel puteam spera în eliberarea de chinul fără margini al dragostei nebune ce-mi sfâșia pieptul, detestam complicitatea Euphemiei. Am respins deci, spre marea ei surprindere, planul pe care-l urzise, în timp ce, în sinea mea, eram ferm hotărât să îndeplinesc eu singur ceea ce Euphemia voia să-mi impună cu ajutorul ei.

Așa cum presupusese baroana, Aurelia rămase în camera ei, pretextând o indispoziție, sustrăgându-se astfel pentru zilele următoare de la lecțiile mele. Hermogen, împotriva obiceiului său, își petrecea timpul mai mult în societatea lui Reinhold și a baronului și părea mai puțin preocupat de persoana lui, dar mai sălbatic, mai mânios. Îl auzeam vorbind tare și apăsător și observam că mă privea cu o expresia de furie reținută de câte ori întâmplarea mă scotea în calea lui; purtarea baronului și a lui Reinhold față de mine se schimbaseră în câteva zile în chip cu totul ciudat. Fără ca în aparență să reducă ceva din atenția și stima ce mi le arătau de obicei, s-ar fi zis că, parcă apăsător de o presimțire stranie, nu puteau găsi tonul potrivit ce însuflețea altminteri discuțiile noastre. Tot ce-mi spuneau era atât de forțat, atât de glacial, încât, cuprins de tot felul de bănuieli, trebuia să fac eforturi serioase ca să par cel puțin nestânjenit.

Privirile Euphemiei, pe care le înțelegeam totdeauna perfect, îmi spuneau că se întâmplase ceva care o neliniștea în chip deosebit, totuși întreaga zi a fost cu neputință să vorbim fără a fi observați.

În toiul nopții, când toată lumea din castel dormea, o ușă mascată din camera mea, pe care nici eu n-o observasem până atunci, se deschise și Euphemia intră cu o înfățișare tulburată, așa cum nu o mai văzusem până atunci.

— Victorin, zise ea, ne pândește trădarea; Hermogen, nebunul de Hermogen este acela ce, condus de bănuieli ciudate, a descoperit secretul nostru. Prin tot felul de aluzii asemenea unor sentințe groaznice ale unei puteri tenebroase ce ne domină, i-a insuflat baronului o bănuială care, deși neformulată precis, mă urmărește într-un mod chinuitor. Că tu ești contele Victorin camuflat sub rasa monahală, asta pare să n-o știe Hermogen, în schimb susține că tot ce e trădare, fățarnicie, ruină, tot ce se va abate asupra noastră, sălășluiește în tine, că, asemănător diavolului însuși, în casa noastră a pătruns călugărul care, investit cu o forță diabolică, urzește trădarea blestemată.

Lucrurile nu pot rămâne așa, mă obosește silnicia pe care mi-o impune copilărosul bătrân; în bolnăvicioasa lui gelozie, încearcă — cum se pare — să-mi supravegheze temător fiecare pas. Vreau să arunc cât colo această jucărie care a început să mă plictisească, iar tu, Victorin, te vei supune cu atâta mai bucuros dorințelor mele, cu cât scapi și tu de primejdia de a fi până la urmă descoperit și astfel geniala legătură, născocită de inteligența noastră, ar înceta să fie o mascaradă vulgară, o răsuflată poveste conjugală. Supărătorul bătrân trebuie să dispară și, cum să facem cât mai bine acest lucru, ne vom sfătui între noi dar ascultă mai întâi părerea mea.

Știi că atunci când Reinhold este ocupat, baronul se duce în fiecare dimineață afară în munți spre a se desfăta în felul său cu frumusețea priveliștei. Furișează-te înaintea lui la ieșirea din parc. Nu departe de aici se află un grup sălbatic de stânci înfiorătoare; când drumețul le urcă, i se cascade de partea cealaltă o prăpastie neagră fără fund. Acolo deasupra ei se află așa-numitul lăcaș al diavolului. Legenda spune că miasme otrăvitoare urcă din abis și cel ce se încumetă să scruteze adâncimea

pentru a vedea ce se ascunde acolo este buimăcit și, fără putință de scăpare, atras de moarte. Bătându-și joc de această legendă, baronul a stat de multe ori pe acel colț de stâncă de deasupra prăpastiei pentru a gusta priveliștea ce i se deschidea în față. Va fi ușor să-l convingi să te conducă la locul primejdios; o dată ajuns acolo și privind în depărtare, un brânci viguros din partea ta ne va scăpa pentru totdeauna de neputinciosul nerod.

— Nu, niciodată! am strigat eu cu violență. Cunosc prăpastia aceea groaznică, cunosc sălașul diavolului! Niciodată! În lături cu tine și cu nelegiuirea de care mă crezi în stare!

Euphemia sări deodată în picioare cu o flacăra sălbatică în privire, cu chipul schimonosit de patima oarbă ce clocotea într-însa.

— Mizerabil nevolnic! exclamă ea, îndrăznești în lașitatea ta să te opui celor hotărâte de mine? Preferi să porți jugul rușinos decât să domnești împreună cu mine? Dar tu ești în mâna mea, degeaba te opui forței ce te-a încătușat la picioarele mele. Vei îndeplini ordinul meu: mâine, cel a cărui prezență mă chinuiește, nu trebuie să mai trăiască!

Pe când Euphemia pronunța aceste cuvinte, eram pătruns de cel mai adânc dispreț pentru biata ei lăudăroșenie, și, cu batjocură amară, i-am răs strident în față, încât ea se cutremură și o paloare mortală de ură și de groază se zugrăvi pe chipul ei.

— Nebuno, am strigat eu, tu care crezi că domini viața și că te joci cu întâmplările ei, bagă de seamă ca jucăria din mâna ta să nu devină arma tăioasă care să te ucidă! Află, nenorocito, că eu, pe care în rătăcirea ta neputincioasă crezi că-l domini, te-am încătușat ca pe fatalitatea însăși în puterea mea. Jocul tău nelegiuit nu este decât zbaterea spasmodică a fiarei din cușcă! Află, nenorocito, că amantul tău zace zdrobit în fundul aceluia abis și că în locul lui îmbrățișezi duhul răzbunării însuși! Du-te și plânge-ți destinul!

Euphemia se clătină; tremurând convulsiv, era gata să se prăbușească dar am susținut-o și am împins-o prin ușa mascată în coridor. Îmi veni în gând s-o ucid, dar, fără să-mi dau seama, am întârziat s-o fac, căci în prima clipă, pe când închideam ușa secretă, eram convins că am și comis fapta. Auzii un țipăt pătrunzător și uși trântite.

Mă situasem pe o poziție ce mă scotea din sfera procedeelelor normale ale oamenilor; acum trebuia să urmeze lovitură după lovitură și, însușindu-mi rolul de duh necruțător al răzbunării, să săvârșesc monstruoasa faptă. Pierzania Euphemiei era hotărâtă și ura cea mai fierbinte, unindu-se cu ardoarea cea mai intensă a iubirii pentru Aurelia, să-mi dea satisfacția demnă de spiritul supraomenesc ce se statornicise în mine. În clipa în care Euphemia va fi pierit, Aurelia să fie a mea.

Am fost uluit de stăpânirea de sine a Euphemiei, care-i ajuta să apară a doua zi neslânjenită și veselă. Povesti ea însăși eă în noaptea trecută căzuse într-un fel de somnambulism și că apoi fusese cuprinsă de spasme violente; baronul părea s-o compătimească, dar privirile lui Reinhold erau sceptice și bănuitoare. Aurelia rămăsese în camera ei; cu cât mai puțin izbuteam s-o văd, cu atât mai mult creștea furia din mine. Euphemia mă invită să mă strecur pe drumul știut în camera ei, de îndată ce totul se va fi liniștit în castel. Am acceptat bucuros, căci sosise clipa împlinirii crudului ei destin. Cuțitașul ascuțit pe care-l purtam la mine încă din adolescență și cu care mă pricepeam să creștez cu îndemănare în lemn l-am ascuns în rasă și, hotărât să ucid, m-am dus la ea.

— Cred, începu dânsa, că am visat amândoi astă-noapte urât, un vis cu multe abisuri, dar bine că toate astea au trecut!

Se abandona, ca de obicei, mângâierilor mele nelegiuite; eram plin de o batjocură diabolică, nesimțind decât plăcerea de a abuza de infamia

ei. Pe când se afla în brațele mele, cuțitul mi-a căzut, ea se cutremură ca de spaima morții, am ridicat repede cuțitul, amânând omorul care-mi puneă el însuși alte arme în mână.

Euphemia lăsase pe masă vin italianesc și dulceață. "Cât de grosolane și de învechite sunt toate astea!" gândii eu și, cu îndemânare, schimbai paharele, iar din dulceață mă prefăcui că gust, strecurând-o în mâneca mea largă. Băusem două-trei pahare dar din vinul pe care Euphemia îl pregătise pentru dânsa, când, pretextând că aude zgomot în castel, mă rugă s-o părăsesc cât mai repede. Oare era în intenția ei să mor în camera mea?

M-am furișat prin coridoarele lungi, slab luminate, am trecut pe lângă apartamentul Aureliei și, ca împietrit, mă oprii locului. O văzui plutind parcă spre mine, privindu-mă cu dragoste ca în viziunea aceea și făcându-mi semn s-o urmez. Ușa cedă la apăsarea mâinii mele și m-am pomenit înăuntru; ușa iatacului era întredeschisă, un aer apăsător mă întâmpină, întinzând flacăra dragostei mele și, amețindu-mă, abia mai puteam respira. Din iatac răzbăteau suspine adânci ale celei ce poate că visa despre trădare și moarte, o auzeam rugându-se în somn. "La fapte, la fapte, de ce șovăi? Clipa zboară!", așa mă îndemna forța necunoscută dinlăuntru meu.

Făcusem un pas în iatac, când deodată cineva strigă în spatele meu: — Nelegiuitule, ucigașule! Acum ești al meu!

Și mă simții înșfăcat cu o forță uriașă. Era Hermogen. M-am întors, încordându-mi toate puterile, m-am eliberat din strânsoare și am vrut să fug, dar m-a apucat pe la spate sfâșiindu-mi grumazul cu mușcături furioase. Înnebunit de durere și de furie, m-am luptat îndelung cu el, în sfârșit, cu un brânci puternic, l-am silit să-mi dea drumul și când m-a atacat din nou, am scos cuțitul; două împunsături și Hermogen zăcea pe podea, horcăind atât de tare, încât se auzea în tot coridorul. În lupta noastră disperată, ieșiserăm din apartamentul Aureliei.

De îndată ce Hermogen se prăbușise, am coborât alergând sălbatic pe scară, când deodată voci stridente răsunară în tot castelul: "L-a ucis, L-a ucis!" Din toate părțile se iviră făclii și se auzeau pașii grăbiți ai celor ce se apropiau prin coridoarele lungi; frica mă zăpăci, ajunsesem de partea opusă a treptelor laterale. Castelul se trezea, zgomotele și luminile se înmulțeau, și tot mai aproape se auzea groaznicul: "L-a ucis, l-a ucis!"

Am deslușit vocea baronului și cea a lui Reinhold, vorbind agitat cu servitorii.

Încotro să fug? Unde să mă ascund? Cu puține clipe înainte încă, pe când voiam s-o omor pe Euphemia cu cuțitul cu care l-am ucis pe nebunul de Hermogen, credeam că aș putea, în mână cu sângeroasa unealtă a crimei, bizuindu-mă pe puterea mea, să ies cutezător afară, deoarece nici unul, reținut de teamă, nu s-ar fi încumetat să mă rețină; dar acum eram eu însumi cuprins de o spaimă mortală. În fine, mă afluam pe scara principală, tumultul se îndreptase spre apartamentul baronei, în jurul meu se mai liniștise oarecum. Din trei salturi mari mă pomenii jos, numai la câțiva pași distanță de portal. Deodată răsună prin coridoare un țipăt ascutit asemănător celui ce-l auzisem în noaptea trecută. "E moartă, ucisă de otrava ce mi-o pregătise mie!" mi-am zis în sinea mea. Dar acum se aprinse din nou lumina în camerele Euphemiei. Plină de groază, Aurelia striga după ajutor: "L-a ucis, l-a ucis!" Aduceau cadavrul lui Hermogen. "Puneți mâna pe asasin!" auzii vocea lui Reinhold.

Am izbucnit într-un râs sardonice atât de tare încât răsună prin tot castelul. Am strigat cu o voce teribilă:

— Smintiților, vreți să vă puneți în calea fatalității stârnite de nele-

giuiții păcătoși?

La auzul vocii mele, urmăritorii se opriră locului. Nu mai voiam să fug, ci dimpotrivă, să le ies în întâmpinare, vestindu-le în cuvinte de foc pedepsirea cerească a scelerăților; dar ce priveliște înfiorătoare! În fața mea, da, în fața mea stătea chipul însângerat al lui Victorin. Nu eu, ci el rostise acele cuvinte. Mi se făcuse părul măciucă de groază. În spaima mea nebună m-am repezit prin parc afară.

Mă pomenii curând în libertate, când auzii în spatele meu tropot de cai și, pe când îmi încordam ultimele puteri să scap de urmărire, mă împiedicai de un ciot și căzui la pământ.

Curând caii mă ajunseră. Era valetul lui Victorin.

— Pentru numele lui Dumnezeu, excelență, încep eu, ce s-a întâmplat la castel? Se strigă: "Prindeți pe asasin!" Tot satul e în picioare. Ei, orice ar fi, un duh bun m-a îndemnat să strâng lucrurile și să vin călare din orașel încoace; aveți tot ce vă trebuie în coburi, căci deocamdată tot va fi nevoie să ne despărțim, doar s-a întâmplat ceva îngrozitor, nu-i așa?

M-am ridicat în picioare și, avântându-mă în șa, i-am poruncit valetului să se-ntoarcă în orașel și să aștepte acolo ordinele mele.

De îndată ce valetul se pierdu în beznă, am descălecat și, ducându-mi calul de dârlogi, am pătruns cu grijă în brădetul des ce se întindea înaintea mea.

CAPITOLUL III

Aventurile călătoriei

Când primele raze ale soarelui străpunseră întunericul pădurii de brazi, mă pomenii lângă un pârau proaspăt și limpede, șiroind peste un prundiș neted. Calul, pe care anevoie îl purtasem prin desiș, stătea liniștit lângă mine; am început prin a cerceta conținutul coburilor. Rufărie, îmbrăcămintă și o pungă plină cu aur îmi căzură în mâini. M-am hotărât să mă schimb pe loc; cu ajutorul unei forfecuțe și al unui pieptene pe care le-am găsit într-o trusă, mi-am tuns barba și mi-am aranjat părul cât am putut mai bine. Am lepădat rasa de călugăr în care am găsit briceagul nefast, port-vizitul lui Victorin precum și plosca în care se afla restul elixirului diavolului și, într-o clipă, stăteam acolo în veșminte mirene, cu șapca de călătorie în cap, astfel încât privindu-mi imaginea oglindită în apă, abia m-am putut recunoaște.

Am ajuns curând la ieșirea din pădure și fumul din depărtare ca și dangătul de clopote m-au făcut să ghicesc vecinătatea unui sat. Abia ajunsesem pe un dâmb, că mi se desfășură în fața ochilor o vale frumoasă și îmbietoare, cu un sat mare. Am coborât drumul șerpuitor și, de îndată ce povârnișul deveni mai puțin abrupt, am încălecat pentru a mă obișnui cu călăritul atât de nou pentru mine. Rasa o ascusesem în scorbura unui copac și, o dată cu ea, am înmormântat în pădurea întunecoasă toate amintirile dușmănoase din castel, căci mă simțeam voios și plin de curaj, convins că doar fantezia mea exaltată îmi înfățișase chipul însângerat al lui Victorin și că ultimele cuvinte pe care le-am strigat urmăritorilor mei ar fi țâșnit ca dintr-un impuls irezistibil și ar fi exprimat adevărata înlănțuire de fapte a întâmplării care m-a adus la castel și care a determinat cele comise de mine acolo. Ca însăși fatalitatea inexorabilă am intervenit eu pedepsind nelegiuirea criminală și făcându-l pe păcătos să cadă în prăpastia ce era dinainte pregătită. Numai chipul dulce al Aureliei mai trăia în mine și nu mă puteam gândi la ea fără să mi se strângă inima, fără ca o durere fizică să nu-mi roadă sufletul. Totuși, aveam impresia, că o voi mai întâlni poate cândva, în țări

depărtate, că va trebui ca, mânată de un îndemn năvalnic, înlănțuită de mine prin cătușe care nu se frâng, să devină a mea.

Am observat că oamenii care mă întâlneau se opreau locului și, nedumeriți, mă urmăreau cu privirea și că hangiul satului văzându-mă, de uimire abia putea găsi cuvintele, ceea ce mă îngrijoră îndeajuns. În timp ce-mi consumam gustarea și calului meu i se dădea nutreț, se strânseseră mai mulți țărani în cârciumă, aruncându-mi priviri piezișe, șușotind între ei. Tot mai mult se înghesuia mulțimea în jurul meu, holbându-se la mine cu o mirare prostească. Mă sileam să rămân liniștit și să nu mi se vadă stinghereala și, cu voce tare, i-am poruncit birtașului să-mi înșeeze calul și să-i pună coburii. Zâmbind cu dublu înțeles, hangiul ieși și se-ntoarse curând cu un bărbat înalt care, cu o mină oficială și cu o gravitate comică, se îndreptă spre mine. Mi se uită cu duritate în ochi, i-am susținut privirea și m-am ridicat drept în fața lui. Lucrul păru să-l descumpănească, în timp ce solicita din ochi ajutorul țăranilor din jur.

— Ei, ce este? am exclamat eu. Parcă ai vrea să-mi spui ceva.

Severul bărbat își dresе glasul și tot silindu-se să imprime vocii lui cât mai multă importanță, zise:

— Domnule, nu veți pleca de aici înainte de a ne spune amănunțit nouă, judecător în acest loc, cine sunteți, cu toate titlurile în ce privește nașterea, ocupația și rangul, precum și de unde veniți și încotro intenționați să călătoriți, cu toate formele legale, indicând poziția locului, numele lui, provincia, orașul și tot ce ar mai fi de adăugat, în plus trebuie să ne prezentați nouă, judecătorului, un pașaport scris și subscris, stampilat conform tuturor regulilor, așa cum e drept și uzual.

Nu mă gândisem încă deloc că ar fi necesar să-mi aleg un nume, și încă mai puțin îmi trecuse prin minte că ciudățenia aspectului meu exterior, care prin îmbrăcămintea nepotrivită decenței mele monahale, ca și prin urmele bărbii prost tunse, m-ar putea pune în orice moment în încurcătură dacă mi s-ar cerceta identitatea. De aceea, întrebarea judecătorului rural îmi venea atât de pe neașteptate, încât îmi frământam zadarnic mintea să născocesc un răspuns satisfăcător. M-am decis să adopt o îndrăzneală sfidătoare și am răspuns cu voce fermă:

— Cine sunt? Am motivele mele s-o trec sub tăcere și de aceea vă străduiți zadarnic să-mi vedeți pașaportul; de altminteri, feriți-vă să rețineți măcar o clipă o persoană de rang mare cu formalitățile voastre neroade.

— Oho! exclamă judecătorul, în timp ce scotea din buzunar o tabacheră mare din care priză, pe când alte mici mâini de jurați din spatele lui luau între degete o porție serioasă de tabac. Oho! fără grosolăniei, stimate domn! Excelența voastră va trebui să se supună nouă, judecătorului, și să ne arate pașaportul căci, ca să vorbim pe șleau, de câțva timp cutreieră munții tot felul de indivizi suspecti, care se ivesc din când în când din pădure și dispar ca ucigă-l toaca însuși, dar nu sunt decât o adunătură de hoți și de tâlhari ce-i pândesc pe călători și pun la cale tot felul de isprăvi, prin omor și foc, iar dumneavoastră, mult prea stimate domn, arătați într-adevăr atât de ciudat, încât semănați aidoma cu portretul unui mare hoț și răufăcător de seamă pe care prea onoratul guvern al Landului ni l-a descris după toate formele legale, nouă, judecătorului. Așadar, fără multe mofturi și cuvinte ceremonioase, pașaportul sau — în turn.

Văzând că nu era nimic de făcut prin atitudinea mea, am recurs la o altă metodă.

— Rigurosule domn judecător, am zis eu, dacă vreți să-mi faceți favoarea să vorbesc cu dumneavoastră între patru ochi, v-aș putea risipi toate îndoielile și, încrezător în înțelepciunea dumneavoastră, v-aș putea

dezvălui secretul ce-mi impune această ciudată înfățișare.

— Ha, ha! Să dezvăluiți secrete, răspunse judecătorul, îmi dau seama ce poate fi asta. Ei bine, oameni buni, părăsiți localul, păziți însă ușile și ferestrele ca să nu intre și să nu iasă nimeni!

Când am rămas singuri, am început:

— Aveți în fața dumneavoastră, domnule judecător, pe un nenorocit de fugar care a izbutit cu ajutorul prietenilor săi să scape dintr-o temniță rușinoasă și din primejdia de a fi pe veci închis în mănăstire. Scutiți-mă de amănuntele povestirii mele care nu este decât o împletitură de uneltiri și răutăți ale unei familii dornice de răzbunare. Dragostea pentru o fată din popor a fost pricina suferințelor mele. Îndelungata mea întemnițare a făcut să-mi crească barba, mi-au și aplicat tonsura după cum puteți vedea și dumneavoastră și încă în închisoare mi-au îmbrăcat cu de-a sila rasa monahală. Abia după evadarea mea am putut să-mi schimb hainele aici în pădure, căci altminteri aș fi fost ajuns din urmă. Vedeți și dumneavoastră de unde provine înfățișarea mea bizară, care a stârnit asemenea bănuieli până și la dumneavoastră. Precum vedeți, nu vă pot arăta nici un pașaport, dar pentru adevărul afirmațiilor mele am anumite temeuri pe care desigur că le veți recunoaște valabile.

La aceste cuvinte am scos punga, am pus pe masă trei ducați strălucitori și seriozitatea gravă a domnului judecător se transformă într-un zâmbet onctuos.

— Argumentele dumneavoastră, domnul meu, zise el, sunt fără îndoială destul de convingătoare dar, nu mi-o luați în nume de rău, le mai lipsește o anumită unitate concludentă, după toate normele legale. Dacă vreți să luăm ce-i strâmb ca fiind drept, argumentele dumneavoastră să fie altfel formulate.

Am înțeles gluma și am mai adăugat încă un ducat.

— Acum văd, spuse judecătorul, că v-am nedreptățit cu bănuielile mele; vedeți-vă de drum, dar, așa cum desigur că sunteți obișnuit, luați-o frumușel pe căi lăturalnice, cât mai departe de șosea, până ce vă veți lepăda cu totul de această înfățișare suspectă.

Judecătorul deschise larg ușa și strigă mulțimii adunate:

— Acest domn e o persoană aleasă, după toate normele legale, și-a dezvăluit nouă, judecătorului, într-o audiență secretă, personalitatea, călătorește incognito, adică pe necunoscute, lucru de care voi nu trebuie să știți și să auziți nimic, bădăranilor! Și acum călătorie sprâncenată, stimate domn!

Țăranii se retraseră într-o tăcere respectuoasă, descoperindu-și capul în clipa în care am încălecat. Voiam s-o zbughesc pe poartă, dar calul se cabra, neîndemânarea mea în călărit îmi răpea orice mijloc de a stăpâni animalul care se învârtea în cerc până ce mă azvârli din șa în râsul răsunător al țăranilor, drept în brațele judecătorului și cârciumarului.

— E un cal nă răvaș, zise judecătorul, abia reținându-și râsul.

— Un cal nă răvaș, repetai eu, scuturându-mă de praf.

Îmi ajutară să încălec iar, dar din nou calul se cabră nechezând; era cu neputință să-l fac să iasă pe poartă.

Deodată un țăran bătrân strigă:

— Păi nu vedeți că acolo în poartă stă bocitoarea, bătrâna Liese și nu-l lasă, din răutate, pe onoratul domn să treacă fiindcă nu i-a dat nici un gologan?

Abia acum observai o bătrână cerșetoare, zdrențuroasă, ghemuită în poartă și rânjindu-mi cu priviri răutăcioase.

— Să se dea la o parte, vrăjitoarea asta plângăreață! strigă judecătorul.

Dar bătrâna cârâi:

— Călugărul sângeros nu mi-a dat nici un gologan. Nu vedeți mortul zăcând în fața mea? Călugărul sângeros nu poate trece peste el. Mortul se ridică, dar eu nu-l las dacă-mi dă călugărul sângeros un gologan.

Judecătorul apucase calul de dârlogi și, fără a ține seama de țipetele dementiale ale bătrânei, voia să-l scoată pe poartă, dar orice efort era zadarnic și bătrâna continua să strige înfricoșător:

— Frate sângeros, frate sângeros, dă-mi gologani, dă-mi gologani!

Am băgat mâna în buzunar și, jubilând și chiuind, bătrâna sări în sus și exclamă:

— Ia uitați-vă la gologanii ăștia frumoși pe care mi i-a dat, ia uitați-vă la gologanii ăștia frumoși pe care mi i-a dat!

Dar calul necheză, făcu o curbetă și, scăpat din mâna judecătorului, o zbughi pe poartă.

— Acum merge minunat cu călăritul, după toate normele legale, zise judecătorul și țărani care fugeau după mine până la poartă râdeau în hohote, văzându-mă săltat în sus și-n jos de săriturile calului și strigară:

— Ia uitați-vă, ia uitați-vă, ăsta călărește ca un călugăr capucin!

Întreaga întâmplare din sat dar mai ales nefastele cuvinte ale nebunei, m-au scos îndeajuns din fire. Primele măsuri pe care le credeam eu necesare acum cereau să înlătur cu cel dintâi prilej tot ce era izbitor în înfățișarea mea și să-mi iau un nume cu care să mă pot strecura neobservat printre oameni. Viața stătea în fața mea ca o fatalitate sumbră, de nepătruns și ce puteam face altceva în surghiunul meu decât să mă las cu totul în voia șuvoiului ce mă purta fără oprire. Toate firele ce mă legau de anumite condiții de viață erau rupte și deci nu puteam găsi nici un punct de sprijin.

Șoseaua se anima din ce în ce mai mult, dovedind vecinătatea marelui oraș comercial de care mă apropiam acum. În puține zile, el se ivi înaintea ochilor. Fără să fiu întrebat, ba nici măcar luat în seamă, am pătruns călare în periferia orașului. O clădire mare cu vitrine luminoase, deasupra căreia se lăfăia un leu înaripat de aur, îmi atrase privirea. O mulțime de oameni tălăzuia, intrând și ieșind, trăsurile veneau și plecau, din încăperile de jos îmi ajungeau la urechi râsete și ciocnete de pahare.

Nu opriseam bine în fața ușii, că un argat sări grăbit, îmi luă calul de dârlogi și, după ce descălecai, îl duse în curte. Un chelner bine îmbrăcat sosi zornăind cu o legătură de chei și mi-o luă înainte pe scară în sus; ajunși la etajul al doilea, mă mai măsură o dată grăbit și mă duse cu un cat mai sus unde îmi deschise ușa unei camere modeste și mă întrebă politicos ce porunci am de dat, îmi spuse apoi că la orele 2 se servește masa în salonul nr. 10 și așa mai departe.

— Să-mi aduci o sticlă de vin.

Acestea au fost primele cuvinte pe care am reușit să le plasez în vorbăria zeloasă a acestor oameni.

Abia rămăsesem singur, că se auzi un ciocănit și, prin ușa întredeschisă, se ivi un obraz asemănător unei măști comice, așa cum mai văzusem cândva. Un nas ascuțit și roșu, o pereche de ochișori scânteietori, o bărbie lunguiață și pe cap o perucă înaltă, pudrată, care, așa cum am constatat pe urmă, se termina la spate cu o coadă; la piept purta un jabou mare, o vestă roșie ca focul sub care se vedeau două lanțuri groase de ceas, pantaloni scurți, un frac pe alocuri când prea îngust, când prea larg, pe scurt, una cu alta nu se potrivea. Comica apariție, strâmbă ca un cocoșat, se ivi în încăpere ținând în mână pălăria, o foarfecă și un pieptene și zise:

— Sunt frizerul hotelului și vă ofer cu plăcere serviciile mele, modestele mele servicii.

Minuscula făptură uscățivă avea ceva atât de caraghios, încât cu

greu mi-am putut reține râsul. Totuși, omul era binevenit și nu am ezitat să-l întreb dacă se-ncumetă să-mi pună în ordine părul neglijat în lunga călătorie și tuns la întâmplare. Se uită la capul meu cu ochiul criticului de artă și, în timp ce-și duse cu grație afectată mâna cu degetele răsfirate la piept, zise:

— Să vi-l pun în ordine? O, Dumnezeule! Pietro Belcampo, tu, căruia invidioșii de rând îi zic pur și simplu Peter Schonfeld, așa cum i se spune divinului trompetist al regimentului Iacob Stich în loc de Giacomo Punto, ești neînțeleș de semenii tăi, dar nu-ți pui tu însuși lumina sub obroc în loc s-o faci să lucească în fața întregii lumi? Oare conformația acestei mâini, scânteia de geniu ce radiază din acești ochi și, ca o auroră dulce, colorează în trecere acest nas, oare întreaga ta ființă nu reușește să trădeze la prima privire a cunoscătorului că în tine dăinuie spiritul ce năzuiește spre ideal? Să-l pun în ordine! E un cuvânt rece, domnul meu!

L-am rugat pe originalul omuleț să nu se aprindă atât, deoarece am toată încrederea în îndemânarea lui.

— Îndemânare? reluă el cu același zel. Ce e aia îndemânare? Cine e îndemânatic? Cel ce măsurând cinci lungimi din ochi, a sărit apoi la treizeci de coți depărtare, prăbușindu-se în șanț? Cel care a azvârlit la douăzeci de pași un bob de linte prin urechea unui ac? Cel care a atârnat cinci chintale de o sabie balansând-o în vârful nasului timp de șase ore, șase minute, șase secunde și o clipă? Ha! Ce e aia îndemânare?! Ea este străină lui Pietro Belcampo, cel inspirat de artă, de arta cea sacră. Artă, domnul meu, artă! Fantezia mea pătrunde în minunata construcție a buclilor, în structura ingenioasă pe care adierea zefirului o vâlurește sau o tulbură. Acesta e domeniul în care fantezia mea creează și operează. Ha, e ceva divin în jurul artei, căci artă, domnul meu, nu e de fapt artă de care se vorbește atât, ci ea constă mai degrabă din toate elementele denumite artă. Dumneavoastră mă înțelegeți, domnul meu, căci îmi păreți un cap luminat, așa cum deduc din cârlionțul ce se află în dreapta onoratei dumneavoastră frunți.

L-am asigurat că îl înțeleg întru totul și, în timp ce mă amuzam la culme de năzbâtiile mărunțelului, m-am hotărât să mă folosesc de faimoasa lui artă și să nu-i tulbur cu nimic râvna și patosul.

— Ce crezi oare, l-am întrebat eu, că poți scoate din părul meu încâlcit?

— Tot ce doriți, replică omulețul. Dacă Pietro Belcampo trebuie să recurgă la sfatul artistului din mine, atunci lăsați-mă mai întâi să studiez onoratul dumneavoastră cap în lungime, lărgime, adâncime, să vă observ întreaga statură, mersul, fizionomia, gesturile, atitudinea, abia apoi voi putea spune dacă înclinați mai mult spre antic sau romantic, spre eroic, măreț, spre naiv, spre idilic, spre ironic sau spre umoristic; atunci voi invoca spiritele lui Caracalla, Titus, Carol cel Mare, Henric al IV-lea, Gustav Adolf sau Vergiliu, Tasso și Boccaccio. Însuflețiți din interior, mușchii degetelor mele vor zvâcni și sub clămpănitul sonor al foarfecilor va răsări capodopera. Eu voi fi acela, domnul meu, care voi desăvârși caracteristica dumneavoastră, așa cum să se manifeste ea în viață. Dar acum vă rog să pășiți de câteva ori în sus și în jos prin încăpere, vreau să observ, să notez, să studiez. Vă rog!

A trebuit să mă supun ciudatului bărbat, am pășit așa cum a vrut el prin încăpere în sus și-n jos, dându-mi toată osteneala să ascund acea smerenie monahală de care nimeni nu se poate dezbara cu totul, oricât de mult timp ar fi trecut de când părăsisem mănăstirea. Mărunțelul mă cercetă cu atenție, dar apoi începu să țopăie în jurul meu, să suspine și să geamă, își scoase batista și-și șterse sudoarea de pe frunte. În cele din urmă s-a liniștit și l-am întrebat dacă s-a lămurit asupra felului cum trebuie să-mi aranjeze părul.

— Ah, domnul meu! oftă el, ce-o mai fi și asta? Nu v-ați lăsat în voia felului dumneavoastră firesc de a fi, era ceva forțat în mersul dumneavoastră, o luptă între caractere opuse, mai faceți câțiva pași, domnul meu!

I-am tăiat-o scurt, refuzând să mă mai dau o dată în spectacol și i-am declarat că dacă nu se poate hotărî acum să-mi tundă părul, va trebui să renunț la arta lui.

— Să intri-n pământ, Pietro! exclamă mititelul în plină agitație, ești nedreptățit pe lumea asta în care nu se mai găsește nici devotament, nici sinceritate. Dar să-mi admirați măcar privirea ce pătrunde în adâncime și să-mi respectați genialitatea, domnul meu. În zadar am încercat să îmbin contradicțiile ce zac în făptura, în mișcările dumneavoastră. Aveți ceva în mers, care-l trădează pe cleric. *"Ex profundis clamavi at te, Domine — Oremus — Et in omnia saecula saeculorum, Amen"*⁴.

Aceste cuvinte mărunțelul le îngânase cu voce răgușită și monotonă, în timp ce imita cu fidelitate atitudinea și gesturile călugărilor. Se învârti ca în fața altarului, îngenunche și se ridică din nou, dar de astă dată cu o demnitate ostentativă, își încruntă fruntea, făcu ochii mari și zise:

— A mea este lumea! Sunt mai bogat, mai deștept, mai înțelegător ca voi toți, cârțițe ce sunteți! Plecați-vă în fața mea! Vedeți, domnul meu, acestea sunt ingredientele de căpetenie ale ținutei dumneavoastră exterioare și, dacă doriți, atunci, ținând seama de trăsăturile, statura și caracterul dumneavoastră, voi combina câte ceva din Caracalla, Abelard și Boccaccio și astfel, plămădind din jar chip și formă, voi începe minunata construcție antico-romantică a buclelor și buclîșoarelor eterice.

Era atâta adevăr în spusele prichindelului, încât am socotit indicat să-i mărturisesc că în realitate fusesem călugăr și căpătasem tonsura pe care aș dori s-o ascund cât mai mult posibil.

Cu tot felul de țopăieli, strâmbături și vorbe caraghioase mititelul se ocupa de părul meu. Era când întunecat și morocănos, când surâzător, ba lua o poziție athletică, ba se ridica pe vârfuri, încât nemaiputându-mă reține, am izbucnit în râs.

În sfârșit termină și îl rugai, înainte de a-l lăsa să dea drumul șuvoiului de vorbe ce-i stăteau pe limbă, să-mi trimită pe cineva care, așa cum făcuse el cu pieptănătura mea, să se ocupe de barba mea încâlcită. Dânsul zâmbi în chip ciudat, se îndreptă în vârful picioarelor până la ușa și o încuie. Apoi, cu pași mărunți, veni încet până-n mijlocul camerei și zise:

— Fericite vremuri, când barba și părul de pe cap se revărsau într-o bogăție de cârlionți, spre podoaba bărbatului și spre dulcea îndeletnicire a unui singur artist. Dar v-ați dus, vremuri de aur! Bărbatul s-a lepădat de cea mai frumoasă găteală a lui și o categorie josnică s-a apucat să înlăture barba până la piele, folosindu-se de niște unelte odioase. O, voi, grosolani și nerușinați răzuitori și lustragii de bărbă, ascuțiți-vă în disprețul artei bricele pe curele negre îmbibate de ulei rău mirositor, agitați săculețul cu unelte, zăngăniți lighenașul vostru și pregătiți clăbucul stropind în jur cu apă fierbinte și primejdioasă, întrebați-vă pacienții cu cinism dacă vor să fie bărbieriți cu sau fără perdaf. Există alde Pietro care se împotrivesc meschinei voastre meserii și, coborându-se până la urâta voastră îndeletnicire de a desființa bărbile, mai încearcă să salveze ceea ce rezistă valurilor vremii. Ce sunt oare barbetele în mii de variații, în ondulări și cotituri grațioase, mlădiindu-se după ovalul lin al feței sau afundându-se melancolic în scobitura gâtului,

⁴Din genuni am strigat spre tine, Doamne (începutul psalmului CXXIX) — Să ne rugăm — Și în vecii vecilor. Amin! (Lat.)

ridicându-se cutezător deasupra colțurilor gurii, sau subțindu-se modest într-o linie îngustă, desfășurându-se în bucle învoalte — ce sunt deci barbetele altceva decât invenția unei arte în care se afirmă năzuința spre frumos, spre sacru? Hai, Pietro! arată ce spirit rezidă în tine, ce ești tu gata să faci pentru artă, înjosindu-te până la ocupația nesuferită a răzătorului de bărbi!

Cu aceste cuvinte, mărunțelul scoase o trusă complicată de bărbier și, cu o mână ușoară și experimentală, începu să mă scape de barbă. Într-adevăr, am ieșit din mâinile lui cu totul schimbat și nu aveam nevoie decât de alte vestminte mai puțin bătătoare la ochi, ca să mă sustrag cel puțin în ce privește exteriorul, primejdiei de a atrage atenția asupra mea.

Mititelul mă privi surâzându-mi cu satisfacție. I-am spus că sunt cu totul necunoscut în oraș, și că mi-ar plăcea să mă pot îmbrăca după moda locului. Pentru osteneala lui și, ca să-l stimulez să-mi fie comisionar, i-am băgat în mână o monedă de aur. Era ca transfigurat, și admiră ducatul po toate fețele.

— Stimate protector și Mecena, nu m-am înșelat în privința voastră, spiritul mi-a condus mâna, iar în zborul vulturesc al barbetelor sunt exprimate înaltele voastre aspirații. Am un prieten, un Damon⁵, un Oreste care va desăvârși pentru corp ceea ce am izbutit eu pentru cap, cu același simț profund, cu aceeași genialitate. Notați, domnul meu, că e un artist al costumului, căci așa îi zic eu, în locul trivialului termen obișnuit: croitor. Se pierde bucuros în labirintul ideilor și astfel, tot concepând în imaginație forme și figuri, a deschis un magazin cu cele mai variate articole de îmbrăcăminte. Acolo îl puteți vedea pe elegantul modern în toate variantele posibile, așa cum apare dânsul, fie obraznic și cutezător, eclipsând totul în jur, fie claustrat fără a ține seama de ceilalți, fie tândălind cu nepăsare, fie ironic, glumeț, năzuos, melancolic, bizar, exuberant, cochet sau nonșalant. Tinerelul care-și face pentru prima oară o haină de comandă, fără sfatul tiranic al mămişii sau al preceptorului; bărbatul de 40 de ani care-și pudrează părul, ca să nu se vadă că-i cărunt: bătrânul jovial, savantul, așa cum se mișcă el în lume, neguțătorul bogat, citadinul înstărit; toți aceștia sunt expuși privirii voastre în prăvălia lui Damon al meu; în câteva clipe se vor perinda în fața dumneavoastră capodoperele amicului meu.

Se depărtă săltăreț și se reîntoarce curând cu un bărbat înalt, voinic și îngrijit îmbrăcat, care era exact opusul său, atât ca înfățișare cât și ca fel de a se purta, prezentat totuși de Pietro drept Damon al său.

"Damon" mă măsuiă din ochi și scoase dintr-un pachet pe care-l aduse un băiat ce-l însoțea, veșminte corespunzând într-un totul dorințelor exprimate de mine. Da, abia după aceea am putut aprecia tactul subtil al artistului vestimentar, cum îi zicea cu prețiozitate mititelul; nici prin gând nu-i trecea să-și manifeste curiozitatea cu privire la situația socială, profesiune etc. alegând cu discreție tot ce era mai potrivit. Este de fapt greu să te îmbraci astfel încât anumite caracteristici generale ale costumului să nu dea loc la presupuneri despre meseria ce o exerciți și să nu dai nimănui de bănuț. Îmbrăcămintea omului de lume se distinge prin lipsa oricărei stridențe, ea se relevă mai ales prin conduita civilizată a celui ce-o poartă, manifestându-se nu atât prin ceea ce face, cât prin ceea ce, din discreție, lasă de o parte.

Mărunțelul se mai lansă în tot felul de ditirambe grotești, mai ales că rareori îi era dat să aibă un ascultător atât de docil ca mine, așa că era în culmea fericirii să-și poată desfășura verva lui impetuoasă, pretențioasă. Dar "Damon", un bărbat serios și, cum mi se părea, de

⁵Prototipul prietenului credincios din balada lui Schiller *Chezășie (Damon și Philias)*

înțeles, îi tăie brusc vorbăria, îl apucă de umeri și zise:

— Schonfeld, Schonfeld, ești astăzi iar pe cale să pălăvrăgești vrute și nevrute; pun rămășag că pe domnul îl dor urechile de toate prostiile pe care le-ai înșirat.

Belcampo lăasă trist capul în jos, dar apoi puse repede mâna pe pălăria lui prăfuită și strigă în timp ce ieșea pe ușă:

— Așa sunt eu călcat în picioare de cei mai buni prieteni ai mei!

În timp ce se pregătea să plece, "Damon" spuse:

— E fricos ca un iepure acest Schonfeld. Cititul excesiv l-a înnebunit pe jumătate; altminteri e un om blajin și priceput în meseria lui, de aceea țin la el, căci dacă izbutești să faci ceva ca lumea într-o singură direcție, ți se iartă dacă uneori întreci măsura.

Când am rămas singur, am început să fac adevărate exerciții ca să-mi schimb mersul, controlându-mă în oglinda ce era atârnată în camera mea. Micul frizer îmi dăduse o sugestie justă. Călugărilor le este proprie o anumită grabă stângace în mers, care prin îmbrăcămintea lungă ce le frânează pașii și prin străduința de a se mișca repede, așa cum cere cultul, sare în ochi. Tot așa în ținuta încovoiată a trupului și în felul de a-și ține brațele fără a le lăsa să atârne, deoarece călugărul, dacă nu-și împreunează mâinile, le ține ascunse în mâneciile largi ale sutanei, este ceva atât de caracteristic încât nu scapă unui observator atent.

Am încercat să mă dezbar de toate acestea ca să-i șterg orice urmă a tagmei sale. Numai astfel găseam mângâierea sufletească, socotind întreaga mea viață, aș putea spune, încheiată, depășită și intrând astfel într-o nouă existență, de parcă un alt element spiritual ar însufleți noua mea ființă în care chiar și amintirea pălește din ce în ce, până dispare cu totul. Gloata de pe străzi, larma neconținută a activității obștești, totul îmi părea nou și făcut să-mi întrețină buna dispoziție în care mă transpusese micul caraghios.

În noua mea îmbrăcămintă m-am încumetat să cobor la masa comună din sala de mâncare a hotelului și orice sfială dispăru când am constatat că nimeni nu mă lua în seamă, ba chiar vecinul meu de masă nici măcar nu-și dădu osteneala să mă privească.

Pe lista pasagerilor, în amintirea priorului căruia îi datoram ieșirea mea din mănăstire, m-am înscris sub numele de Leonhard, dându-mă drept o persoană particulară în voiaj de agrement. Asemenea călători se vor fi aflat în oraș cu duiumul și deci nu mi s-a pus nici un fel de întrebări.

Resimțeam o reală plăcere să cutreier străzile și să mă desfăt cu priveliștea bogatelor vitrine ale magazinelor pline de tablouri și de stampe de gravuri în aquaforte. Seara, mă plimbam pe marile bulevarde unde adeseori izolarea mea, în mijlocul unei mulțimi animate, îmi inspira amărăciune. Să nu fiu cunoscut de nimeni, să nu pot ghici în pieptul nimănui nici cea mai vagă bănuială cu privire la identitatea mea, la ciudatul joc al întâmplării care m-a aruncat aici, sau la ceea ce tăinuiesc în sufletul meu, oricât de bine îmi ajuta acest lucru în situația în care mă aflam, simțeam totuși ceva cu adevărat înfiorător, părându-mi mie însumi că sunt spiritul unui decedat care mai rătăcește pe pământ și căruia tot ce-i era mai apioape în viață i-a murit de mult. Amintindu-mi cât de prietenos și plin de respect era salutat cândva faimosul predicator, cum toată lumea râvnea să-i soarbă cuvintele, eram cuprins de o descurajaie amară. Dar acel predicator era călugărul Medardus care murise și fusese îngropat în străfundul munților. Nu sunt cu acela, căci trăiesc, viața mi se deschide din nou abia acum și-mi oferă deliciile ei. Când, în vis, evocam întâmplările din castel, parcă nu eu le-aș fi trăit, ci un altul, acel altul era din nou călugărul Medardus, dar nu eu. Doar

gândul la Aurelia mai lega ființa mea anterioară de cea actuală, dar ca o durere de nealinat. Această amintire întuneca adeseori bucuria momentului, smulgându-mă pe neașteptate din sferele senine în care viața mă transpunea tot mai mult.

Nu neglijam să frecventez localurile publice unde se bea, se juca și așa mai departe și mă atașasem în special de un astfel de hotel în care, de dragul vinului bun, se aduna în fiecare seară o societate numeroasă.

Într-o încăpere separată, vedeam mereu la o masă aceleași persoane, conversația lor fiind pe cât de animată pe atât de spirituală. Am izbutit să mă apropiu de cercul închis al acestor bărbați, la început mărginindu-mă să-mi beau tăcut și discret vinul într-un colț al odăii, apoi citându-le un interesant pasaj literar pe care căutau zadarnic să și-l amintească, și am căpătat astfel un loc la masa lor; m-au primit cu atât mai multă plăcere cu cât modul meu de a mă exprima, ca și variatele mele cunoștințe, lărgite acum în toate acele domenii științifice, necunoscute mie până atunci, dar recent explorate de mine, îi atrăgeau în chip deosebit. Mi-am asigurat astfel o societate ce-mi făcea plăcere și, obișnuindu-mă tot mai mult cu viața mondenă, starea mea sufletească devenea zilnic tot mai despovărată și mai luminoasă; netezisem toate asperitățile, rămășițe ale felului meu de viață din trecut.

De câteva seri se discuta mult în acest cerc despre un pictor străin, sosit de curând, care organizase o expoziție a tablourilor lui; toți, în afară de mine, văzuseră pânzele și vorbeau cu atâta admirație de ele, încât mă hotărâi să le văd și eu.

Când am intrat în salonul expoziției, pictorul nu era prezent, dar un bătrân împlinea rolul de Cicerone, indicând numele maeștrilor unor lucrări străine, expuse de pictor o dată cu ale sale. Erau piese admirabile, cele mai multe dintre ele opere originale ale unor artiști celebri, care-mi încântau privirea. Unele tablouri, indicate în treacăt de bătrân ca fiind copii improvizate după mari fresce, făceau să mi se înfiripe în suflet amintiri din adolescența mea. Tot mai limpezi, tot mai aievea, reminiscențele prindeau viață. Erau, fără îndoială, reproduceri după Teiul Sfânt. Tot așa am recunoscut într-un tablou, înfățișând Sfânta Familie, în trăsăturile lui Iosif, chipul acelui pelerin străin care ni-l adusese pe băiatul acela minunat. Mă pătrunse un sentiment de adâncă melancolie, dar nu mi-am putut reține un strigăt când privirea îmi căzu asupra unui portret în mărime naturală, în care am recunoscut-o pe principesa-stareță, mama mea adoptivă. Era impunătoare și zugrăvită cu acea artă supremă a redării fidele cu care Van Dyck își desăvârșea portretele, principesa apărând în veșmântul ce obișnuia să-l poarte de ziua sfântului Bernardus, când pășea în fruntea celorlalte călugărițe. Pictorul prinsese tocmai momentul când, după terminarea rugăciunii, superioara se pregătea să iasă din chilia ei ca să înceapă procesiunea așteptată cu nerăbdare de mulțimea adunată în biserică văzută de artist în perspectiva fundalului. În privirea distinsei doamne se deslușea expresia inspirației divine, ah, era ca și când ar fi implorat iertare pentru nesăbuitul păcătos ce se rupsesse cu brutalitate de inima ei maternă — și acel păcătos eram chiar eu! Sentimente ce-mi deveniseră de multă vreme străine îmi năvăleau în piept, un dor nespus mă târa departe, mă aflam iarăși lângă blândul preot din satul mănăstirii bernardine, ca băiat vioi, candid, voios, chiuind de bucurie la gândul că se apropie sărbătoarea sfântului Bernardus. Parcă o vedeam aievea. "Ai fost cuvios și cuminte, Franciskus?" mă întreba ea cu acea voce din care, lin și alintător, răzbătea spre mine vibrarea caldă a dragostei. "Ai fost cuvios și cuminte?" Ah, ce i-aș putea răspunde astăzi? Am comis păcate peste păcate, călcării legământului i-a urmat omorul!

Sfășiat de mâhnire și căință, am îngenunchat în neștire, în timp ce

lacrimi îmi izvorau din ochi.

Speriat, bătrânul se repezi spre mine și mă întrebă grăbit:

— Ce-i cu dumneavoastră, ce-i cu dumneavoastră, domnul meu?

— Portretul stareței este atât de asemănător chipului mamei mele care a fost răpusă de o moarte groaznică! răspunsei într-o doară mai mult ca pentru mine, în timp ce mă ridicam de jos, căutând să-mi recâștig pe cât posibil stăpânirea de sine.

— Veniți, domnul meu! mă îndemnă bătrânul. Astfel de amintiri sunt prea dureroase, trebuie evitate, dar veniți cu mine, mai este aici un portret considerat de stăpânul meu drept cea mai bună operă a sa. Tabloul e pictat după natură și a fost terminat nu demult, l-am acoperit, astfel încât soarele să nu-i altereze culorile încă nu pe deplin uscate.

Bătrânul mă așeză cu grijă în lumina potrivită și trase apoi repede perdeaua.

Era Aurelia!

Mă cuprinse o spaimă pe care abia am putut-o domoli. Am simțit prezența diavolului care mă atrăgea cu sila în șuvoiul năvalnic din care abia scăpasem și voia să mă nimicească, dar mi-a revenit curajul să mă împotrivesc monstrului ce mă ataca din bezna tainică.

Am devorat cu priviri lacome nurii Aureliei ce radiau de viață dogoritoare. Căutătura blândă și candidă a copilei evlavioase, părea să-l acuze pe infamul ucigaș al fratelui ei, dar orice urmă de căință făcuse loc amarului sarcasm dușmănos care, încolțind în sufletul meu ca niște spini veninoși, mă izgonea din viața pașnică. Numai un gând mă chinuia, acela că, în noaptea fatală din castel, Aurelia nu fusese a mea. Apariția lui Hermogen îmi zădărniciise planul, dar și-a ispășit fapta prin moarte! Aurelia trăiește, și atâta e de-ajuns să-mi întrețină speranța că până la urmă o voi avea! Este doar neîndoielnic că va fi a mea, căci fatalitatea căreia nu-i poate scăpa veghează; și oare nu sunt eu însumi această fatalitate?

Mă îndemnam astfel la ticăloșie, neluându-mi ochii de la portret. Bătrânul părea nedumerit în privința mea. Înșira la cuvinte despre desen, ton, colorit, dar eu nu auzeam nimic. Gândul la Aurelia, speranța de a săvârși fapta doar amânată mă preocupau în așa măsură încât mă depărtai grăbit, fără să mă interesez de pictorul străin și să aflu ce legătură poate exista între acele tablouri ce, ca într-un ciclu, înfățișau referiri la întreaga mea viață.

Pentru dobândirea Aureliei eram hotărât să risc orice, de parcă eu însumi m-aș fi ridicat deasupra aspectelor vieții mele și, pătrunzându-le tâlcul, n-aș avea niciodată de ce mă teme și nici ce risca. Urzeam tot felul de planuri și de proiecte ca să mă apropii de scop, credeam mai ales că voi putea afla câte ceva de la pictorul străin, unele relații necunoscute mie pe care, dacă le-aș ști, mi-ar ajuta să-mi ating țelul. Nimic nu mi se părea mai simplu decât să mă întorc la castel sub noua mea înfățișare, considerând că nici măcar n-ar fi o ispravă deosebit de temerară.

În seara acelei zile m-am dus la noii mei prieteni; doream să pun stavilă tensiunii mereu crescânde a stării de spirit și nepotolitei agitații a fanteziei mele stârnite.

Se discuta mult despre tablourile pictorului străin și mai ales de expresia deosebită pe care știa s-o imprime portretelor sale; eram în măsură să mă alătur acestor elogii și, cu o rară strălucire de exprimare ce nu era decât reflexul crudei ironii ce mocnea în mine ca un foc mistuitor, am descris farmecele de negrăit ce izvorau din chipul angelic și cuvios al Aureliei. Unul dintre comeseni zise că-l va mai reține în localitate pe pictor care mai avea de terminat în oraș câteva portrete în-cepute, artistul fiind o personalitate interesantă și că, deși relativ în

vârstă, vrea să-l aducă mâine seară în societatea noastră.

Răscolit de sentimente ciudate, de presimțiri nelămurite, m-am dus în seara următoare mai târziu ca de obicei la întâlnire; străinul ședea la masă cu spatele întors spre mine. Când m-am așezat și m-am uitat la el, mi-au apărut trăsăturile celui înspăimântător necunoscut care, de ziua sfântului Anton, stătuse sprijinit de un pilastru al bisericii și-mi insuflase groază și revoltă. Mă privi îndelung și grav, dar dispoziția în care mă aflam de când văzusem portretul Aureliei, îmi dădu curaj și putere să-i înfrunt privirea. Diavolul reapăruse în carne și oase și nu-mi rămânea decât să încep lupta pe viață și pe moarte. M-am hotărât să aștept atacul ca apoi să răspund cu arme pe tăria cărora mă puteam bizui. Străinul păru să nu-mi dea prea multă atenție și, luându-și ochii de la mine, continuă discuția despre artă, începută înainte de sosirea mea. Veni vorba de tablourile sale, elogiindu-se mai ales portretul Aureliei. Cineva susținu că opera, chiar dacă la prima vedere se prezintă ca un portret, este mai mult un studiu și ar putea fi folosit pentru a înfățișa chipul unei sfinte. Mi se ceru părerea, deoarece cu o seară înainte deserisesern în cuvinte atât de înflăcărâte calitățile superioare ale tabloului și, fără să vreau, îmi scăpă observația că nu mi-o pot închipui pe sfânta Rozalia altfel decât ca în portretul acelei necunoscute.

Pictorul păru să nu ia în seamă cuvintele mele, ci interveni pe loc:

— De fapt, femeia fidel înfățișată în acel portret este o persoană pioasă care, prin luptă, atinge cerescul. Am pictat-o în perioada când, cuprinsă de cea mai amară deznădejde, spera să găsească în religie mângâiere și, în destinul etern ce planează deasupra norilor, să afle ajutor; și expresia acestei speranțe care nu poate sălășului decât în sufletul ce se ridică deasupra pământescului, am încercat s-o redau în tablou.

Trecurăm la alte subiecte iar vinul, care astăzi, în cinstea pictorului străin, era de un soi mai ales, fiind sorbit în cantități mai mari ca de obicei, descreți frunțile.

Fiecare știa să povestească ceva amuzant și cu toate că străinul râdea numai în sinea lui și acest râs lăuntric i se oglindea doar în ochi, se pricepea adeseori să arunce câteva vorbe de duh, care să întrețină buna dispoziție. Chiar dacă, de câte ori străinul mi se uita în ochi, nu-mi puteam alunga un sentiment neplăcut, izbuteam din ce în ce mai mult să-mi înfrâng senzația de teamă ce o resimțisem când l-am zărit pentru prima oară. Am pomenit de caraghiosul Belcampo, pe care-l cunoșteau cu toții și, spre desfătarea lor, am știut să descriu în culori vii fantasticul lui caraghioslâc, astfel încât un neguțator rotofei și jovial care stătea de obicei la masă în fața mea, râzând cu lacrimi, mă asigură că de multă vreme nu mai avusese parte de o seară atât de plăcută. Când, în fine, râsetele unanime încetară, străinul întrebă pe neașteptate:

— L-ați văzut vreodată pe diavol, domnii mei?

Întrebarea fu interpretată ca o introducere la vreo snoavă și toată lumea recunoscă că nu avusese încă onoarea; la care străinul urmă:

— Ei bine, n-a lipsit mult și eram gata să am parte de această cinste și anume la castelul baronului F. în munți.

M-am cutremurat, dar ceilalți exclamă printre râsete:

— Continuați, continuați!

— Cunoașteți, reluă străinul, probabil cu toții, dacă ați umblat prin acești munți, acea regiune sălbatică, înfricoșătoare, unde călătorului, când se trezește din brădetul des în fața unor stânci uriașe, i se deschide înaintea ochilor o prăpastie neagră și adâncă. E așa-numitul lăcaș al diavolului și deasupra se ridică un stei care înfățișează așa-zisul jilț al diavolului. Se spune că, într-o zi, contele Victorin, cu gânduri nelegiuite, ședea pe acest colț de stâncă și deodată se ivi diavolul care, hotărât să

pună el însuși în aplicare planurile lui Victorin, l-a prăvălit pe conte în abis. Apoi, diavolul s-a ivit în chip de călugăr la castelul baronului și, după ce și-a satisfăcut poftele cu baroana, a trimis-o în infern, așa cum l-a înjunghiat și pe fiul dement al baronului; tânărul, nevoind cu nici un preț să-i îngăduie incognito-ul, a strigat cu voce puternică: "E diavolul!" și astfel un suflet cucernic a fost salvat de la pierzania pe care i-o hărăzise perfidul diavol. Pe urmă, călugărul a dispărut în chip misterios și se zice că fugise ca un laș din fața lui Victorin care se ridicase însângerat din mormântul lui. Oricum ar fi, vă pot asigura că baroana a murit otrăvită, Hermogen a fost ucis mișelește, baronul de mâhnire s-a prăpădit repede, și Aurelia, acea ființă evlavioasă pe care în timpul acestor groaznice întâmplări am pictat-o la castel, s-a refugiat, ca o orfană părăsită, într-un ținut îndepărtat și anume într-o mănăstire bernardină, a cărei stareță era o bună prietenă a baronului. Ați văzut în galeria mea portretul acestei minunate femei; dar toate acestea (și arată spre mine) vi le poate povesti mai amănunțit și mai bine dumnealui, deoarece a fost prezent la castel în timpul acestor întâmplări.

Toate privirile se îndreptară pline de uimire spre mine în timp ce eu sării în picioare și strigai cu voce stridentă:

— Hei, domnul meu, ce legătură am eu cu neghioabele dumitale povești despre diavol și crime! Mă confunzi, nu încape îndoială, și te rog să nu mă bagi și pe mine în această afacere.

În tulburarea mea îmi venea destul de greu să imprim cuvintelor mele o aparență de nepăsare; efectul spuselor enigmatice ale pictorului ca și neliniștea pe care zadarnic încercam s-o ascund, erau prea vizibile. Buna dispoziție se risipi și oaspeții, amintindu-și că le eram tuturor străin și că mă apropiasem treptat de ei, mă măsurau cu priviri neîncredătoare și grele de bănueli.

Pictorul străin se ridicase în picioare și mă sfredelea cu ochii lui șterși, ca atunci în biserica mănăstirii. Nu rostea nici o vorbă, părea rigid și fără viață, dar căutătura lui fantomatică îmi zbârlea părul; sudori reci îmi umezeau fruntea și, cuprins de revoltă, tremuram din toate fibrele.

— Cară-te de aici! am strigat scos din fire. Tu însuși ești Satana. Ești crima, dar asupră-mi nu ai nici o putere.

Se ridicară cu toții în picioare. "Ce-i asta, ce-i asta?" striga care mai de care.

Din salonul alăturat, părăsindu-și locurile, clienții localului se-ngheșuiau alarmați de tonul înfricoșător al vocii mele. "Un bețiv! Un descreierat! Afară cu el, afară cu el!" exclamă unii dintre ei. Numai pictorul străin stătea nemișcat, privindu-mă țință. Scos din fire de furie și disepere, am tras afară cuțitul ce-l purtam mereu la mine și cu care-l ucisesem pe Hermogen și m-am năpustit asupra pictorului. Dar cu o lovitură mă doborî și izbucni în hohote sardonice, încât răsuna toată încăperea:

— Frate Medardus, frate Medardus, prefăcut îți este jocul, du-te și te pocăiește în deznădejde și rușine!

M-am simțit apucat de câțiva oameni, dar m-am îndârjit și, asemenea unui taur înfuriat, am îmbrâncit în dreapta și-n stânga încât unii s-au prăbușit la pământ, și mi-am croit drum spre ușă. Am luat-o la fugă prin coridor, când deodată s-a deschis o ușă laterală, am fost tras într-o cameră întunecoasă dar nu m-am împotrivit, fiindcă oamenii năvăleau în urma mea. Când urmăritorii trecuseră, fui condus pe o scară dosnică jos în curte și apoi, prin spatele clădirii, în stradă. La lumina vie a felinarelor recunoscu în salvatorul meu pe șugubățul de Belcampo.

— Țștia dinăuntru, începu el, trebuie să fi avut vreo neînțelegere cu pictorul străin, eram în camera alăturată, la un păhărel, când a izbucnit larma, și m-am hotărât, cunoscând bine interiorul casei, să vă salvez, de-

oarece numai eu sunt vinovat de întâmplarea asta nenorocită.

— Cum e cu putință? întrebai eu surprins.

— Cine poruncește momentului! Cine se poate împotrivi voinței spiritului superior! continuă, plin de patos, mititelul. Când v-am aranjat frizura, stimate domn, au scăpărat în mine "*comme à l'ordinaire*"⁶, cele mai sublime idei, m-am lăsat în voia fanteziei dezlănțuite și astfel am uitat nu numai să rotunjesc cârlionțul mâniei din vârtejul părului, ci am lăsat chiar să rămână pe frunte douăzeci și șapte de fire ale fricii și indignării, ele s-au răzvrătit la privirea fixă a pictorului, care de fapt e un strigoi, și s-au aplecat gemând spre cârlionțul mâniei care, șuierând și fâșâind, a sărit în sus. Am văzut totul când, deodată, cuprins de furie, ați scos, prea stimate, cuțitul de pe lama căruia picura sânge, dar a fost o încercare zadarnică să trimiți lui Orcus⁷ pe unul ce-i aparține deja, căci acest pictor este Ahasverus, jidovul răătăcitor, sau Bertram de Born⁸ sau Mefistofeles, sau Benvenuto Cellini, sau sfântul Petru, într-un cuvânt un strigoi oarecare, ce nu poate fi alungat decât cu un drot încins care, o dată cu bucla, strâmbă și ideea, adică ceea ce este ea în realitate, sau printr-o dibace pieptănătură, cu piepteni electrici, a gândurilor pe care trebuie să le absoarbă ca să nutrească ideea. Vedeți dar, onorabile, că pentru mine, artistul și fantastul de profesie, asemenea lucruri sunt o adevărată pomadă, cum se zice în popor, adică un lucru de nimic, cu condiția ca pomada să conțină ulei de cuișoare veritabil.

Pălăvrăgeala dezlănțată a omulețului în timp ce mă însoțea în fuga mea pe străzi, avea în clipa aceea pentru mine ceva sinistru, deși, de câte ori vedeam salturile lui caraghioase și chipul lui comic, trebuia să râd în spasme convulsive.

Ajunserăm în fine în camera mea; Bekampo îmi ajută să-mi strâng lucrurile; curând eram gata de plecare, am băgat câțiva ducați în mâna mititelului, care sări în sus de bucurie și exclamă cu voce tare:

— Ura! acum am bani, nu glumă, aur lucitor muiat în sânge și jucând în reflexe roșictice. Asta-i o idee și încă una foarte nostimă și nimic altceva, domnul meu!

Această observație trebuie să i-o fi smuls mirarea mea față de izbucnirea lui; mă rugă să-i permit să dea buclei mâniei rotunjimea necesară, să-mi scurtez părul groazei și să-și ia din părul meu, drept amintire, o șuviță a dragostei. I-am satisfăcut dorința și dânsul desăvârși totul, făcând cele mai năstrușnice gesturi și strâmbături. În cele din urmă, puse mâna pe cuțitul ce-l lăsasem pe masă în timp ce mă schimbam și, luând o poziție de spadasin, străpunse aerul.

— Văucid diavolul! exclamă el. Și deoarece el nu e decât o idee, trebuie să fie omorât tot printr-o idee, deci va muri de pe urma ideii mele, și pentru a întări expresia, o voi însoți cu mișcările cuviincioase ale trupului. *Apape Satanas, apape, apape, Ahasverus allez-vous-en!*⁹ Ei, treaba s-a făcut, zise el, punând cuțitul deoparte, răsuflând din adânc și ștergându-și fruntea ca unul care ar fi desăvârșit o treabă grea.

Am vrut să ascund cuțitul și l-am băgat în mânecă de parcă aș mai fi purtat rasa monahală, lucru pe care mititelul l-a observat zâmbind cu șiretenie.

În acest răstimp, conducătorul poștalionului trâmbița în fața casei. Belcampo schimbă pe loc atitudinea și tonul, scoase din buzunar o batistă mică. se prefăcu că-și șterge lacrimile, făcu plecăciuni respectuoase una după alta, îmi sărută mâna și pulpana hainei și imploră:

⁶Ca de obicei (fr.).

⁷Infernul

⁸Bertrand de Born — celebru trubadur medieval francez, mort în 1210

⁹Piei, Satano, piei, piei, Ahasverus, pleacă! (Gr. și fr.)

— Două liturghii pentru bunica moartă de indigestie, patru liturghii pentru tata mort de gest involuntar, prea onorate domn! Dar pentru mine, în fiecare săptămână câte una după ce voi fi răposat. Deocamdată, indulgență pentru numeroasele-mi păcate! Ah, prea stimat domn, în mine zace un individ infam și păcătos și grăiește: "Peter Schnofeld, nu fi prost crezând că ești, căci de fapt eu sunt tu, mă numesc Belcampo și sunt o idee genială și, dacă nu crezi asta, te dobor cu un gând ascuțit ca vârful unui ac!" Acest om dușmănos, onorabil, numit Belcampo, se dedă tuturor viciilor posibile; între altele se îndoiește adeseori de prezent, se-mbată crunt, lovește în dreapta și-n stânga și se desfrânează cu frumoase gânduri feciorelnice: acest Belcampo m-a zăpăcit cu totul pe mine, Peter Schonfeld, și m-a derutat complet, încât adeseori sar ca un dezmațat întinând culoarea inocenței, cântând *în dulci jubilo*¹⁰, încălțat cu ciorapi albi de mătase și așezându-mă în c... lertare pentru amândoi, Peter Belcampo și Peter Schonfeld!

Îngenunche în fața mea și se prefăcu a plânge cu sughițuri. Sminteala omulețului începu să mă plictisească.

— Ci fii rezonabil! Îl îndemnai eu.

Chelnerul intră în cameră, să-mi ia bagajele; Belcampo sări în picioare, revenind la umorul lui natural și, tot pălăvrăgind, îi ajută chelnerului să-mi îndeplinească ceea ce cerusem în grabă.

— Individul e un fricos și jumătate, nu e bine să ai de-a face cu el, zise chelnerul în timp ce închidea portiera trăsorii.

Belcampo își flutură pălăria și când, cu o privire semnificativă, am dus degetul la buze, îmi strigă:

— Până la ultima suflare!

Când miji de ziuă, orașul rămăsese mult în urma mea și figura acelui om îngrozitor care mă urmărea ca o taină de nepătruns dispăruse.

Întrebarea vizitiului: "Încotro?" îmi readucea din nou în minte cum îmi renegasem orice legătură cu viața și cum mă lăsasem în voia valurilor agitate ale întâmplării. Dar oare nu m-a smuls cu sila o forță irezistibilă din tot ce-mi era aproape, numai pentru ca duhul lăuntric din mine să-și desfășoare aripile viguroase cu o putere nestăvilită?

Străbăteam, fără popas, minunata țară; nu găseam liniște nicăieri, eram izgonit mai departe, mereu mai departe, către miazăzi; fără să-mi dau seama, mă abătusem foarte puțin de la itinerariul trasat de Leonardus, și așa se înfăptuia intenția cu care el mă-mbrâncise în lume și, ca purtat de o putere magică, mă îndreptam în direcția indicată.

Într-o noapte întunecoasă, treceam printr-un codru des ce se-ntindea până la stația următoare, așa cum mă prevenise șeful poștei precedente și, ca atare, îmi propusese să rămân peste noapte la dânsul, ceea ce am refuzat ca să ajung cât mai repede la ținta constituind pentru mine însumi o enigmă.

Încă la plecare scăpărau fulgere la orizont și curând nori tot mai negri se îngrămădiră goniți și răscoliți de furtuna apropiată; tunetul răsună înfricoșător în mii de ecouri și fulgere roșii brăzdau zarea cât putea cuprinde privirea; zguduți din rădăcină, brazii înalți trosneau și ploaia se revărsa în șuvoaie. Eram în orice clipă amenințați să fim zdrobiți sub prăbușirea copacilor, caii se cabrau speriați de lumina fulgerelor și, peste puțin, abia dacă mai puteam înainta; în cele din urmă, poștalionul fu aruncat atât de puternic, încât o roată din spate se frânse. Trebui deci să ne oprim locului, să așteptăm să treacă vijelia și luna să străbată norii. Abia acum observă vizitiul că în bezna de nepătruns se abătuse de la șosea și o apucase pe un drum de pădure; nu aveam altă ieșire decât să urmăm, de bine de rău, acest drum și poate la ivirea zorilor să ajungem într-un sat.

¹⁰În vesel avânt (lat.).

Trăsura fu sprijinită de un buştean şi astfel înaintarăm pas cu pas. Eu, care mergeam înainte, observai curând în depărtare un licăr de lumină şi mi se păru că aud lătrat de câine; nu mă înşelasem, căci abia merseserăm câteva minute, că auzii limpede cum bat câinii. Ajunserăm în faţa unei case impunătoare, aflată în mijlocul unei curţi împrejmuită de un zid. Vizitiul bătu în poartă, câinii se repeziră lătrând cu furie, dar înăuntrul casei totul era tăcut şi ca neînsufleţit, până ce surugiul sună din corn; atunci la etajul de sus se deschise o fereastră din care ţâşni o lumină şi o voce aspră şi groasă strigă de sus:

— Christian, Christian!

— Da, stăpâne, răspunse cineva de jos.

— Bate cineva şi sună din corn, urmă vocea de la fereastră. Bate în poartă şi câinii s-au dezlănţuit cu toţii. Ia lanterna şi puşca nr. 3 şi vezi ce se întâmplă.

Puţin după aceea îl auzirăm pe Christian potolind câinii şi zărirăm în fine lanterna apropiindu-se. Surugiul spuse că, fără îndoială, de îndată ce se ivise pădurea, în loc să fi mers în linie dreaptă, se abătuse din drum, dovadă că ne aflăm acum la locuinţa pădurarului, la o oră depărtare de ultima staţie. Când ne-am plâns lui Christian de cele întâmplate, acesta deschise ambele aripi ale porţii şi ne ajută să ducem trăsura în curte. Câinii domoliţi se gudurau în jurul nostru şi ne adulmecau, în timp ce bărbatul care nu se depărtase de la fereastră striga neîncetat:

— Ce-i acolo, ce-i acolo? Ce caravană e asta? fără ca vreunul din noi sau Christian să răspundă.

În sfârşit, pe când Christian se îngrijea de cai şi trăsură, am intrat în casă unde mi-a ieşit în întâmpinare un bărbat înalt, voinic, cu chipul ars de soare, pe cap cu o pălărie mare împodobită cu pene, dar încolo numai în cămaşă şi în papuci, cu un cuţit de vânătoare în mână şi mă apostrofă cu grosolănie:

— De unde aţi picat? De ce tulburaţi oamenii în toiul nopţii? Aici nu e nici han şi nici staţie de poştă. Aici locuieşte şeful silvic, şi acela sunt eu! Christian e un măgar că v-a deschis poarta.

I-am povestit, foarte deprimat, accidentul meu şi că numai nevoia ne-a adus încoace, după care omul se mai muie şi zise:

— Păi, fireşte, furtuna a fost prea puternică, dar surugiul e totuşi un nătărău că a greşit drumul şi şi-a frânt o roată. Unul ca ăsta trebuie să poată străbate pădurea cu ochii legaţi şi să se descurce ca şi noi.

Mă conduse la catul de sus şi, în timp ce puneă cuţitul pe masă, îşi scoase pălăria, îşi puse o haină pe umeri şi mă rugă să nu-i iau în nume de rău primirea neprietenoasă ce-mi făcuse, deoarece în această locuinţă singuratică e nevoit cu atât mai mult să fie cu ochii în patru, cu cât, adeseori, pădurea e străbătută de haimanale şi că mai ales se află în duşmănie cu aşa-zişii braconieri care nu o dată i-au pus viaţa în primejdie.

— Dar, urmă el, ticăloşii nu-mi pot face nimic căci, cu ajutorul Domnului, îmi îndeplinesc serviciul cinstit şi onest şi, cu credinţă şi nădejde în El şi-n puşca mea, îi înfrunt.

Fără să vreau, neputându-mă dezbăra de vechiul obicei, am rostit câteva cuvinte mieroase despre puterea încrederii în Dumnezeu şi pădurarul se însenină din ce în ce mai mult. Fără să țină seama de protestele mele, îşi trezi soţia, o matroană mai în vârstă, dar vioaie şi sprintenă, care, deşi deranjată din somn, ură bun venit oaspetelui şi, la cererea soţului, începu să pregătească o cină. Surugiul, aşa hotărâse pădurarul drept pedeapsă, să se-ntoarcă încă în noaptea aceea cu roata spartă la staţia de unde plecase, iar eu voi fi condus de pădurar când voi dori, la staţia următoare. Am primit, cu atât mai mult cu cât simţeam eu însumi nevoia unui scurt popas. I-am spus deci gazdei mele că n-am

nimic împotriva să rămân până a doua zi la prânz acolo, ca să mă refac, înlăturând toată oboseala pe care mi-o pricinuisese neîntrerupta călătorie timp de mai multe zile.

— De-ar fi, domnul meu, răspuse pădurarul, să vă dau un sfat, ați aștepta aici toată ziua de mâine și poimâine, iar fiul meu cel mare, pe care îl trimit la reședința princiară, v-ar conduce la stația următoare.

Eram mulțumit și așa, și am început să laud singurătatea locului ce mă atrăgea atât de mult.

— De, domnul meu, răspuse dânsul, chiar atât de însingurat nu este locul; probabil că după concepția obișnuită a orășenilor, socotiți singuratică orice casă aflată în pădure, fără a ține scama de cel ce locuiește într-însa. Ei da, dacă ar mai locui în acest vechi castel de vânătoare, ca altădată, un bătrân morocănos care se-nchidea între cele patru ziduri ale lui și n-avea atracție nici pentru pădure și nici pentru vânătoare, atunci da, ar fi aici un adăpost singuratic, dar de când el a murit și înălțimea sa Prințul Domnitor a transformat clădirea într-o locuință de silvicultor, de atunci totul s-a înviorat aici. Sunteți, desigur, și dumneavoastră, domnul meu, unul din acei cetățeni care habar n-au de bucuriile ce ți le oferă pădurea și vânătoarea, așa că nici nu vă puteți închipui ce viață minunată și plină de plăceri ducem noi vânătorii. Eu și ajutoarele mele alcătuim o singură familie, poate că vă va părea curios sau nu, dar eu socotesc că și câinii mei, atât de inteligenți și de destoinici, fac parte dintr-însa; mă înțeleg și ascultă de fiecare cuvânt, de fiecare semn al meu și-mi sunt devotați până la moarte. Nu vedeți cum mă privește acest câine al meu, fiindcă știe că e vorba de dânsul? De, stimate domn, în pădure găsești mai totdeauna ceva de făcut. Seara trebăluim și gospodărim, iar, de cum se crapă de ziuă, am și sărit din așternut și ies în aer liber, suflând din corn o veselă arie vânătoarească. Atunci toată lumea se smulge din somn și se agită, câinii încep să latre și să zburde de bucuria vânătoarei. Flăcăii se-mbracă la repezeală, își iau tașca, își atârnă pușca de umăr și pătrund în cuhnie unde bătrâna mea le-a pregătit gustarea de dimineață și apoi, în chiote de veselie, pornim spre pădure. Sosim în locurile unde se tupilează vânatul, fiecare își ocupă locul la o anumită depărtare unul de celălalt, câinii se furișează cu capul aplecat în pământ și adulmecă urmele, cu privirea grăitoare îndreptată spre vânător care, reținându-și răsuflarea, așteaptă cu cocoșul armei ridicat, neclintit ca și cum ar fi prins rădăcini acolo. Și când sălbăticiunea țâșnește din desiș, răsună împușcăturile și câinii se reped după fiară, oh, domnule, cum îți mai bate inima și te simți cu totul alt om! Și de fiecare dată o partidă de vânătoare este ceva nou, căci totdeauna se ivește ceva deosebit ce n-a mai fost până acum. Prin însuși faptul că vânatul se-mparte pe anotimpuri, astfel că apare când o sălbăticiune, când alta, lucrul devine atât de atrăgător încât nici un om pe lume nu se poate sătura de emoțiile vânătoarei. Dar, domnul meu, pădurea însăși este atât de îmbietoare și de însuflețită, încât nu mă simt niciodată singur într-însa. Cunosc fiecare colțișor și fiecă arbore, și-mi pare că toți copacii crescători sub ochii mei, întinzându-și acum în văzduh creștetul lor mândru și neastâmpărat, mă cunosc și m-au îndrăgit, fiindcă i-am îngrijit și cultivat, ba cred chiar că, atunci când foșnesc și şușotesc atât de minunat, mi se adresează în graiul lor, și aceasta ar fi un adevărat cânt de slavă către Dumnezeu și atotputernicia lui, și o rugă ce nu poate fi redată în cuvinte. Pe scurt, un vânător cinstit și credincios duce o viață plină de voieșie, căci i-a mai rămas ceva din frumoasa libertate de odinioară, când oamenii trăiau în sânul naturii și nu știau nimic de perucile cu coadă și de îmbrăcămintea înzorzonată cu care se chinuiesc între zidurile lor înguste; astfel că le sunt de-a dreptul străine toate lucrurile minunate pe care Dumnezeu le-a făurit în jurul lor ca să-i înalțe

sufletește și să-i desfete, așa cum se-ntâmpla pe vremuri cu oamenii liberi care trăiau în dragoste și prietenie cu întreaga fire, după cum spun povestirile de altădată.

Toate acestea le rostise bătrânul pădurar pe un ton și cu o expresie care te făcea să nu te îndoiești cât de adânc le resimțea, și-l invidiam sincer pentru viața lui fericită, pentru senina lui stare sufletească atât de diferită de a mea.

De cealaltă parte a clădirii care, așa cum constatam acum, era destul de vastă, bătrânul mă duse într-o mică încăpere, frumos mobilată, unde mi-am găsit lucrurile, și mă părăsi, asigurându-mă că zarva matinală din casă nu mă va trezi, deoarece mă aflu cu totul izolat de restul personalului, așa că mă pot odihni după plac și numai când voi chema pe cineva mi se va aduce gustarea de dimineață; dar că pe dânsul, pădurarul, nu-l voi putea vedea decât abia la masa de prânz, fiindcă pleacă de dimineață cu flăcăii în pădure și nu se întoarce înainte de amiază.

M-am aruncat în pat și, obosit cum eram, am căzut curând într-un somn adânc dar chinuit de un vis înfiorător. În chip ciudat, visul începea o dată cu ațipirea, în timp ce eu îmi ziceam: "Ce bine că am adormit repede și moțai liniștit, aceasta mă va înviora cu totul! Numai să nu deschid ochii! Dar, cu toate astea, era ca și cum degeaba m-aș fi împotrivit și totuși continuam să dorm. Deodată ușa se deschise și se ivi o făptură întunecoasă în care, spre groaza mea, mă recunoscui pe mine însumi în straie călugărești, cu barbă și tonsură. Arătarea se apropia tot mai mult de patul meu, nu mă puteam mișca și, în înțepeneala de care eram cuprins, orice sunet încercam să îngaim mi se oprea în gâtlej. Umbra se așeză pe patul meu, rânjind batjocoritor:

— Acum trebuie să vii cu mine, rosti ea, ne vom urca pe acoperiș sub sfârleaza de vânt care intonează un epitalam, deoarece bufnița se mărită. Acolo ne vom lupta noi doi, și cine-l doboară pe celălalt, este rege și are voie să bea sânge.

Am simțit cum arătarea mă înșfacă și mă ridică în sus, dar disperarea mi-a redat puterile.

— Tu nu ești eu, ci diavolul! am strigat și mi-am înfipt unghiile în obrazul amenințătorului strigoi, dar mi se părea că degetele mele îi pătrundeau în ochi ca în niște găuri adânci, pe când făptura râdea strident.

În clipa aceea m-am trezit ca izbit brusc de un brânci, dar râsul dăinuia neconținut în odaie. Am sărit în picioare, dimineața răzbătea în raze luminoase prin fereastră și, în fața mesei, cu spatele la mine, zării o siluetă în straie călugărești.

Înlemnisem de spaimă; înfiorătorul vis prindea viață. Călugărul cotrobăia printre lucrurile ce se aflau pe masă. Se-ntoarse apoi spre mine și curajul îmi reveni când văzui un chip străin cu o barbă neagră, neîngrijită; în ochi îi râdea rătăcirea nebuniei; anumite trăsături îmi aminteau oarecum de Hermogen și hotărâi să aștept să văd ce va face necunoscutul, ca nu cumva să comit ceva ireparabil. Stiletul meu era lângă mine și de aceea, bizuindu-mă pe forța mea fizică, puteam să înfrunt străinul și fără alt ajutor.

Dânsul începu să se joace copilărește cu lucrurile mele și părea să aibă o predilecție pentru port-vizitul roșu, îl întorcea pe toate fețele, în timp ce se sălta într-un fel bizar. În cele din urmă, dădu și de plosca în care se mai afla un rest din vinul vrăjit; îi scoase dopul, îl miroși, se-nfioră din toate mădularele și scoase un strigăt înăbușit și înfricoșător care umplu odaia. O pendulă din casă bătu sonor orele trei, străinul scoase un urlat ca apucat de un chin atroce, dar apoi izbucni din nou în acel râs lugubru ce-l auzisem în vis. Mișcându-se în sărituri sălbatice,

bău din ploscă, o azvârli cât colo și o luă la fugă pe ușă afară.

M-am ridicat în grabă și am alergat după el, dar dispăruse fără urmă, îi auzeam doar pașii tropăind pe scară; răsună apoi o lovitură surdă, ca o ușă trântită cu putere.

Mi-am zăvorât odaie ca să fiu la adăpost de o a doua vizită și m-am trântit din nou pe pat. Prea eram istovit ca să nu fi adormit imediat. Înviorat și refăcut m-am trezit când soarele își arunca razele în încăpere.

Silvicultorul, așa cum spusese, plecase în pădure cu fiii și argații lui. O fată prietenoasă, în plină tinerețe, probabil mezina pădurarului, îmi aduse gustarea de dimineață, pe când fiica mai mare își ajuta mama la bucătărie. Fata se pricepea să povestească în chip încântător cum își petrecea aici zilele în tihnă și voie bună și cum numai câteodată erau tulburați de zarva mai multor oameni, când prințul vâna în împrejurimi și înnopta uneori în locuința lor.

Așa trecură mai multe ore, se făcu amiază și un zvon de veselie și sunete de corn vesteau sosirea pădurarului care se întorcea acasă împreună cu cei patru fii ai lui, strălucitori de tinerețe, cel mai mic fiind abia în vârstă de 15 ani, și cu trei ajutoare.

Mă întrebă cum am dormit și dacă zgomotul matinal nu mă trezise înainte de vreme. N-am găsit cu cale să-i povestesc aventura mea nocturnă, căci apariția în carne și oase a groaznicului călugăr se împletise atât de strâns cu imaginea din vis, încât nici eu nu puteam deosebi unde înceta visul și unde începea realitatea.

Masa era pusă, supa aburea, bătrânul își scoase tichia ca să rostească rugăciunea, când deodată ușa se deschise și călugărul din noaptea trecută intră în încăpere. Expresia de rătăcire de pe chipul lui dispăruse, dar avea o înfățișare posomorâtă și îndârjită.

— Fii binevenit, prea-cuvioase! îl întâmpină bătrânul. Spune rugăciunea și vino să mănânci cu noi.

Călugărul se uită în jur cu ochi scânteietori de mânie și strigă cu voce tunătoare:

— Satana să te sfâșie cu al tău prea-cuvioase și cu blestemata-ți rugăciune! Oare, nu m-ai ademenit încoace ca să fiu al treisprezecelea și să lași să fiu omorât de ucigașul străin? Nu m-ai vârat tu cu de-a sila în rasa aceasta ca nimeni să nu-l recunoască pe conte, domnul și stăpânul tău? Dar ferește-te, blestемate, de mânia mea!

Numaidecât, călugărul apucă o carafă grea așezată pe masă și o aruncă după bătrân, iar acesta, numai printr-o mișcare îndemnatică, scăpă de lovitura care i-ar fi zdrobit capul. Carafa se izbi de perete și se sparse în mii de cioburi, dar în aceeași clipă ceilalți îl înșfăcară pe furibund și-l ținură în loc.

— Ce! exclamă pădurarul. Infam nelegiuit ce ești! Tu te-ncumeți să pătrunzi cu apucăturile tale turbate, aici, printre oameni evlavioși? Tu cutezi să-mi ameninți viața, mie, care te-am scos din starea bestială și te-am scăpat de la pierzanie? În turn cu tine!

Călugărul căzu în genunchi și, zbierând, imploră îndurare, dar bătrânul urmă:

— Trebuie să te-ntorci în turn și nu ai voie să mai cobori aici până nu aflu că te-ai lepădat de Satana care te orbește, altminteri trebuie să mori!

Călugărul începu să strige ca în chinurile iadului, dar argații îl scoaseră de acolo și, când se reîntoarseră, spuseră că, de îndată ce intrase în odăița din turn, călugărul se mai liniștise. Christian, cel care-l păzea, povestise cum călugărul rătăcise toată noaptea prin coridoarele casei și cum, înspre dimineață, strigase: "Mai dă-mi din vinul tău și mă dăruiesc cu totul ție! Mai dă-mi vin, mai dă-mi!"

De altminteri, lui Christian i se păruse cu adevărat că nebunul se

clătina ca amețit, deși nu putea pricepe de unde până unde călugărul putuse găsi o băutură atât de tare ca să-l îmbete.

Acum nu mai aveam nici un motiv să trec sub tăcere aventura mea, pomenind totodată de plosca golită.

— Vai, asta e ceva penibil, zise pădurarul, dar se vede că sunteți un om cucernic și curajos, un altul ar fi murit de frică!

L-am rugat să-mi spună mai amănunțit cum stau lucrurile cu călugărul nebun.

— Ah, zise bătrânul, este o poveste lungă și neobișnuită. Nu poate fi istorisită în timpul mesei. Destul de neplăcut că urâciosul individ ne-a tulburat cu purtarea lui infamă tocmai când voiam să ne desfătăm în tihnă și voie bună cu cele dăruite de Dumnezeu; dar acum să mergem la masă.

Cu aceasta, își scoase din nou tichia, rosti cu evlavie rugăciunea și, în timp ce discutam voioși între noi, ne desfătarăm cu prânzul rustic, substanțial și gustos. În cinstea musafirului, bătrânul porunci să se aducă un vin bun, pe care, după datina patriarhală, îl sorbi în sănătatea mea dintr-un pocal frumos.

După ce terminarăm prânzul, argații desprinseră din perete câteva cornuri de alamă și începură să cânte o arie vânătoarească. La strofa a doua, cântară și fetele și, împreună cu ele, fiii pădurarului intonară în cor refrenul final.

Inima îmi tresălta de plăcere; de multă vreme nu mă mai simțisem atât de bine ca între acești oameni simpli și evlavioși. Mai urmară și alte melodii duioase, până ce bătrânul se ridică și, golindu-și paharul, exclamă:

— Trăiască toți bărbații de treabă care cinstesc nobila îndeletnicire vânătoarească!

Ne unirăm glasul cu al său și astfel voiosul prânz, îmbogățit în cinstea mea cu vin și cântec, luă sfârșit.

Bătrânul îmi zise:

— Acum, domnul meu, vom trage un pui de somn, dar după aceea mergem în pădure și vă povestesc cum a ajuns călugărul în casa mea și tot ce știu despre dânsul. Între timp va amurgi și ne vom duce să pândim în pădure, unde după cum susține Franz se găsesc cocoși de munte. Veți căpăta și dumneavoastră o pușcă și vă veți încerca norocul.

Era un lucru nou pentru mine, deoarece, ca seminarist, am tras de câteva ori la țință, dar niciodată într-un vânat. Am acceptat deci invitația pădurarului care părea să se bucure și, cu o deosebită bunăvoință, îmi dădu în grabă, înainte de a se duce la culcare, primele noțiuni elementare în arta mânăuirii puștii.

M-am echipat cu o flintă și cu o tașcă de vânătoare și m-am dus în pădure cu gazda mea, care începu să-mi istorisească în felul următor povestea ciudatului călugăr:

— La toamnă se împlinesc doi ani de când argații mei auzeau adeseori în pădure un urlet îngrozitor și, în ciuda faptului că nu avea nimic omenesc, ucenicul meu Franz, angajat de curând, susținea că e glas de om. I-a fost dat lui să fie sâcâit de acest monstru, căci, ori de câte ori stătea la pândă, urletul apropiat alunga sălbăticiunile și până la urmă, într-o zi, pe când țintea fiara, zări o făptură țepoasă, de nerecunoscut, sărind din tufiș și făcând să-i devieze glonte. Lui Franz îi stăruiau în minte legendele vânătoarești cu fantome, pe care tatăl lui, un vechi vânător, i le povestise și era înclinat să creadă că arătarea din pădure era Satana însăși care îi tăia pofta de vânătoare sau voia să-l ademenească. Ceilalți flăcăi, până și fiii mei, căroră monstrul le ieșise de asemeni în cale, fură de părerea lui Franz, ceea ce mă îndemnă să urmăresc lucrurile mai îndeaproape, cu atât mai mult cu cât bănuiam că

este un șiretlic al braconierilor ca să-mi alunge vânătorii.

Am poruncit deci fiilor mei și argaților să caute să vorbească arătării dacă se mai ivește cumva iar dacă nu se oprește sau nu răspunde, să tragă în ea după legea vânătoarească. Se nimeri să fie tot Franz acela căruia, în timp ce stătea la pândă, monstrul să-i iasă în cale. Îl strigă, ducând pușca la ochi, dar omul se furișă în tufiș și Franz, vrând să tragă, se pomeni că arma nu ia foc; speriat și cuprins de groază, dădu fuga la ceilalți, aflați la oarecare depărtare, convinși din nou că chiar Satana caută cu tot dinadinsul să-i alunge vânatul și-i vrăjește pușca; căci, de fapt, de când monstrul îl urmărea, nu mai doborâse nici o sălbăticiune. Zvonul despre vedenia din pădure se răspândise, ba chiar se povestea în sat cum că Satana îi ieșise în cale lui Franz, că-i oferise gloanțe vrăjite și alte bazaconii de felul ăsta.

Hotărâsem să pun capăt pacostei și să urmăresc eu însumi dihania pe care n-o întâlnisem până atunci, căutând-o în locurile unde obișnuia să se arate. A trecut o bucată de vreme fără să izbutesc s-o văd. În sfârșit, când într-o seară cețoasă de noiembrie stăteam la pândă tocmai în locul unde Franz zărise pentru prima oară dihania, auzii un foșnet ușor în tufiș, dusei încet pușca la ochi, bănuind că e vreo fiară, dar când colo îmi apărură o făptură oribilă, cu ochi aprinși, cu păr țepos și negru, înfășurată în zdrențe. Arătarea mă privi ținând în timp ce scotea urlete sălbatice. Doamne, Dumnezeule! Era o priveriște care ar fi putut înfricoșa și pe cel mai viteaz, dar mie mi se părea că văd cu adevărat pe Satana în fața mea și mă simțeam năpădit de o sudoare rece. Dar, rostind cu glas tare o rugă fierbinte, m-am îmbărbătat pe deplin. În timp ce mă rugam și invocam numele lui Isus Christos, sălbatica făptură urla și mai turbat și izbucni în cele din urmă în blasfemii groaznice. Atunci i-am strigat: "Nelegiuirile, ticăloșurile, încetează să hulești pe Dumnezeu și lasă-te prins sau te-mpușc!"

Scâncind, omul se trânti la pământ și ceru îndurare. Flăcăii sosiră și ei, îl luară cu forța și-l duseră acasă, unde am pus să-l închidă în turnul din clădirea alăturată, urmând ca în ziua următoare să supunem autorităților cazul. De cum se văzu în turn, omul căzu într-o apatie totală. Când în dimineața următoare am urcat la el, l-am găsit șezând pe salteaua de paie ce i-o pregătisem și plângând în hohote. Mi-a căzut la picioare și m-a implorat să-mi fie milă de dânsul. Spunea că de multe săptămâni trăise în pădure și că nu mâncase altceva decât buruieni și poame sălbatice, că e un biet călugăr capucin dintr-o mănăstire depărtată și că evadase din temnița în care fusese închis din pricina nebuniei lui. Omul era într-adevăr într-o stare de plâns; mi-a fost milă de el, și i-am trimis de-ale mâncării și vin ca să-și recapete puterile. Se-ntrema văzând cu ochii. M-a rugat cu lacrimi fierbinți să-i îngădui să rămână în casă câteva zile și să-i procur noi veșminte călugărești, vrând să se-ntoarcă la mănăstire. I-am îndeplinit dorința și nebunia lui părea să mai slăbească, paroxisme devenind mai puțin violente și mai rare. În accesele lui de furie rostea cuvinte îngrozitoare și mi-am dat seama că, dacă mă răstearm la el și-l amenințam cu moartea, trecea la o stare de adâncă depresiune, mortificându-se și invoca chiar pe Dumnezeu și pe toți sfinții ca să-l scape de chinurile iadului. Se credea atunci Sfântul Anton, dar, când era în criză, vocifera că e conte și ștăpân și că ne va omorî pe toți când vor sosi servitorii lui. În clipele de luciditate, mă ruga în numele lui Dumnezeu să nu-l alung, fiindcă simțea că numai în casa mea se poate lecu. Doar o singură dată a mai avut o ieșire violentă, și anume când prințul venise la vânătoare și înnoptase la mine. După ce-l văzuse pe prinț cu suita lui strălucită, călugărul se schimbă cu totul. Devenise îndărătnic și retras, dcpărtându-se în grabă de câte ori ne rugam, se cutremura când auzea un singur cuvânt evlavios, dar în același timp se

uita la fiica mea Ana cu ochi atât de pofticioși, încât am hotărât să-l duc de aicea, ca să evit orice faptă infamă. În noaptea dinaintea dimineții în care urma să-mi pun planul în aplicare, am fost trezit de un țipăt groaznic venind din coridor, am sărit din pat și cu lumânarea aprinsă m-am repezit înspre iatacul fiicelor mele a cărui ușă el o sfărâmasese cu piciorul. Din fericire Franz, cuprins de o sete arzătoare, ieșise din dormitorul argaților și se îndreptase spre bucătărie să bea apă, când îl auzi pe călugăr bătând cu piciorul în ușa camerei unde dormeau fetele. Dădu fuga într-acolo și-l apucă de spate chiar în clipa în care spărgea ușa; dar flăcăul era prea slab ca să-l poată stăpâni pe nebun. Se încăierară, în țipetele fetelor trezite din somn, și eu sosii tocmai în clipa când călugărul îl doborâse pe argat la pământ și-l strângea mișelește de gât. Fără să stau la gânduri, l-am înhățat pe călugăr și l-am smuls de lângă Franz, însă deodată, nu știu nici azi cum s-a întâmplat, în pumnul dementului a strălucit un cuțit cu care era gata să mă lovească, dar Franz, care-și revenise între timp, l-a apucat de braț iar eu, fiind destul de puternic, am izbutit să-l împing pe turbat la perete și să-l strâng până i-a pierit răsuflarea. Treziți de zgomot argații mi-au sărit în ajutor; l-am legat pe călugăr și l-am aruncat în turn, am luat gârbaciul și, ca avertisment pentru alte isprăvi de acest fel i-am tras câteva lovituri puternice, astfel încât a pornit să geamă și să se văicărească. l-am strigat: "Ticălosule, asta e încă prea puțin pentru mârșăvia ta, ai vrut să-mi seduci fata și să-mi iei mie viața, pentru asta ar trebui să mori!"

Urla de teamă și groază, căci frica de moarte părea să-l nimicească. În dimineața următoare era cu neputință să-l scoatem din casă, căci zăcea ca mort într-o totală inerție și-mi insufla o adevărată milă. Am pus să i se aștearnă un pat bun în altă încăpere și bătrâna mea îl îngrijea, preparându-i supe hrănitoare și dându-i din farmacia noastră de casă tot ce-i trebuia. Soția mea are bunul obicei ca, de câte ori e singură, să îngâne un cântec duios, dar când inima îi dă ghes, o pune pe Ana a mea să-i cante cu o voce limpede o asemenea melodie.

Aceasta se-ntâmplă și la patul bolnavului care suspina adânc și se uita la bătrână și la Ana cu priviri îndurerate, în timp ce-i curgeau lacrimi pe obraz. Din când în când își mișca mâna și degetele de parcă ar fi vrut să-și facă cruce, dar nu izbutea și mâna îi cădea lipsită de putere; uneori scotea sunete slabe ca și cum ar fi vrut să cante și el. În cele din urmă, începu să se însănătoșească, acum făcea adeseori semnul crucii după obiceiul călugărilor și se ruga cu voce coborâtă. Într-o zi pe neașteptate, începu să psalmodieze cântece latinești cu inflexiuni solemne, care pătrundeau atât de adânc în inima bătrânei și a Anei, încât, fără să priceapă cuvintele, simțeau cum bolnavul le înalță sufletește.

Călugărul se întremase până într-atât încât se putea scula din pat și umbla prin casă, dar înfățișarea și purtarea lui erau cu totul schimbate. Privirea lui, odinioară cu luciri dușmănoase, devenise blândă, umbla după obiceiul mănăstiresc, smerit și agale, cu mâinile împreunate iar orice urmă de nebunie dispăruse. Nu mânca decât legume, pâine și bea numai apă și numai rareori puteam să-l conving să ia loc la masa mea, să guste câte ceva din bucatele noastre și să soarbă o înghițitură de vin. Apoi își rostea rugăciunea și ne desfăta cu spusele sale inspirate la care se pricepea ca nimeni altul.

Se ducea adeseori singur în pădure să se plimbe; așa se făcu că l-am întâlnit odată și, fără să mă gândesc mult, l-am întrebat daeă n-ar vrea să se reîntoarcă îa mănăstire. Păru foarte mișcat, îmi luă mâna și zise: "Prietene, ție îți datoresc vindecarea mea sufletească, tu m-ai salvat de la pieirea fără întoarcere, încă nu mă pot despărți de tine, lasă-mă să rămân aici. Ah, fie-ți milă de un om pe care Satana l-a ademenit și care ar fi fost iremediabil pierdut dacă prea-sfântul, implorat

de mine în ceasuri de deznădejde, nu m-ar fi dus, nebun cum eram, în această pădure. Oamenii tăi — urmă el după câteva clipe de tăcere — m-au găsit într-o stare de decădere fără margini și dâșii nu bănuiesc nici acum că am fost cândva un tânăr bogat înzestrat de natură, pe care doar o înclinare fanatică spre singurătate și studii înalte l-a îndrumat spre mănăstire. Frații mă iubeau nespus și duceam o viață senină cum numai la mănăstire e cu putință. Prin cucernicie și purtare exemplară m-am înălțat în rang și călugării vedeau în mine pe viitorul prior. S-a întâmplat ca unul din frați să se întoarcă dintr-o lungă călătorie și să aducă mănăstirii diferite relicve colecționate pe drum. Între ele se afla și o sticlă înfundată conținând un elixir vrăjit de care se spune că sfântul Anton l-ar fi luat de la diavol. Această relicvă a fost păstrată cu grijă fără a se ține seama că lucrul îmi părea cu totul absurd și potrivit spiritului cucerniciei pe care adevăratele relicve urmau să ni-l insuflă. Dar o poftă irezistibilă de a afla ce conține de fapt sticla pusese stăpânire pe mine. Am izbutit să mi-o însușesc, am destupat-o și am găsit într-însa o licoare puternic înmiresmată, un gust dulceag, pe care am sorbit-o până la ultima picătură. Că întreaga mea fire se schimbase, că simțeam o sete arzătoare de plăcerile lumii, că viciul cu aspect ademenitor îmi apărea ca o culme a vieții, toate astea nu ți le mai spun; pe scurt, existența mea deveni un șir de crime odioase, astfel încât cu toată viclenia mea diabolică m-am trădat, iar priorul m-a osândit la temniță pe viață. După câteva săptămâni petrecute în carcera umedă și întunecoasă, am început să mă blestem pe mine și viața mea, l-am hulit pe Dumnezeu și i-am hulit și pe sfinți când, într-o zi, Satana se ivi într-un abur de foc și îmi spuse că dacă îmi întorc sufletul de la Atotputernic și i-l încredințez diavolului, mă va elibera. Am căzut urlând în genunchi și am strigat: «Nu există nici un Dumnezeu căruia să-i slujesc, tu ești stăpânul meu și din flăcările tale izvorăsc plăcerile vieții!» Atunci se iscă din văzduh un uragan, zidurile începură să duduie ca zguduite de cutremur, un sunet tăios şuieră prin carceră, gratiile ferestrelor căzură sfărâmate, iar eu m-am pomenit azvârlit de o forță invizibilă în curtea mănăstirii. Luna lumina printre nori și, în razele ei, statuia sfântului Anton, care se înălța alături de fântâna țâșnitoare din curtea mănăstirii, îmi apărură în întregime. O spaimă de negrăit îmi sfâșia inima. Plin de căință m-am aruncat la picioarele sfântului. M-am dezis de Necurat și am implorat îndurare; dar atunci nori grei s-au îngrămădit și din nou orcanul a vâjii prin văzduh; mi-am pierdut cunoștința și m-am trezit în pădure, rătăcind nebun de foame și disperare, de unde am fost salvat de dumneavoastră."

Acestea mi le istorisi călugărul și povestea lui făcuse asupra mea o impresie atât de adâncă, încât după mulți ani voi fi în stare s-o repet ca astăzi, cuvânt cu cuvânt. De atunci călugărul s-a purtat cu atâta cucernicie și blândețe, încât l-am îndrăgit cu toții și de aceea mi se pare de neînțeles cum în noaptea trecută nebunia lui a putut izbucni din nou.

— Nu știți cumva, l-am întrerupt pe pădurar, de la care mănăstire de capucini a fugit nefericitul?

— Nu mi-a spus, răspunse pădurarul, și nici nu l-am întrebat, cu atât mai puțin cu cât sunt aproape sigur că trebuie să fie același nenorocit de care se vorbea nu de mult aici la noi, cu toate că nimeni nu-l bănuia atât de aproape, iar eu, spre binele călugărului, am șovăit să-mi spun părerea în auzul alor mei.

— Dar eu am voie s-o aflu, am obiectat deoarece sunt străin și, afară de asta, făgăduiesc cu mâna pe conștiință să păstrez taina cu sfințenie.

— Trebuie să știți, reluă pădurarul, că sora principesei noastre este stareță la mănăstirea bernardinilor din ***. Dânsa adoptase și crescuse pe fiul unei femei sărmene, al cărei soț se aflase în anumite legături

secrete cu cei de la curte. Tânărul s-a călugărit din vocație și și-a cucerit în tot ținutul o mare faimă de predicator. Stareța îi scria adeseori surorii sale despre pupilul ei și, într-o ultimă scrisoare deplângea pierderea lui. Spunea c-ar fi păcătuit grav, însușindu-și o relictă și că fusese alungat din mănăstire, a cărei mândrie fusese atâta vreme. Știu toate acestea și dintr-o convorbire dintre medicul curant al prințului cu un alt domn de la curte care mi le-a povestit acum câțva timp. Se mai vorbea de unele împrejurări ciudate, dar fiindcă nu cunoșteam toate aceste întâmplări în amănunt, mi-au rămas de neînțeles și le-am uitat. Deși călugărul redă salvarea lui din temnița mănăstirii în alt mod, cum că toate s-ar fi petrecut din voia Satanei, eu cred că este o închipuire, reminiscență a nebuniei lui și socot că el nu e nimeni altul decât fratele Medardus însuși, pe care stareța l-a pregătit pentru tagma monahală și pe care diavolul l-a momit să comită tot felul de păcate, până ce judecata lui Dumnezeu l-a pedepsit să cadă în sălbăticie animalică.

Când pădurarul pronunțase numele de Medardus, mă trecuse un fior rece, ba chiar întreaga povestire mă chinuise de moarte. Eram cât se poate de convins că nebunul spusese adevărul, deoarece numai o asemenea licoare infernală, pe care o băuse cu lăcomie, îi putuse prăbuși din nou în rătăcire, făcându-l să hulească pe Dumnezeu. Doar eu însumi decăzusem până la situația de a fi o mizerabilă jucărie a misterioasei puteri diabolice care mă ținea ferecat în cătușe de nedesfăcut, astfel încât, deși mă găseam liber, mă mișcăm înlăuntrul unei colivii unde eram închis fără scăpare. Bunele învățături ale cuviosului Cyrillus, disprețuite de mine, persoana contelui și a ușuraticului său intendent, toate acestea îmi veneau acum în minte. Știam deci de unde proveneau clocotul nefast din mine și transformarea stării mele sufletești; mă rușinam de purtarea mea infamă și această rușine mi se părea în clipa aceea că ține loc de căință și de mâhnire adâncă, pentru izbăvirea mea.

Eram cufundat în aceste gânduri și abia dacă mai ascultam spusele bătrânului care vorbea din nou de vânătoare și-mi descria câte o încăierare cu niște braconieri înrăiți. Între timp amurgise și stăteam în fața tufișului unde urmau să se cuibărească fazanii; gazda mea îmi indică locul pânzei, mă sfătui stăruitor să nu vorbesc și nici să mă mișc prea mult și să aștept atent cu cocoșul armei ridicat.

Vânătorii se furișară tăcuți spre locurile lor și cu rămăsele singur în întunericul ce creștea mereu. Atunci îmi apărură în pădurea sumbră ființe ce făcuseră parte din viața mea. O vedeam pe mama, pe stareță, cum se uitau la mine cu priviri muștrătoare, Euphemia se apropia de mine, cu chipul de o paloare cadaverică, mă amenința ridicându-și mâinile sângerânde, ah, erau adevărate picături de sânge din rana mortală a lui Hermogen și am scos un țipăt. Atunci flutură deasupra mea o puternică bătaie de aripi, trăsese orbește în aer, și doi fazani loviți se prăbușiră la pământ.

— Bravo! exclamă un tânăr vânător de lângă mine, în timp ce doboră o a treia pasăre.

Răsunau împușcături din toate părțile și vânătorii se adunară, fiecare cu prada lui. Tânărul de lângă mine, firește că îmi arunca priviri piezișe, fiindcă țiplasem când fazanii zburau deasupra noastră, de parcă m-aș fi speriat grozav, și apoi fără să ochesc măcar, trăseseam într-o doară și totuși nimerisem două păsări; ba chiar i se păruse în întuneric că îndreptasem arma în cu totul altă direcție și cu toate acestea păsările se prăbușiră. Bătrânul pădurar râse amuzat că mă speriasem de fazani și că mă apărasem trăgând într-aiurea.

— De altfel, domnul meu, urmă el glumind, vreau să sper că sunteți un vânător cinstit și nu vreun braconier din ăia care țin cu diavolul și trag

în neștire fără să-și greșescă ținta.

Această glumă nevinovată a bătrânului mă nimeri în plin și chiar norocoasa mea împușcătură, datorită numai hazardului și stării de agitație în care mă aflam, mă umplea de groază. Mai mult decât oricând, în conflict cu mine însumi, nu mă mai puteam lămuri nici eu și o cutremurare lăuntrică îmi stăpânea ființa cu o putere distrugătoare.

Când sosirăm acasă, Christian ne spuse că acum călugărul stătea liniștit în turn, nu scotea nici un cuvânt și nu se atingea de mâncare.

— Nu-l mai pot ține multă vreme în casa mea, zise bătrânul, căci cine îmi garantează că nebunia lui, pare-se incurabilă, nu va izbucni din nou după un răstimp, și nu va dezlănțui aici în casă cine știe ce nenorocire. Măine în zorii zilei, Christian și cu Franz trebuie să-l ducă în oraș. Am pus de mult pe hârtie cele întâmplare și n-au decât să-l interneze într-un ospiciu.

Când m-am văzut singur în camera mea, îmi apăru Hermogen și când veni să-l văd mai îndeaproape, arătarea se prefăcu în călugărul nebun. Amândoi se contopeau în imaginația mea, asemenea avertismentului acelei forțe superioare ivite atunci la marginea prăpastiei. M-am împiedicat de plosca aruncată de călugăr pe podea. O golise până la ultima picătură și astfel am fost scutit de ispita de a mai bea, iar plosca în care mai stăruia o mireasmă îmbătătoare, am azvârlit-o pe fereastră dincolo de zidul curții, ca să nimicesc astfel orice efect posibil al fatalului elixir. M-am liniștit treptat îmbărbătându-mă cu gândul că, din punct de vedere mintal, nu ajunsesem în halul acelui călugăr pe care băutura asemănătoare cu a mea îl dăduse pradă nebuniei furioase. Simțeam că destinul nefast mă atinsese doar în treacăt; ba chiar faptul că pădurarul îl luase pe călugăr drept nefericitul Medardus, îmi părea un semn al unei puteri supreme care nu voia să mă lase pradă decăderii totale. Oare nebunia ce mi se ivea pretutindeni în cale nu părea ea singură în stare să-mi citească în suflet și să mă prevină tot mai stăruitor împotriva geniului rău care, așa cum credem eu, mi se arăta sub înfățișarea amenințătorului și fantomaticului pictor?

Orașul de reședință mă atrăgea în chip irezistibil. Sora mamei mele adoptive, care semana întru totul stareței, deoarece îi văzusem de mai multe ori portretul, trebuia să mă redea vieții evlavioase, așa cum îmi surăsese cândva, căci în starea mea sufletească nu aveam nevoie decât s-o văd ca să-mi redeștepte amintirile. Voiam să las întâmplării sarcina de a mă aduce în apropierea ei.

De cum se luminase de ziuă, auzii în curte vocea pădurarului; cum fusese vorba să plec cu fiul său, m-am îmbrăcat repede; când am ajuns jos, am zărit o căruță cu loitre, așternută cu paie, așteptând gata de plecare în fața ușii. Îl aduseră pe călugărul care, cu fața palidă și răvășită, se lăsa condus fără să se împotrivească. Nu răspunse la nici o întrebare, nu voi să mănânce nimic și nici nu-i luă în seamă pe cei din jur. Îl urcară în căruță, îl legară strâns cu frânghii, starea lui inspirând îngrijorare și neavând siguranța că nu va izbucni din nou într-un acces de furie nestăpânită. Când îi strânseră brațele în curele, călugărul scoase un geamăt și chipul i se schimonosi spasmodic. Starea lui îmi frângea inima. Îi eram îndatorat, fiindcă poate numai grație decăderii lui am fost salvat.

Însoțit de un argat, Christian se urcă lângă el, în căruță. Abia în clipa plecării, privirea lui căzu asupra mea și păru deodată cuprins de o adâncă uimire. După ce căruța se îndepărtase (o urmaserăm până la poartă) capul și privirea lui rămăseseră îndreptate către mine.

— Vedeți, îmi spuse bătrânul pădurar, cum vă țintește cu privirea; cred că prezența dumneavoastră în sufragerie, la care el nu se aștepta, a contribuit mult la accesul lui de furie. Căci chiar în momentele sale de lu-

ciditate rămânea neobișnuit de neliniștit, bănuind tot timpul că va veni un străin și-l va ucide. Se temea de moarte mai mult decât de orice și, sub amenințarea că-l voi împușca, i-am potolit deseori izbucnirile lui furibunde.

M-am simțit ușurat după ce călugărul, a cărui apariție reflecta propriul meu Eu în trăsături pocite, fusese îndepărtat. Mă bucuram cu gândul la orașul de reședință, deoarece aveam senzația că acolo aș fi fost scăpat de povara greului și sumbrului destin ce mă apăsa, ba chiar, cu puteri noi, voi putea să mă sustrag geniului rău ce-mi înrobise viața.

După ce luasem gustarea de dimineață, trăsura cea mai frumoasă a gazdei mele, trasă de doi cai sprinteni, opri în fața intrării.

Cu greu am izbutit s-o conving pe doamna casei să primească pentru ospitalitatea cu care m-a primit o mică sumă, ca și pe încântătoarele fiice ale pădurarului să accepte câteva mici podoabe pe care le aveam întâmplător asupra-mi. Întreaga familie se despărți de mine atât de afectuos de parcă m-ar fi cunoscut de mult, în timp ce bătrânul glumea mereu pe seama dibăciei mele vânătorești.

Am plecat la drum senin și voios.

CAPITOLUL IV

Viața la Curte

Reședința prințului înfățișa un contrast izbitor cu orașul comercial pe care-l părăsisem. Ca întindere, era cu mult mai mică, dar mai proporțională și mai frumos construită, însă prea puțin populată. Mai multe străzi, străjuite de arbori, păreau să facă mai curând parte dintr-un parc și nu dintr-un oraș; totul se mișca festiv și tăcut, rareori întrerupt de hurelul unei trăsuri. Chiar și în îmbrăcăminte, în comportarea locuitorilor până și la cel mai modest om, se vedea o anumită ținută aleasă, o râvnă de a părea cât mai bine educat.

Palatul princiar nu era prea mare și nici nu avea un stil impunător dar, ținând seama de eleganța și de proporțiile lui armonioase, era una din cele mai frumoase clădiri pe care le-am văzut vreodată. De palat ținea un splendid parc, pe care generosul prinț îl păstra deschis pentru plimbarea localnicilor.

În hanul unde trăsesem, mi se spuse că familia princiară avea obiceiul să facă pe-nserat o plimbare prin parc, și că mulți locuitori nu pierdeau niciodată prilejul să-l poată vedea pe bunul domnitor. La ora știută, alergai în parc; prințul tocmai ieșea din castel, alături de soția lui și de o mică suită.

Ah! — de la început n-o mai vedeam decât pe prințesa, ea, care semăna atât de bine cu mama mea adoptivă! Aceeași noblețe, aceeași grație în mișcări, aceeași privire inteligentă, aceeași frunte senină și aceleași zâmbet fermecător. Doar că era mai împlinită la trup și mai tânără decât stareța. Vorbea afectuos cu mai multe femei care se găseau tocmai atunci pe alee, în timp ce prințul părea cufundat într-o discuție interesantă și aprinsă cu un bărbat serios. Îmbrăcăminte, felul de a fi al familiei princiare, anturajul ei, totul se încadra în tonalitatea întregului. Se putea constata că atitudinea cuviincioasă, liniștită, și amabilitatea firească a celor din reședință, porneau de la Curtea princiară. Întâmplător, stăteam lângă un om dezghețat care răspundea la toate întrebările mele, pricepând să intercaleze și câte o observație înveselitoare.

După ce familia prințului trecuse, îmi propuse să dăm o raită prin parc, să-mi arate mie, străinului, frumoasele clădiri, construcții și așezări

care se vedeau pretutindeni; am acceptat cu plăcere și, într-adevăr, am găsit că peste tot domina moderația și bunul gust, deși adeseori clădirile din parc, cu înclinarea lor spre stilul antic care nu îngăduie decât o adevărată măreție, l-au ispitit pe arhitect către unele miniaturizări. Coloanele antice, ale căror capiteluri un om mai înalt le putea atinge cu mâna, erau oarecum ridicole. De asemeni, în partea opusă a parcului se găseau câteva clădiri în stil gotic, mici până la meschinărie. Cred că a imita stilul gotic este aproape și mai periculos decât a năzui către stilul antic. Căci e totuși logic ca micile capele să oblige pe arhitect să țină seama de proporțiile construcției și de limitele investiției, îndemnându-l astfel să construiască în acel stil, cu ogive, coloane bizare, zorzoane, spirale, imitații după diverse biserici etc. Acest lucru nu e tocmai indicat, căci numai arhitectul poate înfăptui ceva real în acest gen, inspirându-se din tâlcul adânc ce anima pe vechii maeștri, care, în mod voit, au știut să îmbine în chip atât de minunat ceea ce este aparent eterogen în ansamblu și să creeze un întreg atât de ingenios și de plin de conținut.

Este, într-un cuvânt, simțul deosebit pentru romantism, care trebuie să călăuzească pe arhitectul stilului gotic, aici nefiind vorba de a se respecta regulile culturii antice. Toate acestea le-am împărtășit însoțitorului meu; era întru totul de acord cu mine, dar găsea o scuză pentru acele lucruri mărunte care, cu toate abaterile, ofereau într-un parc o variație, ba chiar o necesitate, un refugiu în cazul izbucnirii unei furtuni, sau chiar numai ca loc de odihnă. I-am răspuns că aș prefera în acest scop cele mai simple și modeste pavilioane, acoperișuri de paie susținute de trunchiuri de copac, ascunse în tufișuri grațioase, în locul acelor mici temple și capele în miniatură; dacă e cazul de a se zidi ceva solid, atunci arhitectul avizat, ținând seama de limitele cheltuielilor și de proporțiile clădirii, are de ales fie stilul gotic, fie cel antic, fără a se preta la imitații de un gust mediocru, fără pretenția de a atinge măreția vechiului model, ci numai grația care să impresioneze în chip plăcut sufletul privitorului.

— Sunt cu totul de părerea domniei-voastre, replică interlocutorul meu; totuși, toate aceste așezări, până și plantarea parcului, se datorează prințului, și acest argument, cel puțin pentru noi, băștinașii, exclude orice critică. Prințul e cel mai bun om din lume și a respectat dintotdeauna principiul suveran că supușii lui nu au venit pe lume pentru dânsul, ci mai degrabă el există pentru dânșii. Libertatea de a spune ce gândești; birurile reduse și de aici; ieftinirea mijloacelor de trai; discreția poliției, în afară de cazurile unor manifestări brutale, cărora le pune stavilă fără zgomot, departe de a chinui cu ură și zel exagerat atât pe băștinași cât și pe străini; interzicerea oricărui spirit soldătesc, calmul desăvârșit în care se desfășoară comerțul și practicarea breslelor; toate acestea îți vor face o viață plăcută în țărișoara noastră. Pun rămășag că până acum nici n-ai fost întrebat de unde vii și cum te numești și că hangiul nu s-a înfățișat — ca în alte părți — în primul sfert de oră, cu condica mare, în care ești obligat să-ți scrii cu o peniță boantă și o cerneală spălăcită, propriul tău mandat de arestare. Pe scurt, întreaga organizare a micului nostru stat, unde domnește adevărata înțelepciune a vieții, pornește de la minunatul nostru prinț, pe când înainte — după cum mi s-a spus — oamenii, prin pedanteria prostească a unei Curți, care nu era decât reproducerea în format de buzunar a unei alte mari case domnitoare învecinate, erau chinuiți fără cruțare. Prințul nostru cinstește artele și științele, așa încât orice artist talentat, orice învățat e binevenit și numai gradul de cultură e titlul lui de noblețe, care-i conferă calitatea de a face parte din cercul apropiat al prințului. Dar tocmai în artă și știință, în cultura multilaterală a prințului s-a insinuat un oarecare pedantism, avându-și obârșia în educația lui care acum se manifestă printr-un fel de sclavie fată de o anumită formă. Desenase și adnotase

arhitectului cu o precizie minuțioasă fiecare amănunt al clădirii și orice abatere de la planul conceput de el, compilat cu multă trudă din diverse opere antice, îl îngrijora, ca și cum un detaliu sau altul redus la proporțiile impuse de spațiul restrâns, ar fi fost cu totul deplasat. Tocmai din acest atașament pentru o formă sau alta suferă și teatrul nostru, căci, o dată maniera stabilită, trebuia să i se supună elementele cele mai eterogene, fără nici o abatere. Prințul oscilează între diferite preferințe care desigur că nu supără pe nimeni. Când fusese amenajat parcul, prințul devenise un arhitect și un grădinar pasionat; apoi se entuziasma de avântul pe care-l luase de câțva timp muzica și acestui entuziasm îi datorăm înființarea unei excelente orchestre. Pe urmă s-a ocupat de pictură, artă în care crease el însuși lucrări deosebite. Până și la distracțiile zilnice ale Curții se remarcă în atitudinea prințului diversitatea înclinărilor sale. De altfel, înainte se dansa mult. Acum, în zilele de primire se instalează o masă pentru jocul de cărți numit Faraon și prințul, fără a fi deloc ceea ce se cheamă un jucător, se lasă sedus de capricioasele înlănțuiri ale hazardului, așa că ar fi nevoie de un nou impuls ca să aducă altceva la ordinea zilei. Această rapidă schimbare a preferințelor bunului nostru prinț, i-au atras obiecția că îi lipsește acea profunzime a spiritului în care se oglindește nealterat, ca într-un loc limpede și însoțit, tabloul policrom al vieții. După mine cred că i se face o nedreptate, căci numai mobilitatea neobișnuită a spiritului său îl îndeamnă să se dedice cu pasiune, potrivit impulsului, unei îndeletniciri sau alteia, fără ca din această pricină să uite sau măcar să negligeze latura nobilă a lucrurilor. Iată de ce vedeți acest parc minunat atât de bine întreținut, orchestra și teatrul înfrumusețate în chip și fel — precum și galeria tablourilor îmbogățită după posibilități. Iar în ce privește varietatea amuzamentelor de la Curte, este latura veselă a vieții, ca o destindere de la serioasele și obositoare sale ocupații, pe care nimeni nu o ia în nume de rău destoinicului nostru prinț.

Tocmai treceam pe lângă tufișuri și arbuști picturali grupați; îmi exprimam admirația, când însoțitorul meu spuse:

— Toate aceste plantații și brazde de flori sunt opera minunatei noastre prințese. Ea însăși e peisagistă și, afară de asta, științele naturale sunt domeniul ei preferat. Găsești astfel specii de copaci străini, flori rare și plante, dar nu așezate ca la expoziție, ci aranjate cu adâncă pricepere și grupate astfel încât s-ar putea crede că nu e nici un artificiu și că au răsărit din solul natal. Principesa are o aversiune pentru zei și zeițe ciopliți din piatră, naiade, driade, care abundau înainte în parc. Aceste statui au fost îndepărtate și găsești doar câteva copii după modelul antic, pe care prințul, de dragul unor scumpe amintiri, a vrut să le păstreze. Dar prințesa, cu multă îndemânare — procedând cu menajamente față de preferințele prințului — a știut să le plaseze în așa fel încât oricine, necunoscând motivele ascunse, le găsește minunate.

Se înserase și noi părăsirăm parcul. Însoțitorul meu acceptă invitația să ia cina cu mine la han și se recomandă, în cele din urmă, ca inspector al galeriei tablourilor princiare.

După ce ne mai împrietenisem, i-am împărtășit, în timpul cinei, dorința mea sinceră de a mă apropia de familia prințului, și el ma asigură că nimic nu e mai ușor, orice străin cult, spiritual fiind binevenit în anturajul prințului. Trebuia doar să fac o vizită mareșalului Curții, rugându-l să mă prezinte Această metodă diplomatică de a ajunge la prinț mi-a plăcut cu atât mai puțin cu cât nu puteam spera să pot ocoli anumite întrebări neplăcute ale mareșalului Curții cu privire la "dincotro" și la identitatea mea; am hotărât deci să mă încredințez hazardului care-mi va indica poate drumul cel mai scurt, și asta se întâmplă chiar foarte curând.

Într-o dimineață, pe când hoinăream prin parc la o oră când nu era lume, m-am întâlnit cu prințul. Purta o simplă redingotă. L-am salutat ca și cum n-aș fi știut cine e, el se opri și-mi adresă întrebarea dacă sunt străin de loc. Am răspuns afirmativ, adăugând că am sosit acum câteva zile, fiind doar în trecere; dar farmecul localității și mai ales calmul și seninătatea care domnesc aici, m-au îndemnat să mai rămân. Afară de asta, doar de dragul artei și științei aș fi tentat să stau mai mult, întrucât toată împrejurimea mă atrage în chip deosebit. Se pare că asta îi plăcu prințului, căci se oferă să-mi fie cicerone și să-mi arate toate frumusețile parcului. M-am ferit să mă trădez că le văzusem și m-am lăsat condus prin grote, temple, capele gotice, pavilioane, ascultând cu răbdare amplele comentarii pe care prințul le făcea despre fiecare lucru în parte. Îmi indică sursele după care se lucrase, insistând asupra tendinței adevărate care stătea la baza construirii *acestui* parc, și care ar trebui să servească de model. Îmi ceru părerea; am lăudat frumusețea locului, vegetația bogată, dar n-am pregetat să spun ce gândesc cu privire la clădiri, așa cum o făcusem față de inspectorul galeriilor de tablouri ale prințului. Mă ascultă cu atenție, părea să nu disprețuiască unele din aprecierile mele, dar puse capăt oricărei discuții în legătură cu acest subiect, adăugând că, din punct de vedere teoretic, aș putea avea dreptate, dar cunoașterea și modul de a executa lucrurile practic în viață, îmi scapă. Urmă o discuție despre artă; mă dovedii un bun cunoscător în pictură și muzică și riscai unele contraziceri față de părerile sale, deși formularea lor exprima precis și spiritual convingerile lui, dar trădau totuși o cultură ce întrecea cu mult pe aceea însușită pe atunci de mai marii lumii; o cultură totuși superficială, doar atât cât să intuiască profunzimea din care adevăratul artist își extrage arta pură și aprinde într-însul scânteia divină a năzuinței către adevăr. Contrazicerile și părerile mele nu erau pentru dânsul decât o dovadă a diletantismului meu, care de obicei nu ținea seama de latura practică a problemei. Mă lămuri despre adevăratele tendințe ale picturii și muzicii și de condițiile pe care trebuie să le îndeplinească tabloul sau teatrul de operă. Am aflat multe despre colorit, măiestria drapării, a grupării piramidale, despre muzica gravă și comică, despre partituri pentru primadonă, coruri, despre efect, clar-obscur, iluminare etc. Ascultam totul fără să-l întrerup pe prinț care părea să se complacă în această disertație. Deodată o curmă el singur cu o întrebare precipitată:

— Jucați Faraon?

Am răspuns că nu.

— E un joc minunat, continuă el; deși atât de simplu, e jocul cel mai indicat pentru oameni spirituali. Evadezi imediat din eul tău, sau, mai bine zis, te situezi pe punctul de vedere al celui care este în stare să întrezărească straniile înlănțuiri și combinații pe care forța secretă numită hazard le urzește cu fire invizibile. Câștigul și pierderea formează axa pe care se mișcă misterioasa mașină propulsată de noi, iar spiritul care sălășluiește într-însa o împinge după bunul ei plac. Acest joc trebuie să-l învățați, eu vă voi fi profesor!

L-am asigurat că până acum n-am simțit atracția jocului și că mi se spusese adeseori cât de periculos și dăunător este. Prințul zâmbi, pătrunzându-mă cu privirea lui clară și vioaie și urmă:

— Ah, cei care susțin acest lucru sunt suflete naive, dar până la urmă o să mă socotiți un jucător care vrea să vă atragă în plasă. Eu sunt prințul; dacă vă place aici în reședința noastră, rămâneți și frecvențați cercul meu unde jucăm câteodată Faraon, fără să aprob ca cineva să se ruineze, deși miza trebuie să fie mare ca să suscite interesul, căci hazardul lânțezește, când îi oferi ceva neînsemnat.

Era pe punctul de a mă părăsi, când se întoarse o dată către mine și

întrebă:

— Dar cu cine am stat de vorbă?

Răspunsei că mă numesc Leonard și că mă ocup de știință în viața particulară. De altfel, nu sunt nobil, și de aceea poate că n-aș trebui să fac uz de invitația și favoarea de a apărea în anturajul Curții.

— Ce noblețe, care noblețe! exclamă prințul cu însuflețire. Sunteți, după cum m-am convins, un om foarte cultivat și spiritual. Știința vă înobilează și vă face demn să apăreți în anturajul meu. Adio, domnule Leonard, la revedere!

Așadar, dorința mea fusese împlinită mai repede și mai ușor decât mi-aș fi închipuit. Pentru *prima* oară în viața mea urma să apar la Curte, ba, într-un fel, *chiar* să trăiesc la Curte și atunci toate poveștile aventuroase despre *cabale*, dușmăanii, intrigi ale Curții, așa cum le ticluiesc romancierii și scriitorii de comedii, îmi trecură prin minte. Dacă te-ai încrede în spusele lor, prințul ar trebui să fie înconjurat și înșelat de ticăloși de tot soiul, în special de mareșalul Curții, de obicei un trufaș insipid și nerod, de primul ministru, un nelegiuit necruțător, lacom de bani, până și de camerieri, oameni ușuratici care ademenesc fetele. Fiecare obraz își confecționează cu mare artă o mască prietenoasă, dar în inimă nu întâlnește decât minciună și perfidie. Se topesc de amabilitate și gingășie, se ncovoae și se schimonosesc, în schimb fiecare e dușmanul neîmpăcat al celuilalt, căutând pe ascuns să-i pună piedici ca să-l răstoarne fără putință de scăpare, iar el să-i ia locul până ce-i vine și lui rândul să i se întâmple la fel. Doamnele de onoare sunt urâte, trufașe și arțăgoase, fac pe îndrăgostitele, pun la cale uneltiri și te-ncondeiază, încât trebuie să te ferești de ele ca de foc! Așa se înfățișa tabloul unei Curți domnitoare în sufletul meu când — în seminar — citisem atât de mult în legătură cu acest subiect; mi se părea că diavolul își joacă acolo netulburat renghiurile și făcând abstracție de faptul că Leonardus îmi povestise unele întâmplări de la Curțile pe unde el trecuse și, cu toate că nu se potrivea de loc cu ideile mele, îmi rămăsese totuși o anume sficiune pentru tot ce ținea de Curte; iar acum, când eram pe cale să intru în această lume, o resimțeam cu atât mai mult. Dorința de a mă apropia de principesă, precum și o voce interioară care, în cuvinte sumbre, îmi șoptea neconținut că *aici* mi se hotărăște soarta, m-au împins fără să mai pot pregeta și, la ora stabilită, mă aflam, nu fără o strângere de inimă, în anticamera prințului.

Faptul că locuisem vreme destul de îndelungată în acel oraș de reședință și centru comercial, îmi ajută mult ca să pierd orice urmă de stângăcie, rigiditate și lipsă de abilitate în purtarea mea, și să mă dezbar cu totul de apucăturile vieții monahale. Trupul meu zvelt, bine înzestrat de natură, se obișnuie ușor cu atitudinea nesilită a omului de lume. Paloarea care urâtește până și cel mai frumos obraz de călugăr dispăruse de pe chipul meu; mă aflam în plină vigoare a tinereții, răsfrântă în culoarea obrajilor și în strălucirea ochilor mei; cârlionții castanii ce-mi crescuseră acopereau orice urmă de tonsură. La acestea se adăugă amănuntul că purtam un costum negru, de bună calitate, croit după ultima modă, pe care-l adusesem din orașul comercial, și era neîndoios că apariția mea va face o impresie bună celor reuniți acolo, ceea ce a reieșit de altfel și din purtarea lor extrem de amabilă, în cadrul celei mai alese și nesilite curtoazii.

Așa cum îmi închipuiam după cele citite în romane și comedii, când, în parc, prințul îmi spusese: "Eu sunt Prințul" acesta ar fi trebuit să-și descheie redingota, făcând să strălucească înaintea mea o stea mare; la fel și toți acești domni care-l înconjurau pe prinț ar fi trebuit să-mi apară în haine brodate și peruci savante. Mirarea mea nu fu mică zăbind numai costume simple, dar pline de gust. Am constatat că noțiunea mea despre

viața la Curte nu putea fi decât o prejudecată copilărească. Stânjeneala mea dispăru și prințul mă încuraja mult când se apropie de mine cu vorbele:

— Ia te uită, domnul Leonard!

și apoi se amuză pe seama privirii mele severe și competente cu care scrutasem atunci parcul.

Canaturile ușilor se deschiseră și prințesa păși în marea sală de primire, însoțită de două doamne de onoare. Am tresărit la apariția ei. Cu atât mai izbitoare mi s-a părut la lumina lampadelor asemănarea cu mama mea adoptivă! Doamnele o înconjură, i-am fost prezentat, m-a măsurat cu o privire uimită care trăda emoție. Îngână câteva cuvinte pe care nu le-am înțeles și se întoarse către o doamnă în vârstă, îi spuse ceva cu glas coborât: aceasta se arată neliniștită și-mi aruncă o privire severă. Toate acestea se petrecuseră într-o clipă. Acum societatea se împărți în srupuri mai mari și mai mici; se porniră discuții animate, domnea o atmosferă liberă și degajată șâ, totuși, simțeau că te afli în anturajul prințului, fără ca acest simțământ să te apese câtuși de puțin. Am găsit doar o singură apariție care se încadra în aspectul Curții, așa cum îmi închipuisem eu: mareșalul, un bătrân cu privirea pătrunzătoare și jovială, alături de el curtenii, tineri voioși, care nu arătau deloc că ar avea gânduri ascunse. Amândouă doamnele de onoare păreau surori, erau foarte tinere și la fel de neînsemnate; din fericire, erau îmbrăcate fără pretenție. Cu deosebire atrăgea atenția un bărbat mic de statură, cu nasul pe sus și ochi scânteietori, îmbrăcat în negru, cu spada de oțel la șold; se mișca plin de sprinteneală, strecurându-se printre oaspeți când ici, când colo, neoprindu-se nicăieri, nediscutând cu nimeni, în timp ce arunca tot felul de ironii care, asemenea unor scânteii, stârneau însuflețire în jur. Era medicul prințului.

Bătrâna doamnă, cu care vorbise prințesa, știuse cu atâta îndemânare să se afle în preajma mea, încât, înainte de a-mi da seama, stăteam singur cu dânsa la fereastră. Mi se adresă îndată, dar cu șiretenie, trădând singurul scop pe care-l urmărea: acela de a mă iscodi asupra amănuntelor vieții mele.

Eram pregătit pentru așa ceva și, convins că cea mai simplă relatare în asemenea cazuri este și cea mai puțin periculoasă, m-am mărginit la a-i spune că am studiat pe vremuri teologia, acum însă, moștenind de la tatăl meu o avere frumoasă, călătoresc pentru plăcerea mea. Locul meu de naștere l-am situat în Prusia poloneză, și i-am dat un nume atât de barbar că-ți rupeai limba și dinții ca să-l pronunți, astfel că bătrânei doamne, simțindu-și urechea zgâriată, îi pieri pofta să întrebe a doua oară.

— Vai, vai, spuse bătrâna doamnă. Aveți o înfățișare, domnul meu, care ar putea răscoli aici triste amintiri, și poate că sunteți mai mult decât vreți să păreți, căci comportarea dumneavoastră nu corespunde deloc cu aceea a unui licențiat în teologie.

După ce fură servite răcoritoare, am trecut în sala cea mare, unde fusese pregătită masa de joc. Mareșalul Curții dădea banca, dar era — după cum mi se spuse — în înțelegere cu prințul ca să-și păstreze câștigul, iar pierderea s-o suporte prințul ca să nu slăbească fondul băncii. Domnii se strânseseră în jurul mesei, afară de medic care nu juca niciodată și rămânea cu doamnele, căci ele nu luau parte la joc. Prințul mă chemă la el, silindu-mă să stau lângă dânsul și îmi dădu cărțile, după ce — în puține cuvinte — îmi explică regulile jocului. Fiecare își întorcea cartea pe față și eu de asemeni, dar oricât de exact urmaș sfatul prințului, eram mereu în pierdere, care deveni curând destul de însemnată, un ludovic de aur fiind cea mai mică miză. Bani mei erau pe sfârșite și mă întrebam ce va fi când voi fi pierdut ultimii ludovici, cu atât

mai mult cu cât jocul îmi putea deveni fatal, sărăcindu-mă dintr-o dată. O nouă partidă începu și l-am rugat pe prinț să mă lase în voia mea, întrucât se pare că, fiind un jucător nenorocos, îl plictiseam și pe el. Prințul opină zâmbind că s-ar fi putut să-mi recuperez pierderea dacă aş fi continuat jocul după sfatul unui jucător cu experiență, dar era curios să vadă cum mă voi descurca, de vreme ce am atâta încredere în mine.

Am scos din cărțile mele, fără a le privi, o carte, era dama. E ridicol s-o spun, dar mi se părea că descopăr în chipul palid de pe cartea de joc trăsăturile Aureliei. Priveam țintă cartea, abia îmi puteam stăpâni emoția; întrebarea bancherului dacă jocurile sunt făcute m-a smuls din gânduri. Fără să chibzuiesc, am scos din buzunar ultimii 5 ludovici pe care-i mai aveam asupră-mi și i-am mizat pe damă. Câștigai și am continuat să mizez pe damă sume din ce în ce mai mari, pe măsură ce creștea câștigul. De fiecare dată când mizam din nou pe damă, jucătorii exclamau:

— Nu, e imposibil, acum dama trebuie să devină Infidelă! și toți ceilalți î ntoarseră cărțile pe față.

"Asta ține de miracol, este nemaipomenit!" se auzea din toate părțile, în timp ce eu, tăcut și cufundat în mine, dăruind toată ființa mea Aureliei, abia dacă mă uitam la aurul pe care bancherul îl împingea în fața mea. Pe scurt, în următoarele patru partide, dama câștigă neîntrerupt și eu aveam buzunarele pline cu aur. Erau vreo două mii de ludovici pe care norocul mi-i hărăzise mizând pe damă și, abstracție făcând că scăpasem de orice dezastru financiar, nu mă puteam dezbăra de un sentiment intim foarte penibil.

În chip miraculos, am constatat o legătură tainică între jocul meu pe nimerite și fericita întorsătură a lucrurilor care mi-a pus capăt ghinionului. De bună seamă că nu persoana mea, ci forța străină care sălășluia în mine înfăptuia aceste lucruri neobișnuite, pe când eu nu eram decât unealta de care acea forță se servea în scopuri străine mie.

Recunoașterea acestei dezbinări interioare mă consola totuși, întrucât îmi vestea încolțirea în mine a acestei noi puteri care, crescând din ce în ce mai mult, mă va ajuta să rezist și să-mi înving adversarul. Eterna răsfrângere a imaginii Aureliei nu putea fi altceva decât o ispită infamă pentru o crimă diavolească și tocmai faptul că abuzasem în chip nelegiuit de imaginea dragă și sacră, mă umplea de groază și dezgust.

În cea mai sumbră dispoziție mă furișai dimineața prin parc, când prințul, care obișnuia și el să se plimbe la această oră, îmi ieși înainte.

— Ei, domnule Leonard, exclamă el, cum îți place Faraonul meu? Ce spui de capriciile hazardului, care a trecut peste jocul dumitale nesăbuit și ți-a adus atâta aur? Ai nimerit, din fericire, cartea favorită, dar chiar așa orbește nu ai voie să i te încrezi totdeauna!

Stăruî în amănunțime asupra noțiunii de carte norocoasă, îmi împărtăși regulile cele mai chibzuite, cum trebuie să folosești hazardul în favoarea ta și termină cu afirmația că voi continua, probabil, să-mi încerc norocul la joc și mai departe. L-am asigurat în mod foarte sincer că, din contra, eram hotărât să nu mă mai ating de vreo carte de joc. Prințul se uită mirat la mine.

— Tocmai norocul meu extraordinar de ieri, am reluat eu, a contribuit la această hotărâre, căci tot ce auzisem despre primejdia și fatalitatea acestui joc, mi-a fost ieri confirmat. Mi se părea revoltător că, în timp ce trăgeam cu nepăsare o carte ce îmi evoca o amintire dureroasă, zdrobitoare, eu eram cuprins de o putere necunoscută care îndrepta norocul și câștigul către mine. Ca și cum din ființa mea lăuntrică, numai gândindu-mă la acea făptură care din cartea fără viață strălucea în fața ochilor mei în culori arzătoare, aş putea porunci hazardului, cunoscându-i cele mai tainice înlănțuiri.

— Te înțeleg, mă întrerupse prințul — n-ai avut noroc în dragoste, cartea de joc ți-a readus în suflet imaginea iubitei pierdute, deși, cu voia dumitale, îmi pare ridicol când evoc chipul lătăreț, palid și comic al damei de cupă ce-ți căzuse în mină. Te gândeai însă neconținut la iubita dumitale și la joc îți era mai fidelă și mai binevoitoare decât ți-a fost în viață; dar nu înțeleg de ce toate astea te sperie, te revoltă, când, dimpotrivă, e ceva îmbucurător că norocul te-a favorizat. În orice caz, dacă înlănțuirea fatală a norocului la joc cu iubita dumitale îți sunt atât de funeste, atunci nu e jocul de vină, ci starea dumitale de spirit!

— S-ar putea să fie așa, înălțimea-voastră, am răspuns eu, dar sunt convins că nu e numai riscul de-a ajunge prin pierderi considerabile în situația cea mai nenorocită, ca o consecință a acestui joc nefast, ci mai ales cutezanța de a sfida puterea tainică, răsărind luminoasă din obscuritate, ca o nălucire ce ne ademenește într-o regiune unde ne înșfacă disprețuitor ca să ne macine. Tocmai această luptă cu acea forță pare să fie o acțiune temerară a omului care, încredințându-se copilărește în puterea lui, o întreprinde și, o dată lupta începută, nu mai poate renunța, perseverând până în clipa morții, cu nădejdea în izbândă. De aici derivă impresia mea că pasiunea oarbă a celor care joacă Faraonul și destrămarea intensă a rațiunii nu atrag după sine numai simpla pierdere de bani, ci și ruina morală a jucătorilor. Dar chiar și pe plan secundar, această pierdere îl poate expune și pe jucătorul nepătimaș, în care viciul nu a pătruns încă, la mii de necazuri, la mizerie cruntă, deși s-a pomenit jucând datorită împrejurărilor. Trebuie s-o mărturisesc, înălțimea-voastră, că și eu eram ieri pe cale să-mi văd pierduți toți banii de călătorie.

— Asta aș fi aflat-o, ripostă cu grabă prințul, și ți-aș fi înapoiat întreit pierderea suferită, căci nu vreau să se ruineze nimeni pentru plăcerea mea; cu deosebire acest lucru nu trebuie să se întâmple în cercul nostru, deoarece îmi cunosc jucătorii și nu-i scap din ochi.

— Dar tocmai această îngrădire, înălțimea-voastră, am zis eu, pune piedici libertății jocului și înrăurește până și înlănțuirile curioase ale hazardului, ale căror aspecte prezintă pentru dumneavoastră atâta interes. Dar mă întreb: nu va găsi oare unul sau altul, cuprins de patima jocului, mijloacele să se sustragă supravegherii, spre propria sa ruină, aducând astfel în viața lui un dezechilibru care să-l distrugă? Iertați-mi sinceritatea, excelență! Afară de asta, cred că această constrângere a libertății, chiar dacă ar fi călcată, e apăsătoare și direct insuportabilă pentru o ființă umană.

— Sunteți deci — după cât se pare — cu totul de altă părere clecăt mine, izbucni prințul și se depărtă repede, în timp ce-mi adresă în treacăt un "adio".

Nu știam nici eu cum de am ajuns să vorbesc atât de deschis, căci deși în orașul comercial asistasem de multe ori ca spectator la jocul de cărți, nu m-am gândit niciodată temeinic să-mi formulez convingerile în felul în care îmi scăpaseră acum de pe buze. Mi-a părut rău că am bagatelizat favoarea prințului și am pierdut prostește dreptul de apărare la Curte și de a mă apropia de principesă. Mă înșelasem. Chiar în aceeași seară am primit o invitație la concertul Curții, și prințul, trecând pe lângă mine, îmi spuse cu ton prietenos:

— Bună seara, domnule Leonard, deie Domnul să-ți placă muzica noastră mai mult decât parcul meu și orchestra mea să se bucure de aprecierea dumitale!

Într-adevăr, muzica se prezenta bine; executa totul cu precizie, doar alegerea pieselor nu mi se păru prea fericită, întrucât una anihila efectul alteia și în special, o piesă mai lungă ce părea compusă după o formulă dată îmi stârni de-a dreptul plictiseală. Bineînțeles că m-am ferit să-mi exprim părerea și am făcut foarte bine, căci am aflat apoi că acea piesă

era o compoziție a prințului.

Fără nici o sfială m-am aflat în cercul apropiat al prințului și am vrut să iau parte la jocul de cărți, ca să-l împac, dar nu mică îmi fu mirarea, când în loc de banco, oaspeții se grupaseră în jurul unor mese mici de joc și, între ceilalți domni și doamne care luaseră loc în apropierea prințului, se înfiripă o discuție animată și spirituală. Când unul, când altul știa să povestească ceva amuzant. Nici chiar anecdotele nu erau disprețuite și talentul meu oratoric îmi veni în ajutor; erau evocări din viața mea, învăluite într-un nimb romantic pe care le istoriseam în chip atrăgător. Mi-am cucerit astfel atenția și aplauzele auditoriului; prințului îi plăcea mai mult umorul, veselia, și-n această privință nimeni nu-l întrecea pe medicul său, inepuizabil în idei și inventivitate. Acest fel de amuzament mergea până acolo încât venea când unul, când altul cu ceva scris de la el, citindu-l în fața celorlalți; în felul acesta, totul căpăta aspectul unei societăți literar-estetice, bine organizate, prezidate de prinț, în care fiecare își alegea domeniul preferat.

La un moment dat, un savant care trecea drept un mare fizician, ne uimi cu noi și interesante descoperiri din domeniul său științific și deci tema corespundea unei părți a cercului care era destul de pregătită ca să priceapă expunerea profesorului; ceilalți, cărora subiectul le era cu totul străin se plictiseau. Nici măcar prințul nu putea urmări pe de-a-ntregul ideile profesorului și aștepta încheierea cu nerăbdare. În sfârșit, profesorul termină, medicul Curții era extrem de bucuros și izbucni în cuvinte de laudă și admirație, adăugind că științei profunde poate să-i urmeze, pentru înveselirea sufletului, ceva care nu are altă pretenție decât să amuze.

Cei care abia rezistaseră până la capăt, pe care povara științei îi toropise, se învioraseră, până și pe chipul prințului flutură un zâmbet care dovedea ce bine îi făcea revenirea la viața cotidiană.

— Știți, înălțimea-voastră, începu medicul adresându-se prințului, că în călătoriile mele nu am omis să notez în jurnalul meu toate întâmplările vesele așa cum survin uneori în viață, dar mai ales pe cele deosebit de comice, astfel că, din acest jurnal, sunt pe cale a vi le împărtăși, și cu toate că nu prezintă mare interes, îmi par totuși distractive. În călătoria mea de anul trecut am ajuns noaptea târziu în frumosul sat situat la patru ore de B; m-am hotărât să rămân într-un han arătos unde am fost primit de un patron amabil și jovial. Obosit, ba chiar zdrobit de lungă călătorie, m-am trântit pe pat de cum am ajuns în camera mea, ca să am destul timp pentru somn, dar abia bătuse ora unu, când mă treziră sunetele unui flaut răsunând foarte aproape de mine. În viața mea nu auzisem un asemenea vacarm. Omul trebuie să fi avut niște plămâni uriași, căci cu un șuier strident și pătrunzător care denatura cu totul specificul instrumentului, sufla neîntrerupt aceeași măsură, așa încât nu-ți puteai imagina ceva mai absurd și mai insuportabil. Ocăram și blestemam pe dezlănțuitul muzicant care-mi furase somnul și-mi spărsese timpanul, dar, ca un mecanism de orologiu în mișcare, măsura pomenită se repeta, până când am auzit o lovitură surdă, ca și cum ceva ar fi fost izbit de perete, apoi urmă tăcere, și am putut să adorm din nou.

Dimineața am fost martorul unei certe grozave jos, în han. Am recunoscut vocea patronului și a unui bărbat care striga neconținut: "Blestemată fie casa dumitale, mai bine nu i-aș fi călcat pragul niciodată. Naiba m-a trimis aici, unde nu poți căpăta nici băutură, nici mâncare! Totul este infam și câinește de scump. Poftim banii, adio, nu mă mai vezi în afurisita dumitale de cârciumă!" Cu aceste vorbe, un omuleț mic și slăbănog, într-o haină cafenie și cu o perucă roșcată ce se vedea de sub pălăria cenușie îndesată strâmb și marțial pe cap, o zbughi afară, alergă spre grajd, după care îl văzui imediat urcat pe o mârțoaică costelivă,

pornind într-un galop greoi, pe poartă afară.

Bineînțeles că l-am luat drept un străin care s-a certat cu hangiuul și a plecat; de aceea, nu mică îmi fu mirarea când, la prânz, în timp ce mă aflam în sala de mâncare, am zărit aceeași figură caraghioasă, cu haina cafenie, cu peruca roșcată, care plecase dimineața, intrând acum pe ușă și luând loc la masă fără alte formalități.

Era individul cel mai urât dar și cel mai amuzant din câți am întâlnit vreodată. Avea în felul lui de a fi ceva pe cât de solemn pe atât de caraghios, încât, dacă te uitai la el, cu greu îți puteai stăpâni râsul. Am mâncat împreună și un dialog laconic se înfiripă între mine și hangiu, fără ca străinul, care înfuleca de zor, să ia parte la discuție. Era vizibil, cum m-am convins mai târziu, că, din malițiozitate, patronul aduse vorba despre ciudățeniile specific naționale, și mă întrebă dacă am cunoscut irlandezi și dacă știam câte ceva despre așa-numitele "bulles"¹¹. "Destule!", îi răspunsei eu, în timp ce mi se perindară prin minte un șir întreg de asemenea "bulles".

Am povestit anecdota cu irlandezul care, întrebat de ce purta ciorapul pe dos, răspunse cu naivitate: "Pe partea cealaltă e o gaură!"

Apoi îmi veni în minte excelentul "bull" cu acel irlandez care dormind în același pat cu un scoțian arțăgos, își întinse afară de sub cuvertură piciorul gol. Un englez care se afla în cameră, observând acest lucru, prinse într-o clipă în curele de piciorul irlandezului pintenul ce-l desprinsese de pe cizma sa. În timpul somnului, irlandezul își trase din nou piciorul sub cuvertură, zgâriindu-l pe scoțian; trezindu-se, acesta îi trase o palmă zdravănă. Se încinse între ei următoarea discuție:

"Ce naiba te-a apucat, de ce mă lovești?"

"Fiindcă m-ai zgâriat cu pintenul!"

"Cum e posibil, că doar mă aflu în patul tău cu picioarele goale!"

"Și totuși e așa cum spun eu, privește!"

"Să ne bată Dumnezeu, ai dreptate, blestematul de servitor mi-a tras cizma și mi-a lăsat pintenul!"

Hangiuul izbucni într-un râs zgomotos, dar străinul, care tocmai terminase mâncarea și dădea pe gât berea dintr-o cană pântecoasă, mă privi cu seriozitate și zise:

"Aveți dreptate, irlandezii fac adeseori asemenea șotii, dar ele n-au nici o legătură cu poporul care e spiritual și harnic; mai degrabă se întâmplă să te molipsești acolo de o asemenea atmosferă ca de un guturai, căci, domnul meu, eu însumi, care sunt de fapt englez, dar născut și educat în Irlanda, sunt pradă acestei metehne!"

Hangiuul râse și mai tare și, fără să vreau, a trebuit să-i țin hangul, căci era nespus de comic că irlandezul, doar vorbind de șotii, comitea și el una bună.

Străinul, departe de a se simți jignit de râsetele noastre, făcu ochii mari, duse degetul la nas și spuse:

"În Anglia, irlandezii sunt condimentul care se adăugă societății ca s-o facă mai gustoasă. Eu însumi sunt în această privință asemănător lui Falstaff, căci uneori nu sunt glumeț, dar stârnesc râsul altora, ceea ce, în aceste vremuri prozaice, e un merit destul de apreciabil. Ți-ai putea închipui că și în acest suflet tăbăcit de berar se mai poate clinti ceva, doar grație mie? Dar hangiuul ăsta cumsecade nu se atinge de micul său capital, oricât de bune idei ar avea, ci dă cu împrumut ici și colo, cu dobândă mare, unuia din societatea celor bogați; dacă nu e sigur că omul e solvabil, ca în cazul de față, el arată doar coperta registrului său și aceasta este râsul lui nemăsurat; căci în acest râs el și-a ascuns umorul. Cu bine, domnii mei!"

Cu aceste cuvinte, originalul omuleț ieși pe ușă, după care i-am

¹¹Șotii, absurdități (engl).

cerut hangiului informații despre străin.

"Acest irlandez, răspunse el, pe care-l cheamă Ewson și de aceea se vrea englez, fiindcă arborele lui genealogic are rădăcini în Anglia, e de scurtă vreme aici: se împlinesc exact douăzeci și doi de ani!

Cumpărasem de tânăr acest han și tocmai îmi serbam nunta, când domnul Ewson, pe atunci tânăr și el, deși purta ca și acum e perucă roșcată, o pălărie gri și o haină cafenie, croită la fel cu aceea pe care o vezi acum, spunând că se repatriază, trecu pe aici și intră, atras fiind de muzica săltăreață de dans. Jura că se dansează cum trebuie numai pe vapor, unde învățase din copilărie să țopăie și, vrând să dovedească acest lucru, în timp ce fluiera în chip îngrozitor printre dinți, scoase la iveală un cîmpoi și tot sărind, își scrânti piciorul în așa hal, încât fu nevoit să rămână la mine până la vindecare. De atunci nu m-a mai părăsit. Cu ciudățeniile lui am de furcă în fiecare zi, se ceartă cu mine, cârtește în legătură cu felul nostru de viață, îmi impută că îl speculez, că nu poate trăi fără rostbif și porto, își face apoi valiza, își pune toate trei perucile una peste alta, își ia rămas bun de la mine și o pornește călare pe bătrâna lui mârtoagă. Asta însă nu-i decât o plimbare, la prânz revine pe cealaltă poartă și, după cum ați văzut și astăzi, se așază liniștit la masă înghițind cât trei mâncările pe care nu le poate suferi. În fiecare an, primește prin mandat o sumă importantă; atunci își ia un rămas bun melancolic, numindu-mă cel mai bun prieten al său, varsă lacrimi, în timp ce-mi curg și mie lacrimile pe obraji, dar din cauza efortului de a-mi stapâni râsul. După ce jură pe toți sfinții că și-a pus pe hârtie ultima dorință și că a lăsat întreaga lui avere fiicei mele mai mari, o pornește călare încet și trist spre oraș. A treia sau cel mult a patra zi e iar aici și aduce două vestoane cafenii, trei peruci roșcate, una mai țipătoare ca cealaltă, șase cămași, o pălărie cenușie nouă și alte accesorii necesare îmbrăcăminții; în schimb, fiicei mele, favorita lui, îi aduce o punguță cu zaharicale ca unui copil, neținând seama că a împlinit 18 ani. Apoi nu se mai gândește la rămânerea lui în oraș și nici la întoarcerea în patrie. Critică cina în fiecare seară, iar banii pentru micul dejun mi-i aruncă furios pe masă, în fiecare dimineață, când o pornește călare, zicând că, vezi bine, nu se mai reîntoarce niciodată. Altminteri e omul cel mai blajin din lume, face daruri copiilor mei la fiecare prilej, ajută pe săracii din sat; numai pe predicator nu-l poate suferi, fiindcă, după cum a aflat-o domnul Ewson de la învățător, odată, când domnul Ewson a aruncat în cutia pomenilor o monedă de aur, predicatorul și-a însușit-o și a pus în locul ei monezi mărunte de aramă. De atunci îl evită și nu merge niciodată la biserică, iar predicatorul îl acuză de ateism. Totuși, cum am spus, am cu el adeseori de furcă, fiindcă e iute la mânie și are idei sucite. Nu mai departe decât ieri, când veneam spre casă, am auzit de departe țipete stridente și am deslușit vocea lui Ewson. Când am intrat în casă, se certa grozav cu servitoarea. Ca de obicei când îl apucă furiile, lepădase peruca și stătea cu capul chel, fără surtuc, în cămașă, lângă servitoare, căreia îi ținea în fața ochilor o carte mare, arătându-i, printre zbierete și înjurături, ceva cu degetul. Femeia, cu mâinile în șolduri, îi striga să ta-bere pe alții cu poznele lui, că el e un om rău, care nu crede în nimic etc. Cu mare greutate am putut să-l potolesc și să aflu despre ce e vorba. Domnul Ewson ceruse ceară de sigiliu și la început servitoarea nu înțelese, apoi îi trecu prin minte că domnul Ewson vrea să-și bată joc de pastor, dându-i ceară de sigiliu în loc de ceară de lumânări, căci preotul și așa spusese că domnul Ewson nu crede în Dumnezeu. Deci ea se opusese, dar domnul Ewson, crezând că nu se exprimase bine, luase dicționarul englez-german și-i demonstra femeii care nici să citească nu știa, vorbindu-i în englezește, ceea ce o zăpăci și mai mult, crezând că această încâlceală e un grai diavolesc. Doar intervenția mea a

împiedicat o hartă din care domnul Ewson ar fi fost poate cel mai păgubit."

L-am întrerupt pe hangiu în istorisirea sa despre caraghiosul individ, întrebându-l dacă tot domnul Ewson a fost acela care m-a enervat și mi-a stricat somnul cu înfiorătorul său flaut.

"Ah, domnul meu, răspunse el, asta este încă una din ciudăţeniile lui cu care aproape că-mi goneşte toţi clienţii. Acum trei ani, fiul meu venise să mă vadă. El cântă minunat din flaut și făcea aici exerciții. Atunci domnul Ewson își aminti că, pe vremuri, cântase și el din flaut și nu s-a lăsat până ce Fritz nu i-a vândut, pentru o groază de bani, flautul și o piesă de concert pe care o adusese cu el. Atunci domnul Ewson, care habar n-are de muzică și nu știe măcar ce înseamnă ritmul, începu să sufle din flaut cu cea mai mare râvnă. A ajuns însă doar până la al doilea solo al primului allegro, când a dat peste un pasaj pe care nu l-a putut executa; ei bine, acest unic pasaj îl repetă de trei ani aproape zilnic, de o sută de ori, până când, înfuriat la culme, dă de perete atât cu flautul, cât și cu peruca. Cum puține flaute rezistă la acest tratament, îi trebuie mereu altele noi și cumpără acum câte trei-patru deodată. Dacă se strică un șurub cât de mic sau se defectează o clapă, azvârle flautul pe fereastră, strigând: «Să mă ia naiba, dar numai în Anglia se fabrică instrumente bune la ceva!» Dar ce e mai teribil, este că pasiunea lui de a cânta din flaut îl apucă uneori noaptea și atunci, cu trilurile lui stridente, îmi trezește musafirii din somnul cel mai adânc. Dar n-ai să mă crezi că aici la primărie se află un doctor englez, cam de când e și domnul Ewson la mine, pe care-l cheamă Green și îl simpatizează pe domnul Ewson, fiind el însuși la fel de original și de pornit pe glume năstrușnice. Se ceartă întruna și nu pot trăi unul fără celălalt. Tocmai îmi vine în minte că domnul Ewson mi-a comandat pentru diseară un punci la care i-a invitat pe primar și pe doctorul Green. Dacă sunteți de acord să rămâneți până mâine aici, veți putea vedea astă-seară cel mai amuzant trio din câte se pot întâlni."

— Vă închipuiți, Alteță, reluă medicul, că mi-am amânat cu plăcere plecarea, fiindcă speram să-l văd pe domnul Ewson în toată splendoarea sa. De cum se însera, veni în camera mea și mă invită la punci, adăugând cât de mult regretă că-mi oferă această băutură proastă, numită astfel; numai în Anglia se bea un punci adevărat și cum se va întoarce în curând acolo, speră că, în cazul că voi veni și eu, să-mi poată dovedi că el se pricepe să prepare delicioasa băutură. Știam cum trebuie să înțeleg toate astea. Curând, sosiră și musafirii.

Primarul era un omuleț prietenos, scund și rotofei, cu ochi jucăuși și un nas roșcat; doctorul Green, un bărbat robust, de vârstă mijlocie, cu înfățișarea unui băștinaș, modern dar neglijent îmbrăcat, cu ochelarii pe nas și pălăria pe cap. "Dați-mi șampanie, să mă satur!" strigă el cu patos; apoi, îndreptându-se către hangiu, îl apucă de piept și-l zgâlțâi:

"Netrebnice Cambise¹², spune-mi! Au unde sunt prințesele? Duhnește a cafea aici, necum ca dulcele nectar!"

"Sfârșește, o, erou celebru, și lasă pumnul tău mai slobod căci în mânia ta nebună azi coastele mi le zdrobești!" exclamă, gâfâind, cârciumarul.

"O, lașule, nu mai nainte — urmă doctorul — de a simți mireasma dulce a punciului ce-mi nalță duhul, ah, nasul gâdilându-mi-l, nu mai nainte, nu, hangiu de rând ce ești!"

Dar Ewson se repezi înciudat la doctor și-l ocări:

"Nevrednicule Green! să ți se facă negru înaintea ochilor, să te roadă căința, dacă nu renunți la purtarea ta infamă!"

¹²Numele tatălui lui Cyrus cel Mare, întemeietorul imperiului persan și al fiului acestuia, rege persan care a domnit între 529 și 522 î.e.n.

Am crezut că se va lăsa cu ceartă și scandal, dar doctorul zise:
"Atunci eu joc îmi bat de propria-mi durere și aștept acum în voie
nectarul ce-l prepară prea-vrednicul Ewson!"

Îi dădu drumul hangiului, care o zbughi repede, iar el se așează la masă cu mină demnă, își aprinse pipa și scoase nori de fum.

"Nu e ca și cum am fi la teatru? mi se adresă prietenosul demnitar. Vedeți că doctorul care nu ia în mână o carte germană, a găsit din întâmplare la mine pe Shakespeare în traducerea lui Schlegel¹³ și de atunci interpretează, după cum susține chiar el, melodii străvechi pe un instrument străin. Cred că ați observat că până și hangiul vorbește în ritm, doctorul l-a băgat, ca să zic așa, în iambi!"

Hangiul aduse punciul aburind și, deși Ewson și Green jurau că nu se poate bea, dădeau pe gât pahar după pahar. Conversația era suportabilă. Green era laconic, doar din când în când contrazicea pe ceilalți cu câte o observație hazlie. Așa, de pildă, primarul vorbi despre teatrul din orașul vecin și eu susțineam că eroul principal joacă minunat.

"Nu sunt de această părere, interveni doctorul; nu credeți că dacă ar fi jucat de șase ori mai bine, ar fi fost mai demn de aplauze?"

De nevoie a trebuit să-l aprob, dar am adăugat că i-ar veni greu artistului să joace de șase ori mai bine, el întruchipând pe firavii părinți într-un chip atât de tragic.

"Nu găsesc că-i așa, zise Green; omul dă tot ce poate! E oare vinovat că aptitudinile lui dau rezultate proaste? Dar în sensul rău a știut să-și atragă o celebritate, asta e într-adevăr lăudabil!"

Primarul, cu talentul său de a inspira celor doi tot felul de idei și de păreri năstrușnice, ședea în mijlocul lor ca un element ațățător, și continuă astfel până ce punciul începu să-și facă efectul. Ewson deveni de o veselie dezmețată, cântă cu voce pițigăiată melodii patriotice, aruncă peruca și vestonul pe fereastră și începu să danseze schimonosindu-se într-un chip atât de caraghios, încât mureai de râs. Doctorul rămase grav, dar avea tot felul de năluciri. Confunda castronul de punci cu un contrabas și lingura cu un arcuș, acompaniind în felul acesta cântecele lui Ewson și doar hangiul putu să-l mai potolească protestând energic. Primarul devenise din ce în ce mai tăcut și, până la urmă, se cuibări într-un colț al camerei și începu să plângă cu hohote. La un semn al cârciumarului, l-am întrebat pe demnitar care-i motivul mării lui suferințe.

"Ah, ah, izbucni el într-un plâns cu sughițuri, prințul Eugen¹⁴ a fost un mare conducător de oști și acest prinț-erou a trebuit să moară! Vai, vai!" și plângea din ce în ce mai tare, încât lacrimile i se prelingeau pe obraji.

Am încercat să-l consolez de pierderea curajosului prinț care aparținuse secolului de mult apus, dar era zadarnic. Doctorul Green apucase între timp o mucarniță și izbea mereu cu dânsa în fereastra deschisă. Nu voia nici mai mult nici mai puțin decât să curețe luna care lumina interiorul camerei. Ewson sări în sus și striga, de parcă ar fi fost posedat de mii de draci, până când în cele din urmă, servitorul hanului, fără a ține seama de lumina lunii, veni în cameră cu o lanternă mare și exclamă cu voce puternică:

"Iată-mă-s, domnii mei, acum putem continua!"

Doctorul se propti în fața lui și zise, suflându-i fumul în față:

"Bine-ai venit, amice! Ești tu celebrul Squenz ce poartă luna-n cârcă, dulău și mărăcine? Te-am curățat, mișele, de-aceea-mprăști raze atât de luminoase! Deci, noapte bună, astă scârbavnică licoare prea

¹³August Wilholm von Schlegel (1707—1843) — poet și critic german

¹⁴Eugeniu de Savoia-Carignan (1063—1730) —comandant general al armatelor imperiale germane.

mult eu am sorbit-o, deci iarăși noapte bună, prea vrednice hangiu, și noapte bună ție, Pylades, dragul meu!"

Ewson îi conjură să nu plece nici unul acasă, căci riscă să-și frângă gâtul, dar musafirii nu-l luară în seamă, ba servitorul îl apucă pe doctor cu un braț, iar cu celălalt pe primar, care se mai lamenta de moartea prințului Eugen, și așa se bălăbăniră pe stradă până la primărie. Cu mare greutate l-am dus pe zăpăcitul de Ewson în camera lui, unde mai suflă din flaut până la jumătatea nopții, așa că n-am închis ochii și, abia dormind puțin în trăsură, am putut să-mi revin din acea noapte turbată de la han.

Povestirea medicului fusese deseori întreruptă de râsete zgomotoase, cum de altfel nu prea se obișnuiește la Curte. Prințul părea să se fi desfătat din plin.

— Numai o figură din acest tablou, se adresă el doctorului, prea ai trecut-o cu vederea. E vorba de dumneata, căci mă prind că umorul dumitale malițios l-a îndemânat pe nebunul de Ewson și pe pateticul doctor la mii de excесе nebunești și că, de fapt, dumneata erai factorul stimulator pe care vrei să-l atribui primarului.

— Dar vă asigur, Alteță, replică doctorul, că acest club compus dintr-o specie foarte rară de nebuni, era atât de omogen, încât orice element străin ar fi distonat. Și, ca să rămân în domeniul muzical, cei trei formau un trio fiecare deosebit, dar armonic, hangiu intervenind cu o septimă!

Discuția mai continuă în felul acesta, până cei familia princiară se retrase în apartamentele ei și restul societății se risipi de asemeni, în cea me plăcută dispoziție.

Mă simțeam vesel și plin de viață într-o lume nouă. Cu cât pătrundeam mai mult în viața liniștită și plăcută a reședinței și a Curții, cu cât mi se acorda un loc căruia îi făceam față cu cinste judecând după succesul pe care-l avem, cu atât mai puțin mă gândeam la trecut și la eventualitatea că situația mea de aci s-ar mai putea schimba vreodată. Prințul părea să mă simpatizeze și, din unele aluzii făcute în treacăt, puteam trage concluzia că, într-un fel sau altul, voia să mă aibă în anturajul lui. Nu se poate tăgădui că o anumită monotonie, o anumită manieră preconcepută în toate problemele științifice și artistice care se răspândeau de la Curte asupra reședinței întregi, ar fi însemnat, pentru un bărbat spiritual, obișnuit cu o libertate absolută, un mare inconvenient; cât despre mine, de câte ori constrângerea pe care unilateralitatea Curții o practica îmi devenea o povară, adaptarea mea de mai înainte la o anumită disciplină care, cel puțin în aparență, reprezenta o ordine, îmi era de mare ajutor.

Viața monahală mă mai stăpânea și aici, bineînțeles fără să se observe. Oricât mă lăuda prințul, oricât mă străduiam să atrag asupra mea atenția principesei, ea rămânea totuși rece și distantă. Da, prezența mea părea deseori s-o neliniștească profund și numai cu mare efort reușea să-mi arunce câteva cuvinte amabile, ca și celorlalți. La doamnele care o înconjurau aveam mai mult noroc; exteriorul meu părea să le fi făcut o impresie favorabilă și, deoarece mă aflam mereu în cercul lor, am reușit curând să-mi însușesc acea educație mondenă care se numește curtoazie și care constă în suplețea de a te mișca cu dezinvoltură în mijlocul oricărei societăți te-ai afla, și a te face agreabil, atât prin fizicul cât și prin conversația ta. E un talent deosebit să vorbești despre nimic în cuvinte mari și să provoci doamnelor o anumită satisfacție, de a cărei cauză să nu-și poată da seama. Că această aleasă curtoazie nu se poate manifesta prin lingușiri de prost gust, se-nțelege de la sine, nici chiar într-o discuție interesantă care sună ca un imn adresat adoratei, fiind o totală consimțire a gândurilor ei cele mai intime,

astfel încât ființa-i să ți se dezvăluie și să se oglindească încântată în reflexul eului tău propriu. Cine ar mai fi putut recunoaște în mine pe fostul călugăr? Singurul loc mai primejdios pentru mine era poate biserica, unde cu greu puteam să ocolesc acele rugăciuni monahale de un ritm și o intonație specifică. Medicul Curții era unicul care nu accepta ca totul să poarte aceeași amprentă și tocmai asta mă atrăgea spre el, așa cum și el se alăturase mie, fiindcă știa că am fost primul reprezentant al opoziției și că părerile mele sincere, la adevărul cărora prințul era atât de sensibil, făcuseră ca jocul de cărți, urât de toți, să fie scos din program.

Fapt este că eram adeseori împreună, discutând când despre știință și artă, când despre viață, așa cum aceasta se desfășura sub ochii noștri. El o stima pe principesă tot atât de mult ca și mine, spunând că ea e aceea care-l mai abate pe prinț de la unele idei absurde reușind să-i risipească acea curioasă plictiseală care se manifesta uneori prin nestatornicie și incoerență, dându-i în schimb, din când în când, fără ca el să-i ghicească intenția, câte o jucărie nevinovată în mâini. Nu am omis cu acest prilej să mă plâng de faptul că, fără să cunosc motivul, prezența mea pare să producă neplăcere principesei. Medicul se ridică de pe scaun și, deoarece ne aflam tocmai în camera lui, aduse dintr-un sertar un portret în miniatură, mi-l dădu și mă îndemnă să-l privesc cu atenție. Nu mică îmi fu mirarea când recunoscu în trăsăturile bărbatului o mare asemănare cu mine, afară de schimbarea pieptănăturii și a îmbrăcămintii, ambele de modă veche; numai adăugându-i barbetele mele impozante — opera lui Belcampo — și miniatura ar fi putut înfățișa propriul meu portret. I-am împărtășit medicului această constatare.

— Și tocmai această asemănare, zise el, o sperie și o neliniștește ori de câte ori te apropii de dânsa, căci chipul dumitale îi readuce în memorie o groaznică întâmplare care lovise Curtea ca un trăsnet cu mulți ani înainte. Fostul medic curant al Curții, mort acum câțiva ani, al cărui cirac în medicină am fost, îmi împărtășise acea taină din familia domnitoare, și-mi dăduse totodată portretul care înfățișa pe fostul favorit, Francesco și, precum vezi, această pictură reprezintă o adevărată capodoperă. Provine de la acel ciudat pictor străin aflat atunci la Curte, care jucase rolul principal în acea tragedie.

În timp ce examinam portretul, s-au iscat în mine anumite bănuieli pe care zadarnic încercam să le pricep. Întâmplarea aceea îmi apărură ca o enigmă în care eram și eu amestecat, și cu atât mai mult insistai pe lângă medic să-mi dezvăluie misterul ce mi-ar ajuta să-mi explic asemănarea izbitoare cu Francesco.

— Desigur, încuviință doctorul, această împrejurare fantastică este firesc să-ți stârnească interesul și, oricât mi-ar fi de neplăcut să vorbesc de acea întâmplare ce și acum încă, pentru mine cel puțin, e acoperită de un văl tainic pe care nu vreau să-l sfâșii, trebuie totuși să afli tot ce știu în legătură cu ea. Au trecut mulți ani și eroii principali au părăsit scena, doar amintirea a mai rămas și mai stârnește încă sentimente ostile. Te rog să nu împărtășești nimănui nimic din cele ce-ți voi destăinui.

I-am făgăduit acest lucru și doctorul își începu povestirea în chipul următor:

— Tocmai în perioada când principele nostru domnitor se căsătorise, sosise dintr-o lungă călătorie fratele său însoțit de un pictor și de un bărbat cu numele de Francesco, deși se știa că acesta era german. Prințul era unul dintre cei mai frumoși bărbați și contrasta cu domnitorul nostru, chiar dacă nu-l întrecea în vioiciune și spirit. Făcu o impresie deosebită asupra principesei domnitoare care, în acea vreme, era de o zburdălnicie nestăvilită, pe când soțul ei, prințul domnitor, era prea

formalist, prea rigid; fratele prințului fu de asemeni subjugat de frumusețea și tinerețea cumnatei sale. Fără a se gândi la o legătură vinovată, trebuiră să se supună forței irezistibile care le stăpânea viața lăuntrică, deși reciproc îngrădită, întetind astfel flacăra ce-i contopea într-o singură ființă. Francesco era singurul care se putea compara din toate punctele de vedere cu prietenul său și, așa cum prințul o împresionase pe principesa domnitoare, tot astfel Francesco o cuceri pe sora mai mare a principesei. Francesco își dădu seama de norocul lui, îl folosi cu șiretenie calculată și înclinația prințesei crescă, devenind o dragoste înflăcărată.

Domnitorul era mult prea convins de virtutea soției sale ca să nu disprețuească cleветirile, oricât îl apăsa încordarea dintre el și fratele său, și numai Francesco, pe care-l îndrăgise, datorită inteligenței lui deosebite cât și tactului și prudenței sale, era în stare să-i insuflă un oarecare calm.

Prințul domnitor vru să-i acorde situații de prim rang la Curte, dar Francesco se mulțumi doar cu drepturile secrete ale primului favorit și cu iubirea prințesei. Viața la Curte se desfășura în aceste condiții, dar numai cei patru înlănțuiți de fire invizibile erau fericiți într-un Eldorado al iubirii ce și-l întemeiaseră și care era interzis celorlalți. Se pare că prințul domnitor organizase, fără știrea nimănui, cu mare fast, sosirea la Curte a unei prințese italiene, hărăzită să fie soția fratelui său, și căreia, când acesta se aflase în vizită la Curtea tatălui ei, îi arătase multă simpatie. Era nespus de frumoasă, întruchipând grația și drăgălășenia însăși, ceea ce e redat și în portretul pe care-l mai poți vedea în galeria de tablouri de la castel. Prezența ei animase Curtea, izolată într-o atmosferă de sumbră plictiseală. Întrecea în strălucire până și pe prințesa domnitoare și pe sora ei. Odată cu sosirea italienei, purtarea lui Francesco se schimbă într-un chip băcător la ochi: parcă o durere tainică îi scurma tinerețea, devenise morocănos, taciturn și neglija până și pe iubita lui de rang princiar. Prințul devenise și el melancolic, se simțea cuprins de unele stări cărora nici el nu căuta să le pună stavilă. Sosirea italienei fu pentru prințesa domnitoare ca un pumnal înfipt în inimă. Sora ei, o fire visătoare, fu văduvită de orice bucurie a vieții o dată cu pierderea iubirii lui Francesco, așa că cei patru fericiți, atât de invidiați de toți ceilalți, fură cufundați deodată în tristețe și amărăciune. Fratele prințului se consolă primul, întrucât, față de virtutea riguroasă a cumnatei sale, nu putuse rezista ispitirilor frumoasei și seducătoarei italiene. Acea legătură naivă cu soția fratelui său, izvorâtă din adâncul ființei sale, pierise în fața pasiunii stărnite de prințesa italiană și așa se întâmplă că se pomeni din nou în mrejele din care nu de mult se smulsese. Cu cât dânsul se lăsa furat de această dragoste, cu atât purtarea lui Francesco era mai ciudată; nu mai apărea aproape deloc la Curte, ci hoinărea singuratic și, săptămâni de zile în șir, stătea departe de reședință. În schimb, straniul și mizantropul pictor se arăta tot mai des și lucra cu plăcere deosebită în atelierul pe care i-l instalase italianca în casa ei. Îi făcu de câteva ori portretul, de fiecare dată sub altă înfățișare; se arăta potrivit principesei domnitoare și nu se învoi s-o picteze cu nici un preț; în schimb făcu prințesei italiene, fără ca s-o pozeze măcar o singură dată, un portret de o mare asemănare și strălucire. Italianca îl trata pe pictor cu o deosebită atenție, iar el îi răspundea cu o sinceră curtoazie, astfel încât fratele prințului devenise gelos și, într-o zi când îl găsi lucrând în atelier, cu privirea ațintită asupra chipului italienei ca sub puterea unei vrăji, pictorul nici nu observase sosirea lui; acesta din urmă îi spuse pe șleau să facă bine și să nu mai lucreze aici, ci să-și caute alt atelier. Pictorul depuse calm pensula și luă tăcut portretul de pe șevalet. În culmea mâniei, fratele prințului i-l smulse din mână și adăugă că e

atât de reușit, încât ar vrea să-l aibă el. Pictorul, la fel de calm, îl rugă să-i permită să mai completeze portetul cu câteva trăsături de penel. Fratele prințului repuse tabloul pe șevalet și, după câteva minute, pictorul i-l dădu înapoi, râzând sardonice, pe când prințul fu cuprins de spaimă la vederea portretului acum schimonosit. Apoi, pictorul dădu să iasă agale din atelier, dar aproape de ușă se întoarse, aruncă fratelui princiar o privire gravă și pătrunzătoare și rosti apăsător și solemn: "Acum ești pierdut!"

Asta se întâmplă când italianca era deja logodită cu fratele prințului și când cununia urma să aibă loc în câteva zile. Logodnicul nu acordă prea multă atenție purtării pictorului, care avea și așa faima de a fi din când în când cuprins de accese de demență. Se spunea că acum stătea din nou zile întregi în odăița lui privind fix la o pânză întinsă și susținând că lucrează la niște tablouri cu totul excepționale; uitase de Curte și fu uitat și el la rândul-i.

Cununia fratelui prințului cu italianca se desfășură în palat cu toată pompa. Principesa domnitoare se supuse destinului său și renunță la o dragoste nerealizabilă și fără rost. Sora principesei era transfigurată, mai înfloritoare și plină de viață ca oricând, căci iubitul ei Francesco reapăruse. Fratele prințului urma să ocupe cu soția lui o aripă a castelului pe care principele domnitor pusese să fie amenajată în acest scop. La această lucrare se simțea în elementul lui. Nu era văzut decât înconjurat de arhitecți, pictori, tapițeri, răsfoind cărți de specialitate, și studiind planuri, schițe, proiecte, în mare parte elaborate de el însuși și care erau destul de neizbutite. Atât fratele prințului cât și logodnica lui nu avuseseră voie să vadă aranjamentul interior până târziu, în seara zilei cununiei, după care principele domnitor îi conduseseră într-un alai sărbătoresc prin camerele splendid decorate cu un gust ales, apoi într-o sală somptuoasă ca o grădină înflorită, unde urma să aibă loc balul care încheia serbarea. În timpul nopții se produse în aripa locuită de fratele prințului un zgomot la început înfundat, dar apoi vacarmul deveni atât de puternic, încât îl trezi pe domnitor. Presimțind o nenorocire, sări din pat și zori însoțit de gardă spre aripa îndepărtată, intră în coridorul spațios, când tocmai îl aduceau pe fratele prințului care fusese găsit ucis cu o lovitură de cuțit în beregată. Își poate oricine închipui groaza domnitorului, disperarea prințesei și jalea sfâșietoare a principesei domnitoare. Când principele domnitor se mai calmă, începu să cerceteze cum a putut fi comisă crima, cum a izbutit să fugă asasinul prin coridoarele păzite de străji, toate ascunzișurile fură scotocite, dar zadarnic. Pajul care-l servise pe fratele prințului povesti cum stăpânul lui, pradă unei triste presimțiri, umblase mult timp agitat prin cabinetul său și cum, în cele din urmă, îl ajutase să se dezbrace și cu sfeșnicul în mână îl conduseseră până în anticamera dormitorului nupțial. Fratele prințului îi luase sfeșnicul din mână și-i spusese că nu mai are nevoie de el; dar cum ieșise din anticamera, valetul auzi un țipăt înăbușit, o izbitură și zăngănitul sfeșnicului în cădere. Alergase de îndată înapoi și, la lumina unei lumânări care continua să ardă, l-a văzut pe prinț lungit pe podea în fața ușii camerei nupțiale, iar lângă el un cuțit însângerat, după care dăduse alarma. Din spusele soției nefericitei frate de prinț, după ce dânsa trimisese cameristele la culcare, prințul intrase brusc în camera ei, stinsese toate lumânările, rămăsese cam o jumătate de oră la dânsa și apoi plecase; câteva minute mai târziu, se comisese crima. După ce epuizaseră toate ipotezele pentru descoperirea ucigașului, când nu mai exista nici o posibilitate de a da de urma făptașului, se ivi o cameristă a prințesei; fata susținea că auzise atunci o ceartă între fratele prințului și pictor, ea aflându-se întâmplător într-o cameră vecină a cărei ușă era deschisă. Redase faptele în toate amănuntele. Nimeni nu se mai îndoia

că pictorul se furișase în palat, nu se știe în ce mod, și-l asasinase pe fratele prințului.

Urma ca pictorul să fie arestat de îndată, dar dispăruse de două zile din castel, nu se știa unde se afla și toate cercetările rămaseră zadarnice. Curtea era cufundată în doliul cel mai profund și toată reședința lua parte la tristețea unanimă; doar Francesco, care apăruse din nou la Curte, mai reușea să aducă în cercul restrâns al familiei domnitoare o rază de soare printre norii întunecoși.

Prințesa italiană rămăsese însărcinată și cum era limpede că ucigașul soțului ei profitase de faptul că avea aceeași statură cu prințul pentru a comite pe întuneric o faptă nelegiuită, ca se retrăsese într-un castel îndepărtat al prințului domnitor, pentru ca nașterea copilului să rămână secretă și fructul unei trădări diabolice să fie tănuțit măcar față de lume, ca limbușia servitorilor să nu dea în vileag evenimentele din noaptea nunții și să-l compromită astfel pe nefericitul soț. Legătura dintre sora principesei domnitoare și Francesco devenise în perioada de doliu mai trainică și mai cordială și cu atât mai mult se consolida prietenia perechii domnitoare pentru el. Prințul domnitor era de mult inițiat în taina lui Francesco și nu mai putea rezista insistențelor soției și ale cumnatei sale, astfel că fu de acord cu o căsătorie secretă a lui Francesco cu prințesa. Urma ca Francesco să fie numit la o Curte străină într-un înalt rang militar, și apoi să se anunțe oficial căsătoria lui cu prințesa. La acea curte lucrul era posibil datorită relațiilor de prietenie cu principele domnitor.

Sosi și ziua cununiei; perechea domnitoare, însoțită de doi bărbați de încredere: medicul, predecesorul meu, era unul dintre ei; aceștia erau singurii care urmau să asiste la ceremonie, în capela mică a castelului. Un singur paj, inițiat în această taină, supraveghea ușa de la intrare.

Perechea stătea în fața altarului, duhovnicul principelui domnitor, un bătrân preot venerabil, după o scurtă slujbă, începu să dea citire actului de căsătorie.

În aceeași clipă Francesco păli și, cu privirea fixă, îndreptată spre o coloană a altarului, strigă - cu vocea sugrumată: "Ce vrei de la mine?" Sprijinit de stâlp, stătea pictorul, îmbrăcat bizar, cu o pelerină violetă aruncată pe umeri, și-l străpungea pe Francesco cu privirea spectrală a ochilor săi adânci și întunecați. Prințesa era gata să leșine, toți se cutremurară de groază, numai preotul își păstră calmul și i se adresă lui Francesco: "De ce te sperie apariția acestui om, dacă ai conștiința curată?" Atunci, Francesco se ridică brusc și se repezi, cu un cuțit mic în mână, la pictor, dar înainte de a se apropia de el, se prăbuși leșinat cu un urlet surd, iar pictorul dispăru în spatele coloanei.

Se treziră cu toții ca dintr-o toropeală și săriră în ajutorul lui Francesco, care zăcea ca neînsuflețit. Ca să nu se facă vâlvă, cei doi oameni de încredere îl duseră în apartamentele principelui domnitor. Când se trezi din leșin, Francesco ceru cu insistență să fie adus în camera lui, fără a da un singur răspuns la întrebările prințului cu privire la misterioasa întâmplare din biserică. În dimineața următoare, Francesco fugi din reședință cu toate obiectele de preț dobândite grație generozității principelui moștenitor și a fratelui său. Principele domnitor nu cruțase nici un efort ca să descopere misterul apariției pictorului și să dea de urma lui. Capela avea numai două intrări, dintre care una ducea din încăperile interioare ale palatului către lojile de lângă altarul cel mare, iar cealaltă dădea din coridorul principal înspre nava bisericii. Această intrare fusese străjuită de paj, astfel încât nici un curios să nu se apropie, iar cealaltă era încuiată, deci rămânea de neînțeles cum putuse intra pictorul și apoi să dispară. După ce se repezise la pictor, Francesco căzu într-o stare de catalepsie, ținând cuțitul în mână iar pajul (cel care în noaptea nunții

ajutase prințului să se dezbrace, iar apoi stătuse de pază la ușa capelei) susținea că era același cuțit care a fost găsit lângă prințul asasinat, mânerul de argint atrăgând atenția prin luciul său neobișnuit.

Nu multă vreme după aceste misterioase întâmplări, sosită vești de la prințesa italiană. În ziua când Francesco urma să se cunune cu sora principesei domnitoare, dăduse viață unui fiu și, puțin după naștere, ea murise. Principele domnitor deplânse această pierdere, deși enigma din noaptea nunții apăsa greu asupra ei și, într-o anumită măsură, trezea o bănuială oarecare împotriva prințesei italiene. Fiul, rodul unei fapte nelegiuite, fu crescut într-o țară depărtată sub numele de contele Victorin. Zdrobită sufletește de groaznicele întâmplări care se abătuseră într-un timp atât de scurt asupra ei, sora principesei domnitoare hotărî să se călugărească. Ea este, după cum veți afla, stareța mănăstirii benedictine din ***.

Oricât de surprinzătoare și de misterioase erau cele întâmplate la Curtea noastră, un alt eveniment survenise nu de mult la castelul baronului F., tulburând și această familie ca odinioară pe cea a principelui domnitor. De fapt, stareța înduioșată de mizeria unei femei sărmene care, întorcându-se dintr-un pelerinaj la Teiul Sfint, venise la mănăstire, îl...

Aici, o vizită întrerupse povestirea medicului, așa că am reușit să ascund furtuna care-mi răscolea sufletul. Era limpede că Francesco era tatăl meu. Îl ucisese pe prinț cu același cuțit cu care eu îl lovisem pe Her-mogen. M-am hotărât deci să plec peste câteva zile în Italia și să ies din cercul în care mă atrăsese puterea dușmană. În aceeași seară, am apărut în anturajul Curții; se vorbea mult despre o domniță nespus de frumoasă care va apărea astăzi pentru prima oară ca doamnă de onoare a principesei, sosită abia cu o zi înainte.

Canaturile ușilor se dădură în lături, principesa domnitoare păși în salon iar lângă dânsa, străina.

Am recunoscut-o pe Aurelia.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I Cotitura

În a cui viață oare n-a încolțit cândva, păstrată în cel mai adânc ungher al inimii, minunata taină a iubirii! Oricine ai fi, cititorule, dacă vei frunzări vreodată aceste pagini, recheamă-ți în amintire acea vreme însorită, contemplă pentru a nu știu câta oară gingașul chip al aceleia pe care însuși duhul iubirii ți-a scos-o în cale! Ai avut atunci credința că numai într-însa îți recunoști ființa, esența ta cea mai înaltă. Îți mai amintești susurul izvoarelor, foșnetul frunzișului, felul cum vântul mângâios de seară îți vorbea de ea și de iubirea voastră? Mai vezi oare cum te priveau florile cu ochii lor limpezi și prietenoși, aducându-ți salutul și sărutul ei?

Și ea venea, dorea să-ți aparțină cu trup și suflet. O cuprindeai plin de patimă arzătoare și voiai, desprins de pământ, să te mistui într-o vâlvătaie de dor! Dar misterul rămânea neîmplinit, o forță întunecată te atrăgea cu brutalitate spre pământ, când năzuiai să te înalți cu dânsa în nemărginirea ce-ți era hărăzită! Încă înainte de ai fi îndrăznit să speri, ai și pierdut-o, toate vocile, toate sunetele au amuțit, și numai jelania fără nădejde a însinguratului gema sinistru, prin pustiul întunecat. Străinule! Necunoscutule! dacă vreodată o durere fără nume te-a scurmat, atunci

vei înțelege suferința lipsită de scăpare a încărunțitului călugăr care, în chilia întunecată, cu gândul la vremea însorită a iubirii sale, își scâlda cu lacrimi de sânge culcușul tare, pe când suspinele lui de moarte răătăcesc în noaptea adâncă prin gangurile mănăstirii. Dar și tu, suflet înrudit cu al meu, și tu crezi că cea mai sublimă fericire a dragostei, împlinirea tainei ei se mistuie în moarte. Aceasta ne-o dezvăluie sumbrele glasuri profetice, al căror ecou răzbate din vremurile străvechi, de nemăsurat cu norme pământești și că în misterele pe care le stăvilesc pruncii naturii, până și moartea înseamnă pentru noi o încununare a dragostei.

Un fulger îmi străbătu ființa, respirația mi se oprise, pulsul zvâcnea, inima mi se zbătea spasmodic, gata să-mi spargă pieptul. La dânsa — la dânsa — s-o strâng în brațe cu toată văpaia dragostei! — "De ce te împotrivești, nefericite, puterii care te-a înlănțuit pe veci? Oare nu ești a mea, a mea pentru totdeauna?" Dar chiar mai mult decât atunci când am zărit-o pe Aurelia în castelul baronului, mi-am înfrânat izbucnirea pasiunii mele nesăbuite. Afară de asta, toate privirile erau ațintite asupra ei, așa încât izbutii să mă pierd între oamenii nepăsători, fără ca vreunul să mă observe sau să-mi adreseze cuvântul, ceea ce mi-ar fi fost de nesuportat, căci nu doream decât s-o văd, s-o aud și să nu mă gândesc decât la ea.

Să nu se spună că cel mai simplu veșmânt de interior este cea mai potrivită podoabă pentru o fată frumoasă; găteala femeilor răspândește un farmec tainic căruia cu greu îi putem rezista. Poate că sălășluiește în adâncul firii ei faptul că din splendoarea îmbrăcăminții se desprinde tot ce e mai strălucitor și mai frumos într-însa, asemenea florilor ce se împlinesc doar atunci când își desfac petalele în desăvârșita lor policromie.

Când ți-ai văzut pentru prima oară iubita înveșmântată astfel, nu te-ai înfiorat din cap până-n picioare, pătruns de un sentiment nelămurit? Ți s-a părut atât de străină, dar până și asta îi dădea un farmec nespus. Cum tremurai de încântare și voluptate, când puteai să-i strângi pe ascuns mâna! Pe Aurelia n-o văzusem niciodată decât în rochia ei simplă de casă; astăzi apăru, conform obiceiului Curții, în ținută de gală. Cât era de frumoasă! Cât de pătruns am fost de vrajă și desfătare văzând-o! Dar în acea clipă duhul diavolului a pus stăpânire pe mine și mi-am aplecat urechea la vorbele lui: "Îți dai seama, Medardus, așa îmi șopti, îți dai acum seama că tu poruncești destinului, că întâmplarea, supusă ție, înnoadă cu îndemânare firele pe care le-ai urzit?"

În anturajul Curții erau femei care puteau fi prețuite ca frumuseți perfecte, dar față de farmecul copleșitor al Aureliei, totul pălea. Un anume entuziasm însuflețea până și pe cei mai apatici; chiar și bărbații în vârstă schimbară felul conversației obișnuite la Curte, care consta doar în cuvinte fără fond, și era amuzant să-i vezi cum fiecare dintre ei se străduia vizibil, prin vorbă și atitudine, să apară cât mai avantajat față de străină. Aurelia primea aceste omagii cu privirea coborâtă, roșind cu grație; dar când principele domnitor chemă în jurul lui bărbații mai vârstnici și vreun tânăr de o rară frumusețe se apropia cu sfială și cuvinte amabile de Aurelia, ea devenea tot mai veselă și mai nestânjenită. Îndeosebi un maior din garda prințului izbuti să-i atragă atenția, astfel că se pomeniră pe loc angajați într-o discuție animată. Îl cunoșteam pe maior ca fiind un favorit al femeilor. Se pricepea în mod discret, cu mijloace aparent nevinovate, să le stârneasă sensibilitatea și spiritul și să le prindă apoi în mrejele lui. Cu o ureche fină, atentă la cea mai ușoară nuanță, făcea după voință, asemeni unui instrumentist dibaci, să vibreze orice coardă intimă, astfel că victima iluziei credea că aude în sunetele străine ecoul muzical al propriei sale făpturi lăuntrice.

Stăteam nu departe de Aurelia; părea că nu mă observă — voiam să mă duc la dânsa; ca prins în cătușe de fier, nu mă puteam urni din loc. Uitându-mă țintă la maior, am avut o bruscă impresie că în fața Aureliei se afla Victorin. Am izbucnit într-un râs batjocoritor: "Hei! Hei! Ticălosule, te-ai pus atât de bine cu diavolul, încât în patima ta oarbă să râvnești la iubita călugărului?"

Nu știu dacă am rostit cu adevărat aceste cuvinte, dar m-am auzit râzând și am tresărit ca dintr-un vis adânc, când bătrânul mareșal al Curții îmi luă ușor mâna și mă întrebă:

— De ce te bucuri așa, dragă domnule Leonard?

M-au trecut fiori de gheață. Nu erau oare acestea cuvintele cuviosului frate Cyrillus, care tot astfel mă întrebase când, la călugărirea mea, îmi observase zâmbetul batjocoritor? Abia am reușit să îngân ceva fără noimă. Am simțit că Aurelia nu mai era în preajma mea, dar nu am îndrăznit să ridic privirea și am luat-o la fugă prin sălile luminate. Se vede că felul meu de a mă purta păruse neliniștitor, căci observai cum fiecare se ferea de mine, pe când coboram în salturi scara principală.

Am ocolit Curtea, căci ca s-o revăd pe Aurelia fără să dezvălui taina mea, mi se părea cu neputință. Alergam singur prin pădure și poiană, gândindu-mă numai la ea și văzând-o numai pe dânsa. Convingerea mea devenea tot mai fermă și anume că o fatalitate sumbră împletise soarta mea cu a ei și că ceea ce îmi apare câteodată ca o fărădelege, nu este decât împlinirea unui ireversibil destin.

Făcându-mi singur curaj, râdeam în fața primejdiei care m-ar putea amenința, dacă Aurelia ar fi recunoscut în mine pe ucigașul lui Hermogen. Aceasta mi se părea, de altfel, cu totul imposibil. Cât de jalnici îmi apăreau acei tinerei care, în vanitatea lor, se osteneau în jurul aceleia care devenise a mea și numai a mea, încât până și cel mai ușor suflu al vieții ei atârna de mine! Ce înseamnă pentru mine acești conți, baroni, șambelani, acești ofițeri în uniforme pestrițe, sclipitoare, cu podoabele lor de aur, altceva decât niște împopoțonate gânganii neputincioase pe care eu, dacă m-ar plictisi, le-aș zdrobi cu pumnul! În sutană voi apărea printre ei la braț cu Aurelia în găteală de mireasă și această mândră și ostilă principesă va pregăti singură patul nupțial victoriosului călugăr pe care-l disprețuiește. Muncit de aceste gânduri, strigam adeseori numele Aureliei, râzând și urlând ca un nebun. Dar curând furtuna se potoli. Devenii mai liniștit, în stare să iau hotărâri asupra felului de a mă putea apropia de Aurelia

Într-o zi, pe când mă furișam prin parc chibzuind dacă ar fi nimerit să iau parte la reuniunea de seară inițiată de principele domnitor, cineva din spate mă bătu pe umăr. Mă întorsei, medicul stătea în fața mea.

— Permiteți-mi, vă rog, să controlez onoratul dumitale puls! Începu el și, privindu-mă țintă în ochi, mă apucă de braț.

— Ce înseamnă asta? am întrebat uimit.

— Nu lucru mare, continuă el. Se pare că pe aici se petrec pe ascuns și pe tăcute unele fapte nebunești care constă în a da năvală banditește peste oameni și a le cășuna câte una, încât îi face să țipe, chiar dacă nu e vorba decât de un râs nebunesc. Totuși, s-ar putea să nu fie decât o nălucire, iar acel diavol dement, doar o febră produsă de friguri; de aceea, iubiture, dă-mi voie să-ți iau pulsul!

— Vă asigur, domnul meu, că nu înțeleg un cuvânt din toate acestea! am spus eu, dar medicul îmi apucă brațul și număra pulsațiile cu ochii la cer, una, două, trei. Purtarea lui bizară îmi părea enigmatică și insistai să-mi spună ce urmărește de fapt.

— Va să zică nu știi, stimate domnule Leonard, că recent ai provocat la Curte spaimă și consternare? Maestrul de ceremonie a Curții suferă din acea seară de colici și președintele consistorial nu vine la cele mai

importante sesiuni, fiindcă ți-a plăcut, în fuga dumată, să calci peste picioarele lui bolnave de podagră, altfel încât, chiar stând în fotoliu, se mai vaită de tot felul de junghiuri. Asta s-a întâmplat când ai fost apucat subit de o criză de nebunie și ai fugit din sala de recepție, după ce, fără vreun motiv plauzibil, ai izbucnit într-un astfel de râs, încât toți s-au cutremurat și li s-a făcut părul măciucă.

În clipa aceea m-am gândit la mareșalul Curții și am răspuns că-mi amintesc că am izbucnit în râs, dar că nu putea avea un efect atât de ciudat, deoarece mareșalul Curții m-a întrebat foarte liniștit: "Ce te-a făcut să te bucuri așa?"

— Ei, ei, continuă medicul, asta nu înseamnă nimic, mareșalul Curții este un *homo impavidus*¹⁵ căruia nici de diavol nu-i pasă. El rămâne în liniștea lui *dolcezza*, deși amintitul președinte consistorial a susținut cu tărie că ești în puterea diavolului, dragul meu.

Zâmbi în felul lui și urmă:

— Frumoasa noastră Aurelia a fost cuprinsă de o asemenea spaimă și oroare, încât toate strădaniile celor din jur ca s-o liniștească, au rămas zadarnice și a fost nevoită să-i părăsească, spre disperarea multor bărbați cărora văpaia dragostei răzbătea prin perucile lor exaltate. În clipa în care, stimate domn Leonard, ai râs atât de drăgălaș, Aurelia, cu o voce care străpungea inima, strigase: "Hermogen!" Ei, ei ce a însemnat asta? Poate că *dumneata* ai fi în stare să ne lămurești. Ești într-adevăr un om agreabil, vesel, deștept domnule Leonard și nu regret că ți-am încredințat povestea lui Francesco, trebuie să fi fost pentru dumneata plină de învățăminte!

În continuare, medicul îmi ținea strâns brațul și privea țintă în ochii mei.

— Nu-mi pot explica, am spus eu desprinzându-mă oarecum cu bruschete din strânsoare, ciudatele dumitale cuvinte, domnul meu, dar trebuie să mărturisesc că, văzând-o pe Aurelia asaltată de sclivisiții domni și, precum ați observat cu mult umor, că flacăra dragostei străbătea prin perucile lor transpirate, o amintire dureroasă din viața mea de odinioară mi-a trecut prin inimă și, cuprins de un dispreț feroce pentru purtarea nesăbuită a acestor oameni, am izbucnit fără voia mea în râs. Regret că, involuntar, am pricinuit acest dezastru, și-mi voi ispăși greșeala, întrucât mă voi exila pentru câțiva timp departe de Curte. Sper că principesa și Aurelia mă vor ierta.

— Ei, dragul meu domn Leonard, zise doctorul, fiecare din noi are uneori asemenea toane, cărora însă le rezisti ușor dacă ai conștiința curată!

— Cine se poate lăuda cu această virtute aici pe pământ? am întrebat cu o voce sugrumată.

Medicul își schimbă deodată tonul și privirea.

— Îmi pari, zise el cu blândețe și seriozitate, cu adevărat bolnav. Ești palid și tulburat. Ochii ți sunt înfundați și înroșiți de o dogoare ciudată. Pulsul a luat-o razna, vocea ți-e gătită; să-ți prescriu ceva?

— Otravă, am îngânat nedeslușit.

— O, o, exclamă doctorul, oare stai atât de rău? Ei bine, în loc de otravă, remediu hotărâtor ar fi o societate amuzantă care alungă tristețea. S-ar putea totuși să fie, că... E totuși uimitor... poate că...

— Vă rog, domnul meu, l-am repezit eu mânios, vă rog să nu mă torturați cu vorbe întretăiate și fără înțeles, ci mai degrabă să-mi spuneți totul...

— Oprește-te, mă întrerupse medicul. Oprește-te, se întâmplă cele mai uimitoare erori, domnule Leonard: sunt aproape sigur că s-a formulat o ipoteză pe o impresie de moment, care în câteva minute nu

¹⁵Om neînfricat (lat.)

mai însemna nimic. Dar iată că vine principesa cu Aurelia, deci profită de această întâlnire întâmplătoare, scuză-te de purtarea dumitale De fapt, Dumnezeuule...! De fapt n-ai făcut altceva decât să râzi... e drept că într-un fel cam ciudat, dar cine e de vină că persoane cu nervii slabi se sperie de așa ceva? Adio!

Medicul se depărtă cu sprinteneala lui obișnuită. Principesa venea cu Aurelia pe cărare. M-am cutremurat, dar m-am stăpânit cât am putut de bine. Mi-am dat seama, după vorbele misterioase ale doctorului, că acum era în joc reabilitarea mea. Le-am ieșit înaintea cu îndrăzneală. Când Aurelia mă zări, se prăbuși ca moartă, cu un țipăt înăbușit; am vrut să mă apropiu dar principesa înspăimântată îmi făcu semn cu oroare să mă depărtez, și strigă după ajutor. Ca biciuit de furii și de diavoli, am fugit prin parc. M-am încuiat în locuința mea și m-am aruncat pe pat, scrâșnind de mânie și disperare. Se făcu seară, veni și noaptea, când am auzit ușa casei descuindu-se, șoapte și murmurul confuz al mai multor voci. Se bâjbâia în neștire pe scara ce ducea la mine, în fine am auzit bătăi în ușa mea și porunca de a deschide în numele legii. Fără a fi pe deplin conștient de ceea ce mă amenința, am înțeles că eram pierdut. Să mă salvez prin fugă, gândii eu și am deschis cu forța fereastra. Am zărit în fața casei oameni înarmați, dintre care unul mă și observase.

"Încotro?" îmi spuse el și, în aceeași clipă, ușa camerei mele de dormit fu forțată. Mai mulți bărbați intrară în încăperea; la lumina felinarului pe care-l avea unul dintre ei, mi-am dat seama că erau polițiști. Mi s-a arătat ordinul de arestare. Orice împotrivire ar fi fost o nebunie. Am fost urcat cu forța în trăsura din fața casei și, când am ajuns la destinație, am întregat unde mă aflu. Mi s-a răspuns: în închisoarea din cetatea de sus. Știam că aici erau închiși până la judecată criminalii periculoși. Nu dură mult și mi se aduse așternutul; gardianul mă întrebă dacă mai am nevoie de ceva. I-am răspuns că nu și am rămas, în sfârșit, singur. Pașii cu ecou întârziat, descuiatul și încuiatul multor uși, mă lămuriră că mă aflam într-una din închisorile interioare ale cetății. În chip de neînțeles pentru mine, pe tot parcursul drumului destul de lung, mă liniștisem și, ca într-un fel de buimăceală a simțurilor, am zărit peisajul care se desfășura în fața ochilor mei în culori palide, pe jumătate estompate. Nu am căzut pradă somnului, ci unei stări de apatie a minții și fanteziei.

Când m-am trezit în zori, mi-au revenit treptat în minte cele întâmplare și unde mă aflam. Încăperea boltită în genul chiliilor n-ai fi zis că face parte dintr-o închisoare, dacă fereastra strâmtă cu gratii n-ar fi fost plasată atât de sus, încât nu o puteam atinge nici cu brațul ridicat, necum să privesc afară. Doar câteva raze sărăcăcioase de soare pătrundeau în încăperea; mă împingea curiozitatea să cercetez împrejurimile locului; am tras deci patul la fereastră și am pus masa deasupra. Tocmai voiam să mă cațăr pe ea, când gardianul intră și fu foarte mirat de încercarea mea. Mă întrebă ce aveam de gând să fac, i-am răspuns că voiam doar să privesc afară; trase tăcut la loc masa, patul și scaunul și încuie ușa la loc. Nu trecu nici un ceas, când apărură din nou însoțit de doi bărbați care mă conduseră prin coridoare lungi, pe trepte care urcau și coborau, până când, în cele din urmă, am ajuns într-o sală mică, unde mă aștepta judecătorul de instrucție. Lângă el stătea un tânăr căruia îi dicta răspunsurile mele la întrebările lui. Relațiilor de la Curte și stimei tuturor de care avusesem parte atâtea vreme le datoram felul amabil cu care eram tratat, deși îmi întemeiam convingerea pe faptul că numai bănuielele stărnite de presimțirile Aureliei au prilejuit arestarea mea. Judecătorul mă invită să relatez cu exactitate antecedentele mele, până în clipa de față; l-am rugat să-mi spună motivul neașteptatei mele arestări; îmi răspunse că voi fi cercetat riguros, sub învinuirea unei crime comise în trecut. Acum, important era

să mi se cunoască amănunțit biografia până la venirea în reședință și mi se aminti că justiției penale nu-i lipsesc mijloacele de a controla cele mai mici detalii indicate de mine, din care cauză mă sfătuia să spun numai strictul adevăr. Acest avertisment al judecătorului, un omuleț uscățiv cu părul roșcat, cu voce pițigăiată și răgușită și cu ochii cenușii larg deschiși, căzu pe un teren prielnic, căci mi-am dat seama că trebuia să continui să urzesc povestirea mea, așa cum am început-o la Curte, când mi-am spus numele, al meu și cel al locului natal. De asemenea era necesar să evit orice extravaganta și să descriu traiectoria vieții mele într-un mod pe cât de banal pe atât de confuz și depărtat, astfel încât cercetările ulterioare să fie mult îngreuiate. În clipa aceea mi-am amintit de un tânăr polonez cu care studiasem în seminarul din B, și am hotărât să-mi însușesc împrejurările obișnuite ale vieții sale. Astfel înarmat, am început în modul următor:

— Se prea poate să fiu acuzat de o crimă oribilă, dar iată că am trăit aici sub ochii prințului și al întregului oraș și în tot acest timp nu s-a comis nici o crimă de care să pot fi învinuit sau măcar bănuir de complicitate. Deci trebuie să fie vorba de un străin, acuzat de o crimă ce s-a comis în trecut și, deoarece mă simt lipsit de orice vină, poate că e vorba de o asemănare nenorocită care stârnește această bănuială; cu atât mai nedrept consider că, datorită unor vagi presupuneri și unor păreri preconcepute, un om să fie dus dintr-o dată într-o închisoare penală și reținut acolo. De ce nu sunt confruntat cu ușuraticul, poate chiar dușmănosul meu acuzator? Desigur că până la urmă e un neghiob care...

— Domol, domol, domnule Leonard, cârâi judecătorul; stăpâniți-vă, căci s-ar putea să vă loviți rău de tot de oameni suspuși și persoana străină care v-a recunoscut pe dumneavoastră, domnule Leonard, sau domnule... (Își mușcă repede buzele) nu este nici ușuratică, nici neroadă... Și afară de asta avem știri bune din... (numi ținutul unde erau moșiile baronului F.) și atunci totul ni s-a lămurit.

Hotărât lucru, Aurelia recunoscuse în mine pe călugărul care-i ucisese fratele. Acel călugăr însă era Medardus, renumitul predicator al mănăstirii benedictine din B. Drept acesta îl recunoscuse Reinhold și tot atunci o confirmase și el. Că Francesco a fost tatăl acestui Medardus, stareța o știa, așa că asemănarea mea cu el o înspăimântase din prima clipă pe principesa și bănuielile pe care le împărtășise stareței, deveniseră aproape o certitudine. Probabil că au fost luate informații chiar de la mănăstirea călugărilor capucini din B., că mi-au cercetat urmele și au stabilit că persoana mea este una și aceeași cu a călugărului Medardus. Toate acestea mi-au trecut repede prin minte și mi-am dat seama de primejdia în care mă aflam. Judecătorul continua să vorbească și asta îmi folosi, căci în timpul asta mi-am amintit de numele orașelului polonez pe care-l indicasem bătrânei doamne de la Curte drept locul meu de naștere. Abia își terminase judecătorul predica, ordonându-mi să povestesc acum fără tăgădăneală viața mea de până atunu, cu am și început:

— De fapt mă numesc Leonard Krczynski și sunt unicul fiu al unui nobil care și-a vândut moșioara și s-a mutat la Kwieczdezewo.

— Cum, cum ai zis? exclamă judecătorul străduindu-se în zadar să pronunțe atât numele meu cât și al locului meu natal.

Funcționarul care întocmea procesul-verbal habar n-avea cum să scrie numele indicate de mine. Am fost nevoit să intervin cu și apoi am continuat:

— Observați, domnul meu, ce greu e pentru un german să pronunțe numele meu atât de plin de consoane și acesta a fost motivul pentru care, de îndată ce am venit în Germania, m-am dezbrătat de el și m-am servit de numele meu de botez, Leonard. De altfel, am avut o viață cum

nu se poate mai banală. Tatăl meu, posedând oarecare cultură, a aprobat înclinația mea pentru știință și era pe cale să mă trimită la Cracovia, la o rudă a sa, preotul Stanislav Krczynski, când muri pe neașteptate. Nimănui nu-i păsa de mine, am vândut deci proprietatea, am acoperit unele datorii și cu averea rămasă de la tata am plecat la Cracovia, unde am studiat câțiva ani sub supravegherea rudei mele. De acolo am plecat la Danzig și apoi la Konigberg. În cele din urmă am fost cuprins de o dorință arzătoare să întreprind o călătorie în Sad. Am sperat să mă pot descurca cu micul meu capital și să-mi caut apoi o slujbă în mediul universitar dar, venind aici, puteam s-o pățesc rău, dacă n-aș fi câștigat o sumă considerabilă la jocul de cărți, astfel că am putut să mai petrec liniștit o bucată de vreme, având de gând să continui apoi voiajul meu spre Italia. Ceva deosebit, care să merite să fie relevat, nu s-a petrecut în viața mea. Totuși, trebuie să mai menționez că mi-ar fi fost ușor să dovedesc veridicitatea spuselor mele dacă, printr-o întâmplare deosebită, n-aș fi pierdut din ochi portvizitul unde țineam pașaportul, itinerarul de voiaj și alte hârtii care ar fi servit scopului urmărit de dumneavoastră.

Judecătorul avu o tresărire vizibilă, mă privi cu severitate și mă întrebă, ironic, ce întâmplare anume m-a pus în imposibilitatea de a mă legitima, cum de fapt era necesar.

— Acum câteva luni, continuai eu, mă aflu în munți pe drumul care duce încoace. Anotimpul îmbietor precum și frumusețea romantică a împrejurimii m-au hotărât să fac drumul pe jos. Obosit, mă aflu într-o zi într-o cârciumă dintr-un sătuleț; mi-am comandat mâncare și băutură și am scos o foiță din portvizit ca să-mi notez ceva. Portvizitul era în fața mea pe masă. Tot atunci a năvălit în cârciumă un călăreț, a cărui îmbrăcăminte și chip sălbăticit mi-au atras atenția. A intrat în încăpere, a cerut de băut și s-a așezat la masa mea, aruncându-mi o privire întunecată dar sfioasă. Omul îmi inspira spaimă și am ieșit la aer. Puțin după aceea a venit și călărețul, a plătit hangiului și, salutându-mă în treacăt, a plecat în galop. Eram pe cale de a porni mai departe, când mi-am amintit de portvizitul pe care-l uitasem pe masă; am intrat în cârciumă și l-am găsit pe locul unde-l lăsasem. Abia a doua zi, când mi-am scotocit portvizitul, am descoperit că nu era al meu, ci aparținea străinului care, probabil din greșeală, îl schimbase cu al meu. În el se găseau doar niște adnotări din care nu pricepeam nimic, și mai multe scrisori adresate unui conte Victorin. Acest portvizit și conținutul lui mai pot fi găsite printre lucrurile mele; în al meu aveam, cum am mai spus, pașaportul, itinerarul de voiaj și, după cât îmi amintesc, și actul meu de botez. Toate acestea le-am pierdut prin schimbarea portvizitului.

Judecătorul îmi ceru să descriu din cap până-n picioare pe străinul despre care am pomenit. N-am omis să îmbin cu îndemânare și în chip amănunțit din persoana contelui Victorin și a mea trăsăturile celui ce fugise din castelul baronului F.

Judecătorul nu mai contenea să mă interogheze despre cele mai mici detalii ale acestei întâmplări și, deoarece răspundeam la toate în chip mulțumitor, în mintea mea tabloul se închegase cu atâta claritate, încât până și eu credeam că tot ce susțineam e real și nu mai riscam să mă încurc în contraziceri.

Pe drept cuvânt puteam considera fericită ideea de a apela la ajutorul scrisorilor adresate contelui Victorin, aflate încă în portvizit, identificând în același timp o persoană născocită care, pe viitor, după felul în care se vor desfășura împrejurările, putea înfățișa pe fugarul Medardus sau pe contele Victorin. Totodată îmi mai trecu prin minte că poate printre hârtiile Euphemiei se găseau scrisori care vorbeau despre planul lui Victorin de a veni la castel deghizat în călugăr și că acest

amănunt ar putea din nou să zădărnicească și să încurce lucrurile, Imaginația mea lucra, în timp ce judecătorul mă interoga, și mereu îmi apăreau noi mijloace de a mă asigura că nu voi fi decopetit, astfel încât mă credeam pregătit pentru orice eventualitate, oricât de gravă. Așteptam deci, de vreme ce totul despre viața mea părea să fie lămurit, ca judecătorul să se refere la crima de care eram acuzat, dar nu se întâmplă așa; mă întrebă mai degrabă de ce am vrut să evaderez din închisoare. L-am asigurat că așa ceva nu mi-a trecut prin minte. Mărturia gardianului care mă văzuse cățărându-mă la fereastră, dovedea contrariul. Judecătorul mă amenință că la o a doua încercare voi fi încarcerat. Am fost dus înapoi în celulă. Mi se luase patul și mi se pusese o saltea de paie pe podea, masa fusese înșurubată și în loc de scaun am găsit o bancă soioasă.

Trecură trei zile fără să se mai ocupe cineva de mine, vedeam doar mutra morocănoasă a unui servitor care îmi aducea mâncarea și seara aprindea lampa. Atunci, starea de încordare cedă și mi se păru că mă aflu într-o ridicolă încheștare pe viață și pe moarte, căreia îi voi face față ca un luptător temerar. Am căzut într-o sumbră și confuză apatie, totul mi-era indiferent, chiar imaginea Aureliei dispăruse. Dar curând mi-am revenit, însă numai pentru a cădea din nou pradă acelei stări funeste și maladive pe care mi-o dădea singurătatea și aerul muced al celulei, cărora nu le puteam rezista. Nu mai izbuteam să dorm. În reflexele ciudate răspândite pe pereți și tavan de raza pâlpâindă a lămpii, îmi rânjeau tot felul de chipuri schimonosite; am stins lampa, mi-am băgat capul în pernele de paie, dar și mai sinistru răsunau în tăcerea înfricoșătoare a nopții gemetele înfundate și zăngănitul lanțurilor color arestați. Uneori mi se părea că auzeam horcăitul de moarte al Euphemiei și al lui Victorin. "Oare sunt eu vinovat de pieirea voastră? Nu ați fost voi înșivă ticăloși și v-ați oferit brațului meu răzbunător?" Astfel am strigat din răputeri, dar apoi se auzi un adânc și lung suspin de moarte printre bolți și în deznădejdea mea sălbatică am urlat: "Tu ești, Hermogen!... Răzbunarea e aproape... Nu mai există scăpare!" Cred că era în a noua noapte când m-am pomenit întins, aproape leșinat de groază și oroare pe podeaua celulei. Am perceput atunci sub mine o bătaie înceată și ritmată. Am tras cu urechea, bătaia continua și, printre ciocăneli, un râs straniu răzbătea din podea. Am sărit în sus și m-am aruncat pe culcușul de paie, dar bătăile, râsul și geamătul continuau. În cele din urmă, se auzi încet, fără întrerupere, o voce răgușită, dușmănoasă, bâlbâită: „Me-dar-dus! Me-dar-dus!" Un fior de gheață mi-a cuprins măduarele. Mi-am făcut curaj și am întrebat: "Cine e? Cine-i acolo?" Și mai tare se auzi râsul, urmat de gemete, suspine, bătăi și bâlbâieli răgușite: "Me-dar-dus... Me-dar-dus!" M-am ridicat de pe saltea. "Oricine ai fi tu care te dedai aici la vrăjitorii nesăbuite, arată-te în fața mea, să te văd, sau încetează cu haoticul râs și cu ciocănitul tău!"

Așa strigam în întunericul adânc, dar sub picioarele mele auzeam bătăi și mai puternice, râsete și gângăveli: "Hihihi... hihihi... Fră-ți-oare... Fră-ți-oare... Medardus sunt aici... aici... de-deschi-de... să me... mergem în pădure... În pădure!.."

Acum vocea răsună înfundată chiar în sinea mea, dar parcă-mi era cunoscută; o mai auzisem și altădată; dar nu mi se păruse atât de sacadată și gângăvită. Da, înspăimântat, mi se părea că aud propriul meu glas. Fără voie, vrând să încerc dacă e așa, am murmurat: "Me-dar-dus... Me-dar-dus!" Dar iar se auzi risul sardonice strigând în batjocură: "Fră-ți-oare!... Fră-ți-oare, m-ai... re... recunoscut... de... deschide .. să me... mergem în pădure... în pădure!" "Sărman nebun, spunea vocea mea interioară, surdă și înfiorătoare, sărman nebun, nu-ți pot deschide, nici să merg cu tine în pădurea frumoasă, în minunatul aer primăvaratic

care adie acolo! Sunt ca și tine, întemnițat în întunecata, mucedă celulă!"

Un suspin jalnic și deznădăjduit și bătaia deveni mai înceată, până când încetă; zorile năvăliră pe fereastră, cheile zornăiră și gardianul, pe care nu-l văzusem tot timpul, intră în celula mea.

— S-au auzit, începu el, în noaptea asta tot felul de zgomote în camera dumatăle și voci puternice. Cum explici asta?

— Am obiceiul, replicai pe cât puteam de liniștit, să vorbesc tare, în somn, și chiar dacă, treaz fiind, aş vorbi cu mine însumi, cred că asta mi-este permis.

— Se prea poate, răspunse temnicerul, dar vă este cunoscut că orice încercare de evadare, orice înțelegere cu arestații este sever pedepsită?

Am afirmat cu tărie că nu am asemenea intenții. Câteva ore mai târziu am fost condus la tribunal. Nu era judecătorul care mă audiase la început, ci un altul, mai tânăr, și am observat, de la prima vedere, că îl întrece cu mult pe celălalt în dibăcie și perspicacitate. Se îndreptă prietenos către mine și mă pofti să iau loc. Îl am și acum înaintea ochilor. Pentru vârsta lui era cam scund, capul aproape pleșuv și purta ochelari. În toată făptura lui se citea atâta bunătate și tihnă, încât simțeam că tocmai de aceea un delincvent nu îndeajuns de înrăit nu-i va putea rezista. Întrebările sale, formulate în chip familiar, erau totuși atât de precise, încât nu se putea răspunde decât într-un anume fel:

— Sunt obligat să te întreb (așa începu el) dacă tot ce ai declarat despre biografia dumatăle se întemeiază pe adevăr sau dacă, gândindu-te mai bine, nu ți-a trecut prin minte o împrejurare sau alta pe care ai mai voi s-o menționezi.

— Am spus tot ce aveam de spus despre neînsemnata mea viață.

— N-ai frecventat niciodată călugări?

— Da, la Cracovia, Danzig, Frauenburg, Königsberg. În Königsberg, preoți și capelani care erau slujbașii bisericii.

— În declarația anterioară nu ai spus că ai fost la Frauenburg.

— Fiindcă am crezut că nu merită osteneala să pomenesc o localitate unde nu am stat — după cât îmi amintesc — decât vreo opt zile în călătoria mea de la Danzig spre Königsberg.

— Deci în Kwiecziczewo sunteți născut?

Această întrebare mi-o puse în limba poloneză, dar într-un dialect autentic polonez, tot într-un mod aparent nepăsător. Am fost o clipă într-adevăr derutat, dar m-am recules, am căutat să-mi amintesc din puțină poloneză pe care o învățasem la seminar de la prietenul meu Krczynski și am răspuns:

— Pe moșioara tatălui meu la Kwieczirzevo.

— Cum se chema moșia?

— Krczyniewo, moșia părintească a familiei mele.

— Pentru un polonez băștinaș, nu te exprimi în poloneză prea grozav. Ca să fiu sincer, în dialectul oarecum german. Cum se explică asta?

— De mulți ani nu vorbesc decât germana. Chiar la Cracovia am frecventat mulți prieteni germani care voiau să învețe poloneza de la mine; poate că, fără să-mi dau seama, mi-am însușit accentul, așa cum înveți ușor graiul provincial, uitând limba literară.

Judecătorul se uită la mine, schiță un zâmbet ușor, apoi se întoarce către funcționarul care întocmea procesul verbal și-i dictă ceva cu vocea coborâtă. Am putut distinge limpede cuvintele: "Vizibil în încurcătură" și voiam să mai explic de ce vorbesc atât de prost poloneza, când judecătorul întrebă:

— Nu ați fost niciodată în B.?

— Niciodată.
— Drumul de la Königsberg încoace trebuia să ducă prin acea localitate.
— Am luat-o pe alt drum.
— N-ați cunoscut nicicând un călugăr din mănăstirea benedictină din orașul B.?
— Nu!

Judecătorul sună și dădu aprodului care intrase un ordin discret. Puțin după aceea ușa se deschise și fui cuprins de spaimă și oroare când îl văzui intrând pe pater Cyrillus. Judecătorul mă întrebă:

— Îl cunoști pe omul acesta?

— Nu!... nu l-am văzut niciodată până acum.

Atunci Cyrillus mă țintui cu o privire neînduplecată și se apropie mai mult de mine; își împreună mâinile și strigă în timp ce-l podideau lacrimi grele:

— Medardus, frate Medardus!... În numele lui Cristos, cum mi-e dat să te regăsesc, învinuit de păcatul unei crime diabolice! Frate Medardus, coboară în sufletul tău, recunoaște, pocăiește-te! Îngăduința Domnului e nesfârșită.

Judecătorul părea nemulțumit de vorbele lui Cyrillus și-l întrerupse cu întrebarea .

— Recunoașteți în acest bărbat pe călugărul Medardus al mănăstirii benedictine din B.?

— Așa să-mi ajute Cristos spre mântuirea mea, replică Cyrillus. Nu pot crede altceva decât că acest bărbat, chiar dacă poartă haine orășenești, este acel Medardus care în mănăstirea benedictină din orașul B. și-a făcut noviciatul și a fost uns sub ochii mei. Dar Medardus are semnul roșu al unei cruci, în partea stângă a gâtului și dacă acest om...

— Cred că-ți dai seama, îl întrerupse judecătorul pe călugăr, întorcându-se către mine, că ești luat drept călugărul capucin Medardus din mănăstirea B. și că tocmai acest Medardus e învinuit de crime odioase. Dacă nu ești acel călugăr, îți va fi ușor să dovedești, deoarece Medardus are un anume semn la gât — pe care dumneata, în cazul că ceea ce ai declarat corespunde adevărului — nu-l poți avea; iată deci o *șansă unică*. Descoperă-ți gâtul!

— Nu e nevoie, am răspuns resemnat, o fatalitate cruntă mi-a dat cea mai fidelă asemănare cu acel călugăr Medardus, cu totul necunoscut mie, căci am la gât până și un semn roșu în formă de cruce.

Era într-adevăr urma pe care mi-o lăsase crucea cu diamante a sta-reței, o cicatrice roșie în formă de cruce, pe care timpul nu o ștersese.

— Descopra-ți gâtul! repetă judecătorul.

M-am supus, atunci Cyrillus strigă:

— Sfântă Fecioară, ăsta e, e semnul roșu în formă de cruce!...

Medardus... Ah, frate Medardus, oare ai renunțat cu totul la izbăvirea

Plângând și aproape leșinat, căzu pe un scaun.

— Ce ai de răspuns la afirmația acestui venerabil călugăr? Întrebă judecătorul.

În aceeași clipă mă străbătu ca un fulger: toată descurajarea, care amenința să mă doboare, mă părăsi, vai, era chiar diavolul care-mi șopti: "Ce pot face acești nevolnici împotriva minții, a spiritului tău luminat?... Vrei să renunți la Aurelia?" Am izbucnit aproape cu sălbăticie și în batjocură:

— Acest călugăr, prăbușit aici în scaun, e un bătrân nerod, un debil mintal și în închipuirea lui nebună mă confundă cu un călugăr fugar din mănăstirea benedictină, cu care s-ar putea să am o vagă asemănare.

Până acum judecătorul își păstrase calmul, fără a-și schimba atitudinea; pentru prima oară chipul său luă o expresie întunecată și plină de

gravitate; se ridică și mă privi ținând în ochi. Trebuie să recunosc că până și scânteierea ochelarilor lui era pentru mine ceva insuportabil, oribil, nu mai puteam vorbi; cuprins de o furie disperată, cu pumnii încheștați în dreptul frunții, am strigat în gura mare: "Aurelia!"

— Ce e asta, ce înseamnă acest nume? întrebă răstit judecătorul.

— O fatalitate oarbă mă jertfește unei morți infame, am spus eu cu voce surdă, dar sunt nevinovat, sigur... sunt complet nevinovat... dați-mi drumul... fie-vă milă... simt cum începe să urle nebunia prin vinele și nervii mei... dați-mi drumul!

Liniștindu-se din nou, judecătorul dictă grefierului ceva ce nu înțelegeam; în cele din urmă, îmi citi procesul-verbal în care era consemnat tot ce mă întrebases și tot ce răspunsesem, precum și declarația lui Cyrillus. A trebuit să iscălesc, apoi judecătorul mă obligă să scriu ceva atât în germană cât și în poloneză; m-am supus. Judecătorul luă textul german și-l înmână lui pater Cyrillus, care între timp își revenise, cu întrebarea:

— Au aceste caractere asemănare cu scrisul lui Medardus?

— E mâna lui până în cele mai mici amănunte! răspunse Cyrillus și iar se întoarse către mine.

Voia să vorbească, dar, la un semn al judecătorului, tăcu. Omul legii cercetă cu luare aminte foaia scrisă de mine în poloneză, apoi se ridică, veni foarte aproape de mine și spuse pe un ton grav și hotărât:

— Nu ești polonez. Scrisul acesta e total inexact, plin de greșeli de gramatică și ortografie. Nici un polonez de baștină nu scrie așa, chiar dacă ar fi mai puțin instruit ca dumneata.

— Sunt născut în Kuיעziczewo, deci polonez. Dar chiar în cazul că n-aș fi, că împrejurări tainice m-ar obliga să-mi reneg identitatea și poziția, încă nu e obligatoriu să fiu călugărul Medardus care presupun că a fugit din mănăstirea din orașul B.

— Vai, frate Medardus, interveni Cyrillus, oare nu te-a trimis venerabilul nostru prior Leonardus, bizuindu-se pe devotamentul și pietatea ta, la Roma?... Frate Medardus! În numele lui Cristos, nu mai renega în chip nelegiuit ordinul sfânt din care ai evadat!

— Vă rog să nu ne întrerupeți! spuse judecătorul și continuă, adresându-mi-se: Trebuie să-ți atrag atenția că depoziția demnă de încredere a acestui venerabil călugăr întărește cu prisosință bănuiala că ești cu adevărat Medardus. Nu vreau să-ți ascund că vei fi confruntat cu mai multe persoane care au recunoscut în dumneata, în chip neîndoielnic, pe acel călugăr. Printre aceste persoane se află una, de care, dacă bănuielile se confirmă, trebuie să te temi. Chiar printre lucrurile dumitale s-a găsit ceva care este în sprijinul bănuielii ce te apasă. În concluzie, în curând vor sosi vești despre așa-zisele dumitale legături familiale, cu cercetarea cărora au fost însărcinate autoritățile din Poznan. Toate astea ți le spun deschis, mai mult decât îmi permite funcția mea, ca să te convingi cât de puțin mă bizui pe vreun vicleșug în cazul că, acele bănuieli fiind întemeiate, te-ar sili să mărturisești adevărul. Pregătește-te cum vrei: dacă ești în realitate învinuitul Medardus, crede-mă că ochiul judecătorului va străpunge pe loc cel mai tare înveliș; atunci vei ști foarte precis de ce crime anume ești acuzat. Dacă, dimpotrivă, ești acel Leonard de Krczynski, drept care te dai și un joc ciudat al naturii, făcând abstracție de anumite semne distinctive, te-a făcut să semeni cu acel Medardus, atunci vei găsi dumneata însuși ușor mijloace s-o dovedești. Îmi pare că ești într-o stare de adâncă agitație și chiar și din acest motiv am întrerupt dezbaterile, vrând între timp să-ți dau răgazul pentru o matură chibzuință. După cele întâmplate astăzi, cred că temeiurile nu-ți lipsesc.

— Considerați așadar declarațiile mele cu totul mincinoase? Vedeți

în mine pe transfugul călugăr Medardus? Așa l-am întrebat.

Judecătorul îmi răspunse cu o ușoară plecăciune:

— Adio, domnule de Krczynski! după care fui condus în celulă.

Vorbele judecătorului mă străpunseră ca niște țepi încinse. Tot ce declarasem mi se părea plat și prostesc. Că persoana cu care urma să fiu confruntat și care trebuia să-mi inspire o teamă atât de grozavă, era limpede că nu putea fi decât Aurelia. Cum aş fi putut suporta așa ceva? Mă căzneau să-mi amintesc ce s-a găsit compromițător printre lucrurile mele, și-mi căzu ca o piatră pe inimă, căci păstrasem din timpul când mă aflam la castelul baronului din F. un inel gravat cu numele Euphemiei, precum și geanta lui Victorin, legată cu cingătoarea de călugăr pe care o luasem, în fuga mea, cu mine. Mă socoteam pierdut. Disperat, măsuram celula în lung și-n lat. Parcă cineva îmi șoptea, îmi țiuia în urechi: "Nerodule, de ce pierzi curajul? Nu te gândești la Victorin?" Am strigat: "Haha! cauza nu e pierdută, dimpotrivă, e câștigată!" Ce z bucium și clocot în sinea mea! Mă gândisem de mai înainte că printre hârtiile Euphemiei trebuia să se găsească ceva care să dovedească apariția lui Victorin la castel în haine de călugăr. Sprijinindu-mă pe acest amănunt, am vrut într-un fel să mă prevalez de o întâlnire cu Victorin, ba chiar cu Medardus, drept care eram luat. Acea aventură la castel, care se terminase atât de tragic, din ceea ce știam eu însumi cât și din auzite, asemănarea mea cu cei doi, aveam să le folosesc într-un fel inofensiv. Cel mai mic detaliu trebuia cântărit minuțios; voiam deci să descriu romanul care trebuia să mă salveze. Mi se aproară cele necesare pentru scris ca să aștern pe hârtie vreun amănunt al vieții mele pe care-l omiseseam. Am lucrat neobosit până noaptea. În timp ce scriam, imaginația mea se-nfierbânta, totul se închea ca o povestire adevărată, și tot mai mult se urzea canavaua unor minciuni fără sfârșit, cu caro speram să ascund judecătorului adevărul.

Clopotul din turn sunase miezul nopții, când auzii din nou ciocănitul care în noaptea trecută mă tulburase atât. Nu voiam să dau atenție, dar bătăile se înteteau și, printre ele, râsete și gemete. Bătând cu pumnul în masă, am strigat: "Liniște acolo!" sperând să-mi revin din groaza ce mă cuprinsese: dar atunci din nou auzii râsul strident și tăios răsunând prin boltă și îngânând: "Fră-ți-oa-re... Fră-ți-oa-re... viu spre tine... spre ti... ne, de... des. . chide... deschide!"^b Apoi, lângă mine, sub pardoseală, cineva începu să răzuie, să huruie, să zgârie și iar râsete și gemete; mai tare, tot mai tare se făcea zgomotul, huruitul, zgâriatul și, printre ele, lovituri puternice și înfundate ca la prăbușirea unor grămezi masive M-am ridicat cu lampa în mână. Atunci ceva se mișcă sub piciorul meu, pașii mai departe și văzui pe locul unde stătusem înainte, cum o lespede se desprinsese. Am apucat-o și, destul de ușor, am scos-o cu totul. O rază întunecată străbătu prin deschizătură, un braț gol cu un cuțit lucitor în mână se întinse către mine. Cuprins de oroare m-am dat îndărăt. Atunci de jos am deslușit un bâiguit; "Fră-ți-oare! Fră-ți-oare, Medardus e aici, sus... apucă, apucă, ia, ia!... Sparge... sparge, în pădure... în pădure!" Repede m-am hotărât: fugă și salvare; dezbărat de groază, am apucat cuțitul din mâna care mi-l oferea și am început să sparg cu avânt mortarul dintre lespezi. Cel de dedesubt împingea energic în sus. Patru, cinci lespezi erau date în lături, atunci apăru un om gol până la mijloc și mă privi spectral, rânjind nebunește și înfricoșător. Raza lămpii căzu din plin pe fața lui și — recunoscându-mă în el — îmi pierdui mințile; cu o durere groznică în brațe mă trezii dintr-un leșin adânc; de jur împrejur era lumină, temnicerul stătea în fața mea cu o lanternă puternică, zăngănit de lanțuri și lovituri de ciocan duduiau spre bolțile închisorii. Se străduiau să mă prindă în cătușe. Afară de lanțurile de la mâini și de la picioare mi-au pus în jurul trupului un cerc de fier, fixat cu un lanț de zid.

— Sper că domnul nu va mai încerca să se gândească să spargă pardoseala, zise temnicerul.

— Dar de fapt ce a făcut individul? Întrebă un fierar.

— Ehe, replică temnicerul, cum, nu știi? Tot orașul vorbește despre asta. E un blestemat de călugăr care a ucis trei ființe omenești. Dar totul s-a aflat. În câteva zile o să avem o petrecere mare. Roțile vor intra în joc.

Nu mai auzeam nimic, căci din nou îmi pieriseră simțurile și judecata. M-am trezit foarte greu din toropeală, era întuneric și, în sfârșit, prin câteva fâșii mate, lumina zilei pătrunse în celula scundă și boltită, înaltă de șase picioare, unde, după cum observasem acum spre groaza mea, fusesem adus din închisoarea mea de mai înainte. Mi-era sete, am apucat cana cu apă de lângă mine și deodată, umedă și rece, mi se strecură printre degete o broască oribilă și buhăită. Cuprins de greață și dezgust, am lăsat cana din mână. "Aurelia!" am gemut în deznădejdea și mizeria fără margini care se abătuse asupra mea. "Și pentru atâta lucru, mi-am zis în sinea mea, jalnica tăgăduia și josnica minciună în fața justiției? Toate artificii ipocrite ale fățarnicului? Pentru ea, ca să prelungești cu câteva ore o viață distrusă și plină de chinuri. Ce vrei, nebunule? S-o dobândești pe Aurelia care numai printr-o crimă abominabilă ar putea deveni a ta? Căci chiar dacă vei reuși grație minciunii să creadă lumea în nevinovăția ta, ea va recunoaște în tine pe mârșavul asasin al lui Hermogen și te va detesta. Mizerabile, nerod smintit, unde sunt planurile tale mărețe, credința în puterea ta supranaturală, cu care vei putea diriger până și destinul, după voia ta? Nu vrei să nimicești viermele care cu mușcături mortale îți roade măduva inimii? Vei pieri rușinos într-o deznădejde fără scăpare, chiar dacă brațul Justiției te va cruța!" Astfel jelindu-mă în gura mare m-am aruncat pe salteaua de paie și am simțit pe piept o apăsare, care părea să provină de la un obiect tare din buzunarul vestei mele. Am băgat mâna și am scos un cutitaș. Niciodată cât am fost încarcerat nu am avut la mine un cuțit, trebuia deci să fie același pe care Eul meu fantomatic mi-l dăduse. Cu greu m-am ridicat și am ținut cuțitul în raza de lumină care pătrundea în celulă. Am zărit mânerul de argint lucitor. Fatalitate de nepătruns! Era același cuțit cu care-l uciseseam pe Hermogen și pe care-l pierdusem de câteva săptămâni. Deodată izbucni în pieptul meu, ca o lumină minunată, ceva ca o mângâiere și izbăvire din oprobriu. Modul enigmatic în care căpătasem cuțitul era un semn al puterii eterne, arătându-mi cum să-mi ispășesc nelegiuirile, cum s-o împac prin moarte pe Aurelia. Ca o flacără divină mă încălzea acum iubirea pentru Aurelia, orice poftă vinovată se îndepărtase de mine. Parcă o vedeam ca atunci când îmi apăruse în ceasul spovedaniei, în capela din mănăstirea benedictină. "E adevărat că te iubesc, Medardus, dar tu nu m-ai înțeles!... Iubirea mea este moartea — așa îmi îngâna și mă învăluia vocea Aureliei — hotărârea mea era fermă; să mărturisesc judecătorului, nesilit de nimeni, povestea fantastică a rătăcirilor mele și apoi să-mi curm viața!

Temnicerul se ivi în celulă și-mi aduse o hrană mai bună decât căpătăm de obicei, precum și o sticlă cu vin.

— Așa a ordonat prințul! îmi spuse el, în timp ce puneau lucrurile pe masa pe care o ducea un servitor și desprindea lanțul ce mă ținut de perete.

L-am rugat să comunice judecătorului că doresc să fiu audiat din nou având de declarat multe lucruri care-mi apăsau sufletul. Îmi promise să execute însărcinarea, iar eu așteptai zadarnic să fiu chemat la interogatoriu; nimeni nu se mai arătă, până când servitorul, când se întunecase de-a binelea, veni și aprinse lampa care atârna de tavanul

boltit. În sinea mea era acum o liniște desăvârșită, dar mă simțeam foarte epuizat și căzui de îndată într-un somn adânc. Se făcea că eram condus într-o încăpere lungă, boltită și sumbră, unde am zărit un șir de preoți în sutane negre, tronând pe scaune înalte, așezate de-a lungul peretelui. În fața lor, la o masă acoperită cu o cuvertură roșie ca sângele, stătea judecătorul și lângă el un călugăr dominican în talarul ordinului său.

"Te afli acum, rosti judecătorul cu voce solemnă, în fața justiției clericale, deoarece tu, călugăr îndărătnic și nelegiuit, zadarnic ți-ai tăgăduit starea și numele. Franciskus cu numele călugăresc de Medardus, spune căror crime te-ai dedat?"

Avusesem intenția să-mi mărturisesc deschis toate păcatele și nelegiuirile comise, dar, spre groaza mea, ceea ce spuneam nu era nicidecum ceea ce gândeam și voiam să spun. În loc de o mărturisire cinstită și plină de căință, m-am pierdut într-o vorbărie fără șir și fără rost. Atunci dominicanul care stătea în fața mea, mare cât un uriaș și străpungându-mă cu o privire de foc, zise: "La tortură cu tine, călugăr nesimțit și încăpățânat!" Făpturile ciudate din jurul meu se ridicară și întinseră către mine brațele lor lungi, strigând cu voce răgușită și înfiorătoare: "La tortură cu el!" Am scos cuțitul și mi l-am repezit în inimă, dar brațul mi se îndreptă fără voie în sus. Nimerii gâtul și, la semnul crucii, lama cuțitului se sfărâmă ca cioburile de sticlă, fără să mă rănească. Atunci gealații mă apucară și mă împinseră într-o hrubă subterană. Dominicanul și judecătorul veniră după mine. Din nou mă siliră să mărturisesc. M-am împotrivit încă o dată, dar între vorbire și gând se săpa o prăpastie adâncă. Plin de remușcare, zdrobit de o rușine fără seamăn, recunoșteam în sinea mea totul — însă ceea ce spunea gura mea era ceva neghiob, confuz, fără noimă. La semnul dominicanului, slugile călăului m-au dezbrăcat, mi-au legat mâinile la spate și, ridicat în sus, simțeam cum încheieturile întinse pârlăiau gata să se frângă. În durerea mea fără margini, am țipat tare și m-am trezit. Durerea de la mâini și din picioare provenea de la greutatea lanțurilor dar, afară de asta, mai simțeam și o apăsare pe ochi și nu-i puteam deschide. Deodată îmi păru că mi se ia o povară de pe frunte: un călugăr dominican stătea în fața culcușului meu de paie. Visul devenea viață și sângele îmi îngheță în vine. Nemișcat ca o statuie, cu brațele încrucișate, călugărul stătea acolo și mă fixa cu ochii goi din orbitele negre. Îl recunoscu pe fiorosul pictor și căzui aproape leșinat pe salteaua mea de paie. Poate că nu era decât o plăsmuire a simțurilor mele surescită din pricina visului. Mi-am făcut curaj și m-am ridicat dar, nemișcat, călugărul stătea și mă privea ținând cu orbitele lui întunecate. Atunci am strigat înnebunit de disperare: "Făptură îngrozitoare... piei din fața mea!... Nu... tu nu ești om, tu ești diavolul însuși, cel care vrea să mă prăvale în prăpastia veșnică... pleacă, nelegiuitule! pleacă!" "Sărman miop nătâng, eu nu sunt acela care tinde să te înlănțuie în cătușe de fier și să te înstrăineze de misiunea sacră căreia te-a hărăzit puterea eternă! Medardus! sărman miop nătâng! Ți-am părut groaznic, înfricoșător, atunci când, deasupra abisului, ai rostit blestemul veșnic! Te-am prevenit, dar nu m-ai înțeles. Ridică-te, apropie-te de mine!" Călugărul spusese toate acestea cu vocea sugrumată de o mâhnire care-ți frângea inima; privirea lui de care mă îngrozeam era mai caldă, mai duioasă, trăsăturile feței se îmblânzaseră. O tristețe adâncă îmi covârși sufletul; cel care odinioară îmi păruse atât de înfricoșător, mi se înfățișa acum ca un trimis al puterii eterne, să mă îmbărbăteze și să mă consoleze în mizeria nesfârșită a decăderii mele. M-am ridicat din pat, m-am apropiat de el, nu era o nălucă, i-am atins haina, am îngenunchat fără voie și el îmi puse mâna pe creștet în semn

de binecuvântare. Atunci îmi apărură viziuni minunate în culori luminoase. Ah, eram în pădurea sfântă! Da, era același loc unde, în fragedă copilărie, pelerinul cu îmbrăcămintea ciudată îmi adusese băiatul miraculos. Am vrut să merg mai departe, să intru în biserica pe care o vedeam aproape de mine. Acolo (așa mi se părea) urma ca, ispășindu-mi vina și pocăindu-mă, să obțin iertarea pentru grelele-mi păcate. Dar am rămas împietrit — nu mă puteam regăsi, nu mă puteam înțelege. Atunci o voce înăbușită, surdă, spuse: "Gândul este fapta!" Visurile se estompară; pictorul era cel care rostise acele cuvinte. "Făptură neînțeleasă, oare tu ai fost de față în acea nenorocită dimineață, în mănăstirea benedictină din B., orașul de reședință, și tot tu mai apoi...?" "Oprește-te, mă întrerupse pictorul, eu am fost cel ce pretutindeni ți-am stat aproape ca să te scap de la pieire și rușine, dar judecata ta îți rămânea potrivnică! Trebuie să-ți duci menirea până la capăt spre propria-ți mântuire!" "Ah! am strigat deznădăjduit, de ce nu mi-ai oprit brațul împins de nelegiuire criminală spre acel tânăr..." "Nu-mi era îngăduit, mă întrerupse pictorul, nu întreba mai mult! E o cutezanță să vrei să încalci voința puterii veșnice... Medardus! te apropii de țelul tău... mâine!"

M-am cutremurat simțind un fior de gheață, căci eram convins că îl înțelegeam foarte bine pe pictor. El știa și îmi aproba hotărârea de a mă sinucide. Pictorul se îndreptă cu pași măsurați spre ușa celulei. "Când, când te voi mai vedea?" "La termen!" strigă el solemn și cu voce tunătoare, încât bolta răsuna: "Deci mâine?" Ușa se răsuci ușor în țâțâni, pictorul dispăruse...

De cum se crăpă de ziuă, apăru temnicerul cu ajutoarele lui și îmi scoaseră cătușele de la brațele și picioarele rănite. Era vorba să fiu dus numaidecât sus, la interogator. Cufundat în gânduri, împăcat cu ideea morții apropiate, am pășit în sala tribunalului; mărturisirea o formulasem în sinea mea în așa fel încât speram să istorisesc judecătorului, scoțând în evidență cel mai mic amănunt, o scurtă dar impresionantă povestire. Judecătorul îmi ieși grăbit în întâmpinare; probabil că eram foarte schimbat la față, căci văzându-mă, zâmbetul jovial de pe buzele lui se preschimbă într-o expresie de milă adâncă. Îmi luă ambele mâini și mă împinse ușor în fotoliul lui. Apoi, privindu-mă ținută, spuse liniștit și solemn:

— Domnule de Krczynski, am să vă comunic o veste îmbucurătoare: sunteți liber! Ancheta a fost oprită din ordinul prințului. Ați fost confundat cu o altă persoană și vina o poartă asemenea ei izbitoare cu dumneavoastră. E clar, foarte clar, vi s-a fost dovedită nevinovăția... Sunteți liber!

Totul fremăta, vuia și se-nvârtea în jurul meu. Statura judecătorului se reliefa multiplicată de sute de ori prin negura deasă, totul se scufunda într-un întuneric adânc. Am simțit apoi cum mi se freca fruntea cu apă rece și mi-am revenit din starea de leșin în care căzusem.

Judecătorul îmi citi apoi un scurt proccs-verbal, care-mi făcea cunoscută sistarea procesului și avea ca urmare eliberarea mea din închisoare. Am iscălit fără să pot scoate o vorbă. Un sentiment dureros, negrăit de nimicitor, îmi sugruma orice bucurie. Așa cum mă privea judecătorul, cu o blândețe care-mi pătrundea în suflet, simțeam că era de datoria mea, acum când eram crezut nevinovat și lăsat liber, să mărturisesc, nesilit, toate nelegiuirile comise și apoi să-mi împlânt cuțitul în inimă. Voiam să vorbesc dar judecătorul dădea impresia că ar vrea să mă vadă plecat. M-am îndreptat spre ușă, dar el veni după mine și spuse liniștit:

— Acum am încetat să fiu judecător; din prima clipă când v-am văzut, m-ați interesat în cel mai înalt grad. Oricât — va trebui să admiteți acest lucru — aparențele erau împotriva, am dorit de la început să nu fiți

cu adevărat, infamul, criminalul călugăr drept caro erați luat. Acum pot să vă spun în mod confidențial... Nu sunteți polonez. Nu v-ați născut la Kwiecziczevo. Nu vă numiți Leonard de Krczynski.

Cu calm și hotărâre, am răspuns:

— Nu!

— Și nici cleric nu sunteți? Întrebă judecătorul în continuare, în timp ce cobora ochii ca să-mi ascundă privirea inchișorului.

Simții un clocot lăuntric.

— Ascultați-mă deci! am izbucnit.

— Tăcere! mă întrerupse judecătorul; ceea ce am crezut din primul moment și cred și acum, se confirmă. Văd că aici sunt în joc împrejurări enigmatice și că dumneavoastră sunteți legat, printr-un tainic fir al soartei, de persoane suspuse de la Curte. Nu mai ține de îndatoririle mele profesionale să pătrund mai adânc și aș socoti ca pe o indiscreție de prost gust să storc amănunte despre persoana dumneavoastră, despre condițiile speciale din viața dumneavoastră intimă. Dar ce-ar fi dacă v-ați smulge din tot ce vă amenință liniștea și ați părăsi aceste locuri? După cele întâmplătoare, cred că nu vă veți mai simți bine aici!

De îndată ce judecătorul pronunțase aceste cuvinte, parcă toate umbrele negre care mă împresuraseră se risipiseră. Redobândisem viața, și bucuria arzătoare de a trăi urca în nervii și sângele meu. Aurelia! La dânsa mă gândeam din nou, și acum să părăsesc aceste locuri, să mă depărtez de dânsa? Suspinai din adânc:

— Și pe ea s-o părăsesc?

Judecătorul se uită uluit la mine și spuse repede:

— Ah! Acum cred că văd limpede. Facă Cerul, domnule Leonard, ca o tristă presimțire care abia acum mi se dezvăluie, să nu se împlinească!

Vedeam din nou în sinea mea totul sub altă înfățișare. Nu mai simteam nici urmă de remușcare și socoteam aproape o obrăznicie sfruntată, când cu un calm simulat am întrebant:

— Și totuși, mă considerați vinovat?

— Permiteți-mi, domnul meu, răspunse cu gravitate judecătorul, să-mi păstrez pentru mine convingerile care par să se sprijine pe o intuiție personală; s-a stabilit cu toate mijloacele și formele legale că nu puteți fi călugărul Medardus, deoarece acest Medardus se află aici și a fost recunoscut de pater Cyrillus, care s-a înșelat din cauza izbitoarei lui asemănări cu dumneavoastră și chiar acest călugăr capucin nu neagă a fi acel Medardus! Astfel, după toate aceste întâmplări, iată-vă în afara oricăror bănuieli. Și cu atât mai mult sunt îndreptățit să cred că vă simțiți despovărat de orice vină!

În aceeași clipă, judecătorul fu chemat de un servitor, așa că discuția noastră fu întreruptă, tocmai când începuse să fie mai chinuitoare pentru mine.

M-am dus la locuința mea și am găsit toate așa cum le lăsasem. Hârtiile mele care fuseseră sechestrare se găseau acum pe masa mea de scris într-un pachet sigilat, numai portvizitul lui Victorin, inelul Eiiphemiei și cingătoarea de călugăr lipseau, așa că bănuielile mele din închisoare se confirmară. Nu trecu mult și apărut un servitor de la Curte, care îmi înmână un bilet scris de mâna prințului, o dată cu o tabacheră bătută în pietre prețioase.

"Vi s-au întâmplat lucruri groaznice, domnule de Krczynski, scria prințul, dar nici eu și nici judecătorii mei nu suntem vinovați. Aveți o asemănare izbitoare cu un individ infam; acum însă totul s-a lămurit în favoarea dumneavoastră; vă trimit un semn al bunăvoinței mele și sper să vă revăd curând."

Favoarea prințului îmi era tot atât de indiferentă ca și darul lui; o tristețe fără margini mi se strecurase în suflet, probabil consecința regimului aspru al închisorii; simțeam că trebuie să fiu susținut fizicește, așa că m-am bucurat când se ivi medicul Curtții. Partea medicală fu rezolvată repede.

— Nu e oare, începu apoi doctorul, o deosebită înlănțuire a soartei, ca tocmai în momentul când toți aveam convingerea că ești acel infam călugăr care adusese atâta nenorocire în familia baronului F., să apară adevăratul vinovat și dumneata să fii absolvit de orice bănuială?

— Vă asigur că nu sunt informat asupra împrejurărilor care au prilejuit eliberarea mea. Judecătorul mi-a spus doar în treacăt că acel călugăr Medardus, urmărit de autorități și cu care eram confundat, s-ar afla aici.

— Nu s-a aflat aici, ci a fost adus, legat într-o trăsură și, lucru curios, chiar o dată cu sosirea dumatăle. Îmi vine acum în minte că, în clipa când voiam să vă povestesc întâmplările petrecute la Curtea noastră domnitoare, am fost întrerupt tocmai când am vrut să aduc vorba despre acel mizerabil Medardus, fiul lui Francesco, și despre fapta lui mârșavă săvârșită la castelul baronului F.; voi relua acum firul evenimentelor, întrerupt atunci. Sora principesei noastre domnitoare, precum știți, stareța mănăstirii benedictine din orașul R, a luat cândva sub ocrotirea ei o femeie sărmana cu un copil, când se întorceau dintr-un pelerinaj la Teiul Sunt.

— Femeia era văduva lui Franceseo și băiatul nimeni altul decât Medardus.

— Exact, dar de unde știți acest lucru?

— În chipul cel mai bizar, am aflat despre misterioasele întâmplări din viața călugărului Medardus. Până-n clipa când a fugit din cartelul baronului din F. sunt perfect informat de tot ce s-a petrecut acolo.

— Dar cum?... de la cine?

— Un vis mi-a înfățișat totul ca aieva.

— Glumiți?

— Deloc. Este aidoma de parcă am auzit în vis povestea unui nenorocit, jucăria unor forțe tenebroase, om azvârlit de colo-colo, și împins din crimă în crimă. În călătoria mea care ducea înapoi, diligența a trecut din greșeală prin pădure... Am intrat în casa pădurarului și acolo...

— Aha! Înțeleg acum, l-ați găsit acolo pe călugăr...

— Așa e, dar era nebun.

— Se pare că nu mai e. Oare avea încă de atunci clipe de luciditate și nu ascundea nimic?...

— Nu chiar așa. Noaptea, neștiind că mă aflam în casa pădurarului, dânsul a intrat la mine în cameră. Asemănarea mea izbitoare cu el l-a îngrozit. Mă credea alter-ego-ul său a cărui apariție îi vestea moartea. Bâiguia, gângăvea mărturisiri; obosit de drum, mă copleși fără voia mea somnul; era ca și cum călugărul continua să vorbească liniștit și resemnat și, de fapt, nu-mi pot da seama când și cum a început visul. Mi se pare că nebunul susținea că nu el a omorât-o pe Euphemia și apoi pe Hermogen, și că ucigașul amândurora era contele Victorin...

— Bizar, nespun de bizar, dar de ce ați ascuns toate astea judecătorului?

— Cum puteam spera că judecătorul ar putea da câtuși de puțin crezare unei povestiri care i-ar fi apărut de domeniul fanteziei? Oare justiția penală își poate îngădui să creadă în minuni?

— Cel puțin trebuia să vă fi dat imediat seama că vă confundă cu călugărul nebun și să-l indicați pe dânsul ca fiind capucinel Medardus.

— Desigur, și mai ales după ce un bătrân nerod, cred că-l cheamă Cyrillus, a vrut cu orice preț să vadă în mine pe fratele lui de mănăstire.

Nu mi-a trecut prin minte că nebunul e însuși călugărul Medardus și crima de care mi se spovedise mie va putea forma obiectul procesului meu de acum. Dar din cele spuse de pădurar, călugărul nu și-a mărturisit niciodată numele și atunci cum s-a ajuns la această descoperire?

— În modul cel mai simplu. Călugărul, precum știți, a stat câțva timp la pădurar; părea vindecat, dar deodată nebunia reizbucni cu atâta furie, încât pădurarul a fost nevoit să-l aducă înapoi ca să fie închis într-un ospiciu. Acolo a stat zi și noapte, cu privirea rătăcită, imobil ca o statuie. Nu scotea o vorbă și trebuia să fie hrănit ca un prunc, căci nu-și mișca mâna. Toate încercările de a-l scoate din inerție rămăseseră zadarnice; mijloace drastice nu i se puteau aplica fără primejdia de a-i pricinui o nouă criză de nebunie furioasă. Acum câteva zile, fiul cel mai mare al pădurarului vine la oraș și se duce la ospiciu să-l revadă pe călugăr. Impresionat de starea deznădăjduită a nenorocitului, când să iasă pe poartă, îl zărește pe pater Cyrillus de la mănăstirea capucinilor, care tocmai trecea pe acolo. Îi adresează rugămintea să se ducă la bolnav, sperând ca vorbele unui cleric din tagma lui să-i aducă poate vindecarea. Când Cyrillus îl zărește pe călugăr, se dă înapoi îngrozit: "Sfântă Fecioară! Medardus, nefericite Medardus!" Astfel izbucnește Cyrillus, și în aceeași clipă, ochii rătăciți ai lui Medardus capătă viață. Se scoală în picioare și, cu un strigăt surd, cade sleit de puteri, la pământ. Cyrillus și ceilalți care se aflau de față la această întâmplare, se duc imediat la președintele tribunalului, comunicându-i cele petrecute. Judecătorul însărcinat cu anchetarea dumneavoastră se duce cu Cyrillus la ospiciu: îl găsesc pe călugăr foarte istovit, dar fără urmă de nebunie. Acesta recunoaște că el e călugărul Medardus din mănăstirea capucinilor din orașul B. Cyrillus, pe de altă parte, a declarat că asemănarea dumneavoastră cu Medardus l-a indus în eroare. Acum abia își dă seama cât de mult se deosebește domnul Leonard de Medardus la privire, mers și statură. S-a descoperit până și semnul crucii în partea stângă a gâtului de care s-a făcut atâta vâlvă la anchetă. Apoi călugărul este interogat cu privire la cele petrecute în castelul baronului F. "Sunt un criminal infam, spuse el cu vocea sugrumată, abia perceptibilă; am groaznice muștrări de cuget pentru ceea ce am comis. Singur m-am lăsat înșelat în ce mă privește pe mine și sufletul meu nemuritor!... Îndurare! să mi se dea timp... totul... voi mărturisi totul!" Informat de toate acestea, prințul dă imediat ordin să vi se claseze procesul și să fiți eliberat din detenție. Aceasta e povestea absolvirii dumneavoastră. Călugărul a fost închis în temniță.

— Și a mărturisit totul?! El a ucis-o pe Euphemia și pe Hermogen? Și cum stau lucrurile cu contele Victorin...?

— Pe câte știu, procesul călugărului începe abia astăzi. Dar în ce privește pe contele Victorin, s-ar părea că acele întâmplări au o strânsă legătură cu Casa noastră domnitoare și că trebuie să rămână tănuite.

— Nu prea văd cum se leagă evenimentele de la Castelul baronului de F. cu catastrofa de la Curtea voastră.

— De fapt, eu mă gândeam mai mult la persoane decât la cele întâmplate.

— Nu vă înțeleg.

— Vă amintiți exact de povestirea mea despre acea catastrofă care a pricinuit moartea fratelui prințului nostru domnitor?

— Desigur.

— Nu vă este oare limpede că Francesco nutrea o iubire vinovată pentru italiancă? Că el era acela care se furișase înaintea prințului în camera nupțială și că tot el l-a ucis pe prinț? Victorin este fructul acelei fapte josnice. El și Medardus sunt fiii *aceluiși tată*: Victorin a dispărut fără urme, toate cercetările au rămas zadarnice.

— Călugărul l-a îmbrâncit în "Râpa diavolului". Blestemat fie ucigașul fratelui său!

În clipa în care rostisem cu tărie aceste vorbe, se auzi ușor acea bătaie a monstrului fantomatic care mă tulburase atunci în temniță. Zadar-nic am încercat să înving groaza care m-a cuprins. Doctorul păru să nu observe cătuși de puțin zgomotul și nici lupta mea lăuntrică. Continuă:

— Cum?... V-a mărturisit călugărul că și Victorin a fost doborât de mâna lui?

— Da. Cel puțin asta am dedus din relatările lui confuze, dacă pun în legătură cu ele dispariția lui Victorin, ceea ce înseamnă că lucrurile s-au petrecut într-adevăr astfel. Blestemat fie dementul ucigaș al fratelui său!

Ciocăniturile, suspinele și gemetele se înteteau. Un râs ascuțit care suieră prin încăpere, părea să sune astfel: "Medardus... Medardus... ha... ha... hai, vino-mi în a-ju-tor!" Doctorul, fără să observe nimic, continuă:

— O taină ciudată pare să învăluie originea lui Francesco. E foarte probabil că e înrudit cu Casa domnitoare. Un lucru e cert, că Euphemia este fiica...

Cu o smucitură înspăimântătoare, încât balamalele scrâșniră, ușa se deschise și un râs strident ajunse până la mine. "Ho, ho... ho... ho... frăți-oare, am zbierat ca un nebun, hoho... încoace... hai, hai, dacă vrei să te lupți cu mine... cucuveaua face nuntă; acum ne vom urca pe acoperiș, ne vom lupta și cel care-l prăvale pe celălalt, este rege și are voie să bea sânge..."

Doctorul mă cuprinse în brațe și strigă:

— Ce înseamnă asta? Ce înseamnă asta? Sunteți bolnav... de fapt grav bolnav. Imediat, imediat la pat!

Dar eu priveam țință spre ușa deschisă să văd dacă dezgustătorul meu alter-ego nu va intra cumva în încăpere. Însă n-am văzut nimic și mi-am revenit din spaima grozavă care mă cuprinsese cu gheare de gheață. Doctorul susținea că sunt mai bolnav decât credeam eu și puneă totul pe seama carcerii și a dezechilibrului pricinuit de mersul procesului. Aveam nevoie de sfaturile sale, dar mai mult decât știința lui contribuise la rapida mea însănătoșire faptul că nu se mai auzeau bătăile și că înfricoșătorul meu alter-ego părea să mă fi părăsit.

Într-o dimineață, soarele primăvărat ic își arunca razele de aur, prietenoase și vesele în camera mea; dulci miresme năvăleau prin fereastră; un dor nemărginit mă îmbia să ies în aer liber și, neținând seama de recomandăția doctorului, am alergat înspre parc. Copaci și tufișuri, foșnind și şușotind, salutau pe cel ce-și revenise dintr-o boală primejdioasă. Am respirat din plin, ca trezit dintr-un somn lung și greu; suspine adânci erau expresia fără cuvinte a unei dulci emoții și se îngemănau cu ciripitul păsărilor, cu zumzetul și vârtejul găzelor colorate. Da! Un vis apăsător îmi readuse în minte nu numai întâmplările mai recente, ci întreaga mea viață, de asemeni scena când mă aflam pe alea umbrită de platani întunecoși și părăsisem mănăstirea. Se făcea că mă găseam în grădina capucinilor din B. Din crângul depărtat se ivea crucea înaltă căreia, cu adâncă ferveare, îi implorasem cândva puterea de a rezista oricărei ispite. Crucea părea să fie ținta unde trebuia să ajung și să mă prostern în țărână ca să mă pocăiesc și să ispășesc ticăloșia unor dorinți vinovate cu care mă ademenise diavolul; am pășit înainte înălțându-mi mâinile împreunate și privirea ațintită spre cruce. Mai tare, tot mai tare băntuia curentul de aer — mi se părea că aud cântecele de slavă ale călugărilor, dar nu erau decât zvonurile vrăjite ale pădurii pe care vântul le iscase vâjâind printre copaci, tăindu-mi răsuflarea, astfel încât am fost nevoit să mă opresc, să mă sprijin de un trunchi, ca să nu cad grămadă. Dar mă simțeam atras cu o forță de neînvins către crucea îndepărtată.

Mi-am încordat puterile și am pășit mai departe, dar n-am putut ajunge decât până la movilița de mușchi din preajma crângului; m-am simțit copleșit de o toropeală de moarte; ca un bătrân neputincios, m-am așezat cu încetineală și, gemând înăbușit, am căutat să-mi despovărez inima. Un foșnet se făcu auzit foarte aproape de mine... Aurelia! De îndată ce mă fulgeră acest gând, ea apăru în fața mea. Lacrimi de sfâșietoare tristețe izvorau din ochii-i divini, dar printre lacrimi scânteia o rază luminoasă; era expresia unui dor nemărginit care părea străin de Aurelia. Dar tot astfel dogorâse la spovedanie privirea pătimasă a acelei făpturi enigmatice pe care o văzusem apoi adeseori în visul meu de fericire.

"Oare mă vei putea ierta vreodată?" murmura Aurelia...

M-am prăbușit atunci nebun de extaz la picioarele ei, și i-am cuprins mâinile.

"Aurelia... Aurelia... pentru tine aş accepta martiriul... moartea."

M-am simțit ridicat cu blândețe, Aurelia se lipi de pieptul meu, și m-am pierdut în sărutări fierbinți. Speriată de un zgomot apropiat, se smulse din brațele mele, fără ca eu să o mai pot reține.

"Împlinite sunt dorințele și nădejile mele", spuse ea cu vocea coborâtă și, în aceeași clipă, am văzut-o pe principesa venind pe alee. Am intrat în tufiș și mi-am dat seama că luasem drept crucifix un trunchi uscat de copac. Nu mai simțeam toropeala, sărutările Aureliei îmi insuflaseră puteri noi de viață: parcă mi s-ar fi dezvăluit abia acum clar și luminos secretul existenței mele. Ah, era taina minunată a dragostei care mi se dăruia în toată radioasa ei splendoare. Stăteam pe punctul culminant al vieții; acum trebuia să înceapă declinul, pentru ca un destin hotărât de o forță superioară să se împlinească. Aceasta a fost vremea care mă învăluise ca un vis ceresc, când am început să-mi însemn ce s-a întâmplat cu mine după ce am revăzut-o pe Aurelia.

Ție, străinule, necunoscutule care vei citi cândvs aceste pagini, rogu-te să rechemi acele zile însorite din viața ta și atunci vei înțelege jalea fără de nădejde a călugărului încărunțit în ispășire și căință și-ți vei uni în durere glasul tău cu al său. Încă o dată te rog să lași acum să îmbobocească în ființa ta lăuntrică acea vreme și nu va mai fi nevoie să-ți spun nimic. Dragostea Aureliei mă transfigurase și înseninase totul în jurul meu, iar acum cât de viu și de însuflețit privea și cuprindea viața spiritul meu și eu, divinul inspirat, eram învăluit de o fericire cerească. Nici un gând negru nu mai încăpea în sufletul meu, dragostea Aureliei mă spălase de păcat, da, într-un chip miraculos încolțea în mine ferma convingere că nu eu eram acel ticălos infam care omorâse pe Euphemia și pe Hermogen, ci călugărul nebun pe care-l găsisem în casa pădurarului comisese oribila faptă. Tot ce povestisem doctorului nu mi se părea minciună, ci adevăratul și misteriosul mers al lucrurilor, ce mă nedumerea până și pe mine.

Prințul m-a primit ca pe un prieten pe care-l crezi pierdut și-l regăsești; aceasta a fost atitudinea cu care toți trebuiau să fie de acord; numai principesa, chiar dacă era mai îngăduitoare ca de obicei, rămase gravă și distantă.

Aurelia mi se dăruia cu o candoare copilărească, nu socotea iubirea ei ca pe o *vină* care trebuia tănuită față de lume și eu de asemenea nu puteam ascunde câtuși de puțin sentimentul pentru care simțeam că trăiesc. Fiecare observase legătura mea cu Aurelia, nimeni nu vorbea despre asta, fiindcă citeau în ochii prințului care, chiar dacă nu încuraja iubirea noastră, o tolera. Astfel se întâmpla că o vedeam pe Aurelia adeseori fără martori. O cuprindeam în brațe, ea răspundea sărutărilor mele, dar simțind cam se cutremura de sfială feciorelnică, nu puteam da frâu liber dorinței vinovate; fiecare gând nelegiuit se pierdea în fiorul care-mi

străbătea ființa. Părea să nu presimtă primejdia, e drept că nici nu exista, căci adeseori când stătea alături de mine în odaia singuratică, când mai mult ca întotdeauna farmecul ei divin strălucea, când flacăra dragostei era gata să izbucnească sălbatic, mă privea atât de cast și de blând, încât mi se părea că cerul îngăduia sărmanului păcătos să se înalțe de pe pământ în rândul sfinților. Da, nu era Aurelia, ci sfânta Rozalia însăși și mă prăbușii la picioarele ei și strigai tare:

— O, făptură pioasă, sfânta sfintelor, oare este îngăduit inimii tale să simtă iubire pământească?

Îmi întinse mâna și grăi cu voce dulce și blajină:

— Ah, nu sunt sfânta sfintelor, dar sunt foarte evlavioasă și te iubesc mult!

Nu o mai văzusem de câteva zile pe Aurelia care se dusesese cu principesa la un castel apropiat. N-am putut suporta mai mult absența ei și am alergat într-acolo. Seara, târziu, am întâlnit în grădină o subretă care-mi arătă camera Aureliei. Am deschis încetișor ușa — am intrat — un aer dens, o mireasmă minunată de flori mă întâmpină și-mi toropi simțurile. Amintiri ca niște vise întunecoase mă năpădiră. Nu e oare asta camera Aureliei din castelul baronului unde eu...? De cum mă străbătu acest gând, parcă în urma mea ar fi apărut o neagră arătare și o voce lăuntrică îmi strigă: "Hermogen!" Însăpăimântat, am fugit mai departe, ușa budoarului era întredeschisă. Aurelia, cu spatele spre mine, era îngenunchată în fața unui taburet pe care se afla o carte deschisă. Cuprins de o teamă sfielnică, m-am uitat îndărăt — n-am văzut pe nimeni, și atunci am exclamat plin de extaz "Aurelia> Aurelia!" Și-a întors repede capul dar înainte de a se ridica am fost lângă ea și am cuprins-o în brațe. "Leonard! Iubitul meu!" murmură dânsa în șoaptă. În clipa aceea m-am simțit răscolit de un clocot lăuntric și am fost cuprins de o poftă vinovată, sălbatică, nestăvilită. Ea se abandona fără vlagă în brațele mele; părul strâns se desfăcu în bucle bogate peste umerii mei, sânul feciorelnic se involbură, dânsa gemea înăbușit — nu mai știam nici eu de mine. Am atras-o și mai mult la pieptul meu, părea istovită, o flăcără stranie ardea în ochii ei, răspundea sărutărilor mele sălbatice cu mai multă ardoare.

Deodată se auzi în spatele nostru o bătaie puternică de aripi și o voce ascuțită, ca țipătul de groază al unuia lovit de moarte, vuia prin încăpere. "Hermogen!" strigă Aurelia și se prăbuși leșinată din brațele mele. Cuprins de o spaimă fără margini, am luat-o la fugă. În coridor principesa reîntorcându-se de la o plimbare. Îmi ieși în cale. Privindu-mă cu gravitate și trufie îmi spuse:

— Îmi pare foarte bizar că vă găesc aici, domnule Leonard!

Ascunzându-mi perplexitatea, am răspuns printr-un ton foarte hotărât, chiar mai energic decât s-ar fi convenit, că adeseori zadarnic lupti împotriva unui impuls puternic și că adeseori ceea ce e aparent necuviincios, e tot ce poate fi mai decent.

În timp ce zoream în noapte să ajung la reședința princiară, mi se părea că cineva aleargă lângă mine și că o voce îmi șoptește: "T... Tot... Totdeauna sunt cu ti... tine... fră... frățioare Medar-dus!" Dacă aș fi privit în jurul meu, mi-aș fi dat seama că *fantoma* alter-ego-ului meu trăia numai în imaginația mea; dar nu mă puteam dezbăra de groaznica arătare ca și cum aș fi trebuit să vorbesc cu ea și să-i povestesc că iar m-am prostit și m-am lăsat speriat de nebunul de Hermogen; sfânta Rozalia va fi în curând a mea, numai a mea, căci de asta sunt călugăr și am fost sfințit. Alter-ego-ul meu râse ca de obicei și bâigui: "Dar re... repede... repede!" "Aibi răbdare, am spus din nou, tinere! Totul se va termina cu bine. Căci nu numai că l-am nimerit cum trebuie pe Hermogen care are o cruce blestemată la gât ca și noi doi, dar cuțitașul meu dibaci

mai este tăios și ascuțit!" "Hi... hi... hi... hi... nimerește bine... nimerește bine!" Așa se pierdu glasul celui alt Eu al meu în vuietul vântului de dimineață, care zorea dinspre răsăritul purpuriu.

Abia sosisem la locuința mea, că am fost chemat la prinț. Mă întâmpină prietenos zicându-mi:

— De fapt, domnule Leonard, așa încep eu, mi-ai câștigat toată simpatia; nu pot să-ți ascund că bunăvoința mea s-a transformat într-o adevărată prietenie. N-aș vrea să te pierd, aș vrea să te văd fericit. De altfel, îți datorăm orice compensație posibilă pentru cele suferite. Știi oare, domnule Leonard, cine a inițiat nenorocitul dumitale proces? Cine te-a acuzat?

— Nu, înălțimea voastră!

— Baroneasa Aurelia!... Ești uimit? Da, da, baroneasa Aurelia, bunul meu Leonard, ea te-a (râse el zgomotos), ea te-a luat drept un călugăr! Pe Dumnezeu meu! Dacă ești un călugăr capucin, atunci ești cel mai draguț pe care l-a văzut vreodată cineva! Spune sincer, domnule Leonard, faci cumva parte din tagma călugărilor?

— Înălțimea voastră, nu știu ce fatalitate oarbă vrea cu tot dinadinsul să mă dea drept acel călugăr care...

— Ei, ei! nu sunt un inchișitor! Ar fi o fatalitate dacă ai fi legat prin jurământ de acest ordin. Dar să venim la chestiune! N-ai vrea să te răzbuni pentru nenorocirea care ți-a pricinuit-o Aurelia?

— În ce inimă omenească ar putea încolți un asemenea gând împotriva acestei gingașe făpturi angelice?

— O iubești pe Aurelia?

Asta mă întrebă prințul și-și aținti cu gravitate privirile în ochii mei. Am tăcut, ducându-mi mâna la piept. Prințul continuă:

— Știu, te-ai îndrăgostit de Aurelia din clipa în care, alături de principesă, a pășit pentru prima oară în salon. Ești iubit de dânsa cu o ardoare pe care n-aș fi atribuit-o blândeii Aurelia. Trăiește numai prin dumneata, prințesa mi-a spus totul. Te rog să mă crezi că, după arestarea dumitale, Aurelia s-a lăsat pradă unei stări atât de disperate, încât a căzut bolnavă la pat și era aproape să se prăpădească. Aurelia te luase drept ucigașul fratelui ei și cu atât mai mult nu-i puteam înțelege durerea. Încă de atunci te iubea. Deci, domnule Leonard, sau mai degrabă domnule de Krczynski, cum faci parte din nobilime, îți voi încredința la Curte un loc care-ți va fi pe plac. Te vei căsători cu Aurelia. În câteva zile serbăm logodna, eu însumi voi ține locul tatălui ei.

Sfâșiat de cele mai contradictorii sentimente, am rămas ca mut în fața prințului.

— Adio, domnule Leonard! exclamă prințul și, salutându-mă prietenos, ieși din cameră.

Aurelia, soția mea! Soția unui călugăr asasin! Nu! Forțele tenebroase nu vor îngădui acest lucru! Chiar dacă asupra ei planează o fatalitate. Acest gând încolți în mine, învingând orice argument potrivit. Simțeam că trebuia luată pe loc o hotărâre, dar zadarnic chibzuam asupra mijloacelor de a mă despărți de Aurelia, fără să sufăr. Gândul că nu o voi mai revedea mi-era cumplit, insuportabil, dar ideea că ar putea să-mi devină soție, îmi insufla o silă inexplicabilă. Eram încredințat că, în clipa în care călugărul ucigaș va sta în fața altarului Domnului și cu jurăminte sacre va săvârși infama nelegiuire, acel pictor străin va apărea, dar nu pentru a mă consola cu blândețe, ca în închisoare, ci pentru a prevesti cumplita răzbunare și ruina mea, ca la cununia lui Francesco, acoperindu-mă de un oprobriu fără seamăn, și prăbușindu-mă curând într-o nenorocire veșnică. Dar iată că auzii în sinea mea o voce tenebroasă: "Și totuși Aurelia trebuie să fie a ta! Nerodul slab la minte, cum te gândești să schimbi destinul implacabil ce apasă asupra

voastră?" Și iar auzii: "Aruncă-te, aruncă-te la pământ! Infamule, ești orbit! Niciodată nu poate fi a ta; e sfânta Rozalia însăși, pe care te gândești s-o iubești cu o dragoste pământească!" Torturat de groaznice forțe contradictorii, aruncat înapoi și încolo, nu eram în stare să-mi adun gândurile, să prevăd ce aș putea face, să fug de nenorocirea care părea să mă amenințe din toate părțile. Trecuse acea clipă înaripată când întreaga mea viață, șederea mea nefastă la castelul baronului F. îmi apăreau ca un vis urât. Într-o dezolantă deprimare nu vedeam în mine decât asasinul josnic și desfrânat. Tot ce îndrugasem judecătorului și doctorului nu era decât minciună sfruntată și prost ticluită și nu spusele unei voci lăuntrice, precum voiam să mă conving eu însumi.

Cufundat în sinea mea, fără să observ și să pricep nimic din ceea ce se petrecea în jurul meu, mă furișai în stradă. Strigătul vizitiului, huruiala trăsurii m-au dezmeticit și am sărit repede în lături.

Trăsura principesei trecu în goană, doctorul Curții se aplecă și mă salută prietenos; m-am dus spre locuința lui. Îmi ieși înaintea și mă călăuzi înăuntru cu vorbele acestea:

— Chiar acum vin de la Aurelia și am să vă comunic ceva. Ah, ah, începu el, om nestăpânit și nechibzuit! Ce ați mai pus la cale? Ce-ați mai făcut? Ați apărut în fața Aureliei ca o nălucă și biata făptură cu nervii ei slabi s-a îmbolnăvit din pricina asta!

Doctorul observă paloarea mea.

— Lăsați, lăsați, continuă el, nu e chiar grav, și-a reluat plimbarea în grădină și mâine se înapoiază la reședință cu principesa. Despre dumneavoastră, dragă domnule Leonard, a vorbit mult Aurelia, și-a exprimat dorința să vă revadă și să vă scuze. Are impresia că a avut o purtare nesăbuită, prostescă.

Gândindu-mă la cele petrecute la castelul baronului, nu știam cum să interpretez spusele Aureliei.

Doctorul părea informat de intențiile prințului în ce mă privește și mi-a dat a înțelege aceasta destul de limpede. Mulțumită jovialității cu care cucerea pe toți din jur, izbuti curând să mă smulgă din starea sumbră în care mă aflam, astfel că discuția noastră luă o întorsătură veselă. Descrie din nou cum o găsisese pe Aurelia care, asemeni unui copil ce nu-și poate reveni dintr-un vis apăsător, zăcea, cu capșorul sprijinit în mâini, zâmbind printre lacrimi și plângându-se de nălucirile ei bolnăvicioase. Repeta cuvintele ei, imitând vocea sfielnică a fetei, întreruptă de suspine ușoare și povesti cum izbuti s-o însemneze prin glume, astfel că drăgălașul ei chip îmi apăru senin și vioi în fața ochilor. La asta trebuie să mai adaug că, dimpotrivă, o înfățișa cu atâta gravitate pe principesa noastră, încât, în cele din urmă, m-am desfătat nespus.

— Oare v-ați gândit, începu el, oare v-ați gândit când ați sosit la reședința princiară că vi se vor întâmpla atâtea lucruri miraculoase? Mai întâi confuzia absurdă care v-a adus pe banca acuzării și apoi fericirea cu adevărat de invidiat pe care vi-o rezervă prietenia prințului.

— Trebuie să recunosc că, de la început, primirea binevoitoare din partea prințului m-a bucurat mult, dar îmi dau seama că am crescut acum în stima lui și a celor de la Curte, probabil din cauza nedreptății a cărui victimă am fost.

— Nu numai datorită acestui fapt, ci și unei alte împrejurări mărunte, pe care sper că o veți ghici.

— Nicidecum.

— Deși vi se spune, ca mai înainte, domnul Leonard, așa cum vreți, fiecare știe acum că sunteți de neam nobil, căci informațiile primite de la Poznan confirmă spusele dumneavoastră.

— Dar cum poate avea acest fapt o înrâurire asupra prințului, asupra stimei de care mă bucur în anturajul Curții? Când prințul m-a

cunoscut și m-a invitat să apar la Curte, am obiectat că sunt de origine burgheză, la care prințul mi-a răspuns că o cultură ca a mea înnobilează, făcându-mă apt să apar în societatea lui.

— Crede sincer acest lucru și cochetează în mod deliberat cu știința și arta. Sper că ați remarcat în anturajul Curții câte un savant sau artist burghez, dar cei mai sensibili dintre ei, care ignoră de unde emană sprinteneala ființei lor lăuntrice, neputându-se situa pe un punct de vedere superior al unei ironii în stare să-i ridice peste toate acestea, se întâlnesc rareori sau chiar deloc. Cu cea mai mare bunăvoință, chiar dacă ești cu totul lipsit de prejudecăți, în purtarea unui nobil față de burghez se strecoară ceva greu de definit, un fel de condescendență, o toleranță care se aseamănă cu necuviința; lucrul acesta nu-l rabdă nici un bărbat care, în mândria lui, simte că, oricât de des s-ar afla în societatea nobililor, el este acela care trebuie să fie îngăduitor și tolerant față de inferioritatea spirituală și lipsa de gust. Și dumneavoastră faceți parte din nobilime, domnule Leonard, dar după câte aflu, ați fost educat temeinic în spirit religios și științific. Poate așa se explică faptul că sunteți primul nobil în fața căruia eu însumi, trăind în anturajul Curții și în mijlocul curtenilor, n-am simțit la dumneavoastră nimic stânjenitor și aristocratic în sensul rău al cuvântului. Ați putea crede că enunț aci ca burghez idei preconcepate, sau că am întâmpinat neplăceri stârnite de vreo prejudecată, dar nu e așa. Aparțin uneia din categoriile care fac excepție fiind nu numai tolerate, dar chiar ocrotite și tratate cu atenție. Medicii și duhovnicii sunt oameni care domnesc, stăpâni ai trupului și ai sufletului, deci de o noblețe bine meritată. Oare indigestia și osânda veșnică incomodează mai puțin pe cel demn de a fi admis la Curte? Cât privește pe duhovnici, de acest privilegiu au parte numai preoții catolici. Predicatorii protestanți, la țară cel puțin, sunt doar oficianți casnici care, după ce au alinat conștiința onorabilelor gazde, sunt așezați la coada mesei pentru a se înfrupta, umili cu mâncare și vin. E greu, desigur, să se renunțe la o veche prejudecată, dar de cele mai multe ori lipsește și bunăvoința, deoarece câte un nobil poate bănuși că numai în această calitate este demn de o funcție înaltă la care nimic altceva în lume nu-i dă vreun drept. Conștiința ancestrală și trufia nobilimii sunt un fenomen aproape ridicol în vremea noastră din ce în ce mai spiritualizată. Pornind de la război și militarie, încă din vremea cavalerilor se formează o castă care apără în exclusivitate celelalte stări, astfel că raportul subordonat de la acel apărat la cel ce-l apără se creează de la sine. Oricât și-ar lăuda savantul știința, artistul arta, meșteșugarul, negustorul, profesia, iată zice cavalerul: te pomenești cu un dușman neînduplecat, căruia voi, cei fără experiență în ale războiului, nu-i puteți ține piept, pe când eu, fiind apt să port arma, mă postez cu spada în fața voastră și, ceea ce e misiunea și bucuria mea, vă salvez viața și bunurile. Dar tot mai mult dispăre forța brutală de pe pământ, tot mai mult spiritul este acela care-și impune puterea, care covârșește totul. În curând, oamenii se vor lămuri că un pumn tare, o platoșă, o spadă puternic avântată nu ajung să biruie ceea ce vrea spiritul; până și războiul și știința armelor se supun principiului spiritual al timpului. Fiecare este nevoit să se bizuie pe sine din ce în ce mai mult și, chiar dacă statul îi conferă o anumită strălucire, trebuie să extragă din avutul său spiritual ceea ce-l impune în fața lumii. Pe principiul opus se sprijină trufia moștenită de la strămoșii cavaleri, care-și găsește justificarea numai în formula: străbunii mei au fost eroi, deci sunt și eu erou. Cu cât se merge mai departe, cu atât mai bine; căci, dacă se poate stabili unde și când un tată-mare a devenit erou și când i s-a acordat titlul de noblețe, faptelor recent petrecute li se dă mai puțin crezare. Totul se bazează pe vitejie și forță fizică. Părinți robuști, întreprizi dau de obicei copii asemănători, precum tot astfel se

moștenește spiritul și curajul războinic. Să mențină pură casta cavalerilor a fost condiția acelei vremi feudale și nu era un merit neînsemnat pentru o domnișoară de viță veche să dea naștere unui iuncăr pe care sărmana lume burgheză îl implora: "Te rugăm, nu ne devora, ci apără-ne de alți iuncări!" Cu averea spirituală lucrurile nu mai stau așa. Părinții foarte înțelepți aduc pe lume feciorași foarte proști și, tocmai pentru că vremea a subordonat psihicul forței fizice, s-ar putea ca, ținând seama de dovada titlului de noblețe moștenit, să fie mai de temut că descinzii din Leibniz decât din Amadis al Galiei sau din oricare alți străvechi cavaleri de-ai lui Artus. Pe acest făgaș, trasat cu fermitate, pășește înainte spiritul vremii noastre și situația celor mândri de obârșia lor nobilă se înrăutățește vizibil; din această cauză, acea lipsă de tact în a recunoaște calitatea, în a afecta o condescendență umilitoare, o atitudine ambiguă față de burghezia cu merite incontestabile în lume și în stat, expresia unui sentiment obscur și deprimant care face să se prevadă că, în fața celor înțelepți, ideile învechite s-au perimat și ridicolul li se înfățișează în toată goliciunea lui. Mulțumim Cerului că mulți nobili, bărbați și femei, recunosc spiritul vremii și se avântă în zbor minunat spre culmile pe care le oferă știința și arta; ei vor alunga acele duhuri respingătoare!

Vorbele doctorului m-au purtat pe un făgaș străin. Niciodată nu mi-a trecut prin gând să meditez asupra nobilimii și a raporturilor ei cu burghezia. Cred că doctorul nu bănuia că înainte aparținusem tocmai acestei clase care, după opinia sa, nu este lezată de trufia nobilimii. Oare nu fusesem eu în casele cele mai alese ale nobilimii din B. prea stimatul, prea onoratul duhovnic? Cugetând mai adânc, am recunoscut cum eu însumi mi-am urzit destinul, când din numele Kwieziczewo pe care l-am spus acelei bătrâne doamne de la Curte, și-a tras originea titlul meu de noblețe, și astfel i-a venit prințului ideea să mă căsătorească cu Aurelia.

Principesa se reîntoarce. Am alergat la Aurelia. M-a primit cu o încântătoare sfială feciorelnică; am cuprins-o în brațe și în acea clipă am crezut că poate deveni soția mea. Aurelia era mai tandră și mai dragăstoasă ca de obicei. Ochii îi înotau în lacrimi și timbrul vocii ei era o implorare plină de tristețe, așa cum în sufletul copilului se potolește mânia, după ce-și recunoaște greșeala. Puteam așa dar să chibzuiesc la vizita făcută la castelul principesei și m-am străduit din răspuțeri, dorind să aflu totul; am conjurat-o pe Aurelia să-mi dezvăluie ce o speriasse atunci atât de tare. Tăcu, plecă ochii, dar cum și pe mine mă obseda acel îngrozitor alter-ego al meu, am izbucnit:

— Aurelia, în numele lui Dumnezeu, ce faptură înfricoșătoare ai zărit în spatele nostru?

Se uită uimită la mine, privirea ei deveni tot mai fixă, mai stranie, apoi se ridică brusc, parcă ar fi voit să fugă, dar se opri și izbucni în plâns, acoperindu-și fața cu mâinile:

— Nu, nu, nu — nu este el!

Am cuprins-o cu blândețe în brațe; epuizată, se așeză din nou.

— Cine, cine nu e?! Întrebai cu vehemență, bănuind ceea ce se petrecea în sufletul ei.

— Ah, prietene, iubitul meu, murmură ea îndurerată, n-ai să mă iei drept o exaltată fără minte dacă ți-aș spune totul... totul, ce anume mă înspăimântă mereu în deplina fericire a celei mai curate iubiri? Un vis cumplit îmi tulbură viața, s-a interpus cu arătările lui înfiorătoare între noi de când te-am văzut pentru prima oară; m-a înconjurat cu fluturări reci de moarte când ai intrat pe neașteptate în camera mea din castelul de odihnă al principesei. Află deci că, la fel cu tine, a înghenunchiat o dată în fața mea un călugăr infam, și a vrut, abuzând de sfintele rugăciuni, să comită un groaznic păcat. Atunci când, ca o fiară sălbatică pândindu-și prada mă prinse în mrejele lui, a devenit ucigașul fratelui

meu. Vai și tu!... trăsăturile tale!... vorba ta... acea arătare!.. lasă-mă să tac, o, lasă-mă să tac!

Aurelia se dădu îndărăt; pe jumătate culcată și, sprijinindu-și capul în mână, se ghemui în colțul canapelei; plinătatea trupului ei tânăr ieșea și mai mult la iveală. Stăteam în fața ei, ochiul pofticios înota în nemărginitul farmec al dragostei, dar dorința avea de luptat cu disprețul diabolic care striga în mine. "Nefericito, ta, cea ispitită de Satana, ai fugit din fața călugărului care prin rugăciune te momea să păcătuiești? Acum ești logodnica lui... logodnica lui!" În aceeași clipă, dragostea mea pentru Aurelia, pe care o rază din cer părea s-o aprindă atunci când, scăpat de închisoare și de moarte, am revăzut-o în parc, pieri din sufletul meu, și un gând mă covârși pe de-a-ntregul: că ruina ei ar putea fi punctul cel mai luminos al vieții mele.

Aurelia fu chemată la principesă. Era limpede că viața fetei avea anumite înrâuriri asupra destinului meu; dar nu găseam calea să mă conving de lucrul acesta, deoarece Aurelia, cu toate rugămințile mele, nu voia să-mi împărtășească tâlcul acelor aluzii spuse la întâmplare. Hazardul îmi dezvălui ceea ce dânsa voia să-mi ascundă.

Într-o zi, mă aflu în camera slujbașului Curții, care avea îndatorirea să ducă la poștă toată corespondența particulară a prințului și a celor de la Curte. Tocmai lipsea de acolo, când camerista Aureliei aduse o scrisoare groasă și o depuse pe masă alături de celelalte scrisori ce se găseau acolo, O privire fugară îmi dădu convingerea că adresa de pe scrisoarea către stareță, sora principesei, era scrisă de mâna Aureliei. Presimțirea că ceea ce voiam să știu era cuprins în scrisoare mă străbătu cu iuțeala fulgerului și, încă înainte de întoarcerea slujbașului, am plecat de acolo cu scrisoarea Aureliei.

Tu, călugăr sau om de lume, care sperai să tragi învățăminte și sfaturi preventivoare din viața mea, citește aceste pagini alăturate, citește mărturisirile cucernicei și neîntinatei fete, scăldate în lacrimile amare ale pocăitului și deznădăjduitului păcătos. Fie ca spiritul evlavios să izvorască din tine ca o mângâiere luminoasă în ceasul când vei cădea în păcat și nelegiuire!

*Aurelia către stareța mănăstirii benedictine de călugărițe din ****

Buna mea maică,

Cu ce cuvinte să-ți împărtășesc că scumpa ta copilă e fericită, că, în sfârșit, făptura de groază intrată în viața mea ca un strigoi amenințător care ofilește toate florile și nimicește toate speranțele, a fost izgonită de magia divină a iubirii! Dar mă mustră conștiința că atunci când pomeneai de nenorocitul meu frate, de tatăl meu pe care supărarea l-a ucis, și mă încurajai în jalea mea fără speranță, nu ți-am dezvăluit ca într-o sfântă spovedanie taina inimii mele. Abia acum cutez să mărturisesc secretul sumbru care a stat ascuns în pieptul meu. A fost ca și cum o putere dușmană îmi înfățișa clipa fericirii mele supreme ca pe o înșelătorie și ca pe o nălucă nefastă. Ar fi trebuit să mă las în voia valurilor și, ca într-o mare furtunoasă, să mă scufund fără scăpare. Dar, ca printr-un miracol, cerul m-a ajutat chiar în clipa când eram gata să mă prăbușesc în nenorocire. Trebuie să mă-ntorc la frageda-mi copilărie pentru a spune totul, totul, căci de pe atunci încolțise în mine sămânța vătămătoare care după atâta vreme avea să rodească. Aveam abia trei sau patru ani când, într-o frumoasă zi de primăvară, mă jucam cu Hermogen în grădina castelului nostru. Culeseam tot felul de flori și Hermogen — ceea ce nu prea îi plăcea să facă de obicei — se apucă să-mi împletească o cunună cu care eu mă împodobeam.

"Să mergem la mama!" am zis eu, după ce mă acoperisem toată de flori; dar Hermogen se ridică deodată în picioare și strigă ca un sălbatic: "Lasă mai bine să stăm aici, micuța mea! Mama e în cabinetul albastru și vorbește cu diavolul!" Habar n-aveam ce voia să spună cu asta, totuși am înlemnit de groază și am început să plâng amarnic. "Surioară proastă, de ce plângi? strigă Hermogen. Mama vorbește în fiecare zi cu diavolul dar el nu-i face nici un rău!" Mă temeam de Hermogen fiindcă avea o privire atât de întunecată și vorbea cu atâta asprime, încât am tăcut. Mama era de pe atunci foarte bolnăvicioasă, adeseori o apucau niște spasme groaznice, care o transpuneau într-o stare asemănătoare morții. Pe mine și pe Hermogen ne îndepărtau în asemenea momente. Eu nu încetam să jelesc, dar Hermogen vorbea morocănos ca pentru sine: "Asta e mâna diavolului" sau "Diavolul i-a făcut-o!" Așa a încolțit în mintea mea de copil ideea că mama are ceva comun cu o nălucă urâtă și răzbunătoare, căci altfel nu mi-l puteam închipui pe diavol, deoarece nu cunoșteam încă învățămintele bisericii. Într-o zi am fost lăsată singură și, fiind cuprinsă de neliniște și de spaimă, n-am putut fugi când m-am pomenit deodată că mă găseam tocmai în cabinetul albastru, unde, după spusele lui Hermogen, mama vorbea cu diavolul. Ușa se deschise, mama intră, era de o paloare mortală și se îndreptă spre un perete gol. Exclamă cu o voce înăbușită, plină de tristețe: "Francesco, Francesco!" Atunci se mișcă și foșni în spatele peretelui ceva care, dându-se în lături, scoase la iveală portretul unui bărbat frumos, în mărime naturală. Înfășurat într-o mantie violetă. Statura, obrazul acestui bărbat îmi făcură o impresie de nedescris și am scos un strigăt de admirație; uitându-se în jur, mama mă observă abia atunci și strigă enervată: "Ce cauți aici, Aurelia? Cine te-a adus încoace?" De obicei atât de blândă și de bună, mama era acum atât de furioasă cum nu o mai văzusem niciodată. Credeam că eu sunt de vină. "Vai, am bâiguit printre lacrimi, m-au lăsat singură, eu n-am vrut să rămân aici!" Dar dându-mi seama că tabloul dispăruse, am exclamat: "Vai, portretul acela frumos, unde e frumosul portret?" Mama mă ridică în brațe, mă sărută, mă mângâie și spuse: "Tu ești copilul meu cel bun și drag, dar tabloul nu trebuie să-l vadă nimeni. De altfel a dispărut pentru totdeauna!" N-am încredințat nimănui ce mi se întâmplase, numai lui Hermogen i-am spus odată: "Ascultă! Mama nu vorbește cu diavolul, ci cu un bărbat frumos, dar e numai un tablou care apare din perete la chemarea ei." Atunci Hermogen avu o privire rătăcită și murmură: "Diavolul poate lua orice înfățișare, ne spune domnul pater, dar mamei nu-i face nimic!" Pe mine mă cuprinse groaza și l-am implorat pe Hermogen să nu mai vorbească de diavol. Am plecat spre Capitală. Întâmplarea cu tabloul îmi pierise din memorie și mi-am reamintit de ea abia când ne-am reîntors la țară după moartea bunei mele mame. Aripa castelului unde se găsea cabinetul albastru, rămăsese nelocuită; erau camerele mamei unde tata nu putea intra fără să-și răscrolească dureroase amintiri. O reparație a castelului necesitase deschiderea acelor camere; am intrat în cabinetul albastru, în timp ce lucrătorii erau ocupați să desfacă pardoseala. Când unul din ei ridică o lespede din mijlocul camerei, se auzi un foșnet în dosul peretelui care se dădu în lături și scoase la iveală portretul în mărime naturală al celui necunoscut. S-a descoperit în podea arcul care, prin apăsare, mișca un mecanism și deplasa o porțiune căptușită cu scânduri ce acoperea peretele. Atunci mi-am reamintit întâmplarea din copilărie; mama stătea iar în fața mea, am vărsat lacrimi amare, dar nu-mi puteam lua privirea de la minunatul bărbat străin care se uita la mine cu ochi scânteietori. Probabil că tata fusese imediat încunoștiințat de cele descoperite, căci veni acolo în timp ce mai stăteam în fața tabloului. Aruncă doar o privire spre portret și, cuprins de groază, se opri și murmură în sinea lui:

"Francesco, Francesco!" Se-ntoarse deodată către lucrători și porunci cu voce puternică: "Scoateți imediat tabloul din zid, faceți-l sul și predați-l lui Reinhold!" Simțeam că nu-l voi mai revedea niciodată pe minunatul bărbat care, în veșmântul lui somptuos, îmi apărea ca un prinț al umbrelor, și totuși o sfială de neînvins m-a împiedicat să-l rog pe tata să nu distrugă tabloul. În câteva zile însă, impresia pe care mi-o făcuse această scenă dispăru fără urmă din sufletul meu. Deși împlinisem 14 ani, eram nechibzuită și sălbatică, așa încât mă deosebeam mult de gravul și protocolarul Hermogen, și tata spunea adeseori că, dacă Hermogen pare liniștit ca o fată, eu, dimpotrivă, sunt ca un băiat zburdalnic. Dar asta avea să se schimbe curând. Hermogen se pasiona pentru scrimă și făcea exerciții cu spada și alte arme. Trăia doar pentru lupte și bătălii, sufletul lui era plin de ele și, cum eram în preajma unui război, îl rugă pe tata să-l lase să se înroleze imediat. Pe mine, în schimb, mă cuprinsese atunci o stare extrem de ciudată, pe care nu mi-o puteam explica și îmi răscolea întreaga ființă: un fel de boală curioasă părea că pornește din lăuntrul meu și-mi aprinde necruțătoare toate resorturile vieții. Adeseori ajungeam aproape de leșin și atunci îmi apăreau chipuri și priveliști minunate, simțeam că aș putea privi, plină de extaz și fericire, un cer frumos, dar nu reușeam să deschid ochii, ca un copil încă buimăcit de somn. Fără să știu de ce, mă cuprindea uneori o tristețe de moarte, alteori o bucurie dezmățată. Cu orice prilej, cât de neînsemnat, mi se umpleau ochii de lacrimi, mă mistuia un dor nespus care creștea până la o durere aproape fizică, astfel încât toate măduarele îmi zvâcneau spasmodic. Observând starea mea, tata o puse pe seama nervilor surescitați și făcu apel la ajutorul medicului care îmi prescrise tot felul de remedii, dar fără nici un efect. Nici eu nu știu cum s-a întâmplat că, deodată, îmi apăru atât de viu portretul uitat al acelui bărbat necunoscut, încât părea că stă în fața mea, privindu-mă cu milă. "Vai! oare trebuie să mor? Oare ce mă chinuie atât de cumplit?" am strigat acelei imagini; atunci străinul zâmbi și răspunse: "Mă iubești, Aurelia, ăsta e chipul tău, dar poți oare frânge legământul celui care s-a dăruit lui Dumnezeu?" Spre uimirea mea abia atunci am băgat de seamă că necunoscutul purta haina ordinului capucinilor. Am încercat cu toată puterea să mă smulg din starea de visare și am reușit. Eram convinsă că acel călugăr fusese un joc înșelător al fanteziei mele și totuși presimțeam că mi se dezvăluie toată taina dragostei. Da, îl iubeam pe necunoscut cu toată tăria unui sentiment nou, cu toată pasiunea și ardoarea de care e capabilă o inimă tânără. În acele clipe de pierdere în visare, când credeam că-l văd pe necunoscut, boala mea părea să fi atins punctul culminant. Totuși, mă întremam văzând cu ochii, întrucât starea nervilor mei se îmbunătățise și numai acea obsesie cu privire la tabloul acela mai continua; iubirea fantastică pentru o făptură care trăia doar în mine îmi dădea o înfățișare halucinantă. Rămâneam mută la tot ce mă înconjura, stăteam în societate fără să mă mișc și, deoarece eram preocupată numai de idealul meu, nu eram atentă la ce mi se vorbea, dădeam răspunsuri anapoda, așa că puteam fi luată drept o proastă. În camera fratelui meu am zărit pe masă o carte străină. Am deschis-o, era un roman tradus din englezește: *Călugărul*¹⁶. Gândul că iubitul meu necunoscut e călugăr, îmi dădea fiori de gheață. Niciodată n-aș fi bănuir că iubirea pentru un om care aparține lui Dumnezeu ar putea fi un păcat și, pe neașteptate, îmi veniră în minte cuvintele vedeniei: "Poți oare frânge legământul celui care s-a dăruit lui Dumnezeu?" și abia atunci aceste vorbe, căzând cu toată greutatea, m-au rănit adânc. Mi se părea că acea carte ar putea să mă lămurească întrucâtva. Am luat-o cu mine, am început s-o citesc, povestirea străină m-a cucerit, dar când întâia

¹⁶Roman de scriitorul englez M. G. Lewis

crimă a fost comisă, când călugărul infam săvârșește tot mai multe nelegiuiri, când în cele din urmă face pact cu diavolul, am fost cuprinsă de o groază fără margini, căci mă gândeam la vorbele lui Hermogen: "Mama vorbește cu diavolul!" Acum credeam că, la fel cu călugărul din roman, necunoscutul era vândut diavolului și voia să mă ispitească. Și totuși, nu puteam înfrâna iubirea care sălășluia în mine. Abia acum știam că există iubire vinovată, sila mea se lupta cu sentimentul care-mi umplea inima și această luptă mă făcea deosebit de irascibilă. Uneori eram stăpânită de o senzație neplăcută în apropierea unui bărbat, de parcă el ar fi fost însuși călugărul care voia să mă prindă și să mă arunce în păcat.

Reinhold se întoarse dintr-o călătorie și povesti multe despre un anume călugăr Medardus care era renumit în toată împrejurimea ca predicator și pe care-l ascultase cu admirație și dânsul. Mă gândeam la călugărul din roman și aveam o curioasă presimțire că imaginea iubită și temută ar fi acel Medardus. Ideea mă înfricoșa, nici eu nu știam de ce, și starea mea deveni într-adevăr mai chinuitoare și mai agitată decât puteam s-o suport. Pluteam pe un ocean de presimțiri și visări. Dar în zadar încercam să gonesc din sufletul meu chipul călugărului; eu, copil nenorocit, nu eram în stare să rezist iubirii vinovate pentru cel care se dăruise lui Dumnezeu. Așa cum obișnuia uneori, un preot îl vizită cândva pe tata. Discutase pe larg despre multiplele ispite ale diavolului și câte o scânteie pătrundea în inima mea, în timp ce preotul descria slaba împotrivire a unei minți tinere către care necuratul vrea să-și croiască drum. Tatăl meu intervenea din când în când ca și cum ar fi vorbit de mine. "Doar convingerea deplină, spuse în sfârșit clericul, doar încrederea neșovăielnică nu numai în oameni și prieteni, ci și în religie și slujitorii ei, ar putea aduce salvarea!" Această discuție interesantă m-a îndemnat să caut mângâierea bisericii și să-mi ușurez sufletul prin sfânta spovedanie. A doua zi în zori am vrut, deoarece ne găseam în reședința princiară, să intru în capela mănăstirii situată foarte aproape de casa noastră. Trecusem printr-o noapte chinuitoare, plină de groază: vedenii dezgustătoare, oribile, cum nu le văzusem și nu le gândisem niciodată, mă ademeneau, dar în mijlocul lor stătea călugărul, întinzându-mi o mână salvatoare și rostind: "Spune numai că mă iubești și te liberez de orice chin!" Atunci, fără voia mea, am strigat: "Da, Medardus, te iubesc!" și nălucirile iadului dispărură. În cele din urmă m-am sculat, m-am îmbrăcat și m-am dus la capela mănăstirii. Zorile răzbăteau în raze multicolore prin vitralii, un frate laic curăța coridoarele. Nu departe de poarta laterală pe unde intrasem era un altar închinat sfintei Rozalia, acolo am spus o scurtă rugăciune și m-am îndreptat către confesional, unde zărisem un călugăr. Ajută-mă, cerule sfânt! Era Medardus! Nu încăpea nici o îndoială, mi-o spunea o forță superioară. Atunci fui cuprinsă de spaimă și dragoste, dar simțeam că numai un curaj neclintit mă putea salva. M-am spovedit lui și i-am mărturisit iubirea mea vinovată către cel dăruit lui Dumnezeu, ba chiar mai mult decât atât! Dumnezeule etern! În clipa aceea mi se părea că în disperarea mea fără margini blestemasem adeseori legăturile sacre care-l încătușau pe iubitul meu. Și asta i-am mărturisit-o: "Pe tine, doar pe tine, Medardus, te iubesc nespus!" Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am putut rosti, dar apoi, de pe buzele călugărului picurau cuvinte sacre de caldă mângâiere ca un balsam ceresc și deodată mi se păru că nu mai e Medardus. Puțin după aceea, un venerabil bătrân pelerin mă luă pe brațe și mă duse cu pași lini prin coridoarele bisericii către poarta principală. Îngâna cuvinte înălțătoare, minunate, dar simțeam cum ațipesc asemeni unui copil legănat de sunete dulci și mângâioase. Mi-am pierdut cunoștința. Când m-am trezit, zăceam îmbrăcată pe divanul din camera

mea. "Slavă Domnului și cerului, criza a trecut! Își revine!" exclamă o voce. Era doctorul care se adresa cu aceste cuvinte tatălui meu. Mi s-a spus apoi că am fost găsită dimineața, înțepenită, într-o stare asemănătoare morții și exista temerea unui șoc nervos. Vezi, dar, iubita și cuvioasa mea Mater, că spovedania mea la călugărul Medardus a fost numai un vis stăruitor iscat de surescitarea mea.

Dar sfânta Rozalia pe care o imploram adeseori și al cărei chip îl chemam și în vis, a făcut ca totul să-mi apară astfel ca să fiu salvată din lațul pe care vicleanul diavol mi-l pregătise. Dispăruse din sufletul meu dragostea nebună pentru năluca înșelătoare în haină de călugăr. M-am întremat pe deplin și am pășit abia atunci senină și candidă în viață. Dar, Dumnezeuule atotmilostiv, încă o dată acel odios călugăr trebuia în chip mârșav, să mă înfricoșeze de moarte. Tocmai pe acel Medardus căruia mă spovedisem în vis, l-am recunoscut în călugărul care se afla la castel. "Ăsta e diavolul cu care a vorbit mama, ferește-te, ferește-te! Te urmărește!" Asta mi-o tot băga în cap nefericitul Hermogen. Vai, nici nu era nevoie de acest avertisment. Din clipa în care călugărul mă privise cu ochi aprinși de poftă nelegiuită și când, într-un extaz perfid, invocase pe sfânta Rozalia, îmi păruse sinistru și înfricoșător. Cunoști grozăvia ce a urmat, buna și iubita mea Mater. Vai, dar oare nu trebuie să-ți mărturisesc de asemeni că nelegiuitul era pentru mine cu atât mai periculos, cu cât în ființa mea lăuntrică încolțise un sentiment asemănător aceuia când, pentru prima oară, mă ispitise păcatul și a trebuit să mă împotrivesc momelilor diavolului? Erau momente în care, eu, orbită de dragoste, mă încredeam în cuvintele aparent sacre, dar perfide ale călugărului, și mi se părea că din el emană scânteia cerească ce ar putea aprinde în mine o iubire curată, suprapământescă. Dar apoi, cu viclenia lui infamă, chiar în clipe de înălțare, el știa să stârneasă o flacără care venea din iad. Ca pe un înger salvator mi-au trimis atunci pe fratele meu sfinții la care mă rugam cu ardoare. Inchipuie-ți, scumpă Mater, groaza mea când — după ce apărusem pentru prima oară la Curte — un bărbat se apropie de mine și, de la prima vedere, mi s-a părut că recunosc pe călugărul Medardus, deși era îmbrăcat în haine lumești. Când l-am văzut, am leșinat. Trezindu-mă în brațele prințesei, am strigat: "El e, el e, asasinul fratelui meu!" "Da, el e, roști principesa, călugărul travestit, Medardus, care a fugit din mănăstire; asemănarea izbitoare cu tatăl său Francesco..." Ajută-mă, cere! În timp ce scriu acest nume, mă trec fiori de gheață. În acel tablou al mamei mele era Francesco... Înșelătorul chip al călugărului care mă chinuia, avea întocmai trăsăturile sale! Medardus, pe el l-am recunoscut în plăsmuirea din visul vrăjit al spovedaniei. Medardus e fiul lui Francesco, Franz, pe care tu, buna mea maică, l-ai crescut în cuvioșie și care a căzut în păcat și nelegiuire. Ce legătură avea mama mea cu acel Francesco, încât îi păstra tabloul în taină și, la vederea lui, se lăsa pare-se în voia amintirilor unei vremi fericite? Cum se face că Hermogen vedea în acest tablou pe diavol și că a fost punctul de pornire al rătăcirii mele? Mă cufund în presupuneri și îndoieli. Sfinte Doamne: oare am scăpat de puterea diavolului care m-a ținut în mreje? Nu, nu pot scrie mai departe, de parcă aș fi învăluită în negura nopții și nici o stea călăuzitoare nu lucește ca să-mi arate drumul pe care trebuie să-l urmez!

(Câteva zile mai târziu.)

Nu! Nici un fel de sumbre îndoieli să nu-mi întunece luminoasele zile însoțite care mi s-au ivit. Scumpa mea maică, venerabilul pater Cyrillus și-a relatat, în amănunțime după câte știu eu, ce întorsătură nefastă a luat procesul lui Leonard, pe care marea mea grabă l-a dat pe mâinile

Justiției. Că adevăratul Medardus a fost prins, că nebunia lui, poate simulată, a cedat, că și-a mărturisit nelegiuirile, că-și așteaptă dreapta pedeapsă, și... dar nu mai continui căci prea tare ți-ar răni inima soarta rușinoasă a criminalului care, de copil, ți-a fost atât de drag! Singura discuție la Curte era senzaționalul proces. Leonard trecea drept un criminal rafinat și îndărătnic, fiindcă nega totul, Doamne, Dumnezeule! Lovituri de pumnal îmi păreau unele cuvinte, căci în chip miraculos o voce îmi spunea: e nevinovat și asta va reieși limpede ca lumina zilei. Simțeam pentru el o milă adâncă, trebuia să mi-o mărturisesc mie însumi, căci atunci când mi-l readuceam în gând, chipul lui îmi stârnea simțăminte care nu puteau fi greșit înțelese. Da, îl iubeam nespus, chiar pe când apărea în fața lumii ca un criminal nelegiuit. O minune trebuia să-l salveze, pe el și pe mine, căci așa fi murit de îndată ce Leonard ar fi căzut răpus de mâna călăului. E nevinovat, mă iubește și-n curând va fi numai al meu. Astfel, o presimțire sumbră din frageda-mi copilărie, pe care o forță dușmană caută prin vicleșug să mi-o întrețină, se transformă în chip sublim în viață vie, desfătătoare. Vai, dă-mi mie, dă iubitului meu binecuvântarea ta, cuvioasă Mater! Ah, dacă ar putea copila ta fericită să-și descarce sufletul plângând de extaz la pieptul tău! Leonard seamănă cu acel Francesco, dar e mai înalt, de asemeni o anumită tră-sătură caracteristică care ține de naționalitatea sa (știi doar că e polonez) îl deosebește foarte vizibil de Francesco și de Medardus. Era mai ales o nerozie să-l confunzi o singură clipă pe spiritualul, pe sprintenul, pe minunatul Leonard, cu un călugăr renegat. Dar impresia de groază a acelor înfiorătoare scene petrecute la castelul nostru e încă atât de puternică, încât, dacă Leonard vine pe neașteptate în camera mea și mă privește cu ochiul său luminos, care vai, seamănă atât de mult cu cel al lui Medardus, mă cuprinde o spaimă involuntară și risc, prin purtarea mea copilărească, să-l jignesc pe iubitul meu. Simt că doar binecuvântarea preotului va alunga umbrele întunecoase care, și acum, cu dușmănie vădită, mai înnourează cerul vieții mele. Include-mă pe mine și pe iubitul meu în rugăciunea ta sacră, scumpă Mater! Prințul dorește ca ceremonia căsătoriei să aibă loc în curând, îți voi indica ziua, ca să te gândești atunci la copila ta în ceasul cel mai sărbătoresc și predestinat al vieții ei.

Citeam și reciteam paginile Aureliei. Era de parcă tâlcul ce iradia din ele pătrundea în sufletul meu și raza lui pură făcea să dispară în umbră flacăra arzătoare și rușinoasă a păcatului. Când am revăzut-o pe Aurelia, am fost cuprins de o sfială pioasă, nu mai îndrăzneau să-mi mângâie cu pasiune ca mai înainte. Aurelia observă schimbarea mea, așa că i-am mărturisit plin de remușcare furtul scrisorii ei către stareță; l-am motivat că am făcut-o dintr-un impuls inexplicabil, asemănător îndemnului unei puteri superioare căreia nu i-am putut rezista și susțineam că tocmai acel imbold, stăpân pe mine, a contribuit să-mi apară viziunea aceea în momentul spovedaniei pentru a-mi arăta cum legătura noastră sinceră este pe veci hotărâtă.

— Da, pioasă copilă a cerului, i-am zis, și eu am avut odată un vis minunat în care îmi mărturiseai dragostea ta, dar se făcea că eram un nenorocit de călugăr lovit de soartă, al cărui piept era mistuit de miile de chinuri ale iadului. Pe tine, pe tine te iubeam cu nespusă ardoare, dar păcat, păcat nelegiuit era iubirea mea, căci eu eram călugăr și tu sfânta Rozalia!

Speriată, Aurelia tresări.

— Pentru Dumnezeu, rosti ea, pentru Dumnezeu, viața noastră e bântuită de o taină adâncă, de nepătruns; vai, Leonard, să nu ne atingem de vâlul care cine știe ce lucru nespus de înfricoșător ascunde!

Să fim cucernici și strâns uniți în iubire sinceră, numai astfel vom ține piept forței întunecate ale cărei duhuri ne amenință cu atâta dușmănie. Că ai citit scrisoarea mea, așa a fost să fie; vai, eu singură ar fi trebuit să-ți spun totul, să nu existe între noi nici un secret. Și totuși, parcă te-ai lupta cu ceva, cu amintirea unei întâmplări funeste, survenită mai înainte în viața ta și a cărei evocare, reținută de o sfială neîndreptățită poate, n-ai vrea să treacă hotarul buzelor tale. Fii sincer, Leonard! Ah, cum îți va ușura inima o mărturisire deschisă, cum va străluci cu alât mai mult iubirea noastră!

Simțeam aceste cuvinte ale Aureliei chinându-mă ca un martiriu, căci duhul înșelăciunii sălășluia în mine și doar cu câteva clipe înainte o mințisem pe cuvioasa copilă în chip nerușinat. Trebuia să mărturisesc Aureliei totul, totul și cu toate astea să-i câștig iubirea; acest sentiment creștea în mine din ce în ce mai mult și mai copleșitor.

— Aurelia, tu, sfânta mea, care mă salvezi...

În acea clipă intră principesa; apariția ei mă aruncă brusc înapoi în iad, plin de ură și de gânduri de pierzanie. *Trebuia* să mă suporte acum. Am rămas pe loc și m-am înfățișat cu îndrăzneală și obrăznicie drept logodnicul Aureliei. Mai ales că mă simțeam liber de orice gânduri rele când eram singur cu Aurelia; atunci mi se deschidea fericirea cerească. Acum doream din tot sufletul să mă căsătoresc cu ea.

Într-o noapte, mama stătea ca vie în fața mea, am vrut s-o iau de mână, dar mi-am dat seama că e numai o arătare. "De ce această neroadă înșelătorie?" am strigat eu mânios; atunci curseră lacrimi curate din ochii mamei mele și se prefăcură în stele argintii cu luciul clar, iar din ele cădeau stropi luminoși care se roteau în jui;ul capului meu, parcă ar fi vrut să închege o aureolă, dar mereu un pumn negru și înspăimântător rupea cercul. "Tu, cel născut de mine fără nici o pată, rostea mama mea cu voce blândă, oare puterea ta e frântă că nu te poți împotrivi ispitelor Satanei? Abia acum pot privi în sufletul tău, căci sunt slobodă de povara pământească! Ridică-te, Franciscus, te voi împodobi cu panglici și flori, căci a sosit ziua sfântului Bernardus, și tu vei fi din nou un băiat cucernic!" Am simțit atunci că trebuia să intonez un imn de slavă Celui Sfânt, dar se interpunea un zgomot asurzitor, cântecul meu deveni un urlat și vâluri negre coborâra între mine și întruchiparea mamei mele.

La câteva zile după această viziune, mă întâlni pe stradă judecătorul. Se apropie prietenos de mine.

— Ai aflat, începu el, că procesul capucinelui Medardus este iar într-o fază îndoielnică? Sentința, care aproape cu siguranță că ar fi fost o condamnare la moarte, era pe cale de a fi redactată, când el dădu din nou semne de nebunie. Justiția penală a primit vestea morții mamei sale; i-am comunicat-o, după care, râzând sălbatic, a strigat cu o voce care ar fi putut înspăimâta pe omul cel mai sigur de el: "Ha, ha, ha, principesa de... (pronunță numele soției fratelui ucis al prințului nostru) a murit de mult!" Acum e supus unui nou examen medical, se crede totuși că nebunia călugărului e simulată.

Am cerut să-mi spună ziua și ora morții mamei sale! Îmi apăruse în ultima clipă și, pătrunzând adânc în mintea și-n ființa mea, această mamă atât de uitată urma să devină legătura dintre mine și sufletul meu neîntinat. Devenisem mai duios și mai puțin dârz și-mi părea că înțeleg abia acum iubirea Aureliei și, ca pe o sfântă care mă ocrotea, eram hotărât să n-o părăsesc, astfel că taina mea întunecoasă, pe care Aurelia nu-mi mai cerea să i-o dezvălui, ajunsese chiar pentru mine ceva de neînțeles, un eveniment fatal hotărât de forțe superioare.

Ziua fixată de prinț pentru căsătoria noastră sosise. Aurelia dorea să fie cununată în zori de zi în fața altarului sfintei Rozalia, în capela bisericii situată în apropiere. Mi-am petrecut noaptea veghind și, după

multă vreme, rugându-mă pentru întâia oară sincer. Vai! Eram orbit și nu simțeam că rugăciunea cu care mă îndreptam către păcat era curată nelegiuire!

Când am intrat la ea, Aurelia mi-a ieșit înaintea, înveșmântată în alb, împodobită cu trandafiri înmiresmați și transfigurată de o frumusețe angelică. Rochia precum și podoaba din părul ei, aveau ceva ciudat de vetust, o amintire sumbră m-a năpădit, dar m-am simțit cutremurat de un fior când am zărit subit în fața mea altarul la care urma să fim cununați. Icoana înfățișa martiriul sfintei Rozalia, îmbrăcată la fel ca Aurelia. Mi-a fost greu să ascund impresia de groază stârnită de faptul aceasta. Cu o privire din care radia o imensitate de dragoste și fericire, Aurelia îmi dădu mâna; am strâns-o la pieptul meu și, cu un sărut plin de extazul cel mai pur, am avut din nou simțământul că numai cu ajutorul Aureliei sufletul meu putea fi salvat de la pierzanie. Un lacheu princiar ne anunță că perechea domnitoare e gata să ne primească. Aurelia și-a pus în grabă mânușile, am luat-o de braț dar o cameristă observă că pieptănătura Aureliei e puțin deranjată și alergă să aducă niște agrafe de păr. Așteptam la ușă; această întrerupere era neplăcută Aureliei. În aceeași clipă se produse în stradă un zgomot surd, voci înfundate se amestecau între ele și zăngănitul uruior al unei trăsurii care se urnea greoaie, se făcu auzit. Am alergat la fereastră. Chiar în fața palatului stătea carul condus de slujitorul călăului; călugărul era în spate iar în fața lui un capucin, ambii cufundați într-o rugă fierbinte pe care o rosteau cu voce tare. Călugărul era desfigurat de paloarea fricii de moarte și de o barbă țepoasă, totuși trăsăturile îngrozitorului meu alter-ego îmi erau prea cunoscute. De îndată ce trăsura, împiedicată o clipă de gloata care se înghesuia, o porni, el își înălță către mine privirea piezișă și aprinsă, rânjind și urlând:

— Ginere, ginere!... vino... vino... pe acoperiș... pe acoperiș... să ne luăm la trântă amândoi și cine îl doboară pe celalt, e rege și are voie să bea sânge!

Am strigat:

— Făptură îngrozitoare... ce vrei... ce vrei de la mine!

Aurelia mă înconjură cu brațele și mă smulse cu forța de la fereastră, strigând:

— În numele lui Dumnezeu și al Sfintei Fecioare... Îl duc pe Medardus... pe ucigașul fratelui meu, la moarte... Leonard... Leonard!

Atunci duhurile iadului se treziră în mine și se ridicară cu puterea pe care o aveau asupra nelegiuitului, infamului păcătos. Am apucat-o pe Aurelia cu o furie nestăvilită, încât se cutremură:

— Ha, ha ha... muiere nebună... eu... eu, iubitul tău, logodnicul tău, sunt Medardus... sunt asasinul fratelui tău... tu, logodnică a călugărului, vrei să provoci pierzania logodnicului tău? Ho, ho, ho!... eu sunt rege... și beau sângele tău!

Am scos cuțitul ucigaș — l-am înfipt în Aurelia, care se prăbuși la pământ; un val de sânge țâșni peste mâna mea... Am năvălit pe scară și mi-am făcut loc prin mulțime până la trăsura, l-am tras jos cu forța pe călugăr și l-am azvârlit la pământ; atunci oamenii au pus mâna pe mine; furios, dădeam cu cuțitul în dreapta și-n stânga — până am reușit să scap și să fug — dar am fost din nou înconjurat și am simțit că sunt înjunghiat; păstrasem însă cuțitul în mâna dreaptă și lovind cu pumnul stâng în toate părțile, am reușit să ajung la zidul din apropierea parcului, trecându-l cu un salt sălbatic. "S-a făcut moarte de om, opriți-l... opriți-l pe ucigaș!" strigau voci în urma mea; auzeam gâfâieli, voiau să scoată poarta din loc, dar eu alergam întruna. Am ajuns la șanțul larg care despărțea parcul de pădure, o săritură mare și eram dincolo și alergam, alergam întruna până când, extenuat, m-am prăbușit la rădăcina unui

copac.

Se făcuse noapte când m-am trezit ca dintr-o toropeală adâncă. Nu-mai gândul de a-mi continua fuga ca o fiară încolțită rămăsese înfipt în inima mea. M-am ridicat, dar abia făcusem câțiva pași când, ieșind dintr-un tufiș, un om sări în spatele meu și mă apucă cu brațele de gât. Zădarnic încercam să-l dau jos — m-am trântit la pământ și-mi izbeam spatele de copaci, dar degeaba. Omul chicotea și rânjea batjocoritor; deodată, luna străluci printre brazii negri și oribila față de o paloare mortală a călugărului — presupusul Medardus, alter-ego-ul meu — mă țintui cu aceeași privire înfiorătoare cu care mă amenința din trăsură:

— Hi... hi... hi... Frățioare... Frățioare, totdeauna, totdeauna sunt cu tine... nu te las... nu te las... Nu pot... nu pot... nu pot mer...ge, trebuie să mă du... duci în spate... Vin de la e... eșafod... au vrut să mă tragă pe roa... roată... hi, hi, hi...

Așa rânjea și urla înspăimântătoarea nălucă, în timp ce eu, întărit de o spaimă sălbatică, am sărit în sus ca un tigrul încolăcit de un șarpe uriaș. Mă izbeam de copaci și stânci, pentru a-l răni măcar, neputându-l ucide, ca să-l silesc să-mi dea drumul. Atunci râse și mai tare, iar eu sufeream dureri din ce în ce mai mari; am încercat să-i înșfac mâinile strâns încheștate sub bărbia mea, dar puterea monstrului amenința să mă gâtuie. În sfârșit, după o luptă aprigă, căzu jos, dar abia făcusem câțiva pași, că era din nou în spatele meu, chicotind, rânjind și bâiguind acele cuvinte îngrozitoare. Din nou luptam cu o furie oarbă, din nou eram liber, din nou eram apucat de gât de oribila nălucă. Mi-e cu neputință să măsoar exact cât timp, urmărit de celălalt Eu al meu, alergai prin păduri întunecate, dar aveam senzația că a durat luni de zile, fără să pot mânca sau bea. Îmi amintesc lămurit doar de o clipă mai senină, după care am căzut într-o inconștiență totală. Tocmai reușisem să scap de celălalt Eu al meu, când o rază luminoasă de soare și un sunet îmbietor și suav străbătu padurea. Am deslușit dangătul unui clopot care chema la utrenie. Ai ucis-o pe Aurelia! Acest gând mă înlănțui cu brațele rod ale morții și m-am prăbușit fără simțire.

CAPITOLUL II

Pocăința

O căldură lină îmi mângâia sufletul. Apoi îmi simții toate fibrele cuprinse de o efervescentă ciudată. Această senzație deveni gând, dar Eul meu era împărțit în sute de fracțiuni. Fiecare părticică avea în pulsația ei o conștiință proprie a vieții și în zadar capul porunceam mădulelor care, ca niște vasali nesupuși, nu voiau să se adune sub dominația lui. Atunci gândurile fiecărei părți începură a se roti ca niște puncte luminoase, mai repede, tot mai repede, încât alcătuiră un cerc de foc care se micșora pe măsură ce ritmul accelerării creștea, astfel că, până la urmă, părea un glob de foc nemișcat. Din el țâșneau raze purpurii incandescente și se mișcau într-un joc policrom de flăcări. "Acestea sunt mădulele mele care se mișcă, acum mă trezesc!" Așa gândeam eu limpede, dar în aceeași clipă mă trecu o durere vie și sunete de clopot îmi atinseră urechea. "Fugi mai departe, cât mai departe!" am strigat și am vrut să mă ridic, dar am recăzut fără vlagă. Abia acum am putut deschide ochii. Sunetele clopotului mai dăinuiau, mă mai credeam în pădure, dar cât de uimit am fost când am privit lucrurile din jurul meu, când m-am regăsit pe mine. În haina ordinului monahal al capucinilor, zăceam întins pe o saltea de lână, într-o cameră înaltă. Câteva scaune de paie, o masă mică și un pat sărăcăcios erau singurele obiecte care se aflau în încăpere. Mi-am dat seama că starea

mea de inconștientță durase mult, și că am fost adus în nu știu ce împrejurări într-o mănăstire care primea bolnavi. Poate că hainele mele erau rupte și mi se dăduse provizoriu o sutană. Mi se părea că scăpasem de primejdie. Aceste presupuneri mă liniștiră pe deplin și hotărâi să aștept și să văd ce se va mai întâmpla, căci era probabil că se vor interesa curând de bolnav. Mă simțeam foarte istovit, dar nu simțeam nici o durere fizică. Trecuseră doar câteva minute de când îmi revenisem, când auzii pași care străbăteau un coridor lung. Ușa mea fu deschisă și am zărit doi bărbați dintre care unul era în haine orășenești, celălalt însă purta îmbrăcămintea ordinului fraților samariteni. Se apropiară tăcuți de mine; orășeanul mă privi ținând în ochi și păru foarte mirat.

— Mi-am venit în fire, domnul meu, am început eu să vorbesc cu vocea vlăguită; mulțumesc cerului care m-a trezit la viață, dar unde mă află? Cum am ajuns aici?

Fără să-mi răspundă, laicul se întoarse către cleric, și spuse în italiană:

— De fapt, e uimitor, privirea e cu totul schimbată, graiul limpede, dar obosit... a survenit desigur o criză neobișnuită.

— Mie mi se pare, opină clericul, mie mi se pare că vindecarea nu mai poate fi pusă la îndoială.

— Depinde, continuă celălalt, depinde de felul în care se va comporta în zilele următoare. Nu cunoașteți măcar atâta limbă germană cât să puteți vorbi cu el?

— Din păcate, nu, răspunse călugărul.

— Înțeleg și vorbesc italiana, am intervenit eu, spuneți-mi unde sunt și cum am ajuns aici?

Mireanul, un medic după cum am putut constata, păru plăcut surprins.

— Ah, exclamă el, ah, asta e bine. Vă aflați, cuvioase domn, într-un loc unde sunteți ajutat prin toate mijloacele posibile. Acum trei luni ați fost adus într-o stare deplorabilă. Ați fost foarte bolnav, dar prin îngrijirea și tratamentul nostru, se pare că sunteți pe cale de a vă însănătoși. Dacă vom avea șansa de a vă vindeca, atunci vă veți putea continua călătoria, căci după câte știu, vreți să mergeți la Roma.

— Oare am venit la dumneavoastră în haina pe care o port acum? întrebai eu.

— Desigur, răspunse medicul, dar lăsați întrebările, nu vă neliniștiți, veți afla toți, grija pentru sănătatea dumneavoastră e acum esențialul.

Îmi luă pulsul; între timp clericul aduse o ceașcă și mi-o oferă.

— Beți, zise medicul, și apoi îmi veți spune despre ce băutură e vorba.

— Este, am zis eu după ce am sorbit câteva înghițituri, e o supă de carne.

Doctorul zâmbi mulțumit și se adresă clericului:

— Bine, foarte bine!

Amândoi mă părăsiră. Deci, presupunerea mea fusese întemeiată. Mă aflam într-un spital public. Continuară să mă trateze cu hrană substanțială și medicamente întăritoare, așa că, după trei zile, am fost în stare să părăsesc patul. Clericul deschise fereastra, o boare caldă minunată, cum nu respirasem niciodată, năvăli în cameră, o grădină se-nvecina cu clădirea spitalului, copaci necunoscuți înverzeau și înfloreau, viță de vie bogată se cățara de-a lungul zidului, dar, mai presus de toate, cerul de un albastru închis era o apariție dintr-o îndepărtată lume vrăjită.

— Unde sunt oare? am exclamat plin de extaz. Oare sfinții m-au găsit demn să trăiesc într-un ținut ceresc?

Clericul zâmbea satisfăcut în timp ce vorbea:

— Sunteți în Italia, frate! În Italia!

Uimirea mea crescuse; am stăruit să mi se povestească împrejurările care m-au adus în casa asta, dar el arăta înspre doctor. Acesta îmi spusese, în sfârșit, că, în urmă cu trei luni, un om ciudat mă adusesese și îi rugase să fiu primit.

— Vă găsiți într-un spital care este administrat de călugări samariteni.

Cum mă înzdrăveneam cu fiecare zi, am observat că ambii, doctorul și clericul, mă antrenau în discuții diverse și-mi dădeau prilejul să le dau amănunte cât mai multe. Vastele mele cunoștințe în cele mai variate domenii ale științei îmi dădeau destule subiecte de discuție și doctorul îmi propuse să aștern pe hârtie parte din ele pe care le citi apoi în prezența mea, arătându-se foarte mulțumit. Totuși, mi se părea bizar că, în loc să laude lucrarea mea, spunea doar atât:

— De fapt... treaba merge bine... nu m-am înșelat!... minunat... minunat!

Mi s-a permis să cobor la anumite ore în grădină, unde am zărit oameni groaznic de desfigurați, de o paloare cadaverică, oameni aproape scheletici conduși de călugări samariteni. Odată, când eram pe cale să mă înapoiez în cameră, am întâlnit un lungan deșirat, într-un palton galben ca lutul, însoțit de doi călugări, și care, după fiecare pas, făcea un salt caraghios, fluierând strident în același timp. Uimit, m-am oprit locului, dar călugărul care mă întovărășea mă trase îndărăt, în timp ce spunea:

— Vino, vino, dragă frate Medardus! Așa ceva nu e pentru tine!

— Pentru Dumnezeu, am strigat eu, de unde cunoști numele meu?

Bruschețea cu care exclamasem aceste cuvinte, părea să neliniștească pe însoțitorul meu.

— Ei, spuse el, cum să nu cunoaștem numele dumitale? Omul care v-a adus aici, l-a spus foarte clar, și sunteți înscris în registrele casei: Medardus, călugăr din mănăstirea capucinilor din orașul B.

Fiori de gheață îmi străbăteau trupul. Dar oricine ar fi fost necunoscutul care m-a adus la spital, chiar dacă era inițiat în secretul meu, nu putea să-mi vrea răul, căci s-a arătat plin de bunăvoință față de mine și eram liber. Stăteam la fereastra deschisă și respiram din plin minunatul aer cald, care, năvălind prin toți porii, îmi însufla puteri noi de viață, când deodată am zărit o făptură mică, uscățivă, cu o pălăriuță țuguiață pe cap, îmbrăcată sărăcăcios cu un pardesiu decolorat, țopăind și lipăind mai mult decât mergând, spre intrarea principală a spitalului. Când mă văzu, aruncă pălăria în aer, și-mi făcu bezele. Omulețul îmi părea întrucâtva cunoscut, dar nu-mi puteam reaminti precis trăsăturile lui, când dispăru printre copaci înainte ca să mă lămuresc cam cine ar putea fi. Nu dură însă mult și cineva îmi bătău în ușă. I-am deschis și același omuleț pe care-l văzusem în grădină intră în încăpere.

— Schonfeld! exclamai plin de uimire. Schonfeld, cum ai ajuns aici, pentru numele lui Dumnezeu!

Era frizerul acela smintit din orașul de reședință, care mă salvase atunci dintr-un mare pericol.

— Vai, vai, vai! suspină el, în timp ce mutra lui se strâmba caraghios a plâns: cum era să ajung aici, onorate domn, cum era să ajung aici altfel decât aruncat, azvârlit de o fatalitate cruntă care urmărește toate geniile! Din pricina unui omor a trebuit să fug...

— Din pricina unui omor? I-am întrerupt eu brusc.

— Da, din pricina unui omor, continuă el; într-un acces de furie am ucis barbeta obrazului stâng a celui mai tânăr consilier comercial din oraș, iar celei drepte i-am pricinuit răni grave.

— Te rog, l-am întrerupt din nou, lasă glumele, fii măcar o dată rezo-

nabil și povestește-mi întâmplările în ordinea lor, sau pleacă de la mine.

— Ei, dragă frate Medardus, reîncepu el, de data asta foarte grav, vrei să mă gonești, acum că ești vindecăt, dar când ai fost bolnav, m-ai suportat și când am stat în aceeași cameră și am dormit în celălalt pat.

— Ce înseamnă asta? am strigat consternat. Cum ai ajuns la numele Medardus?

— Binevoiește să te uiți, zise el zâmbind, la pulpana dreaptă a rasei pe care o porți.

M-am uitat și am înlemnit de spaimă și uimire, căci m-am convins că numele Medardus era cusut acolo iar la o cercetare mai amănunțită, indicii neîndoielnice mi-au arătat că purtam aceeași rasă pe care o ascunsesem în scorbura unui copac în fuga mea de la castelul baronului F.

Schonfeld observă tulburarea mea și surâse foarte ciudat; cu degetul arătător în dreptul nasului, ridicându-se în vârful picioarelor, mă privea țintă în ochi; n-am putut scoate un cuvânt, iar atunci el începu să-mi spună cu vocea coborâtă:

— Cuvioșia voastră se miră grozav de frumoasa haină pe care o poartă, deși vi se potrivește și vă vine de minune, mai bine decât acel costum cafeniu cu păcătoșii ăia de nasturi îmbrăcați pe care vi i-a agățat deșteptul și înțeleptul de Damon... Eu... eu... neînțeleșul, surghiunitul Pietro Belcampo, am fost acela care v-am acoperit goliciunea cu această haină. Frate Medardus! Nu ați fost într-o situație grozavă, căci drept pardesiu, sacou scurt, frac englezesc, purtați într-un chip foarte firesc propria dumneavoastră piele; cât despre o frizură decentă nici nu putea fi vorba, deoarece, însușindu-vă meseria mea, vă făceați singur coafura *à la Caracalla* folosind propriul vostru pieptene cu zece dinți, care v-a crescut la mâini.

— Lasă prostiile, am izbucnit cu, lasă prostiile, Schonfeld...

— Mă numesc Pietro Belcampo, mă întrerupse el în culmea mâniei, da, Pietro Belcampo, aici în Italia și, trebuie s-o afli, Medardus, eu însumi sunt nebunia care te urmărește ca să te ajut în înțelepciunea ta, și, fie că o recunoști sau nu, numai în nebunie îți găsești mântuirea, căci înțelepciunea ta e un lucru aducător de nenorociri și nu stă în picioare, se bălăbănește încoace și încolo ca un copilaș neajutorat, deci trebuie să se... asocieze cu nebunia mea care îi slujește drept sprijin și știe să găsească drumul cel bun către un cămin și acesta e casa de nebuni; aici am nimerit-o bine amândoi, frățioare Medardus!

M-am cutremurat gândindu-mă la cei pe care i-am întâlnit, la omul cu haina galbenă ca lutul, care țopăia, și nu mai încăpea nici o îndoială că Schonfeld, în nebunia lui, îmi spunea adevărul.

— Da, frățioare Medardus, continuă Schonfeld cu voce tunătoare și cu gesturi dezordonate, da, iubite frățioare. Nebunia dăinuie pe pământ ca o adevărată regină a duhurilor. Rațiunea e doar un guvernator trândav, căruia nu-i pasă de ce se întâmplă în afara hotarelor țării sale și doar din plictiseală poruncește ca soldații să facă instrucție în piața rezervată pentru parăzi, iar aceștia nu sunt în stare mai apoi să tragă un singur glonte când dușmanul năvălește din afară. Dar nebunia, adevărata regină a poporului, pornește cu tobe și trompete: bum-bum, bum-bum!, în urma ei explozie de bucurie, entuziasm. Vasalii părăsesc locurile unde erau prizonierii rațiunii, nu vor să mai stea smirnă, să șadă și să se întindă pe jos, cum vrea pedantul mareșal al Curții; acesta controlează numerele și rostește: "Priviți, nebunia mi-a luat pe cei mai buni discipoli ai mei, nu mai sunt buni... sunt nebuni... i-a înnebunit... da, au înnebunit!" Asta e un joc de cuvinte, frățioare Medardus, un joc de cuvinte este un drot încins în mâinile nebuniei care răsucesce toate ideile.

— Încă o dată, i-am tăiat vorba neghiobului de Schonfeld, încă o dată te rog lasă pălăvrăgeala fără rost dacă vrei să-mi spui cum ai ajuns aici și ce știi despre mine și despre haina pe care o port.

Rostind aceste cuvinte, l-am apucat de ambele mâni și l-am înghesuit într-un fotoliu. Părea să cumpănească, deoarece coborî privirea și trase adânc aerul în piept.

— V-am salvat, spuse el cu vocea slabă, vi-am salvat pentru a doua oară viața, doar eu am fost acela care vi-a înlesnit fuga din orașul reședinței princiare și tot eu v-am adus aici.

— Dar pentru Dumnezeu și pentru toți sfinții, unde m-ai găsit?

Strigasem din răspuțeri în timp ce-i dădusem drumul, dar în aceeași clipă el sări în sus și țipă, privindu-mă cu ochii scânteietori:

— Ei, frate Medardus, dacă nu te-aș fi cărat, așa slab și pirpiriu cum sunt, pe umerii mei, ai fi zăcut cu oasele zdrobite pe roata de tortură.

M-am cutremurat — ca pierdut m-am prăbușit pe un scaun, ușa s-a deschis și clericul care mă îngrijea a intrat grăbit.

— Cum ai ajuns dumneata aici? Cine ți-a permis să calci în această cameră?

Așa îl apostrofă el pe Belcampo; acestuia îi curgeau lacrimile și spuse cu o voce imploratoare:

— Vai. prea cuvioase, n-am putut rezista mai mult imboldului de a vorbi prietenului meu, pe care l-am smuls dintr-o primejdie de moarte!

Am prins curaj:

— Spune-mi, dragul meu frate, m-am adresat clericului, într-adevăr, acest om m-a adus încoace?

Călugărul șovăi.

— Acum știu unde mă aflu, am continuat, bănuiesc că eram într-o stare de plâns, dar cred că vă dați seama că azi sunt vindecat, așa că îmi este permis să aflu tot ce mi-a fost tăinuit intenționat, fiindcă eram prea mânios.

— Într-adevăr, așa este, răspunse clericul, acest om v-a adus acum vreo trei luni și jumătate în instituția noastră. După spusele lui, v-a găsit aproape mort în pădurea pe care o despart doar patru mile de ținutul nostru și a recunoscut în dumneavoastră pe călugărul Medardus din mănăstirea capucinilor din orașul B. care, în călătoria sa spre Roma, a trecut prin acest ținut, unde de fapt locuiește dânsul. Erați într-o stare de apatie totală. Mergeați doar când erați călăuzit, vă opreați în loc când vi se dădea drumul, vă așezați și vă culcați când vi se dădea această indicație. Primeați mâncarea și băutura cu de-a sila. Scoteați sunete înăbușite și confuze, privirea părea lipsită de facultatea vederii. Belcampo nu v-a părăsit, ci a fost îngrijitorul dumneavoastră devotat. După patru săptămâni, ați fost cuprins de o furie îngrozitoare și am fost obligați să vă izolăm într-unul din compartimentele mai îndepărtate, destinate acestui scop. Erați ca o fiară sălbatică, dar n-aș vrea să vă descriu o stare a cărei amintire ar fi poate prea dureroasă pentru dumneavoastră. După patru săptămâni ați revenit la starea de apatie căzând într-o catalepsie totală, din care v-ați trezit apoi vindecat.

În timpul povestirii clericului, Schonfeld se așezase și, ca într-o profundă meditație, își sprijinise capul în mâini.

— Da, începu el, am convingerea că din când în când sunt un prost care se-ntrece cu gluma, dajr aerul din casa de nebuni, dăunător pentru oamenii cu mintea sănătoasă, a avut asupra mea un efect pozitiv. Încep să fac raționamente despre mine însumi, ceea ce nu e un semn rău. Dacă exist prin propria mea conștiință, asta se datorește faptului că această conștiință îl dezbracă pe numitul de haina măscăriciului, iar eu rămân un gentleman perfect. Of, Doamne, oare un frizer genial nu este în propriii lui ochi un poltron calificat? Lașitatea te apără de orice

nebuie și vă pot asigura, cuvioase domn, că până și la nord-nord-vest știu să fac deosebirea între turla unei biserici și un far.

— Dacă este într-adevăr așa, am zis eu, atunci dovedește-o povestindu-mi liniștit mersul lucrurilor, cum m-ai găsit și cum m-ai adus înapoi!

— O voi face, zise Schonfeld, deși domnul cleric afectează o mină foarte îngrijorată; permite-mi însă, frate Medardus, să te tutuiesc, ținând seama că ești protejatul meu. După ce ai fugit în timpul nopții, pictorul străin a dispăru și el în chip misterios împreună cu colecția lui de tablouri. Cu toate că întâmplarea a făcut la început vâlvă, ea s-a pierdut repede în noianul unor noi evenimente. Numai atunci când s-a aflat de omorul de la castelul baronului F., când fratele Medardus din mănăstirea capucinilor era urmărit în orașul B. cu mandat de arestare, atunci și-au amintit că pictorul povestise în cârciumă toată întâmplarea și recunoscuse în tine pe călugărul Medardus. Hangiul hotelului în care locuiseși a confirmat bănuiala că eu ți-am înlesnit fuga. Am fost suspectat și au vrut să mă bage la închisoare. Mi-ar fi fost ușor să scap de o viață nenorocită care de mult mă apăsa. Am hotărât să plec în Italia, unde exista vicari și frizeri. În drumul meu te-am văzut la reședința prințului de ***. Se vorbea de căsătoria ta cu Aurelia și de execuția călugărului Medardus. L-am văzut și pe acest călugăr. Ei bine! Întâmplă-se orice cu el, eu te socotesc pe tine adevăratul Medardus. Ți-am ieșit înainte, nu m-ai observat și am părăsit reședința ca să-mi urmez drumul mai departe. După o lungă călătorie, m-am pregătit în zorii zilei să străbat pădurea ce se desfășura în fața mea, cufundată într-un întuneric adânc. Abia se arătară primele raze ale soarelui de dimineață, când ani auzit foșnete într-un tufiș și un om cu părul vâlvoi și o barbă ciufulită, dar cu haine cochete, se strecură pe lângă mine. Privirea lui era sălbatică și rătăcită, și în aceeași clipă dispăru. Am mers mai departe, dar cât am fost de îngrozit, când am zărit foarte aproape de mine un om gol zăcând la pământ. Am crezut că se săvârșise un omor și că fugarul era ucigașul. M-am aplecat asupra omului gol, te-am recunoscut îndată și mi-am dat seama că mai respirai. Aproape de tine era rasa de călugăr, pe care o porți și acum; cu mare greutate te-am îmbrăcat cu ea și te-am cărat cu mine. În sfârșit, te-ai trezit din leșin, dar ai rămas în starea descrisă de cuviosul domn. N-a fost deloc ușor să te iau de acolo, și așa s-a făcut că abia către seară am ajuns la o cârciumă care se afla în mijlocul pădurii. Te-am lăsat pe un tăpșan într-o stare de toropeală și am intrat în cârciumă să caut hrană și băutură. În cârciumă se aflau dragoni din *** care trebuiau, după cum spunea hangița, să urmărească până la graniță pe un călugăr care dispăruse în chip misterios în clipa în care trebuia să fie executat pentru o crimă îngrozitoare. Era o enigmă pentru mine cum ai ajuns din orașul de reședință în pădure, dar convingerea că erai acel Medardus pe care-l căutau m-a îndemnat să uzez de orice mijloc pentru a te smulge din pericolul în care te aflai. Pe drumuri ocolite, te-am trecut peste graniță și am ajuns în sfârșit cu tine în această casă, unde ne-au primit pe amândoi, deoarece am declarat că nu vreau să mă despart de tine. Aici erai în siguranță, căci sub nici o formă ei nu ar fi predat pe bolnav unui tribunal străin. Cu cele cinci simțuri ale tale nu prea stăteai bine pe când m-am aflat aici în cameră și te-am îngrijit. Nu te puteai lăuda nici cu încheieturile tale, Noverre și Vestris te-ar fi disprețuit profund, căci capul îți atârna pe piept și când voiau să ți-l îndrepte, te răsturnai singur ca un popic pe care nu l-ai nimerit. Și cu talentul oratoric era mai mare jale, căci erai afurisit de monosilabic și spuneai când aveai chef doar "Hu, hu!" și "Me... me...", din care nu se putea înțelege mare lucru despre rațiunea și voința ta, amândouă devenindu-ți infidele și vagabondând în neștire. Dar deodată

ai devenit din cale afară de vesel, ai sărit în sus, ai scos urlete de entuziasm și ți-ai rupt rasa de pe trup, ca să te liberezi de toate piedicile cu care te încătușează natura. Appetitul tău...

— Oprește-te, Schonfeld, l-am întrerupt pe îngrozitorul șugubăț, oprește-te! Am fost informat de starea deplorabilă în care mă cufundasem. Mulțumesc îngăduinței și îndurării veșnice a Domnului! Mulțumesc intervenției în favoarea mea și binecuvântării sfinților că am fost salvat!

— Ah, Cuvioșia ta! continuă Schonfeld, la ce-ți folosește asta! Vorbesc de funcția deosebită a spiritului, numită conștiință și care nu e altceva decât blestemata activitate a unui vameș-accizar-supracontrolor, răsfoind registrul iremediabil din compartimentul superior al creierului și spunând la orice marfă care vrea să iasă: "Hei... hei!... exportul interzis... În țară, rămâne în țară!" Cele mai alese nestemate sunt băgate în pământ ca niște grăunțe de rând și răsare cel mult niște sfeclă furajeră din care, la o cantitate de o mie de chintale, practica stoarce o uncie de zahăr rău mirositor. Hei, hei... și totuși acel export ar trebui să justifice un schimb comercial cu minunatul oraș al Domnului acolo sus, unde totul e sublim și minunat. Sfinte Dumnezeule! Toată pudra mea *à la Maréchale* sau *à la Pompadour* sau *la reine de Golconde*, plătită cu bani grei, aș fi aruncat-o în râu, în locul cel mai adânc, dacă aș fi căpătat de acolo prin tranzit măcar un dram cât firul de praf din raza soarelui, ca să pot pudra perucile prea savanților profesori și colegi de școală, dar de preferință pe a mea! Ce îndrug eu? Dacă Damon al meu, cel mai cuvios dintre cuvioșii călugări, în locul fracului de culoarea puricelui și-ar fi agățat un halat de dimineată ca acela în care bogătașii, exuberanții locuitori din orașul Domnului se duc la toaletă, lucrurile s-ar fi petrecut cu totul altfel în ceea ce privește buna-cuviință și demnitatea, dar așa te-au luat drept un *glebae adscriptus*¹⁷ și pe diavolul l-au crezut *cousin germain*¹⁸ al dumatăle.

Schonfeld se ridicase și mergea, adică mai mult țopăia de la un capăt la celălalt al camerei, gesticulând și făcând tot felul de strâmbături. Era în plin avânt, ca de obicei când nebunia se molipsea de la propria-i nebunie, încât l-am apucat de ambele mâini și i-am zis:

— Oare vrei să te instalezi aici în locul meu? Oare nu ești în stare, într-un moment de seriozitate, să lași caraghioslăcurile?

Zâmbi într-un chip ciudat și răspunse:

— E chiar atât de stupid ce spun atunci când sunt inspirat?

— Păi tocmai asta e nenorocirea, am răspuns eu, că la baza strâmbăturilor tale se află adeseori un tâlc adânc, dar încurci și împești astfel totul, încât o idee de o nuanță autentică apare ridicolă și neverosimilă ca o haină frumoasă acoperită cu petice bălțate. Asemeni unui om beat, nu poți merge pe o linie dreaptă, sări de colo până colo, orientarea ta e greșită!

— Ce înseamnă orientare? mă întrerupse Schonfeld, continuând să zâmbească amar. Ce este orientare, cuvioase capucin? Orientarea presupune o țintă către care să ne îndreptăm. Ești sigur de ținta dumatăle, scumpe frate? Nu te temi că din când în când dai dovadă de prea puțin echilibru, spre deosebire de siguranța pisicii pe acoperiș; în schimb, la cârciumă, consumi prea multe băuturi spirtoase, pentru ca apoi, asemeni unui tinichigiu, să fii cuprins de amețeală în vârful unui turn și să vezi două ținte, fără să știi care e cea bună? În plus, capucinele, iartă faptul că, în poziția mea socială, isprăvile năstrușnice îmi apar ca un plăcut adaos de piper spaniol la conopidă. Fără de asta, un artist frizer e o figură lamentabilă, un sârman prostănac care are în buzunar un

¹⁷Legat de glie (lat.).

¹⁸Văr primar (fr.).

privilegiu dar de care nu se folosește pentru plăcerea și bucuria lui!

Clericul ne-a cercetat cu atenție când pe mine, când pe caraghiosul de Schonfeld; nu înțelegea boabă, deoarece vorbeam nemțește; acum întrerupse discuția noastră.

— Iertați-mă, domnii mei. Datoria îmi incumbă să întrerup o conversație care e imposibil să vă facă bine amândurora. Frate, ești încă prea debil ca să vorbești despre lucruri care, făcând parte din trecutul tău, îți stârnesc amintiri dureroase; doar poți afla treptat totul de la prietenul dumitale, căci chiar vei părăsi instituția noastră vindecată de-a binelea, desigur că prietenul va continua să te însoțească. Afară de aceasta aveți (se întoarce către Schonfeld) un fel de a înfățișa auditoriului lucrurile despre care vorbiți, de parcă le-ar avea în fața ochilor. În Germania cred că sunteți luat diept un original și chiar și la noi puteți trece drept un autentic bufon. La teatrul comic ați putea să vă găsiți norocul.

Schonfeld se holbă la cleric, apoi se ridică în vârful picioarelor, își duse mâinile la cap și exclamă pe italienește:

— Vocea duhurilor... vocea destinului, mi-a vorbit prin gura acestui cuvios domn!... Belcampo... Belcampo nu ți-ai cunoscut adevărata vocație... e hotărât!

Cu aceste cuvinte o zbughi pe ușă afară. A doua zi dimineața veni în camera mea, gata de plecare.

— Dragul meu frate Medardus, zise el, ești vindecată pe de-a-ntregul și nu mai ai nevoie de asistența mea, plec într-acolo unde mă îndeamnă chemare mea lăuntrică. Rămâi cu bine!... Dar permite-mi să-mi mai exercit pe tine, pentru ultima oară, o profesie care acum îmi pare înjositoare.

Scoase un brici, o foarfecă și un pieptene și cu o mie de strâmbături și printre cuvinte caraghioase, îmi aranjă tonsura și barba. Omul îmi devenise — cu tot devotamentul său față de mine — supărător și eram bucuros când își luă rămas bun.

Doctorul contribui la întremarea mea prin medicamente întăritoare; culoarea îmi devenise mai sănătoasă și, prin plimbări din ce în ce mai lungi, mi-am recăpătat puterile. Eram convins că voi putea suporta o călătorie pe jos și am părăsit o casă care, pentru un bolnav mintal, era o binefacere, pe când pentru un om sănătos nu putea fi decât un lucru dureros și înspăimântător.

Mi se sugerase ideea să plec în pelerinaj la Roma și am hotărât să fac acest lucru, astfel că am pornit-o pe șoseaua care mi se indicase. Lăsând la o parte faptul că mintea mi se vindecase de-a binelea, eram totuși conștient de starea de apatie care învăluia ca într-un zăbranic orice imagine înfiripată în sufletul meu, astfel că totul era searbăd, de un cenușiu intens. Fără o înfățișare clară a trecutului meu, eram absorbit de grija prezentului. Scrutam depărtarea pentru a descoperi locul unde aș putea îndrăzni să cerșesc adăpost pentru noapte și hrană și eram sincer bucuros când credincioșii îmi umpleau sacul meu de cerșetor și plosca, pentru care, drept mulțumire, bolboroseam rugăciunile mele ca un automat. Decăzusem, până și în propriii mei ochi, la treapta stupidă a unui călugăr cerșetor. Astfel am ajuns, în sfârșit, la mănăstirea cea mare a călugărilor capucini, care se ridica singuratică, înconjurată de clădiri, la câteva ore aproape de Roma. Acolo eram sigur că vor primi pe confratele din același ordin monahal, și mă gândeam să mă las îngrijit pe-ndelete. Am pretextat că, deoarece mănăstirea din Germania de care aparțin s-a desființat, am pornit în pelerinaj ca să intru în altă mănăstire, aparținând aceluiași ordin. Cu amabilitatea proprie călugărilor italieni, am fost ospătat din plin și priorul declară că, în cazul că o făgăduială solemnă nu mă obligă de a merge mai departe, ca străin, pot rămâne în mănăstire cât îmi place. Era ora de vecernie, călugării s-au îndreptat spre cor iar eu

am intrat în biserică. Arhitectura îndrăzneată și minunată a navei mi-a stârnit o mare admirație, dar sufletul meu înclinat spre pământ nu se putea înălța, cum se întâmpla de obicei încă din vremea când, copil abia de-o șchioapă, priveam spre biserica de la Teiul Sfânt. După ce mi-am spus rugăciunea la altarul principal, am pășit pe coridoarele laterale să contemplu picturile ce înfățișează martiriul sfinților cărora le-au fost consacrate. În cele din urmă, am intrat într-o capelă laterală, al cărei altar era magic luminat de razele soarelui, reflectate în vitraliile multicolore. Am vrut să admir picturile și am urcat treptele. Sfânta Rozalia — fatala catapeteasmă a fostei mele mănăstiri! Vai! O vedeam pe Aurelia! Toată viața mea, nenumăratele mele ticăloșii, crimele mele — uciderea lui Hermogen — a Aureliei — totul — totul închegat într-un singur gând înspăimântător și *acesta* îmi sfredelea creierul ca un fier roșu ascuțit. Pieptul meu, fibrele și toate măduarele erau sfârtecate de o durere aprigă și de un chin fără de seamă! Nu venea o moarte izbăvitoare! M-am trântit la pământ — mi-am rupt, în disperare sălbatică, sutana — urlam într-o jale fără alinare, încât biserica repetă ecoul până departe: "Sunt blestemat, sunt blestemat! Nici o îndurare — nici o mângâiere — nicăieri! — în iad — în iad — hulă veșnică asupra capului meu, păcătos nelegiuit!" Am fost ridicat — călugării se aflau în capelă, în fața mea stătea priorul, un venerabil bătrân, înalt și impunător. Mă privea cu o gravitate nespus de blândă, îmi luă manile și mi se părea că un sfânt, pătruns de o milă cerească, m-ar fi susținut pe mine, rătăcitul, să nu mă prăbușesc în vâlvătaia focului Gheenei.

— Ești bolnav, frate, rosti priorul, te vom duce în mănăstire, unde îți vei reveni!

I-am sărutat mâinile, sutana, nu puteam vorbi, numai suspine adânci, pline de teamă, trădau starea deznădăjduită a sufletului meu. Am fost dus în refector și, la un semn al priorului, călugării se depărtară, iar eu am rămas singur cu el.

— Frate, începu el, tu pari doborât de un greu păcat, căci numai re-mușcarea cea mai adâncă și fără alinare pentru o faptă îngrozitoare se poate manifesta în chipul acesta. Dar mare e îngăduința Domnului, trage greu în cumpănă ocrotirea ce ți-o acordă sfinții părinți, aibi încredere să mi te spovedești și ispășirea se va preface în mângâierea ce ți-o dă biserica!

În clipa aceea îmi păru că priorul era pelerinul de la Teiul Sfânt, și că numai el era singura ființă pe tot întinsul pământului căreia îi puteam destăinui întreaga mea viață plină de nelegiuire și de păcat. Încă nu puteam articula nici un cuvânt și m-am aruncat la pământ în fața bătrânului.

— Mă duc în capela mănăstirii, spuse el cu solemnitate și se depărta.

Eram resemnat — am alergat după el, ședea în confesional și pe loc am făcut ceea ce mă îndemna, în chip irezistibil conștiința; am mărturisit totul — totul!

Grea era penitența pe care mi-o impuse priorul. Gonit din biserică, izolat ca un lepros din adunările călugărilor, stăteam în cavourile mănăstirilor, ținându-mi zilele cu ierburi fierte fără sare, flagelându-mă și chinuindu-mă cu unelte de tortură de o cruzime greu de închipuit și-mi ridicam glasul numai pentru a mă acuza, în rugă umilă, căutând salvarea din iad, flăcările lui clocotind de pe acum în mine. Dar când sângele îmi curgea din răni, când durerea mă sfârteca prin mii de otrăvite împunsături ca de scorpioni și când, natura fiind învinsă, somnul mă cuprindea în brațele sale, ocrotindu-mă ca pe un copil fără vlagă, atunci se iscau năluciri vrăjmașe care-mi pricinuiau noi chinuri de moarte. Întreaga mea viață mi se înfățișa în chip înfiorător. O vedeam pe

Euphemia cum se apropia de mine în plinătatea frumuseții ei, dar strigai cât putui de tare: "Ce vrei de la mine, ticăloaso? Nu, iadul nu e în cârdășie cu mine!" Atunci își dete în lături mantila și florii blestemului mă cuprinseseră. Trupul ei era scheletic, dar printre oase i se încolăceau nenumărați șerpi și-și ațeau către mine capetele și limbile lor ca focul.

"Lasă-mă în pace... Șerpilor tăi pătrund în pieptul rănit... vor să se înfrupte din sângele inimii mele... dar atunci voi muri... atunci voi muri... moartea mă va scăpa de răzbunarea ta!" Astfel am strigat, pe când năluca urla:

"Șerpilor mei se pot înfrupta din sângele inimii tale... dar nu vei simți, căci asta nu face parte din chinul tău — chinul tău e în tine și nu te ucide, fiindcă trăiești prin el. Chinul tău e gândul la nelegiuirile tale, și acesta e veșnic!" Hermogen însângerat se ridică de asemeni dar, în fața lui, Euphemia trecu în zbor și el se furișă, arătând spre cicatricea în formă de cruce. Voiam să mă rog, dar în clipa aceea se auziră foșnete și murmure care-mi luau mințile. Oameni pe care-i cunoscusem se iviră prefăcuți în niște pocitanii. Capete se târau, râzând sarcastic, pe picioare de lăcuste care le creșteau din urechi, orătanii ciudate, ciori cu chip de om vâjâiau prin văzduh. L-am recunoscut pe maestrul de concert din B. cu sora lui, ca se rotea într-un vals amețitor, iar fratele ei cânta plimbându-și arcușul pe pieptul lui devenit lăută... Belcampo, cu un obraz urât de șopârlă, călare pe un vierme dezgustător, înaripat, se repezi la mine, vrând să-mi descurce barba cu un pieptene din fier înroșit, fără să reușească.

Sălbatic, din ce în ce mai sălbatic se făcea vălmășagul, mai ciudate și mai fantastice deveneau arătările de la cea mai mică găză dănțuitoare cu piciorușe de om, până la alungitul schelet de cal cu ochi scânteietori, cu pielea preschimbată într-o pătură pe care stătea un călăreț cu un cap luminos de bufniță. Un pocal fără fund era platoșa lui, o pâlnie întoarsă, casca. Batjocura iadului era în neconținută creștere: mă aud râzând, dar acest râs străpunge pieptul și devine mai arzător iar toate rănilor sângere mai năvalnic. Silueta unei femei iese la iveală, adunătura se dă în lături — ea se apropie de mine. Vai, e Aurelia! "Trăiesc, și sunt acum numai a ta!" rostește năluca. În aceeași clipă, păcatul se trezește în mine. Înnebunit de o poftă sălbatică, o înlănțui cu brațele. Toropeala mă părăsește, dar acum simt un foc apăsându-mi pieptul, țepi ascuțiți îmi zgârie ochii și diavolul izbucnește într-un râs batjocoritor: "Acum ești pe de-a-ntregul al meu!" Cu un țipăt de groază mă trezesc și de îndată sângele îmi curge șiroaie din pricina loviturilor biciului cu ghimpi cu care mă flagelez cuprins de o deznădejde fără scăpare. Căci până și nelegiuirile din vis, fiecare gând vinovat, cer ispășire îndoită.

În sfârșit, se împlinise sorocul hotărât de prior pentru greaua ispășire și am ieșit din cavou, pentru ca singur în celulă separată, departe de ceilalți frați, să continui pedepsele impuse de acum încolo. Apoi, treptat, ușurându-mi-se osânda, mi s-a permis să intru în biserică și în corul călugărilor. Dar mie nu-mi ajungea cea din urmă penitență, care consta în obișnuita flagelare zilnică. Refuzam cu îndărătnicie orice hrană mai bună ce mi se oferea; zile întregi zăceam pe lespezile reci de marmură în fața icoanei sfintei Rozalia și mă torturam în chilia singuratică în modul cel mai crunt, căci prin chinuri corporale încercam să molcomesc groaznicul martiriu lăuntric. Era zadarnic! Mereu reveneau acele năluciri plăsmuite de gândurile mele și eram dat pradă Satanei ca să mă chinuiască batjocorindu-mă și să mă îmbie spre păcat. Ispășirea mea atât de grea, felul nemaiauzit cum o îndeplineam stârni atenția călugărilor. Mă cercetau cu sfială respectuoasă și am auzit chiar cum șopteau între ei: "Acest om e un sfânt!" Cuvântul mă îngrozea căci aceea oribilă amintire din mănăstirea capucinilor din orașul B. nu era decât prea vie, când în aroganța nebuniei am strigat pictorului care mă țintuia cu privirea: "Eu sunt sfântul Anton!"

Trecu și ultima etapă a pocăinței ordonată de prior, fără însă ca eu să renunț să mă torturez, netinând seama că chinurile ce înduram păreau să mă doboare. Ochii mei erau stinși, trupul meu plin de răni un schelet însângerat, și am ajuns până acolo că după ce zăceam ore întregi la pământ, nu mă mai puteam ridica fără ajutorul celorlalți. Priorul porunci să fiu adus în vorbitorul lui.

— Simți oare, frate, începu el, că ți-ai ușurat sufletul prin aspra ispășire? Cerul ți-a hărăzit alinarea?

— Nu, cuvioase părinte, i-am răspuns eu cu amară deznădejde.

— Întrucât, continuă priorul cu vocea ridicată, întrucât, frate, mi te-ai spovedit și, aflând nenumăratele fapte îngrozitoare, ți-am impus cea mai aspră ispășire, am împlinit legile bisericii; ea vrea ca răufăcătorul pe care nu l-a ajuns brațul dreptății și care, plin de pocăință, și-a recunoscut crimele, să-și arate remușcarea și, prin acțiuni exterioare, să-și îndrepte spiritul numai către cele cerești și să continue să-și tortureze carnea, astfel ca martiriul pământesc să compenseze fiecare faptă diavolească. Totuși cred, și renumiți teologi sunt de acord cu mine, că chinurile cele mai groaznice pe care penitentul și le aplică nu scad nici cu un dram greutatea păcatului, de îndată ce-și sprijină convingerea deplină pe acest lucru, crezându-se demn de îndurarea Celui Etern. Nici o înțelepciune omenească nu poate aprofunda felul în care Cel Etern judecă faptele noastre, pierdut este acela care, chiar dacă nu este cu totul vinovat de o adevărată nelegiuire, are cutezanța să creadă că poate cuceri, că poate lua cerul cu asalt prin evlavie, iar acel penitent care, după ce se pocăiește, se consideră absolvit de vina lui, dovedește că remușcarea sa launtrică nu este sinceră. Tu, dragă frate Medardus însă, nu ai simțit alinarea, asta dovedește sinceritatea remușcării tale, deci încetează acum, eu o voiesc, orice tortură; hrănește-te mai bine și nu mai ocoli contactul cu ceilalți frați, află că viața ta misterioasă mi-este cunoscută în toate miraculoasele ei întortochieri, mai bine chiar decât ție însuși. O fatalitate ireversibilă de care nu puteai să scapi, i-a dat Satanei puteri asupra ta și, în timp ce păcătuiai, erai doar unealta sa. Să nu-ți închipui însă că din acest motiv ești mai puțin vinovat în fața lui Dumnezeu, căci ție ți-a fost dată puterea să-l birui pe diavol în luptă dreaptă. În care inimă omenească nu năvălește Necuratul și se opune Geniului bun! Dar fără această luptă n-ar mai fi virtute, căci virtutea este triumful principiului bun asupra celui rău, precum și contrariul naște păcatul. Află, înainte de toate, că te acuzi de o crimă pe care ai făptuit-o numai în intenție. Aurelia trăiește, în culmea nebuniei te-ai rănit singur, sângele tău propriu îți șiroia pe mână... Aurelia trăiește... o știi bine!

M-am prăbușit în genunchi, mi-am ridicat mâinile a rugă, suspine adânci îmi zguduiau pieptul, lacrimi îmi izvorau din ochi.

— Mai află, continuă priorul, că acel necunoscut pictor bătrân de care ai pomenit în timpul spovedaniei, ne-a vizitat mănăstirea mai de mult, după cât îmi pot aminti, și va sosi poate din nou aici. Mi-a dat o carte în păstrare, care cuprinde mai multe desene, dar mai ales o povestire căreia, de fiecare dată când trece pe la noi, îi adaugă câteva rânduri. Nu mi-a interzis să dau cartea cuiva și vreau să ți-o încredințez, cu atât mai mult cu cât eu consider asta ca o datorie sacră. Legătura destinelor tale ciudate care te transpuneau ba într-o lume superioară de minunate viziuni, ba într-o existență din cele mai josnice, o vei afla curând. Se spune că miracolul a dispărut de pe pământ, dar eu nu cred asta. Minunile dăinuie, căci dacă nu vrem să dăm această denumire oricărui lucru miraculos din viața înconjurătoare, e fiindcă am deprins regula reîntoarcerii ciclice a unui șir de aspecte, și totuși, în cuprinsul acestui cerc se produce adeseori un fenomen care face toată

înțelepciunea noastră de rușine și căruia, neputându-l înțelege, refuzăm, din îndărătnicie stupidă, să-i dăm crezare. Cu încăpățănare negăm ochiului lăuntric fenomenul, fiindcă e prea străveziu ca să se poată oglindi pe suprafața aspră a ochiului exterior. Pe acel pictor ciudat îl număr printre cele mai extraordinare apariții care desfid orice regulă; mă îndoiesc că apariția lui întruchipată este ceea ce vedem noi. Un lucru e cert, că nimeni n-a observat la el obișnuitele funcții biologice ale omului. De asemeni, nu l-am văzut niciodată scriind sau desenând, excepție făcând cartea în care părea că citește: de fiecare dată când trecea pe la noi, ea număra mai multe pagini scrise decât avusese mai înainte. Ciudat e și faptul că tot ce e în carte mi-a părut o mângăleală încâlcită, schița confuză a unui pictor fantastic, a devenit limpede și citeață numai după ce tu, dragul meu frate Medardus, mi te-ai spovedit. Nu-mi este îngăduit să-mi spun mai mult părerea cu privire la ceea ce bănuiesc sau cred despre pictor. Tu o vei ghici singur sau, mai mult decât atât, secretul ți se va dezvălui de la sine. Du-te, întreamează-te și dacă te simți înălțat sufletește, ceea ce cred că se va întâmpla în câteva zile, atunci vei căpăta de la mine minunata carte a pictorului străin.

M-am supus voinței priorului, mâncam cu ceilalți frați laolaltă, am renunțat la mortificări și m-am limitat la rugăciuni pline de fervoare la altarele sfinților. Chiar dacă rana inimii mele continua să sângereze, chiar dacă durerea care mă străpungea dinăuntru nu era mai puțin vie, oribilele coșmaruri mă părăsiseră și adeseori, pe când zăceam istovit, fără somn, pe culcușul tare, simțeam fluturând în jurul meu aripi ca de înger și vedeam făptura grațioasă și vie a Aureliei, cu ochii înlăcrimați, plini de o milă cerească, aplecându-se spre mine. Întindea mâna deasupra capului meu ca pentru a mă ocroti, pleoapele mi se închideau și o lină ațipire îmi dădea puteri noi.

Când priorul observă că mintea mi se redeșteaptă, îmi dădu cartea pictorului și mă preveni s-o citesc cu atenție în chilia lui. Am deschis-o și primul lucru pe care îmi căzură ochii erau desenele picturilor-frescă de la Teiul Sfânt, schițate și apoi executate în lumină și umbră. N-am resimțit nici cea mai mică uimire, nici cea mai slabă dorință de a dezlega repede enigma. Nu! Pentru mine nu era nici o enigmă, de multă vreme știam ce conținea acest album. Ceea ce pictorul înghesuisese în ultimele pagini ale cărții într-o scriitură mărunță, colorată și abia citeață, erau visele și presimțirile mele, dar clar înfățișate în trăsături ascuțite, cum n-aș fi avut putința de a o face vreodată.

COMENTAU INTERCALAT DE EDITOR

Fratele Medardus își continuă povestirea, fără a ține seamă de cele cuprinse în albumul pictorului; cum își luase rămas bun de la priorul care era inițiat în tainele sale și de la ceilalți frați prieteni, cum se dusesese în pelerinaj la Roma și peste tot, la catedrala Sf. Petru, St. Sebastian și Laurențiu, la St. Giovanni a Laterano, în Sancta Maria Maggiore și așa mai departe, și îngenunchease și se rugase la toate altarele, cum atrăsese chiar și atenția Papei și cum până la urmă fu înconjurat de un nimb sacru. Sfântul Părinte, văzând în el un nelegiuit care se pocăiește și el însuși nesimțindu-se cu nimic mai presus, îl goni din Roma.

Noi, adică eu și cu dumneata, bunule cititor, știm prea puține despre presimțirile și visurile fratelui Medardus, așa că, fără să citim ceea ce a scris pictorul, am vrea cel puțin să facem legătura care înnoadă ca într-un mănunchi firele încâlcite și desperate ale poveștii lui Medardus. Mai pilduitor este de altfel și faptul că ne lipsește focarul din care s-au desprins diferitele raze multicolore. Manuscrisul răposatului călugăr

capucin era pe un pergament îngălbenit și acest pergament eu un scris mărunț, aproape neciteț, în care o mână ciudată avea ceva de comunicat, mi-a stârnit mult curiozitatea. După multă osteneală am reușit să descifrez litere și cuvinte, și care nu mi-a fost uimirea când mi-am dat seama că era acea povestire din albumul pictorului, de care vorbea Medardus, în vechea limbă italiană, aproape în stil cronicăresc și scrisă la modul aforistic. Forma lui bizară sună în nemțește aspru și înfundat ca un pahar plesnit, dar pentru a-l înțelege în totalitatea lui a fost necesar să intercalăm aci traducerea; o fac, după ce am mai constatat cu durere următoarele: familia domnitoare din care descindea acel Francesco, adeseori pomenit, mai trăiește în Italia, de asemenea mai trăiesc și urmașii prințului domnitor în a cărei reședință a locuit un timp Medardus. A fost deci imposibil să facem cunoscute aceste nume și, în afară de acela care-ți dă dumitale, scumpe cititor, în mână această carte, nimeni pe lume nu e mai neajutorat și mai neîndemânatic să scorească nume, când le are pe cele autentice, cu o rezonanță frumoasă și romantică, cum e în cazul de față. Respectivul editor a fost inspirat denumind personajele: Prințul, Baronul etc., cum însă bătrânul pictor pune în lumină cele mai tainice și încâlcite împrejurări familiale, recunoaște și el că, folosind denumirile curente, nu va reuși să se facă înțeles. Ar fi fost de datoria lui să întregească simpla cronică de familie, alcătuită de pictor, cu tot felul de explicații și trimiteri, ca pe niște personaje încadrate în arabescuri și ornamente. Mă transpun în persoana editorului și te rog, bunule cititor, ca înainte de a citi mai departe, să binevoiești a ține seamă de următoarele: Camillo, prinț domnitor de P., este fondatorul familiei din care se trage Francesco, tatăl lui Medardus. Theodor, prinț de W., este tatăl prințului Alexandru de W., la curtea căruia a poposit un timp Medardus. Fratele său Albert, prinț de W., s-a căsătorit cu principesa italiană Ciazinta B. Familia baronului F. e bine cunoscută în regiunea muntoasă și trebuie să menționez că baroneasa de F. era originară din Italia, ea fiind fiica contelui Pietro S., fiu al contelui Filippo S. Totul, dragă cititorule, se va clarifica, dacă vei reține în memorie aceste puține inițiale și nume de botez. Urmează acum în loc de continuarea povestirii,

PERGAMENTUL BĂTRÂNULUI PICTOR

...Și se întâmplă că Republica Genova, foarte amenințată de corsarii algerieni, se adresează marelui navigator Camillo, principe de P., ca să întreprindă cu un echipaj și cu patru galere bine înarmate o expediție împotriva nemernicilor pirați. Setos de fapte glorioase, Camillo scrise de îndată fiului său mai mare, Francesco, să vină să cârmuiască țara în lipsa propriului său tată. Francesco studia pictura la școala lui Leonardo da Vinci și duhul artei pusese într-atâta stăpânire pe el, încât nu se mai gândea la nimic altceva. De aceea, prețuia arta mai presus de orice virtute și măreție pe pământ și orice altă preocupare îi apărea ca un efort jalnic și van. Nu putea părăsi arta și nici pe maestrul înaintat în vârstă, și scrise în consecință tatălui său că înțelege să țină în mână pensula și nu sceptrul și că dorește să rămână cu Leonardo. Atunci bătrânul, trufașul Camillo fu foarte mânios, îl califică drept un prost nevolnic și trimise slujitori de încredere să-i aducă fiul înapoi. Când însă Francesco se opuse cu hotărâre să se întoarcă și declară că un prinț, înconjurat de toată strălucirea tronului, îi apare ca o făptură jalnică față de un pictor talentat, că cele mai mari fapte de război sunt numai un crud joc pământesc, pe când creația unui pictor e oglindirea spiritului divin care sălășluiește în ființa sa. Atunci eroul mării, Camillo, se înfurie

și jură că îl va alunga pe Francesco și-l va lăsa ca urmaș la tron pe Zenobio, fratele mai mic al lui Francesco.

Francesco era foarte mulțumit cu această soluție și, cu toată solemnitatea și formele legale, cedă printr-un document fratelui său mai mic tronul și așa se întâmplă că, pe când bătrânul domnitor Camillo își pierdea viața într-o luptă sângeroasă cu algerienii, Zenobio îi urma la domnie, în timp ce Francesco, lepădându-se de numele și de rangul său princiar, ajungea pictor și trăia destul de greu dintr-un mic venit anual pe care i-l alocase fratele său domnitor. Francesco fusese un tânăr mândru și zvăpăiat, numai bătrânul Leonardo împlânzise firea lui sălbatică și, când Francesco renunță la rangul lui princiar, îi deveni ca și un fiu supus și devotat. Ajuta bătrânului să desăvârșească vreo operă măreață, astfel că elevul, ridicându-se până la măiestria meșterului său, deveni celebru și începu să picteze catapetesme pentru biserici și mănăstiri. Bătrânul Leonardo îl ajuta cu sfatul și cu fapta, până când muri la o vârstă înaintată. Atunci în tânărul Francesco izbucni iar, ca o flăcără cu greu stăpânită multă vreme, trufia și neastâmpărul de altădată. Se credea cel mai mare pictor al timpului și, asociind perfecțiunea lui în artă cu rangul său, se intitula singur pictorul-prinț. Despre bătrânul Leonardo vorbea cu dispreț, se abătu de la stilul hieratic, simplu și și apropie o manieră nouă care, prin senzualitatea figurilor și coloritul strident, lua ochii mulțimii și laudele ei exagerate îl făceau și mai vanitos și mai nestăpânit. Se întâmplă că, la Roma, nimerise într-un cerc de tineri desfrânați și cum el dorea să aibă în toate prioritatea, ajunsese curând să fie cel mai destoinic navigator pe valurile furtunoase ale viciului. Orbiți de strălucirea falsă și înșelătoare a păgânismului, tinerii, în fruntea cărora se afla Francesco, fondară o asociație secretă în care batjocoreau în chip nelegiuit creștinismul, imitau datinile vechilor greci și celebrau orgii cu târfe nerușinate.

Printre ei erau pictori, dar mai mulți erau sculptori care nu țineau seama decât de arta antichității și persiflau tot ce unii artiști contemporani. Înflăcărați de creștinism, au conceput și creat spre gloria acestuia. Plin de un entuziasm păgân, Francesco picta numeroase tablouri din lumea fictivă a basmelor. Nici unul nu se pricepea să înfățișeze atât de plastic ca el voluptatea lascivă a trupului de femeie, întrucât împrumuta și carnația după trupuri vii și forma compozițională ale anticelor sculpturi de marmură. În loc să se inspire după tablourile din biserici și mănăstiri ale bătrânilor și cuviosilor măestri, umplându-și sufletul cu smerenie în fața artei lor, Francesco reproducea cu sânguință figurile amăgitoare ale zeilor păgâni. Dar nici un model nu-l obseda cu atâta stăruință ca un tablou celebru reprezentând-o pe Venus și pe care-l avea tot timpul în gând. Venitul anual pe care Zenobio îl destinase fratelui său întârziase o dată mai mult ca de obicei, astfel că Francesco, cu viața lui dezordonată care-i înghițea repede orice câștig, și la care nu voia să renunțe, ajunsese în dificultăți materiale. Atunci își reaminti că odată, cu mult înainte, i se propusese de către o mănăstire de călugări capucini să picteze la un preț foarte ridicat portretul sfintei Rozalia și, dornic să capete cât mai repede bani, se hotărî să termine lucrarea pe care din silă pentru toți sfinții creștini nu vroise s-o accepte. Plănuise s-o înfățișeze pe sfânta Rozalia goală, iar forma și expresia obrazului să fie asemănătoare Venerei. Schița reuși de minune și nelegiuirii tineri laudară mult fantezia nerușinată a lui Francesco, ca în locul unei sfinte creștine să așeze călugărilor în biserică portretul unui idol păgân. Dar de îndată ce Francesco începu să picteze, totul se înfățișă altminteri de cum o avea el în gând și un spirit mai puternic birui duhul minciunii josnice care-l stăpânea. Chipul unui înger din înălțimile cerului se înfiripă din negurile întunecoase; dar, cuprins ca de o teamă sfielnică, pentru a nu jigni clipa

sfântă și să cadă apoi pradă pedepsei divine, Francesco nu cutează să termine obrazul în timp ce în jurul trupului gol se așezară în falduri grațioase veșminte caste, o rochie roșu-închis și o mantilă azurie. Călugării capucini nu se gândiseră, în scrisoarea lor către pictor, decât la portretul sfintei Rozalia, fără a ține seama că pictorul le-ar putea imputa că în subiect nu a fost cuprinsă și povestirea unor fapte memorabile din viața sfintei și tocmai de aceea Francesco schițase portretul ei în centrul tabloului; dar iată că, îndemnat de sfântul Duh, pictă în jurul lui tot felul de chipuri care se îmbinau ca prin minune, ca să înfățișeze martiriul sfintei Rozalîa. Francesco era cufundat în executarea tabloului său, mai mult decât atât, tabloul devenise însăși Duhul atotputernic care-l înlănțui cu brațe viguroase și-i înfățișă viața infamă pe care o dusesese până atunci. Nu cuteza însă să termine obrazul sfintei, ceea ce se prefăcu într-un chin infernal care îl sfredelea lăuntric cu ghimpi ascuțiți. Nu se mai gândea la tabloul Venerei dar i se părea că-l vede pe bătrânul profesor Leonardo care îl privește muștrându-l amarnic, vorbindu-i temător și îndurerat: "Vai, aș fi dorit din toată inima să te ajut, dar nu-mi este îngăduit, înainte ca tu să renunți la orice înclinări nelegiuite și, cu adâncă pocăință și umilință, să implori iertarea Sfintei împotriva căreia ai păcătuit!" Tinerii pe care Francesco îi ocolise multă vreme, îl căutară și-l găsiră în atelier, întins pe culcușul lui, ca un bolnav neputincios. Dar de îndată ce li se plânse că un duh rău îi frânsese puterea și deci nu putuse termina tabloul sfintei Rozalia, izbucniră toți în râs și îi vorbiră: "Valeu, frate, cum de te-ai îmbolnăvit așa deodată? Haideți să jertfim lui Esculap și amabilei Hygeia niște vin, ca acest slăbănog să se întremeze!" Fu adus vin de Siracusa, tinerii umplură paharele și, aducând libațiuni zeilor păgâni, îl vărsară în fața tabloului neterminat. Dar când începură să bea zdravăn și îi oferiră lui Francesco vin, acesta refuză nevrând să ia parte la dezmățul lor, deși închinau în cinstea doamnei Venus. Atunci, unul dintre ei spuse: "Se pare că necugetatul pictor este chiar bolnav la trup și suflet, și trebuie să-i aducem un doctor!" Își aruncă mantaua pe umeri, se-ncinse cu sabia și ieși. Trecură doar câteva clipe când se înapoie și zise: "Ei, iată, priviți-mă, eu însumi sunt doctorul care vrea să vindece pe acest prăpădit". Vrând să semene, desigur, la mers și atitudine cu un medic bătrân, tinerelul lipăia, cu genunchii strâmbi, și-și schimonosea obrazul tânăr, încrețindu-și-l în fel și chip, încât arăta ca un om urât și bătrân, iar tinerii râdeau de se prăpădeau și strigară: "Hei, ia priviți ce mutre savante știe să facă!" "Doctorul" se apropie de bolnav și-i vorbi cu asprime și dispreț: "Vai de tine, sărman prieten, trebuie să te ajut să-ți revii din sfârșeala întristătoare în care te afli! Vai, jalnic camarad, așa palid și bolnav cum arăți nu vei putea fi pe placul doamnei Venus! S-ar putea ca Donna Rozalia să aibă grijă de tine când vei fi sănătos. Tu, neputinciosul meu prieten, ia și soarbe din doctoria mea miraculoasă. De vreme ce vrei să pictezi sfinți, licoarea mea te va întări, e vin din pivnița sfântului Anton!" Presupusul medic scoase de sub haină o sticlă pe care o destupă. Din sticlă se răspândi o mireasma ciudată care-i ameți pe tineri, astfel încât, ca toropiți de somn, se prăbușiră în scaun și închiseră ochii. Dar Francesco, înfuriat peste măsură că a fost numit în batjocură un slăbănog nevolnic, smulse sticla din mâna doctorului și bău cu sete. "Să-ți fie de bine!" exclamă tânărul care-și recăpătase obrazul tineresc și mersul energic de mai înainte. Apoi îi trezi din somn pe ceilalți prieteni și coborâră împreună scara. Asemeni muntelui Vezuviu când clocotește sălbatic și împrăstie flăcări nimicitoare, așa vuia acum ca un torent fierbinte întreaga ființă a lui Francesco. Toate legendele păgâne pe care le pictase vreodată le vedea înaintea ochilor ca și cum ar fi aievea și începu să strige cu voce tunătoare: "Și tu trebuie să vii, iubita mea zeiță, trebuie să trăiești și să fii a mea, de nu, mă consacru zeilor

subpământeni!" Atunci o zări pe doamna Venus, stând aproape de tablou și făcându-i un semn prietenos. Sări de pe culcușul lui și începu să picteze capul sfintei Rozalia, căci acum avea intenția să reproducă întocmai minunatul chip al Venerei. Dar simți că voința lui nu poate porunci mâinii, căci pensula aluneca mereu din negurile care învăluiau obrazul sfintei Rozalia spre capetele bărbaților barbari care o înconjurau. Și totuși, chipul divin al sfintei apărea tot mai vizibil și-l privea pe Francesco cu ochi atât de vii și de strălucitori, încât el se prăbuși la pământ ca fulgerat de moarte. Când își reveni doar puțin în simțiri, se ridică cu greu, dar nu îndrăzni să se uite la tabloul care-l înfricoșa, ci se furișă cu capul plecat înspre masa unde se afla sticla cu vin lăsată de "doctor" și trase o sorbitură zdravănă. Și iar se simți Francesco înviorat; privi spre tabloul lui care stătea acolo terminat până la ultima trăsătură de penel. Dar nu chipul sfintei Rozalia, ci portretul iubit al zeiței Venus îi surâdea cu priviri senzuale de dragoste. În aceeași clipă, Francesco fu cuprins de porniri nelegiuite. Urla cuprins de o lăcomie dementă și-și aminti de sculptorul păgân Pygmalion, a cărui poveste o pictase, și se ruga, ca și el, de doamna Venus, să insufle viață tabloului său. Curând i se păru chiar că portretul începe să se miște, dar când vru să-l cuprindă în brațe, constată că era o pânză fără viață. De furie își smulse părul din cap și se agită ca un posedat de Satana. Două zile și două nopți se zbuciumă în felul acesta; a treia zi, când stătea încremenit ca o stană de piatră în fața icoanei, ușa camerei sale se deschise și un foșnet de veșminte femeiești se făcu auzit. Se întoarse și zări o femeie pe care o recunoscuse ca fiind originalul tabloului său. Cât pe ce să-și piardă mințile, când își dădu seama că portretul pe care-l făurise din gândurile lui intime după o statuie de marmură, stătea acum în fața lui viu și în plinătatea unei frumuseți nevisate și se cutremură când privi pictura, care era o oglindă fidelă a femeii străine. Se întâmplă ceea ce apariția miraculoasă a unui duh aduce cu sine; limba îi era înțepenită și căzu fără un cuvânt, în genunchi, la picioarele străineii ridicându-și brațele a implorare. Zâmbind, femeia străină îi făcu semn să se ridice și-i spuse că de copilă îl văzuse adeseori la școala bătrânului pictor Leonardo da Vinci și că nutrise pentru el o dragoste nespusă. Părăsise părinți și rude și venise singură la Roma ca să-l regăsească, căci o voce interioară îi spunea că el o iubește mult și că din dor și râvnă nestăpânită i-a făcut portretul din imaginație, ceea ce, după cum vede ea acum, este adevărat. Lui Francesco i se dezvălui atunci că o apropiere sufletească misterioasă există între el și femeia străină și că această înrudire făurise minunatul tablou și iubirea lui arzătoare pentru dânsa. Îmbrățișă femeia cu o dragoste pasionată și vru s-o conducă imediat la altar, ca un preot să-i unească pentru totdeauna prin sfânta taină a căsătoriei. Când auzi asta, femeia se înspăimântă și zise: "Vai, iubitul meu Francesco, nu ești tu oare un artist curajos care nu se lasă înlănțuit de cătușele bisericii creștine? Nu aparții tu cu trup și suflet veselei, curajoasei antichități și zeilor ei atât de îndrăgostiți de viață? Ce le pasă de legătura noastră bieților preoți, care-și jelesc viața fără de nădejde în sumbre galerii? Hai să sărbătorim senini și veseli iubirea noastră!" Francesco fu sedus de vorbele femeii și așa se întâmplă că, alături de tinerii nelegiuiți care se considerau prietenii lui și erau dominați de înclinări josnice, se celebră căsătoria lor încă în aceeași seară, după rituri păgâne. Femeia adusese cu dânsa o ladă cu giuvaeruri și bani și Francesco trăia alături de ea în desfrâu și plăceri vinovate, renunțând la arta lui pentru multă vreme. Femeia rămase însărcinată și minunata-i frumusețe înflori abia acum din ce în ce mai deplin, astfel încât evoca întru totul chipul Venerei. Francesco abia îndrăznește să se bucure de voluptatea plăcerilor vieții. Un geamăt înăbușit și înfricoșător îl trezi din somn într-o noapte; când tresări speriat

și se duse cu lanterna să se intereseze de soția lui, constată că-i născuse un băiețel. Servitorii fură trimiși în grabă să aducă un medic și o moașă. Francesco luă copilul din poala mamei, dar în aceeași clipă femeia scoase un țipăt înfiorător și se chirci ca și cum ar fi fost înșfăcată de niște pumni zdraveni. Moașa veni cu ajutoarea ei și după ele sosi și medicul; dar când voră să dea ajutor leuzei, se dădură înfricoșați îndărăt, căci femeia era țeapănă ca o moartă, gâtul și pieptul sluțite de pete vinete dezgustătoare și, în locul obrazului tânăr și frumos, apăruse unul oribil, pocit și încrețit, cu ochii holbați și ficși. La țipetele celor două femei, vecinii veniră în grabă; se spuneau și mai înainte lucruri ciudate despre femeia străină, viața desfrânată pe care o ducea cu Francesco îi îngrozea pe toți și ajunseră până acolo încât voiau să denunțe justiției clericale legătura lor vinovată, fără binecuvântarea preotului. Acum, când văzură moarta desfigurată atât de groaznic, erau convinși că dânsa era aliată cu diavolul și acum se afla în puterea lui. Frumusețea ei nu fusese decât o imagine înșelătoare a unei vrăji blestemată. Toți oamenii care se aflau de față fugiră înspăimântați, nici unul nu voia să se atingă de moartă. Acum Francesco știa cu cine avusese de-a face și fu cuprins de o teamă fără seamăn. Toate faptele lui josnice îi apărură în fața ochilor și pedeapsa divină îl ajunse aici pe pamânt, căci flăcările iadului se înteteau în toată făptura sa.

A doua zi veni un delegat al tribunalului clerical cu gardienii, ca să-l aresteze pe Francesco; atunci curajul și trufia se redeșteptară într-însul, apucă spada, își croi drum și fugi. La o bună distanță de Roma găsi o peșteră unde, ostenit și la capătul puterilor, se ascunse. Fără a-și da bine seama, învelise băiețelul nou născut în mantaua lui și-l luase cu dânsul. Pradă unei înverșunări sălbatice, vru să zdrobească de stânci copilul pe care i-l născuse diabolica femeie, dar când îl ridică în sus, pruncul scoase sunete atât de jalnice și de imploratoare, încât ura se preschimbă în milă adâncă și puse copilul pe mușchiul moale și-i picură în gură zeama unei portocale ce o avea la dânsul. Asemenea unui pustnic în pocăință, Francesco petrecu mai multe săptămâni în peșteră și, dezicându-se de traiul nelegiuit pe care-l dusesese, înălță rugi fierbinți către sfinți. Dar mai ales o invoca pe Rozalia, cea profund jignită de el, să-l apere în fața tronului ceresc. Într-o seară, pe când Francesco stătea în genunchi și se ruga în singurătate, se uită la soarele care se scufunda în apele mării ce-și izbea talazurile înflăcărâte de malul apusean. Dar de îndată ce flăcările pălră în ceața crepusculară, Francesco zări în văzduh, înfiripându-se cu încetul, o lucire trandafirie. Pictorul o văzu, înconjurată de îngeri, pe sfânta Rozalia, îngenuncheată pe un nor și, într-un murmur și un foșnet lin, ea rosti aceste cuvinte: "Doamne, iartă pe omul care în slăbiciunea și neputința lui n-a putut ține piept ispitelor Satanei!" Atunci, prin luciul trandafirii trecură fulgere și un tunet înăbușit străbătu duduind bolta cerească: "Care om nelegiuit a păcătuit ca acesta? Nici îndurare și nici liniște să nu găsească în mormânt, atâta vreme cât progenitura crimei sale va continua să stăruie în păcat!" Francesco se prăbuși la pământ, căci știa bine că i se pronunțase sentința și că o fatalitate necruțătoare îl va goni fără răgaz. Fugi de acolo fără a se mai gândi la băiețelul din peșteră și, deoarece nu mai putea picta, ajunse în cea mai adâncă și mai jalnică mizerie. Uneori îi trecea prin minte că ar trebui să creeze opere mărețe spre gloria religiei creștine și concepea piese minunate ca desen și colorit, care urmau să înfățișeze viața cucernică a Fecioarei și a sfintei Rozalia; dar cum putea înfăptui asemenea lucrări când nu avea nici un scud ca să cumpere pânză și culori, și-și ducea zilele chinuite din poemile ce i se dădeau la ușile bisericilor? Dar se întâmplă odată că într-o biserică, stând și privind țintă un perete gol, picta în gând, când două femei înfășurate în văluri se apropiară de el și una din ele îi vorbi cu o

voce angelică: "În îndepărtata Prusie, acolo unde îngerii Domnului au așezat chipul Fecioarei Maria pe un tei, s-a clădit o biserică dar îi mai lipsește podoaba zugrăvelii. Du-te într-acolo și arta să-ți fie refugiul în smerenie iar sufletul tău sfâșiat va fi tămăduit prin mângâierea divină!" Când Francesco ridică ochii spre ele, le văzu topindu-se într-un nimb de raze, în timp ce o mireasmă de crini și trandafiri se răspândi în biserică. Acum Francesco știa cine erau femeile și vru a doua zi de dimineață să pornească în pelerinaj. Dar încă în seara aceleleași zile îl găsi, după multă căutare, un slujitor al lui Zenobio, care îi plăti salariul pe doi ani și îl invită să vie la Curtea stăpânului său. Dar Francesco reținu doar o mică sumă, iar restul îl împărți săracilor și o porni înspre îndepărtata Prusie. Drumul lui ducea prin Roma și cum mănăstirea capucinilor pentru care el o pictase pe sfânta Rozalia se găsea pe aproape, intră și văzu tabloul încadrat în altar, dar, privindu-l de aproape, constată că era doar o copie. După câte aflate, originalul nu a putut fi folosit de către călugări din pricina ciudatelor zvonuri ce circulau pe seama pictorului, din a cărui moștenire căpătaseră tabloul; după ce comandaseră o copie, o vânduseră mănăstirii capucinilor din B. După un pelerinaj anevoios, Francesco ajunse la mănăstirea Teiului Sfânt, în Prusia de est, și împlini porunca ce i-o dăduse chiar Sfânta Fecioară, împodobi capela cu picturi atât de minunate, încât simți că însuși Sfântul Duh îl îndrumă. Alinarea cerească pătrundea în sufletul său.

Se nimeri că nobilul conte Filippo S., pe când se afla la vânătoare într-o regiune îndepărtată și sălbatică, să fie surprins de o furtună grozavă. Viforul urla printre steiuri, ploaia cădea în torente, de parcă om și animal trebuiau să dispară într-un nou potop. Atunci contele Filippo descoperi o peșteră, în care el și calul său, pe care cu greu reuși să-l tragă înăuntru, se salvară. Nori grei acoperiră orizontul, astfel încât în peșteră contele Filippo nu putea distinge și nici ghici ce foșnea și șcâncea atât de aproape de el. Era înspăimântat la gândul că o fiară sălbatică ar putea fi ascunsă acolo și scoase sabia să pareze orice atac. Dar când vijelia se potoli și razele soarelui pătrunseră în peșteră, zări spre uimirea lui că lângă el, pe un maldăr de frunze, zăcea un băiețel gol care-l privea cu ochi lucitori. Alături era o cupă de fildeș în care contele mai găsi câteva picături de vin pe care băiețelul le înghiți cu lăcomie. Contele suflă din corn și, treptat, treptat oamenii lui împrăștiți ici și colo se strânseră în jurul său. Așteptau acum poruncile contelui precum și pe acela care lăsase copilul acolo, doar doar va veni după el. Dar când începu să se înnopteze, contele Filippo zise: "Nu pot părăsi un copilăș neajutorat, ci o să-l iau cu mine și voi face cunoscut acest lucru, în tot ținutul, pentru ca părinții sau acela care l-a lăsat în peșteră să se prezinte și să-l ceară de la mine!" Așa și făcură; dar treceau săptămâni, luni și ani, fără ca cineva să se arate. Contele botează copilul găsit dându-i numele de Francesco. Băiatul creșcu și deveni un adolescent înzestrat la trup și la minte, iar contele, neavând copii, îl iubea ca pe propriul său fiu pentru calitățile lui deosebite și se gândea să-i lase întreaga avere. Când Francesco împlini vârsta de douăzeci și cinci de ani, contele Filippo se îndrăgosti de o fată săracă, de o rară frumusețe, și se căsătorii cu dânsa, fără a ține seamă că ea este atât de tânără iar el atinsese o vârstă înaintată. Francesco fu cuprins curând de o poftă vinovată de a o poseda pe contesă și, deși ea era virtuoasă și cucernică și nu voia să calce jurământul de credință, el reuși totuși, după o luptă îndelungată, s-o înlănțuie cu ispite diavolești, așa încât ea se lăsă pradă plăcerii nelegiuite și astfel el răsplăti pe binefăcătorul său cu ingratitudine mișlească și trădare. Cei doi copii, contele Pietro și contesa Angiola, pe

care bătrânul Filippo îi strângea la pieptul său cu nespusă duioșie părintească, erau fructele păcatului rămas tănuat atât pentru el cât și pentru lume.

Dintr-un îndemn sufletesc m-am adresat fratelui meu Zenobio și i-am vorbit astfel: "Am renunțat la tron, dar chiar în cazul că ar fi să mori înaintea mea fără a lăsa urmași, vreau să rămân un pictor sărac și să-mi închin viața artei. Dar țărișoara noastră să nu cadă în mâini străine. Acel Francesco crescut de contele Filippo este fiul meu. Eu am fost cel care, în fuga mea sălbatică, l-am părăsit în peștera unde a fost găsit de către conte. Pe pocalul de fildeș, care se afla lângă copil, e gravată stema noastră, dar mai mult decât atât, tânărul se remarcă prin calitățile excepționale proprii familiei noastre, ceea ce înlătură orice îndoială în privința lui. Acceptă-l, Zenobio, pe tânăr ca pe fiul tău și el să-ți fie urmaș!" Temerile lui Zenobio că tânărul Francesco a fost născut dintr-o căsătorie nelegitimă fură risipite prin documentul de adopțiune sancționat de Papă, obținut de mine, astfel că viața adulterină și plină de păcat a fiului meu luă sfârșit. În curând dobândi dintr-o căsătorie legitimă un băiat pe care-l numi Paolo Francesco. Spița vinovată însă a crescut în chip criminal. Dar oare pocăința fiului meu nu poate ispăși nelegiuirile sale? Stăteam în fața lui ca justiția imanentă, căci ființa lăuntrică ascunsă lumii era pentru mine ca o carte deschisă. Asta mi-o spunea duhul care, fiind din ce în ce mai puternic în mine, mă sălta deasupra talazurilor vieții, astfel că îndrăzneam să privesc în adâncime, fără ca aceasta să mă atragă spre moarte.

Îndepărtarea lui Francesco pricinui moartea contesei S., căci abia atunci se trezi într-însa conștiința păcatului și nu putu supraviețui luptei între dragostea ei pentru nelegiuit și remușcarea pentru cele făptuite. Contele Filippo împlinise nouăzeci de ani când muri ca un bătrân care dăduse în mintea copilăriei. Presupusul său fiu, Pietro, se mută cu sora lui, Angiola, la Curtea lui Francesco, care urmase la tron lui Zenobio. Logodna lui Paolo Francesco cu Vittoria, principesa de M., fu sărbătorită cu mare fast, dar când Pietro o cunoscă pe logodnică în toată splendoarea ei, fu cuprins de o iubire atât de înflăcărată, încât fără a ține seama de primejdia la care se expunea, căuta pe toate căile să-i obțină favoarea de a fi iubit. Străduințele lui Pietro scăpară vigilenței lui Paolo Francesco, întrucât el însuși era îndrăgostit la nebunie de sora lui Pietro, Angiola, care primea cu răceală toate avansurile lui. Vittoria plecă de la Curte, sub pretextul de a împlini încă înainte de căsătorie, în adâncă singurătate, un legământ sacru. Se înapoie abia după un an, căsătoria urma să aibă loc și, imediat după aceea, contele Pietro și sora lui, Angiola aveau să se reîntoarcă în orașul lor natal. Pasiunea lui Paolo Francesco pentru Angiola deveni cu atât mai înflăcărată, cu cât ea continua să-i reziste cu dârzenie, și patima lui degenera într-o poftă animalică ce nu putea fi potolită decât prin satisfacerea ei. Așa se întâmplă că, printr-o trădare infamă, în noaptea nunții, înainte de a intra în camera nupțială, el se năpusti asupra Angiolei în dormitorul ei și, până ce aceasta să-și vină în fire, căci i se dăduseră narcotice la ospățul de nuntă, el își satisfăcu poftele. Când Angiola, în urma faptei nelegiuite, se îmbolnăvi grav, Paolo Francesco, torturat de remușcări, mărturisi ceea ce comisese. În prima izbucnire a furiei, Pietro vru să-l străpungă cu sabia, dar brațul îi căzu ca paralizat când se gândi că răzbunarea i-o luase înainte. Mica Giazinta, principesă de B., cunoscută ca fiică a surorii Vittoriei, era fructul complicității care exista între Pietro și logodnica lui Paolo Francesco. Pietro o însoți pe Angiola în Germania, unde ea născu un băiat căruia i se dădu numele de Franz, fiind educat cu multă grijă.

Nevinovata Angiola se consolă în cele din urmă de fapta nelegiuită a cărei victimă fusese și ajunsese din nou în plinătatea frumuseții și grației ei. Prințul Theodor de W. resimți pentru dânsa o dragoste fierbinte, la care ea răspunse din tot sufletul. În scurtă vreme deveni soția lui, iar contele Pietro se căsătorii în același timp cu o domnișoară germană cu care avu o fiică, iar Angiola dăruie prințului doi fii. Deși avea o conștiință curată, Angiola cădea deseori pe gânduri când își amintea de fapta mârșavă a lui Paolo Francesco ca de un vis rău; uneori simțea că până și păcatul comis în stare de inconștiență este pasibil de pedeapsă și că va lovi într-însa și în urmașii ei. Chiar și spovedania și dezlegarea de păcat nu o puteau liniști. Ca o inspirație divină, îi veni, după multe chinuri, ideea să dezvăluie totul soțului ei. Abstracție făcând de greaua luptă pe care avea s-o înfrunte mărturisind fapta scelerată comisă de nemernicul Paolo Francesco, își jură solemn ei însăși să riște pasul grav și țină ceea ce-și jurase. Cu oroare află prințul Theodor de fapta mârșavă, starea sa de spirit fu puternic zdruncinată și înverșunarea sa părea să devină o amenințare chiar și pentru nevinovata lui soție. Din această pricină, ea se retrase pentru câteva luni într-un castel îndepărtat; în acest răstimp, prințul căuta să combată chinuitoarea amărăciune și ajunsese până acolo încât nu numai că întinse mâna soției sale, în semn de împăcare, dar fără ca ea să știe, se îngrijea de educația lui Franz. După moartea prințului și a soției lui, numai contele Pietro și tânărul prinț Alexandru de W. cunoșteau secretul nașterii lui Franz. Nici unul din urmașii pictorului nu semăna atât de mult ca spirit și cultură cu acel Francesco crescut de contele Filippo, ca acest Franz. Un admirabil adolescent, animat de o înaltă spiritualitate, ardent și hotărât în faptă și gând. Fie că păcatele tatălui și ale strămoșilor să nu apese asupra lui, fie ca el să reziste ispitelor nefaste ale Satanei! Înainte de moartea prințului Theodor, ambii săi fii, Alexandru și Johann, plecară spre frumoasa Italie, dar nu atât dezacordul pricinuit de preferințele și năzuințele lor opuse a fost motivul pentru care cei doi frați se despărțiră la Roma. Alexandru sosi la Curtea lui Paolo Francesco și se înamoră atât de fierbinte de fiica cea mai mică a lui Paolo și a Vittoriei, încât se hotărî s-o ia în căsătorie. Prințul Theodor se opuse unirii lor cu o aversiune căreia prințul Alexandru nu-i găsi nici o explicație, așa că abia după moartea lui Theodor, prințul Alexandru se căsătorii cu fiica lui Paolo Francesco.

În drumul său spre casă, prințul Johann îl cunoscă pe fratele său Franz și, nebănuind apropiata rudenie dintre ei, îl plăcu atât de mult, încât nu mai voia să se despartă de el. Franz a fost motivul pentru care prințul, în loc să se reîntoarcă la reședința fratelui său, se înapoiase în Italia. Fatalitatea eternă și de nepătruns voise ca amândoi, prințul Johann și Franz, văzând-o pe Giazinta, fiica Vittoriei și a lui Pietro, să se îndrăgostească la nebunie de dânsa. Nelegiuirea continua să germineze. Cine cutează să se împotrivească forțelor tenebroase?

Deși păcatele și nelegiuirile din tinerețea mea erau groaznice, grație ocrotirii celor două cucernice femei și a sfintei Rozalia am fost salvat de osânda veșnică și mi-a fost îngăduit să suport chinurile blestemului aici pe pământ, până ce ispita criminală va seca și nu va mai putea rodi. Dispunând de puteri spirituale, mă simt apăsător de povara celor pământești și, presimțind taina viitorului întunecat, sunt orbit de înșelătoarele culori ale vieții, pe când ochiul prost este tulburat de imagini fugare, fără a voi să recunoască adevărata plăsmuire lăuntrică. Adeseori zăresc firul pe care-l toarce forța întunericului ridicându-se împotriva mântuirii sufletului meu și nebunul de mine credeam că voi putea să-l apuc și să-l rup, să rabd, smerit și evlavios, în neconțință

pocăință, să suport martiriul care mi s-a impus pentru a-mi ispăși infamiile. Am căutat să-i îndepărtez pe prinț și pe Franz de Giazinta, dar Satana era zelos în a-i pregăti lui Franz pierzania de la care nu va putea scăpa. Franz sosi împreună cu prințul în orașul unde locuia contele Pietro cu soția și fiica lor Aurelia, care tocmai împlinise 15 ani. Tot așa cum nelegiuitul său tată Paolo Francesco fusese cuprins de o poftă bestială când o văzuse pe Angiola, flacăra unei iubiri oprite izbucni în fiul său când o zări pe gingașa copilă Aurelia. Prin uneltirile diabolice ale ispitei, el știu să înlănțuie pe evlavioasa și abia împlinita Aurelia care i se supuse din tot sufletul, încât păcătui înainte ca ideea de păcat să fi încolțit în pieptul ei. Când fapta comisă nu mai putea fi tănuită, Franz, simulând disperarea din pricina nelegiuirii făptuite, se aruncă la picioarele mamei Aureliei și-i mărturisi totul. Contele Pietro, deși el însuși acoperit de păcat și infamie, i-ar fi omorât pe Franz și pe Aurelia dacă ar fi aflat cele întâmplante. Mama îi arătă lui Franz toată ura și mânia ei, amenințându-l să dezvăluie contelui Pietro fapta reprobabilă, și-l goni pentru totdeauna din preajma ei și a fiicei seduse. Contesa reuși s-o îndepărteze de tatăl ei pe Aurelia, care dădu naștere unei fete într-un loc ascuns. Dar Franz nu putu suporta absența Aureliei, află locul refugiului ei, alergă într-acolo și intră în camera ei tocmai când contesa mamă, părăsită de slugi, ședea lângă patul fiicei, în poală cu pruncul care abia împlinise opt zile. Contesa stătea împietrită și înspăimântată în fața neașteptatei apariții a răufăcătorului și îi ordonă să părăsească încăperea. "Pleacă... pleacă, altfel ești pierdut; contele Pietro știe ce ai comis, nelegiuitule!" Astfel striga ea ca să-l înfricoșeze pe Franz și-l împingea spre ușă; atunci Franz fu cuprins de o furie diabolică, smulse copilul din brațele contesei, căreia îi dădu un pumn în piept încât ea se prăbuși la pământ, apoi o luă la fugă. Când Aurelia se trezi dintr-un leșin greu, mama ei nu mai trăia, deoarece rana adâncă de la cap (în cădere se lovise de un dulap cu marginile de fier), îi pricinuisse moartea. Franz avea de gând să omoare copilul, îl înfășură în cârpe, coborî în fugă scara scăldată în întuneric și, tocmai când voia să iasă din casă, auzi un vaiet înăbușit care părea să vină dintr-o cameră de la parter. Fără voia lui rămase locului, își încordă auzul și, furișându-se, se apropie de camera cu pricina. În aceeași clipă, jelind amarnic, ieși o femeie pe care o știa ca fiind îngrijitoarea copilului baroanei S., în a cărei casă locuia el. Franz o întrebă de ce e atât de agitată. "Vai, domnule, răspunse femeia, nenorocirea mea e fără scăpare, chiar acum mica Euphemia era în brațele mele, râdea și scotea chiote de bucurie, când deodată și-a lăsat căpșorul într-o parte și acum e moartă. Are pe frunte pete vinete, așa că voi fi învinuită că am lăsat-o să cadă!" Repede, Franz intră înăuntru și când zări copilul mort, constată cum fatalitatea voia ca fetița lui să rămână în viață, căci semăna leit cu Euphemia, micuța moartă.

Îngrijitoarea, poate nu chiar atât de nevinovată pe cât voia să pară de moartea copilului și mituită de darul prețios oferit de Franz, acceptă schimbul; Franz înfășură copila moartă în cârpe și o aruncă în râu. Copilul Aureliei, pe nume acum Euphemia, fu crescută ca fiica baroanei S., iar secretul nașterii ei rămase tănuit. Nefericita nu fusese primită în sânul bisericii prin sfânta taină a botezului, deoarece copilul care-i scăpase viața fusese deja botezat. Aurelia se căsătorii după mulți ani cu baronul de F, Din această căsătorie se nascură doi copii: Hermogen și Aurelia.

Puterea eternă a cerului mi-a îngăduit ca, pe când prințul cu Francesco (așa îi spunea el lui Franz în italienește) se gândeau să plece la reședința princiară, să mă alătur lor și să plec cu dânșii. Cu brațul meu viguros voiam să-l susțin pe șovăielnicul Francesco, când se apropia de

prăpastia care se căscase în fața lui. Nefast început al slăbiciunilor vinovatului care încă nu găsisese clemența în fața tronului ceresc. Francesco își ucisese fratele după ce o necinstise pe Giazinta. Fiul lui Francesco este nefericitul băiat pe care prințul domnitor îl crescuse dându-i numele de Victorin. Ucigașul Francesco spera să se însoare cu evlavioasa soră a principesei, dar am reușit să preîntâmpin nelegiuirea în clipa în care urma să se înfăptuiască chiar în sfântul lăcaș.

E drept că a fost nevoie de nenorocirea în care se prăbușise Franz — după ce, torturat de gândul unui păcat fără ispășire, fugise — pentru a-l îndemna să se pocăiască. Doborât de chin și boală, se opri în fuga lui la un țăran care-l primi cu bunătate. Fiica țăranului, o fată cucernică și tăcută, se îndrăgosti de străin și-l îngrijea cu mult devotament. Lucrurile se desfășurară în așa fel că Francesco o dată însănătoșit, răspunse iubirii fetei și fură uniți prin taina sfântă a căsătoriei. Reuși prin cultură și înțelepciune să se ridice și să-și sporească simțitor moștenirea destul de importantă lăsată de tatăl fetei, astfel încât se bucura în voie de buna stare pământească. Dar nesigură și vană e fericirea nelegiuitului care nu e împăcat cu Dumnezeu. Franz recăzu în cea mai amară sărăcie, ceea ce-l chinuia de moarte, căci simțea că spirit și trup îi piereau într-o sleire bolnăvicioasă. Viața lui deveni o ispășire perpetuă. În cele din urmă, Cerul îi trimise o rază de alinare. Să se ducă în pelerinaj la Teiul Sfânt și acolo nașterea unui fiu îi va vesti iertarea lui Dumnezeu.

În pădurea în care e cuprinsă mănăstirea de la Teiul Sfânt, m-am apropiat de sărmana mamă, care plângea la căpătâiul băiețelului nou născut fără tată și o îmbărbăta cu vorbe blajine. Minunat se revarsă mila Domnului asupra copilului care se naște în sanctuarul celor binecuvântați de El. Adeseori se întâmplă că pruncul Isus pășește către el și aprinde de timpuriu în sufletul de copil scântcia iubirii.

Mama îl botează cu numele tatălui său, Franz! Franziskus născut în loc sfințit, oare tu vei fi acela care, prin reîntoarcerea la evlavie, vei spăla de păcat pe nelegiuitul strămoș, aducându-i liniște în mormânt? Departe de lume și de ispitele amăgitoare, băiatul să se consacre celor sfinte. Să se facă preot. Astfel vestise mamei mele bărbatul cel sfânt care-mi turnase balsam în suflet și trebuia să fie prorocirea îndurării care mă luminează cu atâta claritate, încât în ființa mea lăuntrică se întruchipează tabloul viu al viitorului.

Îl văd pe băiat luptând pe viață și pe moarte cu forța întunericului care se năpustește asupra lui cu arme îngrozitoare. El cade, dar o femeie divină pune pe capul lui coroana glorioasă! E sfânta Rozalia însăși, care îl salvează! Ori de câte ori mi-o va îngădui Cerul, voi fi aproape și voi apăra băiatul, adolescentul, bărbatul, atât cât îmi va permite puterea de care dispun. El va fi ca...

NOTA EDITORULUI

Aici, bunule cititor, scriitura pe jumătate ștearsă a bătrânului pictor —devine atât de neciteată, încât ne e cu neputință să continuăm lectura. Revenim la manuscrisul ciudatului călugăr capucin Medardus.

CAPITOLUL III

Reîntoarcerea la mănăstire

Lucrurile ajunseseră atât de departe, încât peste tot, oriunde mă arătam pe străzile Romei, oameni din mulțime se opreau umili și cu capetele plecate cerându-mi binecuvântarea. S-ar fi putut ca penitențele

aspre la care mă supusesem și le continuam, să fi stârnit vâlvă, dar sigur este că apariția mea bizară și neobișnuită trebuia să devie în curând, pentru fanaticii romani, o legendă și că, fără să bănuiesc, ei mă și înălțaseră la rangul unui erou din poveștile cu sfinți.

Adeseori, prăbușit pe treptele altarului, mă trezeam în suspine deznădăjduite și, în murmurul unor rugi pornite dintr-o profundă contemplație, observam cum în jurul meu evlavioșii îngenunchiau și păreau să-mi implore ocrotirea.

Întocmai ca în acea mănăstire de capucini, auzeam exclamându-se în urma mea: "*il Santo*" și suliți de durere îmi străpungeau pieptul. Am vrut să părăsesc Roma, dar cât am fost de înspăimântat când priorul mănăstirii în care îmi duceam zilele, mă anunță că Papa m-a chemat la el! Am fost cuprins de presimțiri sumbre, că poate din nou puterea întunericului voia să mă încătușeze cu înlănțuiri dușmane, dar mi-am făcut curaj și, la ora indicată, m-am dus la Vatican. Papa, un bărbat de o mare cultură, încă plin de vigoare, mă primi șezând într-un fotoliu bogat ornamentat. Doi băieți frumoși, îmbrăcați în haine preoțești, îl serveau cu apă de la gheață și răcoreau aerul cu mănunchiuri din pene de bătlan, ziua fiind foarte caldă. Mă apropiai umil și făcui genuflexiunea de rigoare. Se uită ținută la mine, dar privirea avea o expresie binevoitoare și-n loc de seriozitatea gravă care mi se păruse c-o deslușesc de departe pe chipul său, un surâs cald îi îmblânzea trăsăturile. Mă întrebă de unde vii, ce m-a adus la Roma — pe scurt, întrebări banale despre situația mea personală, apoi, în timp ce se ridică de pe fotoliu, îmi spuse:

— Te-am chemat aici, fiindcă mi se povestesc multe despre evlavia ta. Călugăre Medardus, de ce îți dezvălui probele de devoțiune în fața mulțimii din bisericile cele mai populate? Vrei să apari ca un sfânt al Domnului și să fii adorat de plebea fanatică? Atunci coboară în tine și cercetează bine cum e alcătuit gândul care te îndeamnă să procedezi astfel. Dacă nu ești curat în fața Domnului și față de mine, slujitorul Lui, atunci vei avea curând un sfârșit odios, călugăre Medardus!

Aceste cuvinte, Papa le pronunțase cu voce puternică, pătrunzătoare și din ochi îi scăpărau fulgere. Pentru prima oară, după multă vreme, nu mă simțeam vinovat de păcatul ce mi se atribuia, astfel că, așa cum era și firesc, nu numai că nu mi-am pierdut cumpătul, dar m-am simțit înălțat la gândul că pocăința mea pornea dintr-o adevărată umilință lăuntrică și am îndrăznit să vorbesc cu nespusă însuflețire:

— O, prea sfinte slujitor al Domnului, de bună seamă că ai fost investit cu puterea de a privi în sufletul meu; deci știi că povara păcatelor mele mă apasă greu, dar tot astfel vei recunoaște sinceritatea remușcărilor mele. Departe de mine gândul nerușinatei ipocrizii, departe de mine orice dorință de vanitate pentru a înșela mulțimea în chip infam! Îngăduie, prea Sfinte Părinte, ca, în puține cuvinte, pocăitul călugăr să-și dezvăluie tică-loasa sa viață, dar totodată ceea ce a înfăptuit în cea mai adâncă ispășire și deznădejde!

Astfel am început să povestesc, fără a pomeni vreun nume și cât mai pe scurt, întreaga mea viață. Papa devenea din ce în ce mai atent. Se așeză din nou în fotoliu și-și sprijini capul în mână; își coborî privirea în pământ, apoi sări brusc în sus; cu mâinile împreunate, făcând un pas înainte cu piciorul drept, ca și cum ar veni către mine, mă ținuta cu ochii arzători. Când am terminat, s-a așezat din nou.

— Istorisirea ta, călugăre Medardus, începu el, e cea mai fantastică din câte am auzit vreodată. Crezi în influența vădită a unui geniu rău, pe care biserica îl numește diavol?

Am vrut să răspund, dar Papa continuă:

— Crezi că vinul din camera cu relicve pe care l-au furat și l-ai băut, te-a împins la ticăloșiile pe care le-ai comis?

— Ca o apă saturată de miasme otrăvitoare, el a dat putere sămânței rele care sălășluia în mine, lăsând-o să încolțească.

După ce i-am dat acest răspuns, Papa tăcu câteva clipe, apoi continuă cu gravitate și cu privirea cufundată în sine:

— Ca și cum natura ar aplica legea organismului trupesc și în domeniul spiritual pentru ca aceeași sămânță să dea naștere unei progeneraturi identice?... Adică înclinația și voința — ca și puterea cuprinsă în sămăburelele copacului ce colorează frunzele din nou în verde — se perpetuează din tată în fiu, anulând orice arbitrar? Există familii de asasini, de tâlhari. Asta ar fi strămoșescul păcat etern al nelegiuitei spițe care nu poate fi stârpită prin nici un sacrificiu expiatoriu!

— Dacă cel născut dintr-un om care a păcătuit trebuie să păcătuiască la rândul său în virtutea organismului moștenit, atunci nu există păcat! I-am întrerupt eu pe Papa.

— Totuși, răspunse el, duhul veșnic a creat un uriaș în stare să țină în frâu acea fiară oarbă care trăiește în noi și s-o încătușeze. Conștiința e numele acestui uriaș din a cărui luptă cu fiara se naște spontaneitatea. Victoria uriașului e virtutea, victoria fiarei e păcatul!

Papa tăcu câteva clipe, apoi privirea lui se însenină și vorbește cu blândețe:

— Călugăre Medardus, crezi că se cuvine unui slujitor al Domnului să despice ca tine în patru firul despre virtute și păcat?

— Ați onorat pe servitorul vostru, prea Sfinte Părinte, am răspuns eu, lăsându-l să afle înalta-vă părere despre existența omului și aveți sacral drept să vorbiți despre lupta pe care de mult ați încheiat-o în chip atât de minunat și de glorios!

— Ai o părere bună despre mine, frate Medardus, spus Papa, dar crezi că tiara este cununa de lauri care mă înfățișează ca pe eroul și cuceritorul lumii?

— Desigur, am răspuns eu, este ceva măreț să fii rege și să domnești peste un popor. Fiind atât de sus-pus, totul în jur se apropie și fiecare dimensiune poate fi măsurată și tocmai prin această înaltă situație se dezvoltă minunata forță a cuprinderii care, asemenea unei supreme inițieri, se manifestă în domnitorii înnașcuți.

— Ești de părere, mă întrerupse Papa, că până și domnitorilor cu inteligență și voință limitată le este proprie o anumită sagacitate care, trecând drept înțelepciune, se impune mulțimii? Dar cum intră asta în discuția noastră?

— Am vrut, am continuat eu, să vorbesc în primul rând de consacrarea domnitorilor, a căror împărăție e în lumea asta, și apoi de dăruirea sfântă, divină, a slujitorului Domnului. În chip misterios, spiritul lui Dumnezeu luminează pe înalții preoți izolați în conclave. Separați, fiecare într-o cameră, cufundați în contemplație cucernică, raza cerească face să rodească sufletele care năzuiesc spre revelație și un nume răsună de pe buzele inspirate ca un imn de laudă pentru forța eternă. Dar se dezvăluie în limbaj laic hotărârea puterii veșnice care și-a ales demnul slujitor pe pământ, prea Sfinte Părinte! Coroana Sfinției Voastre, cu cercul ei triplu, este misterul Dumnezeului vostru, vestind pe stăpânul lumilor și întruchipând, de fapt, laurii care vă înfățișează ca erou și biruitor. Împărăția voastră nu e pe lumea asta și totuși sunteți chemat să domniți peste toate împărățiile acestui pământ reunind pe membrii bisericii invizibile sub steagul lui Dumnezeu! Împărăția luminează ce vă este hărăzită, e numai tronul vostru, strălucind de splendoarea divină!

— Dar admiți, mă întrerupse Papa, admiți, frate Medardus, că am motive să fiu mulțumit cu acest tron ce mi-a fost hărăzit? E drept că Roma mea e împodobită cu strălucire divină, cred că-ți dai și tu seama de acest lucru, frate Medardus, dacă nu ți-ai întors privirea de la tot ce-i

pământesc... Dar nu cred asta... Ești un vorbitor curajos și mi-ai mers la inimă... Îmi dau seama că ne vom înțelege bine!... Rămâi aici!... În câteva zile vei fi poate prior și, mai încolo, s-ar putea să te aleg duhovnicul meu... Du-te... agită-te mai puțin proteste. În biserici, sfânt nu vei ajunge, de altfel calendarul e complet. Pleacă!

Ultimele cuvinte ale Papei m-au uluit și întreaga lui atitudine contrazicea întru totul imaginea ce mi-o făcusem despre cel mai înalt slujitor al bisericii, care avea puterea să lege și să dezlege. Nu mă îndoiam că tot ce susținusem despre esența divină a profesiei sale, trecuse în ochii lui drept o lingușire goală și vicleană. Pornea de la ideea că doream să ajung un sfânt și, deoarece din diverse motive voia să-mi bareze drumul într-acolo, s-a gândit să-mi obțină pe altă cale prestigiu și influență. Pentru asta intenționa, din motive necunoscute mie, să mă susțină.

M-am hotărât — fără să mă gândesc că, înainte de a mă chema Papa la, el, am vrut să părăsesc Roma — să-mi continui rugile în biserici. Dar prea mă simțeam tulburat ca să pot, ca de obicei, să-mi îndrept sufletul către cele cerești. Fără voie, până și în timpul rugăciunii chibzuam la viața mea de mai înainte; pălise imaginea păcatelor mele și numai tot ce fusese strălucire în existența mea, începând ca favorit al prințului domnitor și continuând ca duhovnic al Papei, fapt care m-ar fi ridicat la cine știe ce rang, strălucea în fața minții mele ca o lumină puternică. Așa se întâmplă că, nu fiindcă mi-o interzisese Papa, ci involuntar, mi-am întrerupt rugăciunile prin biserici și-n loc de asta, hoinăream pe străzile Romei.

Într-o zi, pe când treceam prin Piața Spaniolă, am zărit o mulțime de oameni strânși în jurul barăcii unui păpușar. Îmi ajunse la ureche pițigăitul comic al Dulcineei și râsul nechezat al gloatei. Actul întâi se terminase și se făceau pregătiri pentru cel de-al doilea. O cortină mică se ridică, tânărul David se ivi cu praștia sa și cu sacul plin de pietricele. Prin gesturi caraghioase promitea să-l doboare cu siguranță pe brutalul uriaș Goliath și Israelul să fie salvat. Un foșnet și un mormăit înăbușit se auziră. Uriașul Goliath apăru cu un cap imens. Mare mi-a fost uimirea când, de la prima vedere, am recunoscut capul uriaș al lui Goliath ca fiind al smintitului de Belcampo. Sub cap își adaptase un corp minuscul cu mânuțe și piciorușe mici, pe când umerii și brațele îi erau ascunse de o draperie, înfățișând mantia în cute mari a lui Goliat. Cu cele mai ciudate strâmbături și scuturături grotești ale trupului său de pitic, ținu o cuvântare semeață, pe care David o întrerupea din când în când cu chicoteli. Oamenii râdeau în hohote, și eu însumi, surprins de noua și fabuloasa apariție a lui Belcampo, m-am lăsat antrenat și am izbucnit într-un râs vesel, copilăresc, de care mă dezobișnuisem. Vai, de câte ori râsul meu n-a fost decât un spasm convulsiv al unui imens chin sufletesc! Înainte de a se lupta cu uriașul, a avut loc o dispută în care David dovedea cu gesturi studiate și teatrale de ce trebuie neapărat să-l ucidă pe fiorosul adversar și că o va face. Belcampo își juca toți mușchii feței și în același timp brațele lui mici loveau pe micuțul David care știa să parăze și din când în când reapărea chiar de sub mantia lui Goliath. În sfârșit, piatra lovi capul uriașului care se prăbuși și cortina căzu. Eu râdeam din ce în mai tare, stârnit de smintita genialitate a lui Belcampo, când cineva mă bătu ușor pe umăr. Un abate stătea lângă mine.

— Prea cuvioase, se porni el să-mi cuvânteze, sunt încântat că nu v-ați pierdut bucuria de a lua parte la cele pământești. Aproape că n-aș mai fi crezut, după ce asistasem la practicile voastre evlavioase, că mai puteți râde de asemenea prostii!

În timp ce vorbea abatele, îmi părea că trebuia să mă rușinez de veselia mea, dar, fără să vreau am răspuns, lucru pe care l-am regretat amarnic de îndată.

— Credeți-mă, domnule abate, că în jocul talazurilor vieții, acelaia care a fost un vajnic înotător nu i se frânge niciodată puterea de a ieși la suprafață din șuvoiul întunecos și de a-și înălța curajos capul!

Abatele mă privi cu ochi scânteietori.

— Ei, spuse el, cât de bine ați găsit și formulat imaginea! Acum cred că vă cunosc de-a binelea și vă admir din adâncul sufletului!

— Nu știu, domnul meu, cum un sărman călugăr pocăit vă poate stârni admirația!

— Excelent, prea cuvioase! Recădeți în rolul vostru! Sunteți favoritul Papei?

— I-a plăcut prea Sfântului Slujitor al Domnului să mă învrednicească cu o privire. L-am venerat din țărană, așa cum se cuvine demnității cu care puterea veșnică l-a cinstit când a descoperit virtuți divine în sufletul său.

— Deci, tu, venerabil vasal al tronului Celui-de-trei-ori-încoronat, îți vei face datoria cu bărbăție? Dar crede-mă, acest slujitor al Domnului este un giuvaer de virtute față de Alexandru al VI-lea și deci se prea poate să-ți fi făcut o socoteală greșită. Dar joacă-ți rolul, e ca și terminat ceea ce a început cu atâta ușurință și veselie. Rămâi cu bine, prea cuvioase!

Cu un hohot de râs disprețuitor o luă din loc, iar eu rămăsei încremenit. Dacă făceam legătura între cele ce-mi spusese el și propriile mele vederi despre Papa, atunci trebuia să-mi fie limpede că el nu era nicidecum învingătorul încoronat după ce luptase cu fiara, așa cum crezusem eu, și-n același timp să mă conving cu durere că, cel puțin publicului inițiat, penitența mea îi apărea ca o ambiție fățarnică, pentru a mă ridica într-un fel sau altul. Jignit până în străfundul sufletului, m-am întors la mănăstire și m-am rugat cu ferve în capela singuratică. Atunci mi s-au deschis ochii și am recunoscut ispita diavolului care a vrut să mă ademenească din nou, dar în același timp și slăbiciunea mea vinovată care merita pedeapsa Cerului. Numai o fugă precipitată putea să mă salveze și m-am hotărât ca dis-de-diminează s-o pornesc la drum.

Se înnoptase de-a binelea când clopotul de la intrarea mănăstirii fu tras cu putere. Puțin mai târziu călugărul portar intră în chilia mea și mă înștiință că un om ciudat îmbrăcat, ține cu tot dinadinsul să-mi vorbească. M-am dus în vorbitor, era Belcampo care, în felul lui zvăpăiat, sări la mine, mă apucă de ambele brațe și mă trase într-un colț.

— Medardus, începu el pripit și cu voce coborâtă, Medardus, poți să faci cum crezi ca să te dai pierzării, dar nebunia umblă dapă tine pe aripile vântului de vest — de sud, sau chiar de sud-sud-vest — și, din orice altă parte te apucă, fie și de un colț al sutanei, te trage afară din prăpastie. O, Medardus, recunoaște, recunoaște ce înseamnă prietenia, recunoaște ce poate iubirea, încrede-te în David și Ionathan, iubite călugăr capucin!

— Te-am admirat în rolul lui Giliath, i-am tăiat vorba palavragiului, dar spune-mi repede ce s-a întâmplat, ce anume te-aduce la mine?

— Ce mă aduce aici? răspunse Belcampo. Ce mă aduce aici? Iubirea nebună pentru un călugăr, căruia i-am aranjat cândva frizura, pe când el arunca în dreapta și-n stânga cu ducați de aur însângerați, care avea legături cu strigoi scârboși și, după ce a fost puțin asasin, voia să se însoare cu cea mai frumoasă fată din lume, de origine burgheză sau chiar de viță nobilă.

— Oprește-te, am strigat. Oprește-te, nebun nesuferit! Am ispășit greu ceea ce îmi reproșezi în blestematul tău neastâmpăr!

— O, domnule, continuă Belcampo, atât de sensibil mai e locul unde diavolul ți-a făcut răni adânci? Vai, atunci vindecarea ta încă nu este împlinită. Voi fi deci blând și liniștit ca un copil cuminte, mă voi stăpâni, nu

voi mai țopăi nici cu trupul nici cu mintea, iubite capucin, dar voi spune doar atât, că te iubesc cu atâta duioșie, mai ales pentru sublima ta demență și că e necesar ca fiecare principiu dement să dăinuie și să se dezvolte cât mai mult pe pământ. Așa că te scap de câte ori te pândește moartea, căruia din ușurință te expui. Din baraca mea cu păpuși am tras cu urechea la o discuție care te privește. Papa vrea să te numească prior al mănăstirii capucinilor și să te facă duhovnicul lui. Fugi repede, repede din Roma, căci te pândesc pumnale. Îl cunosc pe asasinul plătit care urmează să te expedieze în cer. Dominicanului, care e acum duhovnicul Papei, și partizanilor lui, le stai în drum. Măine nu cumva să mai fii aici!

Această nouă primejdie trebuia s-o pun în legătură cu spusele abatelui. Eram atât de consternat, încât abia mi-am dat seama cum caraghiosul de Belcampo mă strângea la piept dar, în stârșit, cu strâmbăturile și săriturile lui obișnuite, el își luă rămas bun.

Trecuse de miezul nopții, când am auzit deschizându-se poarta exterioară a mănăstirii și o trăsură intră cu zgomot înăbușit pe pavajul curții și, puțin mai târziu, urcă pe alee; apoi cineva bătu la ușa chiliei mele; am deschis și am văzut pe bătrânul călugăr paznic, urmat de un bărbat încoțșănit, în mână cu o făclie.

— Frate Medardus, spuse paznicul, un muribund cere în clipa morții îmbărbătarea voastră sacerdotală și ultimul maslu. Faceți-vă datoria și urmați pe acest om, care vă va conduce acolo unde e nevoie de voi!

Mă trecu un fior rece, mă cuprinse bănuiala că mă vor duce să mă omoare; dar nu aveam voie să mă împotrivesc și l-am urmat pe omul deghizat care deschise portiera trăsurii și mă obligă să urc. În trăsură am găsit doi bărbați care-mi făcuseră loc între ei. L-am întrebat unde vor să mă ducă, cine anume dorește tocmai de la mine ultima miruire. Nici un răspuns. Într-o tăcere adâncă am parcurs mai multe străzi. După zgomot, mi s-a părut că nu mai suntem la Roma, dar apoi am auzit limpede că treceam printr-o poartă și apoi iar prin străzi pavate. În acele din urmă, trăsura se opri și mi se legară mâinile în grabă și o glugă groasă îmi acoperi fața.

— Nu vi se va întâmpla nimic rău, auzii o voce aspră, dar trebuie să păstrați tăcerea despre tot ce veți vedea și auzi, altfel moartea voastră imediată e inevitabilă!

Am fost coborât din trăsură, lacăte zăngăniră și o poartă cu țâțâni grele scoase un geamăt. Am fost dus prin coridoare lungi și apoi pe trepte în jos, adânc, tot mai adânc. Ecoul pașilor mă convinse că ne aflam sub niște bolți care trădau mirosul pătrunzător de cadavru. În sfârșit ne-am oprit, mi s-au dezlegat mâinile și mi s-a scos gluga de pe cap. Mă găseam într-o încăpere boltită, slab luminată de o lampă; un om mascat, înveșmântat în negru, probabil același care mă adusese aici, stătea lângă mine; de jur împrejur, pe bănci joase, ședeau călugări dominicani.

Visul înspăimântător pe care-l avusesem când am fost în închisoare, îmi veni în minte, eram sigur că m-așteaptă o moarte în chinuri, dar eram resemnat și mă rugam cu fervoare nu pentru salvarea mea, ci pentru un sfârșit izbăvitor. După câteva minute grele de o tăcere sumbră, unul din călugări se apropie de mine și rosti cu o voce cavernoasă:

— Am judecat pe un membru al Ordinului din care faci parte, Medardus! Sentința trebuie îndeplinită. De la dumneata, om sfânt, așteaptă el dezlegarea de păcate și îmbărbătare în pragul morții. Duceți-vă și faceți-vă datoria!

Omul mascat care stătea lângă mine, mă luă de braț și mă conduse mai departe printr-un coridor îngust într-o încăpere mai mică, boltită. Aici zăcea înfășurat în zdrențe, pe un culcuș de paie, într-un ungher, o

făptură palidă și scheletică. Omul mascat puse lampa, adusă de el, pe masa de piatră din mijlocul celei și se depărta. M-am apropiat de condamnat care-și întoarse cu greu fața către mine; am încremenit când am recunoscut trăsăturile venerabile ale cuviosului Cyrillus. Fața lui părea transfigurată de un zâmbet sublim.

— Așadar, începu el cu vocea stinsă, slujitorii groaznici ai iadului care sălășluiesc aici nu m-au mințit. Prin ei am aflat, că tu, dragul meu Medardus, te afli la Roma și cum mi-a fost tare dor de tine, fiindcă ți-am făcut o mare nedreptate, mi-au promis să te aducă la mine când îmi va suna ceasul morții. Iată că această clipă a sosit și ei și-au ținut cuvântul!

Am înghenuncheat lângă venerabilul bătrân și l-am conjurat să-mi povestească, înainte de toate, cum a fost posibil ca el să fie întemnițat și condamnat la moarte.

— Dragă frate Medardus, vorbi Cyrillus, abia după ce voi recunoaște plin de căință cât de criminală a fost, din eroare, purtarea mea față de tine, abia când mă vei împăca tu cu Dumnezeu, îmi va fi îngăduit să-ți vorbesc de nenorocirea și de ruina mea pământească. Știi că eu, și cu mine întreaga mănăstire, te-am crezut cel mai infam nelegiuit; ți-am atribuit cele mai monstruoase fapte și te-am eliminat din toate comunitățile noastre. Și totuși, n-a fost decât o clipă fatală în care diavolul ți-a aruncat lațul în jurul gâtului și te-a smuls din locurile sfinte, aruncându-te în viața plină de păcate a laicilor. Luându-ți numele, veșmântul și înfățișarea, un fățarnic diabolic a comis acele fărâdelegi care erau cât pe ce să-ți atragă moartea rușinoasă a ucigașului. Puterea eternă a dovedit într-un chip miraculos că ai comis fapte ușuraticе, întrucât te-a dus mintea să-ți calci legământul, dar că ești totuși străin de acele mârșave nelegiuiri. Întoarce-te la mănăstirea noastră și Leonardus:, frații te vor întâmpina pe tine, presupusul pierdut, cu dragoste și bucurie. O, Medardus...

Învins de slăbiciune, bătrânul căzu într-un leșin adânc. Am ținut piept încordării stărnite de cuvintele sale care păreau să-mi aducă la cunoștință o veste minunată și, gândindu-mă numai la el, la mântuirea sufletului său, am căutat, renunțând la orice alte ajutoare, să-l readuc la viață; i-am atins ușor capul și pieptul cu mâna mea dreaptă, așa cum se obișnuiește în mănăstirile noastre, pentru a trezi muribunzii din leșin. Cyrillus își reveni de îndată și mi se spovedi el, cuviosul, mie, nelegiuitului păcătos! Dar în timp ce-l izbăveam pe bătrân, a cărui mare vină consta numai din îndoielile de care era mereu frământat, mi se părea că puterea eternă sădise în mine un suflu ceresc și că eu întruchipam doar unealta de care acea putere se slujește pentru a vorbi omenește aici pe pământ celui încă neizbăvit. Cyrillus ridică privirea plină de fervoare către Cer și spuse:

— O, frate Medardus, cum m-au înviorat vorbele tale! Bucuros mă duc să întâmpin moartea ce mi-o pregătesc niște mișei nelegiuiți. Cad jertfă celei mai îngrozitoare perfidii și infamii care înconjoară Tronul Celui-de- trei-ori-încoronat.

Am auzit pași înăbușiți apropiindu-se din ce în ce mai mult. Cheile zornăiau în broasca ușilor. Cyrillus se ridică cu greu, îmi apucă mâna și-mi șopti la ureche:

— Întoarce-te la mănăstirea noastră, Leonardus e informat despre toate, el știe cum mor — conjură-l să nu dea în vileag taina morții mele. Oricum aș fi murit curând, bătrân și istovit cum sunt. Rămâi cu bine, frate! Roagă-te pentru mântuirea sufletului meu! Eu voi fi lângă voi când veți ține slujba funebră pentru mine, la mănăstire. Jură-mi că vei ține sub tăcere tot ce ai aflat aici, căci îți atragi pierzania și pricinuiеști mănăstirii tot felul de neajunsuri!

M-am supus; oameni mascați intrară, ridicară bătrânul din pat, care

de istovit ce era nu putea umbla și îl târâra prin coridor către încăperea boltită unde fusesem și eu mai înainte. La un semn al unuia dintre ei, i-am urmat. Dominicanii formară un cerc în jurul unei movițe de pământ, unde fu adus bătrânul și i se porunci să îngenuncheze. I se dădu în mână un crucifix. Eu, făcându-mi datoria, am intrat în cerc și mă rugam cu voce tare. Un dominican mă apucă de braț și mă trase într-o parte. În aceeași clipă văzui lucind o spadă în mâna unuia dintre cei mascați, care intrase în cerc printr-o ușă dosnică, și capul însângerat al lui Cyrillus se rostogoli la picioarele mele.

Am căzut leșinat. Când mi-am revenit, mă afluam într-o odăiță ca o chilie. Un dominican se apropie de mine și spuse râzind sarcastic:

— Se pare că sunteți foarte speriat, frate, și s-ar cuveni să vă bucurați că ați văzut cu propriii ochi un martiriu atât de frumos. Așa trebuie privit faptul că un frate din mănăstirea voastră își capătă moartea meritată, căci toți, fără excepție, sunteți sfinți.

— Nu suntem sfinți, am răspuns eu, dar în mănăstirea noastră n-a fost niciodată ucis un nevinovat! Lăsați-mă să plec, mi-am făcut datoria cu toată bunăvoința. Duhul Celui Atotputernic îmi va fi aproape dacă ar fi să cad în mâinile unor infami asasini!

— Nici nu mă îndoiesc, replică dominicanul, că răposatul frate Cyrillus va fi în stare să vă stea alături în cazuri asemănătoare, dar, iubite frate, sper că nu socotiți execuția lui ca pe un asasinat. A păcătuit grav Cyrillus față de slujitorul Domnului și el însuși a fost acela care a poruncit să fie executat. Dar desigur că vi s-a spovedit, este deci inutil să mai vorbim despre asta, mai bine luați acest întăritor ca să vă învioreze, căci arătați palid și păreți foarte tulburat!

Zicând acestea, dominicanul îmi întinse un pocal de cristal, în care spumega un vin roșu închis, cu un buchet puternic. Nu-mi dau seama ce bănuială mă străfulgera, când mi-am îndreptat pocalul spre buze. Dar ceea ce era sigur e că am simțit același miros ca al vinului pe care mi-l oferise Euphemia în acea noapte fatală și, involuntar, fără vreun gând precis, l-am vărsat în mâneca stângă a sutanei mele, în timp ce-mi ridicasem mâna stângă în fața ochilor, ca pentru a mă feri de lumina prea puternică.

— Să vă fie de bine, exclamă dominicanul, în timp ce mă împinse spre ușă afară.

Fui aruncat în trăsura care, spre mirarea mea, era goală și pornirăm. Spaimele din timpul nopții, încordarea gândului, durerea adâncă pentru nefericitul Cyrillus mă transpuseră într-o stare de prostrație, astfel încât nu m-am împotrivit când am fost smuls din trăsură și lăsat să cad pe pavaj într-un mod foarte puțin delicat. Se iviră zorile și eu m-am pomenit lungit la poarta mănăstirii capucinilor; m-am ridicat și am tras de clopot. Portarul se speria de paloarea și aspectul meu jalnic și se pare că-l informase pe prior de halul în care venisem, căci îndată după slujba de dimineață, acesta veni în chilia mea și mă privi foarte îngrijorat. La întrebările lui, i-am răspuns evaziv că moartea aceluia căruia trebuia să-i dau ultima consolare a fost prea înfiorătoare ca să nu mă tulbure până în adâncul sufletului și am scos un geamăt puternic, nemaiputând vorbi din pricina durerii atroce din brațul stâng. Chirurgul mănăstirii veni, îmi rupse mâneca de la cămașă, care era lipită de carne și brațul apărui inflammat și sfâșiat ca de o materie corosivă.

— Mi s-a dat să beau un vin, dar l-am turnat în mânecă, gemui eu, epuizat de o durere arzătoare!

— În vin a fost sodă caustică, exclamă chirurgul și se grăbi să găsească ceva care să-mi potolească deocamdată durerile insuportabile.

Datorită îndemnării chirurgului și grijii priorului, brațul care urma să fie amputat fusese salvat, dar carnea era arsă până la os și orice

mișcare fusese paralizată de licoarea otrăvitoare.

— Văd foarte limpede, spuse priorul, de ce natură e întâmplarea care te-a făcut să-ți nenorocеști brațul. Cuviosul frate Cyrillus a dispărut din mănăstirea noastră și din Roma în chip misterios și dumneata, dragă frate Medardus, vei pieri în același fel, dacă nu părăsești imediat Roma. Pe căi ocolite s-au interesat de dumneata pe când zăceai bolnav și, numai mulțumită vigilenței mele și solidarității cuviosilor frați, asasinii nu te-au urmărit până și în chilia dumitale. Așa cum îmi pari mie, ești un om surprinzător, pândit pretutindeni de fatalitate; tot astfel în timpul scurt cât ai fost la Roma, fără voia dumitale ai fost remarcat mai mult decât convine anumitor persoane, ca să nu dorească să te înlătore din calea lor. Întoarce-te în patrie la mănăstirea dumitale. Pacea să te însoțească!

Îmi dădeam bine seama că atât timp cât m-aș afla la Roma, viața mea ar fi mereu în primejdie, dar chinuitoarelor amintiri ale tuturor nelegiuirilor comise, pe care ispășirea cea mai grea nu reușise să mi le alunge, se adăuga durerea brațului care se atrofia și de aceea nu prețuiam o existență searbădă de care, prin fulgerătoarea moarte ce mi se pregătea, m-aș fi lepădat ca de o povară apăsătoare. Din ce în ce mai mult mă obișnuiam cu gândul că voi muri de o moarte violentă, ba mai mult decât atât, îmi apărea un martiriu glorios greaua mea ispășire. Mă vedeam cum, ieșind prin poarta mănăstirii, o arătare sumbră mă străpungea, zorit, cu un pumnal. Mulțimea strânsă în jurul cadavrului însângerat. "Medardus, cuviosul penitent Medardus a fost ucis!" Astfel se striga pe străzi și tot mai mult se înghesuia mulțimea, jelindu-l cu glas tare pe cel mort. Femei îngenuncheau și ștergeau cu basmale albe rana din care țâșnea sângele. Deodată una din ele zărește semnul crucii de pe gâtul meu și exclamă cu voce puternică: "E un martir, un sfânt, priviți la gâtul lui semnul Domnului!" Acum toți cad în genunchi. Fericit cel ce atinge trupul sfântului, sau măcar veșmântul său! O brancardă e adusă în grabă, trupul meu e așezat și împodobit cu flori și, în alai triumfal, în cântece și rugăciuni, tineri îl duc la catedrala Sf. Petru.

În chipul acesta fantezia mea își făurea un tablou care zugrăvea în culori vii preamărirea mea pe pământ, fără să bănuiesc, fără să mă mai gândesc cum geniul rău al trufiei vinovate căuta prin noi uneltiri să mă ispitească; am hotărât deci să rămân la Roma și după vindecarea mea, continuându-mi viața de până acum și, în felul acesta, ori să-mi atrag o moarte eroică, ori, smuls de către Papă din mâinile dușmanilor mei, să mă ridic la mari demnități bisericești. Natura mea robustă îmi ajutase să rezist în sfârșit durerilor crâncene, precum și efectului licorii diabolice care era gata să-mi macine ființa. Doctorul îmi făgădui o restabilire rapidă și, într-adevăr, numai în momentele delirului premergător somnului, aveam crize care alternau cu fiori reci și febră oscilantă. Tocmai în aceste momente, plin de imaginea martiriului meu, îmi vedeam, și asta se întâmplase de multe ori, pieptul străpuns de un pumnal. Dar în loc să mă pomenesc întins în Piața Spaniolă și înconjurat de mulțimea care răspândea vestea că sunt un sfânt, zăceam părăsit într-un tufiș din grădina mănăstirii din B. În loc de sânge, din rana larg deschisă țâșnea o licoare dezgustătoare, incoloră, și o voce spunea: "Asta e sânge de martir? Totuși, voi purifica această apă murdară, o voi colora și atunci focul care va învinge lumina îl va încorona!" Eu am pronunțat aceste cuvinte; dar când m-am simțit despărțit de Eul meu mort, mi-am dat seama că eram gândul himeric al propriului meu ins și m-am recunoscut în roșeața care plutea în eter. M-am avântat către piscurile luminoase ale munților, voiam să pătrund prin poarta aurie a norilor dimineții în cetatea natală, dar pe catapeteasma Cerului fulgere se-ncrucisau ca niște șerpi răscoliți de foc și eu m-am prăvălit, prefăcut într-un abur umed și incolor. "Eu-eu, vorbi gândul, eu sunt acela care

colorează florile, sângele vostru — florile și sângele sunt podoabele voastre pentru nunta pe care vi-o pregătesc!" Cum cădeam din ce în ce mai jos, am zărit cadavrul cu rana larg deschisă în piept, din care curgea în șiroaie acea apă murdară. Suflarea mea urma să preschimbe apa în sânge, dar asta nu se întâmplă, cadavrul se ridică și mă țintui cu ochi goi, oribili, urlând ca vântul de nord în hăurile adânci: "Gând amăgitor, necugetat, nu-i nici o luptă între lumină și foc, dar lumina este botezul de foc prin roșeața pe care te gândeai s-o otrăvești!" Cadavrul se prăbuși; toate florile din câmpie își aplecară, ofilite, capetele; oameni asemănători unor strigoi livizi se aruncară la pământ și o jelanie deznădăjduită din mii de voci se ridică în văzduh: "O, Doamne, Dumnezeule! E atât de nemăsurată povara păcatelor noastre, încât împuternicești pe dușmanul sângelui nostru să înăbușe sacrificiul expiatoriu!" Mai tare, tot mai tare, ca talazul duduior al mării creștea tânguirea. Gândul se pulveriza în rezonanța vaietelor disperate, când deodată am fost smuls din vis ca printr-o lovitură de trăsnet. Clopotul din turnul mănăstirii bătutu ora 12, o lumină orbitoare pătrunse din ferestrele bisericii în chilia mea. "Morții se scoală din morminte și țin serviciu divin!" Așa îmi șopti o voce lăuntrică, și am început să-mi fac rugăciunea. Atunci am auzit o bătaie ușoară. Credeam că vreun călugăr voia să intre la mine, dar cu oroare am deslușit de îndată acel înfricoșător chicotit și râsul celui alt Eu al meu, care exclama, tachinându-mă disprețuitor: "Frățioare... frățioare... lată, sunt din nou la tine... rana sângerează... rana sângerează... roșie... roșie... Vino cu mine, frățioare Medardus! Vino cu mine!" Voiam să sar din culcuș, dar groaza îmi aruncase pătura de gheață peste mine, mă încremenise și orice mișcare pe care încercam să fac se prefăcea într-o luptă lăuntrică ce-mi sfărteca mușchii. Numai gândul rămase și era rugă arzătoare; să fiu salvat de puterile diavolului care, prin poarta deschisă a iadului, se năpusteau asupra mea! Se întâmplă însă că rugăciunea formulată doar în sinea mea o auzeam foarte limpede cum pune stăpânire pe bătaia, chicotitul și pălăvrăgeala sinistră a îngrozitorului alter-ego al meu și, până la urmă, se prefăcu într-un zumzet bizar, ca și cum vântul de sud trezise roiuri de insecte dușmane care-și vâra trompa otrăvitoare în semănăturile sănătoase. Zumzetul deveni acea jelanie fără nădejde a oamenilor și sufletul meu se întrebă: "Oare ceea ce se întâmplă, nu e visul profetic care se așterne peste rana sângerândă ca un balsam tămăduitor?" În aceeași clipă, raza purpurie a amurgului pătrunse prin ceața mohrâtă, dintr-însa se ridică o făptură înaltă. Era Isus, din fiecare din rănilile Sale picura sânge, și roșul fu redat pământului și jalea oamenilor se prefăcu într-un imn de bucurie, căci roșul era îndurarea Domnului care se revărsa asupra lor! Numai sângele incolor al lui Medardus șiroia din rană, iar el se ruga cu fervoare: "Oare pe tot pământul numai eu, eu singur să fiu lăsat pradă, fără nădejde, chinului veșnic al blestemaților? Se produse o mișcare printre tufe — un trandafir colorat intens de văpaia cerească își ivi capul și-l privi pe Medardus cu un surâs de o blândețe angelică și o mireasmă dulce îl învălui iar parfumul era minunata strălucire a celui mai pur văzduh primăvărat. "Nu focul a izbândit, nu există luptă între lumină și foc. Foc e cuvântul care luminează pe vinovat!" Parcă trandafirul ar fi pronunțat aceste cuvinte, dar nu era decât o superbă întruchipare de femeie. În veșmânt alb, cu trandafiri împlețiți în părul negru, îmi ieși înaintea. "Aurelia!", am strigat, trezindu-mă din vis; un minunat miros de roze umplea chilia și trebuia să-mi dau seama că mă-nșeală simțurile, când credeam că văd limpede chipul Aureliei cum mă privește cu gravitate, părând apoi că se topește în razele dimineții care pătrundeau în chilia mea. Atunci am recunoscut ispita diavolului și slăbiciunea mea vinovată. Am coborât în capelă și m-am rugat cu

ardoare la altarul sfintei Rozalia. Nici un fel de mortificare — nici o ispășire în felul practicat la mănăstire; dar când soarele de amiază își arunca vertical razele, eram la câteva ore depărtare de Roma. Nu numai sfaturile lui Cyrillus, ci un aprins dor de patrie căruia nu mă puteam împotrivi, mă mâna pe același drum pe care venisem la Roma. Dorind să fug de chemarea mea, mă simțeam fără voie îndemnat să merg pe drumul cel mai drept pentru a ajunge la ținta indicată de priorul Leonardus.

Am ocolit reședința principelui domnitor nu fiindcă mă temeam să fiu recunoscut și să cad din nou în mâinile justiției penale, dar oare cum puteam fără sfâșiere de inimă să mă-ntorc la locul unde m-am încumetat, în nelegiuirea mea dementă, să năzuiesc spre o fericire pământească de care eu, cel hărăzit Domnului, m-am dezis — vai! eu care m-am abătut de la spiritul pur al iubirii veșnice pentru cea mai luminoasă culme a vieții în care se-nvăpăiază într-o unică flacără senzualitatea și transcendentalul în clipa satisfacerii instinctului pământesc: unde plinătatea vioiciunii vieții, nutrită de propria ei bogăție luxuriantă, apărea ca principiul căruia trebuia să mă-mpotrivesc în numele acelei năzuințe către divinitate, pe care o putem numi doar abnegație nefirească! Dar mai mult decât atât! Cu toată îmbărbătarea pe care aș fi dobândit-o printr-o comportare fără cusur, prin continuă și grea ispășire, simțeam în adâncul ființei mele neputința de a duce victorios până la capăt o luptă în care forța întunecată, groaznică, a cărei înrăurire am întâmpinat-o mult prea des, mult prea înspăimântător, m-ar putea împinge pe nesimțite. S-o revăd pe Aurelia, strălucind poate în plină frumusețe și grație! Aș putea-o îndura, oare, fără să fiu învins de du-hul diavolului care va încerca să-mi fiarbă sângele în vâlvătaia iadului, încât să-mi năvălească șuierând și clocotind în vinele mele? De câte ori îmi apăruse imaginea Aureliei, și de câte ori s-au iscat în mine sentimente a căror vinovăție o recunoșteam și pe care, cu toată puterea voinței, le-am nimicit! Numai conștiința deplină izvorâtă din vigilența cea mai neînduplecată față de mine însumi, și sentimentul neputinței proprii care-mi porunea să evit lupta, m-au făcut să recunosc sinceritatea pocăinței mele, și mângâietoare era convingerea că cel puțin duhul diabolic al trufiei, cutezanța de a mă împotrivi forțelor întunecate mă părăsiseră.

Curlnd am ajuns în munți și, într-o dimineață, se ivi în ceața văii din fața mea un castel pe care, apropiindu-mă, l-am recunoscut cu ușurință. Eram pe moșia baronului de F. Plantațiile din parc erau sălbătice, aleile năpădite de buruieni, pe pajiștea atât de frumoasă din fața castelului pășteau vitele în iarba înaltă — geamurile castelului sparte în multe locuri, intrarea dărăpănată. Nu se vedea țipenie de om. Mut și încremenit, stăteam într-o înfiorătoare singurătate. Un geamăt ușor răzbătea dintr-un boschet mal puțin părăsit și am zărit un bătrân albit de ani, care se afla acolo și, deși eram destul de aproape unul de altul, nu mă observase. Când m-am apropiat și mai mult, am auzit cuvintele:

— Au murit — au murit toți acei pe care i-am iubit! — Vai, Aurelia! Aurelia — și tu ultima! ești moartă — moartă pentru lumea asta!

L-am recunoscut pe bătrânul Reinhold și am rămas pironit locului.

— Aurelia e moartă? Nu, nu, te înșeli, bătrâne, pe dânsa o putere veșnică a ocrotit-o de cuțitul infamului asasin!

Așa am vorbit eu; atunci bătrânul tresări ca lovit de trăsnet și strigă tare:

— Cine e acolo? Cine e acolo? Leopold! Leopold!

Un băiat veni în grabă; când mă zări, făcu o plecăciune adâncă și salută:

— *Laudetur Jesus Christus!*

— *In omnia saecula saeculorum*¹⁹, am dat eu replica.

Atunci bătrânul făcu un efort și strigă și mai tare:

— Cine e acolo? Cine e acolo?

Mi-am dat seama că bătrânul era orb.

— Un domn cuvios, zise băiatul, un cleric din Ordinul capucinilor.

Atunci, ca și cum ar fi cuprins de groază și oroare, bătrânul strigă:

— Ia-mă, ia-mă de aici, băiatule, du-mă în casă — în casă, încuie ușile, Peter să stea de strajă, du-mă, du-mă în casă!

Bătrânul își încorda toate puterile ce-i mai rămăseseră ca să fugă de mine ca de o fiară cumplită. Uluit, speriat, băiatul se uită la mine, dar bătrânul, în loc să se lase condus de el, îl trase după dânsul și dispărură de îndată printr-o ușă care, după cum am auzit, fu bine zăvorâtă. În grabă am fugit de teatrul infamelor mele nelegiuiri, care, după această scenă, se întruchipaseră mai vii decât fuseseră vreodată și dintr-o dată m-am pomenit într-un hățiș de nepătruns. Obosit, m-am așezat pe mușchiul de la rădăcina unui copac; nu departe se afla o moviliță de pământ pe care era înfiptă o cruce.

Când m-am trezit din somnul pricinuit de istovirea mea, alături de mine stătea un țăran bătrân care, de cum mă văzu mai vioi, își scoase căciula și spuse cu voce blajină:

— Ei, desigur că veniți de departe, prea cuvioase, și trebuie să fiți foarte obosit, altfel n-ați fi dormit atât de adânc pe locușorul ăsta înfiorător! Ori poate nici nu știți ce s-a-ntâmplat în locul ăsta?

L-am asigurat că eu, un străin venit ca pelerin din Italia, n-am de unde să știu ce s-a petrecut aici.

— Întâmplarea vă privește, zise el, mai ales pe dumneavoastră și pe frații ordinului din care faceți parte și trebuie să mărturisesc că, văzându-vă dormind atât de liniștit, am stat aici pentru a vă feri în caz de primejdie. Se zice că acum câțiva ani a fost ucis aici un călugăr capucin. Un lucru e sigur, că pe vremea aceea un călugăr capucin a trecut prin satul nostru și, după ce a înnoptat aici, s-a îndreptat spre munți. În aceeași zi, un vecin al meu a coborât talvegul adânc de sub Râpa Diavolului și a auzit deodată un țipăt îndepărtat care, în chip de neînțeles, se pierdu în văzduh. El mai zice, ceea ce nu mi se pare cu putință, că a văzut prăbușindu-se în abis din vârful muntelui o făptură omenească. Toți cei din sat, fără să știm de ce, credeam că era vorba de călugăr și mulți dintre noi s-au dus într-acolo; pe cât le-a fost cu putință, fără să-și riște viața, coborâră în prăpastie ca să găsească cel puțin cadavrul nenorocitului. N-au găsit însă nimic și ne-am bătut joc de vecin, când într-o noapte luminată de lună, reîntorcându-se pe talveg, ne-a povestit că, plin de groază, a văzut un om gol urcând din Râpa diavolului. Asta a fost doar o închipuire; dar mai târziu, am aflat că acel capucin, Dumnezeu știe de ce, a fost ucis de un nobil care i-a aruncat cadavrul în prăpastie. Aici, pe acest loc, trebuie să se fi comis omorul, de acest lucru sunt convins, căci să vedeți,enerate domn, cândva am stat aici și cufundat în gânduri, priveam scorbura copacului de lângă noi. Deodată mi se păru că atârnă în afară o bucată de postav cafeniu. Tresar, mă duc acolo și trag afară o sutană nou-nouță de călugăr. O mânecă era puțin pătată cu sânge, iar la tivul pulpanei era cusut numele de Medardus. M-am gândit, sărac cum sunt, că fac o faptă bună dacă vând sutana și, cu banii căpătați, pun să i se citească niște liturghii sărmanului om, ucis aici pe neașteptate și fără să-și fi încheiat socotelile. Așa am și făcut, am dus veșmântul în oraș, dar nici un negustor de haine vechi n-a vrut să-l cumpere, căci nici o mănăstire de capucini nu se afla prin partea locului; în cele din urmă se ivi un bărbat care, după îmbrăcăminte, părea să fie un vânător sau un pădurar și zice că are nevoie tocmai de o sutană de

¹⁹Lăudat să fie Isus Cristos! — În vecii vecilor

capucin, și-mi dădu un preț bun pentru obiectul găsit. Am pus pe preotul nostru să citească o liturghie în lege și, deoarece în Râpa diavolului nu era chip să așezi o cruce, am pus-o aici, ca semn al morții îngrozitoare a bietului călugăr. Dar se pare că răposatul a întrecut măsura, căci din când în când mai bântuie pe aici, așa că liturghia preotului nu a ajutat la nimic. De aceea, vă rog, venerate domn, dacă vă întoarceți acasă sănătos din călătorie, să faceți o slujbă pentru mântuirea sufletului fratelui Medardus din ordinul vostru. Făgăduiți-mi asta!

— Te înșeli, prietene! i-am răspuns eu. Capucinel Medardus care acum câțiva ani a trecut prin satul vostru, în drumul său spre Roma, n-a fost ucis. Încă nu are nevoie de liturghii pentru sufletul său, trăiește și se mai poate ocupa de mântuirea lui eternă! Căci ,eu însumi sunt acel Medardus!

Cu aceste cuvinte mi-am desfăcut rasa de monah și i-am arătat numele de Medardus brodat într-un colț. De cum îmi zări numele, țăranul păli și mă privi cu groază. Făcu un salt și fugi în pădure, strigând în gura mare. Era limpede că mă luase drept strigoiul ucisului Medardus și zadarnică ar fi fost încercarea mea să-l conving că se înșeală. Izolarea, tăcerea locului, întreruptă doar de vâjâitul înăbușit al torentului îndepărtat din pădure, era propice să plăsmuiască vedenii înfricoșătoare; mă gândeam la dezgustătorul alter-ego și, influențat de groaza țăianului, mă simțeam cutremurat, părându-mi-se că s-ar putea ivi dintr-una sau alta din tufele întunecoase.

Îmbărbătându-ma singur, am pornit mai departe și abia când înspăimântătoarea idee a propriului meu strigoi, drept care mă luase țăranul, mă părăsise, m-am lămurit cum a obținut călugărul nebun sutana de capucin pe care mi-a lăsat-o când a fugit, iar eu am recunoscut-o ca fiind a mea. Pădurarul la care stătuse, și căruia îi ceruse o sutană nouă, o cumpărase din oraș de la țăranul cu pricina. Cum întâmplarea fatală de la Râpa diavolului fu denaturată în chip miraculos, mi se întări adânc în suflet felul cum toate împrejurările se asociau ca să producă acea nefericită confuzie cu Victorin. Mi se păru foarte semnificativă vedenia miraculoasă a înfricoșatului țăran și așteptam cu nădejde o clarificare și mai precisă, fără să bănuiesc unde și cum o voi căpăta.

În sfârșit, după o pibegie fără popas de mai multe săptămâni, mă apropiasem de satul natal; cu inima bătând, vedeam turnurile mănăstirii benedictine profilându-se în fața mea. Am ajuns în sat pe locul viran din fața bisericii. Un imn intonat de voci bărbătești răzbătea din depărtare până la mine. Am zărit o cruce — călugări perechi, perechi pășind ca la o procesiune. Vai, am recunoscut pe frații din Ordinul meu, cu bătrânul Leonardus în fruntea lor, însoțit de un tânăr călugăr necunoscut. Fără să mă observe, trecură cântând pe lângă mine și intrară prin poarta deschisă a mănăstirii. După ei urmară în aceeași ordine, dominicani și franciscani din B., de asemenea trăsuri în șir neîntrerupt intrând în curtea mănăstirii; erau călugărițele clarisine din B. Totul mă făcea să înțeleg că un eveniment extraordinar urma să fie sărbătorit. Ușile bisericii stăteau larg deschise; am pătruns înăuntru și am observat cum se mătură și se face curățenie. Se lucra la împodobirea altarului cel mare și a celor secundare cu ghirlande de flori și un servitor bisericesc pomenea de trandafirii proaspeți care trebuiau să fie aduși mâine în zori, fiindcă doamna stareță a poruncit categoric ca altarul cel mare să fie împodobit cu trandafiri. Ferm hotărât să mă apropii imediat de frații călugări, după ce m-am îmbărbătat prin rugăciuni fierbinți, m-am dus în mănăstire unde am întrebat de priorul Leonardus; portăreasa m-a condus într-o cameră unde Leonardus ședea în fotoliu, înconjurat de frați; plângând în hohote, zdrobit sufletește, neputând pronunța un singur cuvânt, m-am prăbușit la picioarele lui.

— Medardus! strigă el și un murmur confuz trecu prin rândul călugărilor. Medardus — fratele Medardus e în sfârșit iar aici!

Am fost ridicat de jos, frații mă strânseră la piept:

— Mulțumim puterilor cerului că ai scăpat din lațurile lumii viclene, dar povestește — povestește-ne, frate! așa strigau călugării care mai de care.

Priorul se ridică și, la un semn al lui, l-am urmat în camera de care se folosea de obicei când vizita mănăstirea.

— Medardus, începu el, ți-ai călcat jurământul în chip nelegiuit; în loc să-ți îndeplinești sarcinile ce ți s-au încredințat, ai fugit fără rușine, înșelând mănăstirea în chipul cel mai josnic. Aș putea să te zidesc, dacă aș vrea să procedez după asprimea legilor mănăstirești!

— Osândiți-mă, prea cuvioase părinte! am răspuns eu, osândiți-mă, așa cum cere legea; vai, cu bucurie mă dezbar de povara unei vieți atât de chinuite! Îmi dau bine seama că cea mai severă ispășire căreia m-am supus nu mi-a putut aduce aici pe pământ nici o mângâiere!

— Vino-ți în fire, continuă Leonardus, întâi a vorbit cu tine priorul, acum poate vorbi prietenul, părintele! În chip miraculos ai scăpat de la moartea care te amenința la Roma. Numai Cyrillus i-a căzut jertfă...

— Va să zică, știți? am întrebat eu uimit.

— Totul, replică priorul, știu că ai fost alături de sărmanul Cyrillus în ultima clipă a chinului morții sale și că au vrut să te omoare cu vinul otrăvit pe care ți l-au oferit ca întăritor. Probabil că, deși păzit de ochii de Argus ai călugărilor, ai găsit răgazul să verși tot vinul, căci dacă ai fi înghițit o singură picătură, erai mort în zece minute!

— O, priviți aici, am exclamat eu, și suflecându-mi mâneca sutanei i-am arătat priorului brațul meu mâncat până la os, apoi am adăugat că, presimțind ceva rău, am turnat vinul în mânecă.

Leonardus se dădu îndărăt, cutremurându-se la vederea oribilă a brațului mumificat și vorbi ca pentru sine:

— Tu cel ce ai păcătuit, ți-ai ispășit vina în chip și fel; pe când tu, Cyrillus — bătrân venerabil!...

Am spus priorului că motivul adevărat al execuției secrete a lui Cyrillus îmi este necunoscut.

— Poate, răspunse priorul, ai fi avut aceeași soartă dacă ai fi apărut ca împuternicit al mănăstirii Ordinului nostru, ca Cyrillus. Știi că revendicările mănăstirii noastre prejudiciază veniturilor pe care Cardinalul *** și le însușește pe nedrept; acesta a fost motivul pentru care prelatul, până acum învrăjbit cu duhovnicul Papei, a legat deodată prietenie cu el, făcând din dominican un dușman puternic al lui Cyrillus. Vicleanul călugăr găsi de îndată felul cum poate fi doborât Cyrillus. Îl introduse la Papa, dar știuse să-l înfățișeze astfel pe capucin, încât Papa îl primi ca pe un personaj deosebit și Cyrillus intră în cercul clericilor din imediata lui apropiere. Cyrillus își dădu imediat seama că slujitorul Domnului își căuta prea mult împărăția pe această lume, descoperindu-i desfătărilor; că este jucăria unei cliici perfide care, luptând împotriva puterii lui spirituale, a știut s-o frângă cu mijloacele cele mai mârșave și l-a zvârlit între cer și iad. Cum era de prevăzut, Cyrillus, cucernicul bărbat, fu foarte îndurerat și se simți chemat ca, prin vorbe înflăcărâte, inspirate de duhul cel bun, să-l tulbure pe Papa până-n adâncul ființei sale și să-l abată de la cele pământești. Ca orice fire slabă, Papa fu zguduit cu adevărat de cuvintele cuviosului bătrân și tocmai în această stare de agitație îi fu ușor dominicanului să pregătească, treptat și cu îndemânare, lovitura care urma să-l răpună pe bietul Cyrillus. Îl informă pe Papa că se uneltea nici mai mult nici mai puțin decât un complot secret care să-l înfățișeze bisericii ca nedemn să poarte tiara; Cyrillus ar avea misiunea să-l aducă până acolo încât să accepte o ispășire publică, ca un semnal oficial care

trebuia să servească revoltei ce mocnea printre cardinali. Acum, Papa găsi ușor în mieroasele cuvinte ale fratelui nostru intenții ascunse și, nutrind o ură adâncă față de bătrân, numai pentru a evita o hotărâre bătătoare la ochi îl mai tolera în anturajul său. Când Cyrillus mai găsi o dată prilejul să-i vorbească Papei fără martori, îi spuse tocmai atunci că acel care nu se leapădă cu totul de plăceri lumești, care nu duce o viață cu adevărat sfântă, nu e demn să fie împuternicitul Domnului și al bisericii, fiind o povară rușinoasă, aducătoare de anatema și de un astfel de om biserica trebuie să se dezbrace. Imediat după aceasta și anume după ce-l văzură pe Cyrillus ieșind din apartamentul Papei, s-a găsit otravă în paharul cu apă de la gheață, băutura obișnuită a Papei. Că Cyrillus era nevinovat, nu e nevoie să ți-o spun ție, care l-ai cunoscut pe cucernicul bătrân. Dar Papa era convins de vinovăția lui și porunca execuției în secret a călugărului străin de către dominicani a fost consecința acestor uneltiri. Tu erai la Roma o apariție interesantă: felul în care te-ai purtat față de Papa, cu precădere povestea vieții tale, l-a făcut să găsească între tine și el o anumită înrudire spirituală; credea că împreună cu tine se va ridica la un punct de vedere elevat și, prin sofisme dibace despre virtute și religie, să se întărească și să se recreeze, pentru ca, pot s-o spun, să păcătuiască cu un adevărat entuziasm pentru păcat. Penitențele tale îi apăreau lui ca o ambiție perfidă și abilă ca să ajungi la un țel mai înalt. Te admira și se înfierbânta de strălucitoarele și măgulitoarele dizertații ce i le țineai. Așa se întâmplă că, înainte ca dominicanul s-o bănuiască, te-ai impus și ai devenit pentru această bandă mai periculos decât ar fi putut deveni Cyrillus vreodată. Îți dai seama, Medardus, că sunt bine informat de începuturile tale la Roma, că știu fiecare cuvânt pe care l-ai rostit în fața Papei, și nu e o taină când îți spun că mănăstirea noastră are un prieten în apropierea Sfinției Sale, care-mi comunică totul cu exactitate. Chiar când credeai că ești singur cu Papa, era îndeajuns de aproape ca să priceapă fiecare cuvânt. Când în mănăstirea capucinilor, al cărei prior îmi este înrudit de aproape, ai început asprele tale ispășiri, am luat pocăința ta drept sinceră. Și cred că așa era, dar la Roma din nou a pus stăpânire pe tine duhul vinovat al trufiei, căruia i-ai căzut victimă și la noi. De ce te-ai acuzat, față de Papa, de crime pe care nu le-ai făptuit? Oare ai fost tu vreodată la castelul baronului de F.?

— Vai, mult prea cuvioase părinte, am strigat sfâșiat de o durere adâncă, doar acesta a fost locul unde am comis cele mai groaznice nelegiuiri! Dar asta e cea mai aspră pedeapsă a puterii de nepătruns, ea eu să nu pot fi purificat pe acest pământ de păcatul făptuit în orbirea mea dementială! Și față de dumneata, cuvioase părinte, sunt oare eu un păcătos fățarnic?

— De fapt, continuă priorul, acum când te văd și-ți vorbesc, sunt aproape încredințat că, după ispășirea ta, nu mai erai capabil de minciună, totuși mai stăruie o taină rămasă până acum nelămurită pentru mine. Îndată după fuga ta din reședință (cerul n-a îngăduit nelegiuirea pe care erai pe cale s-o comiți și a salvat-o pe cucernica Aurelia!), îndată după fuga ta, zic, și după ce călugărul pe care chiar Cyrillus l-a confundat cu tine, scăpase ca printr-o minune, s-a aflat că nu tu, ci contele Victorin deghizat în călugăr capucin, fusese la castelul baronului. Scrisori găsite la Euphemia, după moartea ei, au făcut cunoscut acest lucru, dar se credea că și Euphemia fusese amăgită, căci Reinhold susținea că te-a cunoscut prea bine și că, oricât de mult ai semăna cu Victorin, el nu se poate înșela. Orbirea Euphcmici a rămas o taină de nepătruns. Când deodată sosi rândușul contelui Victorin și povesti cum acesta, după ce a trăit luni de zile în munți și și-a lăsat să-i crească barba, i-a apărut deodată la Râpa diavolului, deghizat în capucin. Deși

n-a știut de unde și-a procurat contele veșmintele, nu s-a mirat prea mult, fiind la curent cu planul acestuia de a apărea la castelul baronului în haină monahală pe care urma s-o poarte timp de un an de zile, având de executat o misiune importantă. Bănuia întrucâtva cum ajunsese contele la sutana de capucin, căci spusese cu o zi înainte că a văzut un capucin în sat și că acum va hoinări prin pădure, sperând să pună mâna pe straiele lui într-un fel sau altul. De văzut, ce e drept, nu l-a văzut pe călugăr, dar a auzit un strigăt; curând după aceea se vorbea și-n sat despre un călugăr ucis în pădure. Își cunoștea stăpânul mult prea bine, prea mult se aflase în preajma lui când fugise de la castel, ca să mai poată fi vorba aici de o confuzie. Această declarație a rândușului a slăbit părerea lui Reinhold și numai dispariția lui Victorin a rămas un mister. Principesa domnitoare bănuia că acel care se dădea drept Krczynski din Kwiecziczewo era contele Victorin și se bizuia pe izbitoarea lui asemănare cu Francesco, de a cărui vinovăție nu se mai îndoia nimeni, cât și de tulburarea ce i-o pricinuia totdeauna vederea lui. Mulți se alăturaseră părerii principesei și constataseră că au remarcat maniere mult prea nobile la acel aventurier pe care, în chip ridicol, îl luaseră drept un călugăr camuflat. Povestirea pădurarului despre călugărul nebun, care hoinărea prin pădure și apoi fu găzduit de dânsul, putea fi pusă în legătură cu fărădelegea comisă de Victorin, de îndată ce treceau drept reale unele împrejurări. Un frate din mănăstirea unde fusese Medardus recunoscuse categoric în călugărul nebun pe Medardus, deci nu încăpea nici o îndoială că Victorin îl aruncase în prăpastie; fusese salvat printr-o simplă coincidență, care n-ar trebui să apară ca un fapt nemaiauzit. Trezit din nesimțire dar rănit grav la cap, reușise să se cațere afară din prăpastie. Durerea pricinuită de rană, foamea și setea, îl înnebuniseră. Astfel alergase prin munți, hrănit, poate, de un țăran milos și acoperit cu zdrențe, până ajunsese la locuința pădurarului. Totuși două puncte rămân inexplicabile și anume: cum de a putut Medardus să parcurgă o asemenea distanță în munți fără a fi oprit de nimeni și cum el, în momente de liniște absolută, constatată de medici, deci fiind deplin conștient, a putut să recunoască crime pe care nu le comisese. Acei care susțineau probabilitatea raportată logic la acest lucru, obiectau că nu se știa nimic de salvarea lui Medardus din Râpa diavolului; se prea poate ca nebunia lui să fi izbucnit pe când hoinărea ca pelerin în regiunea din preajma casei pădurarului. În ce privește mărturisirea crimelor de care era acuzat, se poate deduce tocmai din acest fapt că nu fusese niciodată vindecat, ci numai aparent normal și că rămăsese nebun. Că a comis cu adevărat crimele de care era învinuit, acest gând l-a obsedat ca o idee fixă. Judecătorul, pe a cărui sagacitate se putea pune temei, când i s-a cerut părerea, spuse: "Presupusul domn de Krczynski nu era polonez și nici conte, și cu atât mai puțin contele Victorin, dar inocent nu era în nici un caz"; călugărul trecea oricum drept nebun, deci iresponsabil și de aceea justiția nu putea lua altă măsură de siguranță decât arestarea lui. Această sentință nu trebuia să ajungă la urechile principelui domnitor, căci el era acela care, foarte afectat de nelegiuirile comise la castelul baronului, preschimbă arestarea propusă de Justiția penală în pedeapsa cu moartea prin decapitare. Cum însă totul în această viață mizeră și trecătoare, fie eveniment sau faptă, oricât de monstruoase ar părea în primul moment, își pierde foarte curând din senzațional, așa s-a întâmplat că ceea ce a stârnit în reședință și mai ales la Curte revolta și groaza, a scăzut până la proporțiile unei bârfeli supărătoare. Acea ipoteză că logodnicul fugar al Aureliei a fost contele Victorin, readuse în actualitate întâmplarca cu prințesa italiană, încât și cei neinformați fură lămurii de către cei care nu se mai credeau obligați să tacă și oricine îl văzuse pe Medardus găsea natural că trăsăturile chipului său se asemănau perfect

cu ale contelui Victorin, fiind fiii unuia și aceluiasi tată. Medicul curant al prințului domnitor era convins că așa stăteau lucrurile și spuse prințului: "Să fim bucuroși, înălțimea voastră, că acești doi indivizi siniștri au plecat și să ne mulțumim cu prima urmărire neizbutită!" Acestei păreri prințul i se alătură din toată inima, căci își dădea seama că dublura lui Medardus l-a împins dintr-o eroare într-alta. "Întâmplarea să rămână secretă, adăugă prințul, și să nu ne mai atingem de vâlul pe care un destin generos l-a aruncat asupra ei!" Numai Aurelia...

— Aurelia, l-am întrerupt pe prior cu bruseheță, pentru numele Domnului, cuvioase părinte, spuneți-mi cum a fost cu Aurelia?

— Hai, frate Medardus, rosti priorul zâmbind cu blândețe, încă nu s-a stins focul primejdios din inima ta? Încă se mai întetește văpaia la cea mai ușoară suflare? Deci, încă nu te-ai liberat de instinctele vinovate cărora le căzuseși pradă? Și eu să cred în sinceritatea pocăinței tale? Să fiu convins că duhul minciunii te-a părăsit definitiv? Află, Medardus, că numai atunci voi recunoaște drept sinceră căința ta, dacă vei fi comis cu adevărat acele infamii de care te acuzi. Căci numai în acest caz aş putea crede că acele crime ți-au zdruncinat atât de puternic ființa, încât, uitând cu totul învățămintele câte ți le-am dat despre căința din afară și din lăuntru, întocmai ca naufragiatul care se agață de seândura nesigură și ușoară, tu folosești mijloace înșelătoare ca să-ți ispășești păcatele, înfățișându-te ca un biet coțcar nu numai unui Papă rătăcit, dar oricărui bărbat cuvios și cinstit. Spune, Medardus! Smerenia ta, înălțarea ta către puterea eternă era pură când te gândeai la Aurelia?

Zdruncinat până-n adâncul sufletului, am coborât privirea:

— Ești sincer, Medardus, continuă priorul, tăcerea ta îmi spune totul. Aveam ferma convingere că tu erai acela care ai jucat la reședința princiară rolul unui nobil polonez și ai vrut să te căsătorești cu baroana Aurelia. Am urmărit, destul de meticolos, drumul pe care ai apucat; un om ciudat (pe nume Belcampo, frizerul), ultimul pe care l-ai văzut la Roma, mi-a dat vești despre tine; eram convins că în chip infam i-ai ucis atât pe Hermogen cât și pe Euphemia, că ai vrut s-o atragi pe Aurelia în mrejele diavolului. Puteam să te distrug, dar departe de a mă crede chemat să fiu instanță de răzbunare, te-am lăsat pe tine și soarta ta în mâna eternei puteri a Cerului. Ai fost cruțat în chip miraculos și asta mă convinge că pieirea ta pe pământ încă nu era hotărâtă. Ascultă cărei deosebite împrejurări a trebuit să dau crezare mai târziu faptului că a fost într-adevăr contele Victorin cel care a apărut deghizat în călugăr la castelul baronului de F. Nu e mult de când fratele Sebastianus, portarul, a fost trezit de niște vaiete și suspine care semănau cu horcăielile unui muribund. Se crăpase de ziuă. Se sculă, deschise poarta mănăstirii și văzu un om întins pe jos, aproape înțepenit de frig, care abia putea pronunța următoarele cuvinte: că e Medardus, călugărul fugit din mănăstirea noastră. Sebastianus îmi anunță foarte speriat cele întâmplate; am coborât cu frații ceilalți și l-am adus pe cel leșinat în refector. Deși era groaznic de desfigurat, credeam totuși că recunosc trăsăturile tale și unii erau de părere că desigur îmbrăcămintea atât de diferită îl făcea pe Medardus să arate atât de ciudat. Avea barbă și tonsură, dar haine lumești care, deși uzate și chiar rupte pe alocuri, își păstrau ceva din eleganța inițială. Purta ciorapi de mătase, la un pantof mai avea o cataramă aurită, o vestă albă de atlas...

— O haină cafenie din cel mai fin postav, l-am întrerupt eu, lengerie lucrată cu gust, în deget un inel simplu de aur...

— Întocmai, exclamă Leonardus uimit, dar cum poți tu...?

— Vai, era costumul ce l-am purtat în ziua nefastă a cununiei!

Alter-ego-ul meu îmi stătea în fața ochilor. Nu, nu era himericul diavol al demenței, care se ținea de mine scai și se cățara pe umeiii mei,

ca o lighioană care te roade până-n adâncul sufletului; era călugărul nebun, fugit, care mă urmărea și care, atunci când am căzut în leșinul adânc, mi-a luat hainele, aruncând sutana peste mine. El a fost acela care zăcea în poarta mănăstirii, înfățișându-mă în chipul cel mai înfricoșător. L-am rugat pe prior să-și continue povestirea, căci bănuiala adevărului despre cele întâmplate în chip miraculos și tainic, începea să se trezească în mine.

— Nu dură mult, povesti priorul mai departe, și omul începu să dea neîndoielnice semne de nebunie incurabilă; făcând abstiacție, cum am mai spus-o, că trăsăturile lui erau identice cu ale tale, deși striga întruna: "Sunt Medardus, călugărul fugit, vreau să mă pocăiesc la voi!" — fiecare din noi se convinsese de îndată că era ideea fixă a străinului să se creadă Medardus. I-am pus haina monahală, l-am dus în biserică, a trebuit să-și înceapă rugăciunile și, cum se străduia și nu reușea, ne-am dat seama că nu fusese niciodată într-o mănăstire. Deci era firesc să-mi vină ideea: ce-ar fi dacă acest călugăr, fugit din reședința princiară, dacă acest călugăr ar fi Victorin? Povestea pe care nebunul o îndrugase atunci pădurarului îmi ajunsese la cunoștință; între timp am raționat că toate împrejurările, descoperirea și sorbirea elixirului diavolesc, viziunea din temniță, pe scurt, tot timpul petrecut în mănăstire, ciudata influență psihică exercitată asupra individualității tale, ar putea fi plăsmuirea unui creier bolnav. În legătură cu aceasta, cât de straniu apare faptul că în momentele lui de rătăcire nebunul striga mereu că e conte și stăpân peste alții! Am hotărât să-l predau pe străin ospiciului Sf. Getreu, fiindcă speram că, dacă e posibilă vreo vindecare, ea va reuși cu certitudine directorului acestei instituții, un medic genial care pătrunde adânc în toate anomaliiile organismului omenesc. Însănătoșirea bolnavului trebuia să dezvăluie, cel puțin în parte, jocul misterios al puterilor necunoscute. Dar nu s-a ajuns la asta. În a treia noapte, mă trezi clopoțelul care, precum știi, se trage de îndată ce cineva din camera bolnavilor are nevoie de ajutorul meu. Am intrat și mi se spuse că străinul mă chema foarte stăruior, se părea că nebunia îl părăsise complet și că probabil voia să se spovedească, căci se simțea atât de sfârșit, încât nu va mai apuca dimineața.

"Iertați-mă, începu străinul când i-am adresat cuvinte evlavioase, iertați-mă, cuvinoase părinte, ca am cutezat să încerc să vă înșel. Nu sunt călugărul Medardus care a fugit din mănăstirea voastră. Pe contele Victorin îl aveți în față... trebuia să fiu prinț domnitor, căci sunt de viță domnească și vă rog să țineți seama de acest lucru, căci altfel v-ar putea ajunge mânia mea!" Chiar dacă e prinț, am răspuns eu, în situația sa actuală și între zidurile noastre asta e fără însemnătate și găseam mai nimerit ca el să-și întoarcă fața de la cele pământești și să aștepte în umilință ceea ce puterea eternă a hotărât în privința lui. Mă privi ținând și părea că-și pierde simțurile, i s-au dat picături înviorătoare, își reveni și zise: "Mă simt la un pas de moarte dar mai întâi vreau să-mi ușurez inima. Sunt în puterea voastră, căci oricât v-ați preface, îmi dau totuși seama că sunteți sfântul Anton, cel mai în măsură să știe ce dezastru au provocat elixirele voastre. Aveam planuri mărețe în gând, când am hotărât să mă prezint ca un cleric cu barba mare și rasă cafenie. Dar, sfătuindu-mă cu mine, a fost ca și cum gândurile mele cele mai tainice ieșeau la iveală și se-ntruchipau înspăimântător, totuși eram eu. Acest al doilea eu avea o putere crâncenă și mă azvârlea de colo până colo, pe când din stânca neagră a prăpastiei, printre ape spumegânde, se ivi prințesa Albă-ca-Zăpada. Prințesa mă cuprinse cu brațele, îmi spălă rănile și pe loc n-am mai simțit dureri. Devenisem călugăr, dar Eul gândurilor mele era mai tare și mă împinse să ucid pe prințesa care mă salvase — deși o iubeam mult — și să-l omor și pe fratele ei. Am fost

aruncat în temniță, dar știți singur, sfinte Anton, pe ce cale m-ați purtat prin văzduh după ce băusem băutura voastră blestemată. Bătrânul rege al pădurii m-a primit prost, deși îmi cunoștea rangul; Eul gândurilor mele veni la ei atribuindu-mi toate relele, căci le comisesem doar împreună, și vru să-mi țină tovărășie. Asta s-a și întâmplat, dar de îndată ce am fugit de acolo, fiindcă au vrut să ne taie capul, ne-am despărțit. Când ridicolul meu Eu voia să fie hrănit neîntrerupt de gândurile mele, l-am trântit la pământ, l-am bătut bine și i-am luat haina!" Până aici, cuvintele nenorocitului erau întrucâtva inteligibile, apoi se pierdură în vorbăria fără șir a desăvârșitei nebunii. O oră mai târziu, când am anunțat eparhia, a izbucnit într-un strigăt înfricoșător și s-a prăbușit mort, cel puțin așa ni se părea nouă. Am dat dispoziție să fie dus în camera mortuară, urmând să fie îngropat în grădină într-un loc sfințit, dar îți poți închipui uimirea noastră, spaima de care am fost cuprinși când, vrând să transportăm cadavrul și să-l punem în coșciug, am constatat că dispăruse fără urmă. Toate cercetările rămaseră zadarnice și am fost nevoit să renunț să mai aflui vreodată ceva despre misterioasa înlanțuire a împrejurărilor în care erai implicat tu și contele. Între timp, am confruntat cele întâmplate la castel cu acele vorbe deformate de nebunie, și aproape că nu mai există îndoială că răposatul era într-adevăr contele Victorin. După cum spunea valetul, Victorin ucisese în munți un pelerin, îi luase haina monahală ca să-și poată duce la îndeplinire planurile sale în castelul baronului. Așa cum poate nici nu avea de gând, infamia începută se termină cu asasina-re a Euphemiei și a lui Hermogen. Poate că era nebun de pe atunci, susține Reinhold, sau că înnebunise abia în timpul fugii, chinuit de remușcări. Haina pe care o purta și uciderea călugărului se contopiseră într-o idee fixă și anume că el e într-adevăr călugăr și că ființa lui e despicață în două făpturi dușmane.

Numai perioada de la fuga din castel până la sosirea la pădurar rămâne nebuloasă, tot astfel precum e de neînțeles cum și-a ticluit povestirea despre viața lui la mănăstire și salvarea lui din închisoare. Că motive din afară trebuiau să existe, nu încapе îndoială, dar e ciudat că această povestire, deși ciuntită, prezintă viața ta. Numai timpul sosirii călugărului la pădurar, așa cum o indică el, nu se potrivește cu ziua fugii lui Victorin de la castel, menționată de Reinhold. După cum susține pădurarul, Victorin nebunul ar fi trebuit să fie văzut în pădure după ce sosise la castelul baronului.

— Opriți-vă, l-am întrerupt eu pe prior. Opriți-vă, cuvioase părinte! Fără a ține seama de povara păcatelor mele, orice speranță în îngăduința Domnului de a mai obține iertare și fericirea veșnică să piară din sufletul meu deznădăjuit; blestemându-mă pe mine și viața mea, vreau să mor dacă nu vă voi mărturisi, în remușcări adânci, tot ce s-a întâmplat de când am părăsit mănăstirea. Tot astfel m-am spovedit și înaltului părinte!

Priorul fu foarte uimit când i-am dezvăluit întreaga-mi viață în toate amănuntele ei.

— Trebuie să te cred, spuse priorul după ce terminasem, trebuie să te cred, frate Medardus, căci am recunoscut în timp ce vorbeai toate semnele căinței sincere. Cine poate dezlega misterul plăsmuit de înrudirea spirituală a doi frați, fii ai unuia și aceluiași tată, nelegiuit el însuși, stăpânit de crimă? E sigur că Victorin, salvat în chip miraculos din prăpastia în care l-ai prăvălit, era călugărul nebun pe care-l primise pădurarul și care te-a urmărit ca un alter-ego până a murit aici în mănăstire. El era slujitorul puterii întunecate care intervenise în viața ta numai în joacă, el n-a fost tovarășul tău, ci doar ființa subordonată ție, care ți-a fost scoasă în cale pentru ca scopul luminos ce ți s-ar fi înfățișat să rămână ascuns privirii tale. Vai, frate Medardus, încă hoinărește fără

oprire diavolul pe pământ și oferă oamenilor elixirele lui! Cine n-a apreciat vreodată ca fiind foarte gustoase una sau alta din băuturile lui diavolești! Dar asta e voința Cerului, ca omul să-și dea seama de efectul nefast al ușurinței de-o clipă și din această constatare să-și soarbă tăria de a-i rezista. Aci se vădește puterea Domnului ca, precum viața e stăvilită în natură prin otravă, bunul principiu etic să se desprindă până la urmă din răul însuși. Pot să-ți vorbesc în felul ăsta, Medardus, căci știu că nu mă vei înțelege greșit. Du-te acum la frații tăi!

În aceeași clipă m-a fulgerat dureros ca un zvâcnet prin nervii și vinele mele seânteia celei mai înflăcărate iubiri:

— Aurelia — ah, Aurelia! am strigat.

Priorul se ridică și rosti cu gravitate:

— Ai observat, desigur, pregătirile pentru o mare festivitate în mănăstire. Aurelia se călugărește mâine și va căpăta numele mănăstiresc de Rozalia!

Am rămas în fața priorului încremenit și mut.

— Du-te la ceilalți frați! strigă el aproape mânios și, fără să fiu deplin conștient, am coborât în refector, unde erau adunați călugării. Am fost din nou asaltat de întrebări, dar nu eram în stare să spun un singur cuvânt despre viața mea; toate imaginile trecutului mi se întunecaseră în minte și numai figura luminoasă a Aureliei îmi apăru în plină strălucire. Pretextând că mă duc să-mi fac rugăciunea, am părăsit pe ceilalți frați și m-am îndreptat spre capela care era situată tocmai la celălalt capăt al vastei grădini mănăstirești. Aici voiam să mă rog, dar cel mai infim zgomot, foșnetul lin al tufelor, mă smulgea din contemplarea evlavioasă. "Ea este... Vine... O voi revedea", aceste cuvinte răsunau în mine și inima mea vibra de teamă și extaz. Mi se păru că aud o conversație cu voce coborâtă. Mi-am încordat puterile, am ieșit din capelă și iată, cu pași înceți veneau două călugărițe și, în mijlocul lor, o novice. Vai, era bineînțeles Aurelia! Am fost cuprins de un tremur nervos, mi s-a tăiat răsuflarea, am vrut să merg înainte, dar incapabil de a face un singur pas, m-am prăbușit la pământ. Călugărițele și cu ele novicea dispărură într-un tufiș. Ce zi! Ce noapte! Tot timpul numai Aurelia și iar Aurelia, nici un alt chip, nici un alt gând nu-și făcea drum în sufletul meu.

De cum se arătară primele raze ale dimineții, clopotele anunțară ceremonia călugăririi Aureliei și frații se adunară într-o sală mare; stareța intră, însoțită de două călugărițe. M-a cuprins un sentiment de nedescris revăzând-o pe aceea care-l iubise atât de sincer pe tatăl meu și, făcând abstracție că, prin fapte nelegiuite, el a călcat un legământ menit să-i aducă cea mai mare fericire pe pământ, afecțiunea care-i zdrobise inima și-a transmis-o fiului. Voise să-l crească în evlavie și virtute, dar, asemeni tatălui său, comisese nelegiuire peste nelegiuire, distrugând astfel orice nădejde a cucernicei mame adoptive care voise să găsească în virtutea fiului alinarea rătăcirilor tatălui. Cu capul plecat, cu privirea în pământ, am auzit scurta cuvântare a stareței, vestind clericilor adunați acolo intrarea Aureliei în mănăstire, îndemnându-i să se roage cu ferveare în momentul hotărâtor al jurământului solemn, pentru ca dușmanul neîmpăcat să nu aibă puterea să-și facă jocul ademenitor, învălmășindu-i simțirile spre chinul cucernicei fecioare.

— Grele, rosti stareța, grele au fost încercările la care a fost supusă fecioara! Dușmanul a vrut s-o atragă pe drumul cel rău și a folosit tot ce ține de viclenia iadului pentru a o zăpăci, în așa fel încât dânsa, nebănuind că păcătuiește și apoi trezindu-se la realitate, să piară în rușine și deznădejde. Dar puterea veșnică a ocrotit-o pe sfânta copilă și chiar dacă dușmanul va încerca până și astăzi să se apropie de dânsa cu gând vrăjmaș, victoria ci asupra lui va fi cu atit mai glorioasă. Rugați-vă, rugați-vă, frații mei, nu ca mireasa lui Christos să nu șovăie, căci de

neclintit și statornic e gândul ei îndreptat doar către Cer, dar ca nici o nenorocire pămânească să nu întrerupă ceremonia sacră. O îngrijorare a pus stăpânire pe sufletul meu și nu mă pot dezbăra de ea!

Era limpede că stareța pe mine, numai pe mine mă numea diavolul ispitei și că venirea mea era pusă în legătură cu călugărirea Aureliei, astfel că presupunea din parte-mi vreo faptă îngrozitoare! Sentimentul sincerității remușcării melc, al ispășirii, al convingerii că mintea îmi era întreagă m-au îmbărbătat. Stareța nu mă socoti demn de nici o privire; jignit până-n adâncul sufletului, am fost răscolit de acea ură amară, batjocoritoare, pe care-o simțisem în reședință la vederea prințesei și, în loc de a mă arunca la picioarele ei înainte ca ea să fi pronunțat acele cuvinte, voiam să mă-ndrept spre dânsa cu obrăznicie și îndrăzneală și să-i vorbesc astfel: "Oare ai fost din totdeauna o astfel de femeie suprapământeană încât dorința de păcat să nu încolțească în tine?... Când l-ai văzut pe tatăl meu, te-ai apărat oare, așa încât gândul păcatului să nu-și găsească loc?... Hai, spune dacă, chiar atunci când purtai mitra și toiagul și priveai neobservată tabloul tatălui meu, nu erai stârnită de dorința plăcerilor lumești?... Ce simțeai atunci, trufașo, când strângeai la pieptul tău pe fiul celui iubit de tine și, deși-l știai nelegiuit, îi rosteai cu atâta durere numele? Te-ai luptat vreodată, ca mine, cu puterea întunericului? Te poți bucura de o izbândă, dacă n-ai dus o luptă aprigă pentru a o cuceri? Te simți oare atât de tare încât să-l disprețuiești pe cel ce, deși doborât de cel mai puternic dușman, s-a ridicat totuși în căință și ispășire adâncă?" Subita schimbare a gândurilor mele, transformarea pocăitului în acel ce, mândru de victorie, pășește ferm în viața recâștigată, apărui vizibilă pe chipul meu, căci fratele de lângă mine întrebă:

— Ce ai, Medardus? De ce arunci priviri atât de vrăjmașe prea sfintei doamne?

— Da, i-am răspuns cu vocea coborâtă, poate că este o prea sfântă doamnă, căci a fost totdeauna atât de sus încât profanul n-a putut ajunge până la ea, dar în clipa asta îmi apare nu ca o preoteasă creștină, ci ca o păgână care se pregătește cu cuțitul în mână să împlinească jertfa!

Nici eu nu știu cum am ajuns să pronunț ultimele cuvinte care erau în afara gândurilor mele, dar o dată cu ele s-au învâlmășit imagini care se contopeau într-una ce părea cea mai groaznică. Oare Aurelia urma să părăsească lumea pentru totdeauna și, ca și mine, printr-un legământ care acum mi se părea emanația unei demențe religioase, să renunțe la viața pământească? Ca și altădată, când, vândut Satanei, credeam că văd cea mai luminoasă și strălucitoare culme a vieții în păcat și fărădelege, acum mă gândeam că amândoi, eu și Aurelia, trebuia să fim uniți în viață, chiar de n-ar fi decât pentru unicul moment al apogeului plăcerilor pământești, și apoi, ca hărăziți puterii subterane să sfârșim prin a muri. Da, ca un demon respingător, ca însăși Satana, gândul omorului mi-a străbătut sufletul. Vai, eu, amăgitul, nu-mi dădeam seama că în acea clipă, când cuvintele stareței făceau aluzie la mine, eram poate pradă celei mai grele încercări din partea diavolului care pusese stăpânire pe mine, vrând să mă ispitească să comit cea mai cumplită nelegiuire din cele de până acum!

Fratele, căruia mă adresasem, mă privi înspăimântat:

— Pentru numele lui Isus și al Sfintei Fecioare, cum poți vorbi astfel?!

Mă uitam după stareță, care era pe cale de a părăsi sala, privirea ei căzu asupra mea și, când mă zări, chipul ei se acoperi de o paloare mortală. Se clătină, călugărițele trebuiră s-o susțină și mi se părea că o aud șoptind cuvintele: "O, Doamne sfinte! presimțirea mea!"

Puțin după aceea, priorul Leonardus fu chemat la dânsa. Toate clopotele mănăstirii se auzeau din nou, în urma lor vibrau prin aer sunetele grave ale orgii și corul cântecelor de slavă ale călugărițelor, când priorul intră din nou în sală. Atunci călugăriii diferitelor ordine porniră în alai sărbătoresc spre biserica înțesată de lume, ca în ziua sfântului Bernardus. De o parte a altarului principal, împodobit cu trandafiri înmiresmați, erau pregătite scaune înalte pentru cler, în fața tribunei unde capela episcopului executa muzica pentru slujba oficiată de dânsul. Leonardus mă chemă lângă el și am remarcat că veghea îngrijorat asupra-mi; cea mai mică mișcare îi stârnea atenția; mă îndemna tot timpul să citesc din breviar. Călugărițele clarisine se strânseseră într-un loc despărțit cu un grilaj de fier, foarte aproape de altar.

Clipa hotărâtoare sosi; din interiorul bisericii, prin ușa cu gratii din spatele altarului, călugărițele benedictine o aduceau pe Aurelia. Un murmur trecu prin mulțime; când fu văzută, orga tăcu și doar imnul călugărițelor răsună în minunate acorduri ce pătrundeau în adâncul sufletului. Încă nu ridicasem privirea, căci, pradă unei spaime grozave, am fost cuprins de un spasm nervos, astfel încât breviarul îmi căzu din mâini. M-am aplecat să-l ridic, dar o amețeală bruscă m-ar fi prăbușit de pe scaun dacă nu m-ar fi susținut Leonardus cu putere:

— Ce ai, Medardus? îmi șopti priorul. Ești foarte agitat, împotrives-te-te dușmanului, care te-ndemnă la rău!

Mi-am încordat puterile, am ridicat ochii și am zărit-o pe Aurelia, îngenunchind în fața altarului. O, Dumnezeu! din ceruri, în culmea frumuseții și a gingășiei, strălucea mai mult ca oricând! Era îmbrăcată ca mireasă — vai! la fel ca-n acea zi fatală când trebuia să fie a mea! Mirt înflorit și trandafiri erau împlețiți cu artă în părul ei. Smerenia, solemnitatea clipei îi coloraseră obraji și, în privirea îndreptată către cer, se citea expresia unei fericiri dumnezeiești. Ce au însemnat acele clipe când am văzut-o pentru prima oară la Curtea domnitorului, față de această revedere? Mai arzătoare ca oricând izbucni în mine flacăra iubirii — a poftei sălbătice. — "O, Doamne, o, voi prea sfinți! Ajutați-mă să nu înnebunesc, numai să nu înnebunesc — salvați-mă — scăpați-mă de acest chin al iadului — nu îngăduiți să înnebunesc, căci altfel voi împlini fapta îngrozitoare Și-mi voi dărui sufletul pierzaniei veșnice!" Astfel mă rugam în sinea mea, căci simțeam cum tot mai mult duhul răului voia să pună stăpânire pe mine. Mi se părea că Aurelia are partea ei de vină în nelegiuirea pe care urma s-o făptuiesc eu singur, ca și cum legământul ce urma să-l facă era în ghidul ei jurământul solemn în fața altarului Domnului ca să fie a mea. Vedeam într-însa nu pe mireasa lui Cristos, ci pe soția nelegiuită a călugărului care și-a călcat legământul. S-o strâng în brațe cu o poftă sălbatică și apoi s-o ucid. Acest gând mă stăpânea cu o forță irezistibilă. Duhul răului mă îndemna sălbatic, tot mai sălbatic — eram gata să strig: "Opriți-vă, nebunilor! Nu pe fecioara neprihănită, ci pe logodnica călugărului vreți s-o înălțați la cinstea de mireasă a lui Cristos!" Să mă reped printre călugărițe, s-o smulg din mijlocul lor — mi-am băgat mâna sub sutană, îmi căutam cuțitul, dar între timp ceremonia ajunsese atât de departe, încât Aurelia începu să rostească jurământul. Când i-am auzit glasul mi s-a părut că strălucirea lunii străbătea printre norii negri goniți de furtună. Se făcu lumină în mine și am recunoscut pe geniul răului căruia-i rezistasem cu toată puterea. Fiecare cuvânt al Aureliei îmi dădea forțe noi și am ieșit victorios din această luptă aprigă. Dispăruse orice gând negru de păcat, orice impuls de poftă pământești. Aurelia era smerita mireasă a lui Cristos, a cărei rugăciune putea să mă scape de osândă veșnică și de pierzanie. Legământul ei era alinarea mea, nădejdea mea și seninătatea Cerului îmi

cuprinse ființa. Leonardus, pe care abia acum l-am observat din nou, și-a dat seama — pare-se — de schimbarea ce se petrecuse în mine, căci mi-a vorbit cu blândețe:

— Te-ai împotrivit dușmanului, fiule! Asta a fost ultima încercare la care te-a supus puterea veșnică!

Jurământul fusese pronunțat; în timpul răspunsului dat de corul călugărițelor clarisine, urma să i se pună Aureliei veșmântul călugăresc. I se scoaseră de pe cap mirtul și trandafirii și se pregăteau să-i taie părul care se revărsa în bucle bogate, când se produse în biserică o învălmășeală; am văzut cum oamenii fură împinși unii peste alții și aruncați la pământ; aproape mereu mai aproape, tumultul se întetea. Cu înfățișarea sălbatică, și cu privirea fioroasă, se înghesuia prin mulțime un om pe jumătate gol (zdrențele unei rase de călugăr capucin îi atârnav pe trup), croindu-și drum cu pumnii. Îl recunoscui pe groaznicul meu alter-ego, dar în aceeași clipă când, presimțind ceva îngrozitor, am vrut să mă arunc în fața lui, monstrul nebun sărise peste galeria care împrejmuia altarul principal. Călugărițele se împrăștiară țipând; stareța o ținea strâns pe Aurelia în brațele sale.

— Ha, ha, ha! hohotea turbatul cu vocea stridentă, vreți să-mi furați prințesa! Ha, ha, ha! Prințesa e micuța mea logodnică, logodnică! Și cu aceste vorbe o smulse pe Aurelia din brațele stareței și-i înfipse în inimă până-n prăsele cuțitul pe care-l ținea în mina ridicată, încât sângele izbucni ca dintr-o fântână țâsnitoare.

— Iu-hei — iuh, iuh — acum o am pe micuța mea logodnică, acum am dobândit-o pe prințesă!

Așa striga turbatul și sări în spatele altarului, apoi o zbughi prin ușa cu gratii în coridoarele mănăstirii, înmărmurite de groază, călugărițele țipau.

— S-a făcut moarte de om, moarte de om în altarul Domnului! striga mulțimea, împingându-se înspre locul crimei.

— Ocupați ieșirile mănăstirii ca ucigașul să nu ne scape! striga Leonardus cât putea de tare și mulțimea năvăli afară, iar cei mai voinici dintre călugări luară din colțuri bețele destinate procesiunilor și alergară prin coridoarele mănăstirii în urmărirea monstrului. Totul se petrecuse într-o clipă; am ingenuncheat lângă Aurelia; pe cât putură, călugărițele pansară rana cu pânză și o susțineau pe stareța leșinată. O voce puternică rosti lângă mine: "Sancta Rosalia, ora pro nobis!"²⁰ și cei rămași în biserică strigau:

— Un miracol — un miracol, da, ea e o martiră — Sancta Rosalia, ora pro nobis!

Mi-am ridicat privirea. Bătrânul pictor stătea lângă mine, dar blând și grav, așa cum îmi apăruse în temniță. Nici durerea pământească pricinuită de moartea Aureliei, nici spaima cauzată de apariția pictorului nu mă puteau atinge, căci în sufletul meu se făcuse lumină și am priceput că enigmaticele lațuri pe care le înnodase forța întunecată, se desfăceau.

— Miracol, miracol! striga neconținut mulțimea. Vedeți pe bătrânul cu haina violetă? S-a desprins de pe tabloul altarului principal — eu am văzut, și eu și eu! strigau învălmășite nenumărate voci; toți se aruncară la pământ, larma confuză se potoli și se prefăcu în murmurul rugăciunilor întrerupt de suspine și hohote de plâns. Stareța se trezi din leșin și vorbi cu glasul zdrobit de apriga durere:

— Aurelia! copila mea, sfânta mea copilă! Dumnezeuule etern. Tu ai hotărât astfel!

Fu adusă o brancardă acoperită cu perne și cuverturi. Când au ridicat-o, Aurelia suspină adânc și deschise ochii. Pictorul stătea la capătul

²⁰Sfânta Rozalia, roagă-te pentru noi! (Lat.)

ei și-i pusese mâna pe cap. Avea înfățișarea unui sfânt impunător și toți ceilalți, până și stareța, păreau pătrunși de o venerație sfielnică. Am în-genuncheat nu departe de brancardă. Privirea Aureliei căzu asupra mea și am fost cuprins de o jale adâncă în fața martiriului dureros al sfintei. Neputând rosti nici un cuvânt, am scos doar un strigăt înăbușit. Atunci Aurelia vorbi lin și cu vocea slabă:

— De ce o deplângi pe aceea care a fost socotită demnă de puterea eternă să se despartă de lumea pământească în clipa în care a recunoscut nimicnicia a tot ce-i pământesc și când nesfârșitul ei dor după împărăția bucuriei și a fericirii veșnice îi umplea pieptul?

M-am ridicat și m-am apropiat mai mult de brancardă.

— Aurelia, am spus eu, fecioară sfântă! Numai o clipă coboară-ți privirea din regiunile cerești, altminteri trebuie să fii răpus de îndoielile uci-gătoare ale sufletului și întregii mele ființe. Aurelia, ai disprețuit pe nelegiuitul care, aidoma diavolului, a intrat în viața ta? Vai, a ispășit amar, dar știi prea bine că toate ispășirile nu micșorează măsura păcatelor sale. Aurelia! ești împăcată în pragul morții.?

Ca atinsă de aripi îngerești, Aurelia zâmbi și închise ochii.

— O, Mântuitor al lumii, sfântă Fecioară, eu rămân fără alinare, pradă deznădejdei! O, Mântuitor! Mântuiește-mă de pierzanie!

Astfel mă rugam cu fervoare, când Aurelia deschise din nou ochii și grăi:

— Medardus, ai cedat puterii dușmane, dar oare eu am rămas absolută de păcat, când nădăjduiam să ating fericirea pământească în iubirea mea vinovată? O hotărâre neclintită a Celui etern ne-a destinat să ispășim grelele păcate ale obârșiei noastre nelegiuite și astfel ne-a unit lanțurile iubirii ce tronează numai peste stele și n-are nimic comun cu desfătărilor lumești. Dar vicleanul dușman a reușit să ne ascundă tâlcul adânc al iubirii noastre și să ne ispitească în chip groaznic, ca să înțelegem măreția divină în felul pământesc. Vai, oare nu eu am fost aceea care ți-a vorbit de iubirea mea pentru tine în confesional, dar în loc să aprind în sufletul tău iubirea veșnică, am stârnit văpaia poftelor pe care tu — întrucât ea urmărea să te distrugă — ai căutat s-o stingi prin fărădelegi? Curaj, Medardus! Nebunul pe care diavolul l-a făcut să creadă că ești tu și trebuie să îndeplinească ceea ce ai început tu, a fost o unealtă prin care hotărârea Cerului s-a îndeplinit. Curaj, Medardus, curând, curând!

Aurelia, care îngânase ultimele cuvinte cu mare efort și cu ochii închiși, leșină, dar moartea tot nu pusese stăpânire pe dânsa.

— Ți s-a spovedit, cuvioase frate? Ți s-a spovedit? mă întrebau curioase călugărițele.

— Nicidecum! am răspuns, nu eu ei, ci dânsa mi-a umplut mie sufletul cu alinarea Cerului!

— Ferice de tine, Medardus, încercările tale sunt pe sfârșite și atunci ferice de mine!

Pictorul era cel care rostise aceste cuvinte. M-am apropiat de el:

— Nu mă părași, om minunat ce ești!

Nici eu nu știu cum simțurile mele, în timp ce voiam să continui să vorbesc, fură cuprinse de buimăceală. Căzui într-o stare dintre vis și veghe, din care un strigăt puternic m-a trezit. Pictorul dispăruse. Țărani, târgoveți, soldați pătrunseră în biserică și cereau cu insistență să li se permită să cerceteze toată mănăstirea ca să găsească pe asasinul Aureliei, care desigur că se mai afla acolo. Temându-se, și pe bună dreptate, de dezordine, stareța refuză, dar, cu tot prestigiul ei, nu reuși să liniștească spiritele ațâțate. I se reproșa că, din teamă meschină, îl cruță pe făptaș, fiindcă e călugăr și tot cu mai multă violență se agită mulțimea părând a voi să dea buzna în mănăstire. Atunci Leonardus se

urcă în amvon și se adresează mulțimii în cuvinte energice cu privire la profanarea locurilor sfinte; spuse că asasinul nu era în nici un caz călugăr, ci un nebun pe care l-a luat în mănăstire pentru a-l îngriji, și-atunci când părea fără viață, a pus să fie transportat în haina de capucin în camera mortuară, dar din starea asemănătoare morții s-a trezit și a fugit. Dacă ar mai fi în mănăstire, măsurile luate i-ar face fuga imposibilă. Oamenii se liniștiră și cerură ca Aurelia să nu fie purtată prin coridoare, ci în procesiune solemnă să fie dusă prin curte în mănăstire. Ceea ce se și întâmplă. Călugărițele intimidată ridicară targa pe care o împodobiseră cu trandafiri. Și Aurelia era ca mai înainte, împodobită cu flori de mirt și trandafiri. La capul brancardei, peste care patru călugărițe țineau baldachinul, pășea stareța sprijinită de două surori; urmau celelalte, împreună cu clarisinele; apoi călugării diferitelor ordine cărora li se adăugă mulțimea, și alaiul se puse în mișcare pentru a intra în biserică. Călugărița care cânta la orgă se dusesse la cor, căci de îndată ce coloana se găsea în mijlocul bisericii se auziră, grave și profunde, sunetele orgii venind în mijlocul corului. Dar iată, Aurelia se ridică încet și-și îndreptă mâinile rugătoare către cer; din nou mulțimea se aruncă în genunchi și strigă: *"Sanda Rosalia, ora pro nobis!"* Astfel s-a adevărit ceea ce am prezis când am zărit-o întâia oară pe Aurelia și când, orbit de Satana, am comis nelegiuirea.

În timp ce călugărițele depuneau brancarda în sala de jos a mănăstirii, pe când surorile și fraiii stăteau în cerc rugându-se, Aurelia se prăbuși ca un suspin adânc în brațele stareței care îngenunchease lângă dânsa. Era moartă! Poporul nu se urni de la poarta mănăstirii și când clopotele anunțau moartea pământească a fecioarei sfinte, toți izbucniră în plânset și suspine jalnice. Mulți se legară prin jurământ să rămână în sat până la funerariile Aureliei și abia după aceea să plece acasă, iar în tot acest timp să țină post.

Zvonul despre monstruoasa faptă și martiriul logodnicei lui Cristos se răspândise repede, astfel că înmormântarea solemnă a Aureliei, oficiată peste patru zile, se asemena cu comemorarea pioasă a unei sfinte. Căci cu o zi înainte de sărbătoarea sfântului Bernardus, pajiștea din fața mănăstirii era acoperită de oameni care, dormind pe pământ, așteptau zorile. Numai că în locul tumultului vesel, se auzeau doar suspine și un murmur confuz.

Povestea despre oribila faptă comisă în altarul principal al bisericii mergea din gură în gură și, chiar dacă răzbătea o voce mai puternică, era pentru a-l blestema pe asasin care dispăruse fără urmă. Aceste patru zile pe care le petrecusem în singurătatea capelei din grădina mănăstirii, au fost un balsam mult mai salutar pentru sufletul meu, decât ispășirea aspră în mănăstirea capucinilor din Roma. Ultimele cuvinte ale Aureliei mi-au dezvăluit taina păcatelor mele și am recunoscut că, înarmat cu toată puterea virtuții și evlaviei, tot ca un laș fără curaj eram în fața diavolului căruia, în dorința lui de a sprijini spița criminală ca să prospere și în viitor — nu mă puteam împotrivi. Germenele răului nu încolțise prea mult în mine când o zărisem pe sora concert-maestrului și când trufia nelegiuită se trezise în mine, dar atunci Satana mi-a dat acel elixir care, ca o otravă blestemată, mi-a răscolit sângele. Nu am ținut seama de avertismentul înțelept al pictorului necunoscut, al priorului, al stareței. Apariția Aureliei în confesional l-a stârnit pe criminal. Ca o boală trupească provenită de pe urma acelei otrăvi, a izbucnit păcatul. Cum putea cel supus Satanei să recunoască legătura pe care puterea cerească o împletise în jurul meu și al Aureliei, ca pe un simbol al iubirii veșnice? Bucuros că îmi provoacă suferințe, Satana m-a înlănțuit de un nelegiuit în ființa căruia să pătrundă Eul meu, iar el trebuia să-mi înrăurească moralul. Moartea sa aparentă, poate o nălucire deșartă a

diavolului, trebuia să mi-o atribuie mie. Fapta mă împrietenea cu gândul crimei care a urmat amăgirii diavolului. Astfel acel frate, odraslă zămislită dintr-un păcat infam, era principiul însuflețit de Satana, care mă prăvălise în cele mai oribile fărădelegi, gonindu-mă înapoi și încolo pradă chinurilor celor mai groaznice. Până în clipa în care Aurelia, ascultând de hotărârea irevocabilă a puterii veșnice, își pronunțase legământul, ființa mea lăuntrică nu era purificată de păcat; până-n acea clipă dușmanul avea putere asupra mea, dar minunata seninătate care radia în sufletul meu ca venită din cer, când Aurelia pronunțase ultimele cuvinte mă convinsese că moartea ei era o făgăduială expiatorie. Când la recviemul solemn corul intona cuvintele: "*Contutatis maledictis flammis acribus addictis*"²¹, am simțit că mă cutremur, dar la "*Voca me cum benedictis*"²² mi se părea că o vedeam pe Aurelia într-o lumină cerească, cum, după ce mă privi, își înalță capul înconjurat de aureola stelară a unei ființe de esență divină, ca să se roage pentru izbăvirea sufletului meu! "*Oro supplex et acclinis cor contritum quasi cinis*"²³ M-am prăbușit în pulbere, dar cât de puțin semana sentimentul meu, umila mea implorare, cu acea pătimașă remușcare, acele îngrozitoare ispășiri în mănăstirea capucinilor! Abia acum spiritul meu era capabil să deosebească adevărul de minciună și, în această conștiință clară, orice nouă încercare a diavolului trebuia să rămână fără efect. Nu moartea Aureliei, ci modul înfiorător al acestei morți m-a zdruncinat atât în primele momente; dar am recunoscut imediat că harul puterii eterne a ajutat-o să învingă greutatea supremă. Martiriul încercatei, despovăratei de păcat mireasă a lui Cristos! Oare a pierit — pentru mine? Nu! Abia acum, când s-a îndepărtat de chinurile pământești, ea mi-a devenit raza pură a eternei iubiri care s-a aprins în pieptul meu. Da! moartea Aureliei era sărbătoarea consfințită a acelei iubiri care, precum rostise Aurelia, domnește numai peste aștri și nu are nimic comun cu pământescul. Aceste gânduri m-au înălțat peste Eul meu lumesc, astfel că acele zile petrecute în mănăstirea benedictină au fost cu adevărat cele mai fericite ale vieții mele.

După terminarea ceremoniei funebre care avu loc a doua zi dimineața, Leonardus vru să se întoarcă în oraș împreună cu ceilalți călugări; când cortegiul era aproape de plecare, stareța m-a chemat la dânsa. Am găsit-o singură în camera ei, era extrem de agitată și din ochi îi curgeau lacrimi.

— Totul — știu acum totul, Medardus, fiul meu! Da, acum iar te numesc așa, căci ai ținut piept încercărilor care s-au abătut asupra ta, nefericitule demn de toată compătimirea. Vai, Medardus, numai dânsa, numai dânsa, care în fața Domnului Ceresc va fi apărătoarea noastră, e lipsită de păcat, e neprihănită. Oare eu n-am stat la marginea prăpastiei când, stăpânită de gândul plăcerilor lumești, am vrut să mă dăruiesc uci-gașului? Și totuși, Medardus, fiule! Am vărsat lacrimi vinovate în singurătatea chiliei, gândindu-mă la tatăl tău. Du-te, Medardus, fiule! Orice îndoială de care mă simțeam — poate — și eu vinovată că am crescut un infam nelegiuit, a pierit din sufletul meu.

Leonardus care, desigur, dezvăluise stareței ceea ce mai rămăsese o taină pentru dânsa, îmi dovedi prin atitudinea lui că și el mă iertase, lăsându-mă în voia Celui atotputernic, când mă voi înfățișa la judecata Sa. Vechea ordine din mănăstire rămăsese în vigoare și am intrat în rândul fraților ca de obicei. Leonardus îmi spuse într-o zi:

— Aș vrea, frate Medardus, să-ți mai dau un prilej de ispășire!
Cu umilință am întrebat în ce constă.

²¹Alungați pe blestemații hărăziți flăcărilor mari (lat.).

²²Cheamă-mă împreună cu cei binecuvântați (lat.).

²³Mă rog prosternat în genunchi cu inima spulberată ca cenușa (lat.).

— Aș vrea să-ți descriu viața în mod foarte amănunțit. Și nu lăsa deoparte nici una din cele mai neobișnuite întâmplări, fie ea cât de neînsemnată, așadar să nu omiți nimic din ce s-a petrecut în viața ta laică. Fantezia te va duce înapoi în acea lume, vei simți încă o dată tot ce a fost spaimă, farsă, emoție, bucurie, da, e posibil ca la un moment dat să o privești pe Aurelia altfel, nu ca pe călugărița Rosalia, care a suferit martiriul; dar dacă duhul Răului te-a părăsit definitiv, dacă ți-ai întors fața de la cele pământești, atunci te vei înălța ca un spirit de esență superioară peste toate, astfel încât acele amintiri nu vor mai fi lăsat nici o urmă!

Am făcut ceea ce mi-a poruncit priorul. Vai! S-a întâmplat ceea ce prevăzuse! Durere și desfătare, spaimă și plăcere, oroare și extaz mă asaltau în timp ce-mi descriam viața. Ție, care vei citi cândva aceste pagini, ți-am vorbit de culmea cea mai însorită a iubirii, când chipul Aureliei îmi apăruse în vârtejul vieții. Există și lucruri superioare plăcerilor lumești care îndeobște aduc pierzanie omului ușuratic și prost, și acesta este acel timp însorit când, departe de gândul nelegiuitorilor poftite, iubita ca o rază cerească aprinde în pieptul tău tot ce e sublim, tot ce din împărăția dragostei coboară ca o binecuvântare asupra bietului muritor. Acest gând m-a înviorat când, la amintirea celor mai fericite momente pe care mi le oferise viața, lacrimi fierbinți îmi izvorau din ochi, și toate rănilor de mult vindecate sângerau din nou.

Știu că, poate și în moarte, diavolul va avea puterea să chinuiască pe călugărul vinovat dar statornic, ba chiar cu dor fierbinte aștept clipa când mă va lua de pe pământ, căci este clipa împlinirii a tot ce Aurelia, ah, sfânta Rosalia însăși, mi-a făgăduit în clipa morții ei. Roagă-te, roagă-te pentru mine, sfântă fecioară, în ceasul negru, ca puterea iadului, căreia de-atâtea ori i-am căzut pradă, să nu mă subjuge și să mă prăbușească în mocirla pierzaniei veșnice!

Completarea părintelui Spiridon, bibliotecar al mănăstirii benedictine din orașul B.

În noaptea de 3 spre 4 septembrie a anului 17:* multe întâmplări ciudate s-au petrecut în mănăstirea noastră. Să fi fost cam la miezul nopții, când în chilia călugărului Medardus, învecinată de a mea, am auzit un chicotit straniu și un râset, însoțite de un vaiet jalnic și înăbușit. Mi se părea că aud limpede o voce respingătoare spunând cuvintele: "Vino cu mine, frățioare Medardus, să căutăm mireasa!" M-am sculat și am vrut să mă duc la fratele Medardus, dar am fost cuprins de un fior ciudat, ca și cum frigurile mi-ar fi scuturat toate mădulele; deci, în loc să mă duc în celula lui Medardus, m-am dus la priorul Leonardus, l-am trezit, nu fără greutate, și i-am povestit despre cele auzite. Priorul fu foarte speriat, sări în sus și-mi spuse să iau lumânări sfințite și să mergem amândoi la fratele Medardus. Am făcut cum mi-a zis, am aprins lumânările la candela icoanei Maicii Domnului de pe coridor, și am urcat scara. Dar oricât de atenți ascultam, vocea respingătoare nu se mai auzea. În schimb, percepeam sunete line, duioase de clopot și parcă s-ar fi răspândit o mireasmă delicată de trandafiri. Ne-am apropiat, ușa chiliei se deschise și de acolo ieși un om ciudat, de o statură impunătoare, cu barba albă crețată, într-o haină violetă; eram tare speriat, căci știam bine că omul nu putea fi decât un strigoi amenințător, deoarece porțile mănăstirii erau bine încuiate și nici un străin nu putea intra; dar Leonardus îl înfruntă cu o privire îndrăzneată, fără a rosti un singur cuvânt. "Ceasul împlinirii nu mai e departe!" vorbi arătarea grav și înăbușit și dispăru în coridorul întunecos, așa că spaima mea crescuse și mai mult și eram cât pe ce să scap lumina din mâna care-mi tremura.

Dar priorul care, datorită evlaviei și fermității sale în credință nu se lăsa impresionat de năluci, mă apucă de braț și zise: "Ei, acum să mergem în chilia fratelui Medardus!" Ceea ce am și făcut. L-am găsit pe Medardus, care de câțeva vreme era foarte slăbit, în agonie; moartea îi paralizase limba și doar că mai horcăia puțin; Leonardus rămase lângă dânsul, iar eu i-am trezit pe ceilalți călugări, trăgând clopotul cu putere și strigând: "Sculați-vă, sculați-vă, fratele Medardus e pe moarte!" Se treziră toți, nu lipsea nici unul, când ne-am îndreptat cu lumânările aprinse către fratele muribund. Toți ceilalți și cu mine, care mă liniștisem după spaima prin care trecusem, am fost cuprinși de o tristețe adâncă. L-am dus pe fratele Medardus pe o targă în biserica mănăstirii și l-am așezat în fața altarului principal. Spre uimirea noastră, își veni în simțire și începu să vorbească, astfel că Leonardus însuși, după ce-i primi spovedania și-l iertase de păcate, îl mirui. Apoi noi, în timp ce Leonardus rămase acolo și continua să vorbească cu Medardus, ne-am îndreptat spre cor și am intonat obișnuitele cântece funebre pentru mântuirea sufletului muribundului. La 5 septembrie din anul 17** tocmai când clopotul mănăstirii suna de amiază fratele Medardus își dădu sufletul în brațele priorului. Am constatat că era ziua și ora în care anul trecut călugărița Rozalia, îndată după depunerea jurământului, fu asasinată în chip atât de îngrozitor. La recviem și înmormântare s-au mai întâmplat următoarele: în timpul recviemului s-a răspândit o mireasmă puternică de trandafiri, și la icoana sfintei Rozalia, care fusese zugrăvită de un bătrân pictor italian necunoscut și pe care mănăstirea noastră o cumpăraseră pe bani grei de la călugării capucini din împrejurimile Romei, așa încât ei nu rămaseră decât cu o copie a tabloului, s-a găsit un buchet din cei mai frumoși și mai rari trandafiri pentru acel anotimp. Fratele portar spunea că, în zorii zilei, un cerșetor zdrențaros, neobservat de nimeni, se urcase sus și fixase buchetul la icoană. Același cerșetor era de față și la îngropăciune și se înghesuia printre călugări. Am vrut să-l îndepărtăm, dar când priorul Leonardus îl privi țință, porunci să-l îngăduim printre noi. L-a primit în mănăstire ca mirean, îi spuneam frate Petrus, fiindcă înainte avusese numele de Peter Schonfeld, și i-am îndurat mândrul nume, căci era tare liniștit și blajin, vorbea foarte puțin și numai din când în când râdea foarte caraghios, ceea ce, nefiind un păcat, ne amuza. Priorul Leonardus rosti o dată: lumina lui Peter s-a stins în aburul nebuniei care, în sinea lui, s-a preschimbă în ironia vieții. Nici unul dintre noi n-a înțeles ce a vrut să spună cu asta înțeleptul Leonardus, dar ne-am dat seama că se cunoștea de multă vreme cu fratele mirean Peter. Astfel am adăugat paginilor ce conțineau viața lui Medardus, pe care însă nu le-am citit, descrierea împrejurărilor morții sale, foarte amănunțit și nu fără trudă, *ad maiorem dei gloriam*²⁴. Pace și liniște răposatului frate Medardus! Stăpânitorul Cerului să-i îngăduie să învie și să fie primit în rândurile sfinților bărbați, căci a murit ca un sfânt, în deplină smerenie.

²⁴Spre mai marea slavă a lui Dumnezeu (lat).